

**T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ELMALI KAZASI
MAHALLELERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMU**

DİLEK ŞENKUL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. HASAN BABACAN**

BURDUR – 2018

**T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ELMALI KAZASI
MAHALLELERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMU**

DİLEK ŞENKUL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. HASAN BABACAN**

**JÜRİ ÜYELERİ
DOÇ. DR. İBRAHİM SERBESTOĞLU
DOÇ. DR. REYHAN ŞAHİN ALLAHVERDİ**

BURDUR – 2018

**MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 04/06/2018 tarih ve 2018-2015 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18/09/2018 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Dilek Şenkul'un "TEMETTUAT DEFTERLERİNE GÖRE ELMALI KAZASI MAHALLELERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMU" konulu tez çalışması Tarih Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Hasan Babacan

ÜYE

: Doç. Dr. İbrahim Serbestoğlu

ÜYE

: Doç. Dr. Reyhan Şahin Allahverdi

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK BEYAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Temettuat Defterlerine Göre Elmalı Kazası’nın Sosyal Ve Ekonomik Durumu” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Dilek Şenkul

18.09.2018

TEŞEKKÜR

Bir devleti güçlü kılan en önemli unsurlardan biri devletin mali sistemidir. Kuruluşundan itibaren Osmanlı Devleti sistemli bir mali teşkilata sahip olmuştur. Fakat, XVII. yüzyılda başlayan ve devam edegelen uzun süreli savaşlar ve bu savaşların yenilgiyle sonuçlanması içerde isyanlara sebep olurken; dışarda savaş tazminatlarının ödenmesi devleti olağanüstü harcamalara itmiştir. Devletin pek çok iç ve dış meselelerle uğraştığı bu dönemde mali kaynakların yetersiz olması en büyük problemdir. Tanzimat Fermanı ile birlikte devletin her alanında olduğu gibi vergi sisteminde de bir dizi düzenlemelere gidilmiş ve her bölgenin coğrafi şartları, Müslim ve gayrimüslim nüfusu, kültürel özellikleri, sosyal ve ekonomik yapısı dikkate alınarak birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, devletin gelir gider dengesinin kontrol altına alınması için merkezileşmeye gidilmiş ve idarenin mali etkinliği artırılmıştır. Çalışmamızın temelini oluşturan Temettuat Defterleri ise söz konusu değişim sürecinde, Osmanlı Devleti'nin ekonomi alanında başlattığı değişim çabalarının bir parçasını oluşturmuştur.

Çalışmamızda Konya Eyaleti, Teke Sancağı, Elmalı Kazası merkez mahallelerinin sosyo-ekonomik yapısı ele alınmıştır. 1844-1845 yılında yapılan sayımlara göre, Elmalı mahallelerinin demografik yapısı, mesleki yapısı, tarım ve hayvancılık yapısı, ticari faaliyetleri ve bu faaliyetlerden elde edilen gelirler ile birlikte vergilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Son olarak bu süreçte bana yol gösteren ve vakit ayıran saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hasan Babacan'a, Dr. Mustafa Yakar, Dr. İlker Yiğit, Dr. Çetin Şenkul, Ahmet Köse ve Türkan Memiş'e teşekkür ederim.

(ŞENKUL, Dilek, *Temettuat Defterlerine Göre Elmalı Kazası Mahallelerinin Sosyal ve Ekonomik Durumu*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2018)

ÖZET

Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla birlikte modern, daha eşitlikçi ve adil bir düzen oluşturmak amacıyla Osmanlı Devleti'nde idari, mali, askeri, ekonomik ve sosyo-kültürel alanda köklü değişikliklere gidilmiştir. Yayınlanan fermanla her köy ve mahalleden kazancı ölçüsünde vergi alınmıştır. Yeni bir vergi düzenlemesine gidilmesi beraberinde vergi kaynaklarının yeniden tespitini de gündeme getirmiş ve Tanzimat'ın uygulandığı bölgelerde sayımlar yapılmıştır. Osmanlı topraklarındaki tebanın emlak, arazi ve hayvanat durumlarının tespiti için yapılan bu sayımların ilki H. 1256 (M. 1840) tarihinde, ikincisi ise H. 1260-1261 (M. 1844-1845) tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu sayımlar sonucunda Temettuat defterleri serisi oluşmuştur. Defterlerde bölgedeki ahalinin ismi, lakabı, mesleği, arazileri, hayvanları, ticaret gelirleri ve emlak gelirleri gibi birçok konuda araştırmacılara ışık tutacak bilgiler yer almıştır.

Yaptığımız çalışmada, 1844 ve 1845 yıllarına ait Konya Eyaletine bağlı Teke Sancağı, Elmalı kaza merkezinin sosyal ve ekonomik durumunun incelenmesi ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Temettuat, Elmalı, Sosyo-Ekonomik Durum*

(ŞENKUL, Dilek, *Social and Economic Situation of the Elmalı District According to the Registers of Temettuat*, Master's Thesis, Burdur, 2018)

ABSTRACT

With the Tanzimat Fermani (Reform Edict) radical changes in administrative, financial, military, economic and socio-cultural conditions had been carried out in the Ottoman State to constitute a modern, more equalitarian and fair order. According to this edict, tax based on income had collected from each village and neighbourhood. New tax regulation had also brought detection of new tax resources and inventory works had been made in the application areas of the edict. These inventory works had been carried out first in H. 1256 (G. 1840) and the second in H. 1260-1261 (G. 1844-1845) for the determination of the estate, land and livestock assets of the people in the Ottoman territory. As a result of these inventory works, a series of “Temettuat Books” have been formed. In these books, enlightening information for the researchers such as name, nickname, occupation, land property, livestock, commercial and property income of people living in the region had been appeared.

This study examines social and economical situation of the Elmalı district in 1844 and 1845 located in the Teke Sanjak of the Konya province.

Key Words: *Temettuat books, Elmalı, Socio-economic structure.*

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
OSMANLI DEVLETİNDE TAHRİRLER VE VERGİ DÜZENİ.....	1
1. Osmanlı Devleti'nde Tahrirler	1
2. Osmanlı Devleti'nde Vergi Düzeni.....	4
3. Tanzimat Döneminde Yapılan Mali Düzenlemeler	8
4. Temettuat Uygulaması ve Temettuat Defterlerinin Kapsamı	11
4.1. İktisadi Tarih Kaynağı Olarak Temettuat Defteri	14
4.2. Temettuat Defteri'nin Yazılışına Ait Düzenlemeler	15
4.3. Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Temettuat Defterleri.....	19
5. Elmalı'nın Tarihçesi ve Temettuat Defterlerinin Bu Süreçteki Yeri	21
5.1. Türk Hâkimiyetine Kadar Elmalı	21
5.2. Türk Hâkimiyetinde Elmalı.....	23

BİRİNCİ BÖLÜM

XIX YÜZYIL ORTALARINDA ELMALI KAZA MERKEZİNDE SOSYAL YAPI

1. ELMALI'NİN ETNİK YAPISI VE NÜFUSU	27
1.1. Elmalı Temettuat Defterine Göre Tahmini nüfus	27
1.2. Elmalı Temettuat Defterine Göre Göç Hareketleri	33
1.3. Elmalı Temettuat Defterine Göre Lakaplar.....	35
1.4. Elmalı Temettuat Defterlerine Göre Meslekler.....	39
1.4.1. Dokuma İş Kolundaki Meslekler	43
1.4.2. Gıda İş Kolundaki Meslekler	43
1.4.3. Dericilik İş Kolundaki Meslekler	43
1.4.4. Nakliye ve Ticaret İş Kolundaki Meslekler.....	44
1.4.5. Kamu Görevlileri.....	44
1.4.6. Hizmet Üretenler	44
1.4.7. Madeni İş Kolundaki Meslekler	45
1.4.8. Sağlık ve Temizlik İş Kolundaki Meslekler	45
1.4.9. Ziraat ve Hayvancılıkla Uğraşanlar.....	45
1.4.10. İşsiz Güçsüzler	45

İKİNCİ BÖLÜM

XIX YÜZYIL ORTALARINDA ELMALIDA EKONOMİ

2. GELİR DAĞILIMI	47
2.1. Elmalı Mahallelerinde Gelir Dağılımı	47
2.2. Mesleklere ve Mahallelere Göre Gelir Dağılımı.....	51
2.3. Ziraat Hayatı.....	58
2.3.1. Elmalı Kazası Mahallelerine Göre Arazi Durumu	58
2.3.2. Üretilen Tarım Ürünleri ve Üretimin Dağılışı.....	67

2.3.2.1. Tahıl Üretimi ve Baklagiller	67
2.3.2.2. Buğday Üretimi.....	71
2.3.2.3. Arpa Üretimi	71
2.3.2.4. Burçak ve Melez Üretimi.....	71
2.3.2.5. Nohut ve Darı Üretimi	71
2.4. Hayvancılık	72
2.4.1. Küçükbaş Hayvancılık	72
2.4.2. Elmalı Kazası Mahallelerindeki Yük ve Binek Hayvanları	82
2.4.3. Büyükbaş Hayvancılık	97
2.4.4. Elmalı'da Arıcılık.....	111
2.5. Elmalı'da Vergiler.....	112
2.5.1. Vergi-yi Mahsusa	112
2.5.2. Öşür Vergisi	118
2.5.3. Ağnam Vergisi	122
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA	125
EKLER.....	131

KISALTMALAR DİZİNİ

H	: Hicrî
M	: Miladî
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
Vb	: Ve benzeri
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDV	: Türk Diyanet Vakfı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Elmalı mahallelerinde hanelere göre tahmini nüfus	29
Tablo 2. Elmalı mahallelerinde tarımsal nüfus yoğunluğu	31
Tablo 3. Elmalı mahallelerinde göçler	35
Tablo 4. Elmalı mahallelerinde yaygın olarak kullanılan lakaplar	38
Tablo 5. Elmalı mahallelerinde uğraş alanlarına göre meslek dağılımı.....	40
Tablo 6. Elmalı mahallelerinde gelir dağılımı	48
Tablo 7. Elmalı mahallelerinde türlerine göre arazi dağılımı	60
Tablo 8. Elmalı mahallelerinde tarım ürünleri dağılımı.....	68
Tablo 9. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın dağılımı.....	73
Tablo 10. Elmalı mahallelerinde yük ve binek hayvanlarının dağılımı	83
Tablo 11. Elmalı mahallelerine göre büyükbaş hayvancılığın dağılımı	98
Tablo 12. Elmalı mahallelerinde arıcılığın dağılımı	111
Tablo 13. Elmalı mahallelerinde türlerine göre vergi dağılımı.....	114
Tablo 14. Elmalı mahallelerinde öşür vergisi dağılımı	119

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Elmalı mahallelerinde hanelere göre tahmini nüfusun yüzdelik dağılımı	30
Şekil 2. Elmalı mahallelerinde tarımsal nüfus yoğunluğu yüzdesi	32
Şekil 3. Elmalı mahallelerinde uğraş alanlarına göre meslek dağılımı yüzdesi.....	41
Şekil 4. Elmalı mahallelerinde yaygın olan meslek grupları	42
Şekil 5. Elmalı mahallelerinde gelir dağılımı yüzdesi	49
Şekil 6. Elmalı mahallelerinin toplam bir senelik gelir tablosu	50
Şekil 7. Elmalı mahallelerinde toplam arazi yüzdesi	61
Şekil 8. Elmalı mahallelerinde türlerine göre arazi dağılımı yüzdesi	62
Şekil 9. Elmalı mahallelerinde toplam tahıl ve baklagil üretimi yüzdesi	69
Şekil 10. Elmalı mahallelerinde tarım ürünleri dağılımının yüzdesi	70
Şekil 11. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın dağılımının yüzdesi.....	74
Şekil 12. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın türlere göre dağılım yüzdesi	75
Şekil 13. Elmalı mahallerinde yük ve binek hayvanlarının dağılımının yüzdesi.....	84
Şekil 14. Elmalı mahallelerinde yük ve binek hayvanlarının türlerine göre dağılım yüzdesi.....	85
Şekil 15. Elmalı mahallelerine göre büyükbaş hayvancılığın dağılımının yüzdesi	99
Şekil 16. Elmalı mahallelerinde türlere göre büyükbaş hayvanların dağılım yüzdesi..	100
Şekil 17. Elmalı mahallelerinde türlerine göre vergi dağılımının yüzdesi.....	115
Şekil 18. Elmalı mahallelerinde vergi verenlerin toplam yüzdeleri.....	116
Şekil 19. Elmalı mahallelerinde vergi vermeyenlerin toplam yüzdeleri.....	117
Şekil 20. Elmalı mahallelerinde öşür vergisi dağılımının yüzdesi.....	120
Şekil 21. Elmalı mahallelerinde öşür vergisinin türlerine göre dağılım yüzdesi	121

GİRİŞ

OSMANLI DEVLETİNDE TAHRİRLER VE VERGİ DÜZENİ

1. Osmanlı Devleti'nde Tahrirler

Tahrir, belirli zamanlarda Osmanlı Devleti'nin mevcut topraklarında ve de yeni fethedilen yerlerde toprağın mülkiyet ve tasarruf biçimiyle vergi miktarını tayin ve tespit maksadıyla yapılan sayımlara denir¹.

Sanayi öncesi tarım toplumu yapısına dayalı Roma, Orta çağ Avrupa devletleri, Mısır ve Akdeniz havzasındaki kadim medeniyetlerde ülkenin vergi ve vergi nüfusu potansiyelini belirlemek amacıyla çeşitli sayımlar yapılmışsa da Osmanlı tahrir sistemi genel çaplı olması açısından, ayrıntı ve düzen bakımından kendine özgü bir nitelik taşımaktadır².

Osmanlı arşivinde ulaşılan en eski tahrir defteri H.835 (1431-1432) tarihli Arnavutluk defteridir. Bu bölgenin ilk kayıtlarının I. Bayezid döneminde (1389-1403) tutulduğu görülür. Bu ilk tahrirler Osmanlıların bu bölgeleri art arda fethetmelerinden hemen sonra yapılmıştır³.

Osmanlılarda tahrir, tımar sisteminin yürürlükte olduğu sancaklarda uygulanırdı. Tımar sistemi, bilindiği gibi devletin birtakım gelirlerini hizmet karşılığında dirlik sahibi denilen ve genellikle askerî-idarî görevler yüklenen kişilere tevcih etmesine dayanır ve bu yolla devlet vergi gelirlerini toplamak için büyük bir malî örgüt kurup sürdürme külfetinden kurtulur, vilayetlerde düzeni sağlar ve de savaşlar için büyük bir askerî güç elde ederdi⁴. Osmanlı sistemi açısından, bu düzenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi, tımar sistemine tâbi topraklardan sağlanacak vergilerin iyi bilinmesine bağlıydı. Bu maksatla devlet tahrirlere ihtiyaç duymuş ve belli vesilelerle

¹Erhan Afyoncu, "Türkiye'de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2003, C.1, S. 1, s. 267.

² Mehmet Öz, "Tahrir", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 39, s. 426.

³ Halil İnalçık, *Osmanlılar*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s.72.

⁴ Mehmet Öz, "Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler", *Osmanlılarda Bilgi ve İstatistik*, ed. H. İnalçık-Ş. Pamuk, DİE Yayını, Ankara, 2000, ss.17-32.

vilayetlerdeki vergi nüfusunu ve tahminî vergi gelirlerini tespit etmiştir⁵. Tahrir defterleri, belirli bir tarihte Osmanlı Devleti içinde herhangi bir bölgede yaşamakta olan nüfusu, arazinin yapısı ve tasarruf şekli, ziraat şekli ve çeşidi, kimlerin hangi oranda ne zaman vergi ödedikleri gibi hususlarda bilgi vermekle birlikte; her türlü bac ve resimlerin toplandığı geçit, pazar, panayır ve gümrük mahalleri, maden ocakları, tuzlalar ve dalyanların buldukları yerlerde senelik tahmini gelirleri ve işleyiş nizamlarına dair bilgi vermiştir⁶.

Osmanlı'da tahrirlerin hangi aralıklarda yapıldığına dair verilen rakamlar gerçeği tam olarak yansıtmamak ile birlikte, genel olarak tahrirler otuz yılda bir yapılmıştır. Fetih sonrasında ve yeni bir padişahın tahta geçmesi durumunda genel tahrirlerin yapıldığı bilinmekle birlik de devlet; mali bir sıkıntı ile karşılaştığında defterde kaydı olmayan gelirlerin bulunması için de genel tahrirler yapılmıştır. Fetih sonrasında yapılan tahrirler, ilk zamanlarda bölgede istikrar tam olarak sağlanamadığı için birkaç yıl içinde tekrarlanmıştır⁷.

Bir bölgenin fethedilmesinden sonra tahrir için bir emin ve yanına verileri kaydetmekle görevli katipler verilmiştir. Tahriri yapılacak yerin nüfusu, ekili arazi ve bağlar, meyve bahçeleri gibi vergilendirilecek şeyler hakkında tüm verileri toplamakla sorumlu olan emine bulunduğu bölgenin kadıları da yardım etmiş ve tahrir eminleri kadılar tarafından denetlenmiştir. Her tımar sahibi, tımarında bulunan kayıtları eminin huzuruna getirmekle yükümlüydü. Emin tüm tımar sahiplerini ya da vekillerini bir araya toplar ve tımarların türünü ya da vergi muafiyetlerinin türünü gösteren fermanları, tımarların önceki tahrirde kaydedilmiş resmi nüshalarını, vergi muafiyetlerini, belli vergilerin miktarlarını gösteren vesikaları ibraz etmelerini ister; daha sonra yeni vergileri eski kaydedilen vergilerle karşılaştırırdı. Bu araştırmaların sonuçları defter halinde derlenerek sultana sunulurdu. Vergilendirmeye ilgili tüm yerel uygulamalarsa emin tarafından sultana rapor edilir, sultanın onayından sonra yerel uygulamalar sancağın kanunnamesi olarak kaydedilirdi⁸.

⁵ Mehmet Öz, Aynı makale, 2000, ss.17-32.

⁶ M. A. Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta, 1997, s. 131.

⁷ Mehmet Öz, "Tahrir", *İslam Ansiklopedisi*, TDV, C. 39, s. 426.

⁸ Halil İnalçık, 2016, s.73.

Tahrir işlemleri tamamlandıktan sonra mufassal ve icmal olarak iki türlü defter düzenlenmiştir. Mufassal defter; isminden de anlaşıldığı üzere tafsilatlı bilgiler içeren, her köyün mezranın isimleri ile vergi mükelleflerinin isimleri, o bölgede yetişen ürünler ve bu ürünlerden alınan öşür miktarı ve diğer vergi ve resimlerin cinsleri ve miktarlarının yazılı olduğu defterlerdir. İcmal defterde ise her köyün ve mezranın adı ile toplam ödeyecekleri vergi ve dirlik sahibinin adı yer alırdı. Bazı icmal defterlerde ise hane ve mücerred gibi nüfusa ait rakamlara da yer verilirdi. İcmal defterler tımar dağıtıldıktan sonra tertip edilir ve daha sonra tımarlarla ilgili itilafa düşüldüğünde bu defterler esas alınırdı. Her iki defterden ikişer adet düzenlenir ve birer nüshası tuğralanarak ilgili eyalet merkezine gönderilir, bir nüshaları da defterhaneye konulurdu⁹.

Devlet zamanla meydana gelen değişiklikleri takip edebilmek için her türlü gelir kaynaklarını sıhhatli ve ayrıntılı olarak tayin ve tespit etmek kısacası tımar sisteminin kusursuzca işleyebilmesi için tahrirlerin zaman zaman yenilenmesine ihtiyaç duymuştur. Tahrirlerin yenilenmesi husunda diğer bir sebep de dirlik sahiplerinin kendilerine verilmiş olan belirli vergileri toplama hak ve yetkilerini geliştirmek ve kontrolsüz bir şekilde kullanmalarına fırsat tanımamaktır¹⁰. Bir bölgenin tahriri yapılırken bölgenin reaya mevcudunu ve vergi gelirinin gerçek miktarını saklayan sipahilere, elinden tımarını almak gibi ağır cezalar verilmiştir. Bu sebeple haksız yere, defterde ismi olmayan şahısların isimleri varmış gibi gösterilerek fazla vergi toplamak amacıyla henüz vergi mükellefi çağında olmayanları yazdırmak veya gelirini az göstermek için yetişkin reaya evlatlarını yazdırmak yasaklanmıştır. Bunun yanında genellikle tahrir esnasında reayanın saklanması gibi durumlarda ise bu şahısların nerede bulunursalar öşür ve rüsumunun, o yerin sipahisi tarafından alınacağı kanunnamelerde belirtilmiştir. Reayanın vergi mükellefiyetinden kurtulmak için izlediği diğer bir yöntem de kendisini başka bir sipahinin raiyetinde olduğunu, öşür ve rüsumunu başka bir yerde verdiğini söyleyerek deftere kaydını yaptırmamasıdır. Karşılaşılan bu durumların önüne

⁹ Mehmet Ali Ünal, *Aynı eser*, s.130,131.

¹⁰ M. A. Ünal, *Aynı eser*, s. 140.

geçmek içinse, şahıslardan o dönem için nüfus kağıdı niteliği taşıyan temessükleri istenmiştir¹¹.

Tahrir Defterleri tapu kütüğü niteliği taşıdığı için, her köyün kimin tımarı, mülkü veya vakfi olduğunu, bunların gelir kaynakları ile hukuki statü ve idari düzenlerini ve köylerin durumları hususunda da geçmişe dair bilgi edinmemizi sağlayan oldukça önemli kaynaklardır¹².

2. Osmanlı Devleti'nde Vergi Düzeni

Osmanlı Devleti'nin teşkilatlanmasında ve bu teşkilatın bir düzen içinde işleyebilmesinde devletin kurmuş olduğu vergi sistemi oldukça önemlidir¹³. Şüpheli bir bilgi olmakla birlikte, Osmanlılar' da verginin ilk olarak Osman Gazi zamanında alınan "bac-ı pazar resmi" olarak gösterilmiştir. Osmanlı mali sistemininse Orhan Gazi zamanında geliştiği kabul edilmektedir¹⁴. Devletin ekonomik ve askeri sisteminin temelini oluşturan vergi, şer'i vergiler ve örfi vergiler olmak üzere iki ana kısma ayrılmıştır¹⁵.

Şer'i vergiler, İslami hükümlere göre alınmakta olup Kur'an'da savaş ganimetlerinin beşte biri oranında alınması dışında, vergi alınması hususunda herhangi bir oran belirtilmemiştir. Zekatlarla ilgili olanlar ise Hz. Peygamber'in söz ve uygulamalarından çıkarılmıştır. Şer'i vergiler Osmanlı'da zekat, öşür, haraç ve cizye kavramları çerçevesinde alınmıştır¹⁶.

Öşür; tarım gelirleri olup öşür vergisi ise Müslüman reayanın vermek zorunda olduğu aynı vergilerdir. Yani aşar bedeli mal olarak alınır, para ile ödenmesi istenmezdi. Genel olarak 1/ 10 oranında alındığı bilinse de aslında toprağın verimlilik durumuna göre bu oran değişkenlik göstermiştir¹⁷.

¹¹ Ömer Lütfi Barkan, "Türkiye'de İmparatorluk Devrinin Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri", *Türk Maliye ve İktisat Tarihi İçin Kaynaklar*, s.219- 220.

¹² M. A. Ünal, *Aynı eser*, s. 132.

¹³ Erhan Afyoncu, "Osmanlı Devleti'nde Tahrir Sistemi", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, C. 6, s. 311.

¹⁴ M. Macit Kenanoğlu, "Vergi", *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.43, s. 56.

¹⁵ İsmet Demir, "Temettü Defterlerinin Önemi Ve Hazırlanış Sebepleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 315.

¹⁶ Ahmet Tabakoğlu, "Tekalif", *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.40, s. 336.

¹⁷ İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat Ve İdari Tarihi*, Cedit Neşriyat, Ankara, 2008, s. 134.

Harac, gayrimüslim halktan tarım gelirleri üzerinden alınan bir vergidir. Fetihden sonra tımar ve zeamet sisteminin uygulanmadığı topraklarda eskiden olduğu üzere halk haraç ve ispençesini ödemeye devam etmiştir. Haracın miktarı bölgedeki arazi verimine ve ziraatin türüne göre değişebilmiştir. Örneğin bir bağda her 100 üzüm asmasından Birecik’ te 2 akçe alınırken Malatya’da 3 akçe alınmıştır¹⁸.

Cizye, bütün gayrimüslim erkek hane reislerinden askerlik hizmeti yapmamaları karşılığında alınan baş vergisidir. Gelirleri doğrudan hazineye aktarılmıştır¹⁹. Cizye miktarı her yıl şer’i kaidelere göre şeyhülislam tarafından verilen fetva ile mükelleflerin ala (zengin), evsat (orta halli), edna (fakir) olmalarına göre belirlenmiştir. Miktar saf gümüş olarak ala olandan 48, evsat olanlardan 24, edna olanlardan 12 dirhem; altın olarak ise 4, 2 ve 1 dinar şeklinde alınmıştır. 16 Nisan 1491 tarihli bir belgede cizyenin şer’i ölçüler doğrultusunda toplandığı görülse de, 1475 tarihli bir fermada ise cizyenin sabit bir rakam üzerinden alınması emredilmiştir²⁰.

Tekalif-i örfiyye, Osmanlı bütçesinde düzenli olmayan gelirlerin başlıcalarını teşkil eden, özellikle harb zamanlarında askerin beslenmesi, ordunun harbe hazırlanması vs. için ihtiyaca göre daha çok hane, aile, çift ve ocak esasına dayalı olarak toplanan vergi, resim ve harçlardan oluşan vergi türüdür²¹. Örfi vergiler, örfi hukuk esasına dayalı olarak doğrudan padişahın iradesine dayanan bir vergi türüdür. Bir İslam devleti olan Osmanlı’da, Fatih sultan Mehmet’in yaptığı Kanunname ile devlet teşkilatı ve reaya için ilk defa şer’i hukuka aykırı olarak bir kanunname tertip edilmiştir. Bu kanunnamede Hristiyan ve Müslüman halkın tımarlı sipahilerle arasındaki vergi münasebetlerine yer verilmiştir²².

Örfi vergilerin sorumluluğu doğrudan sipahiye ait olup bedeli de sipahiye ödenmiştir. Bu vergilerin başında Müslüman reayadan alınan çift resmi, gayrimüslim reayadan alınan ispençe gelmektedir. Çift resminin miktarı ve bunun sorumluluğu bedeni hizmette 7 gün, paraya çevrildiğinde 22 akçe olarak belirlenmiştir²³. Çift resmi

¹⁸ Cengiz Kallek, “Haraç”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.16, s. 89.

¹⁹ İlber Ortaylı, *Aynı eser*, 2008, s. 135.

²⁰ Halil İnalçık, “Cizye”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, c.8, s. 46.

²¹ Ahmet Tabakoğlu, Aynı makale s. 336.

²² Halil İnalçık, “*Osmanlılar’da Raiyyet Rüşumu*”, *Bellekten*, C. XXIII, 575-610, 1959, s.31-32.

²³ İlber Ortaylı, *Aynı eser*, 2008, s. 136.

Osmanlı'nın bütün vilayetlerinde aynı miktarda toplanmamakla birlikte, verginin miktarının zaman içinde ihtiyaç kabilinde arttırıldığı da görülmüştür. Örnek vermek gerekirse, 1528 tarihinde çift resmi Karaman'da 36 akçe, Hamid-ili'nde ise 42 akçe toplanmıştır. Yine, Fatih Sultan Mehmet'in 1458'de Anadolu sipahilerini Rumeli'de, Macar ordusu karşısında kışın da seferde tutmak için Anadolu eyaletlerinde çift resmi miktarını yüzde elli arttırmış olduğunu görmekteyiz²⁴.

Normal şartlarda geçici olarak alınması gerekirken ardı sıra gelen savaşlar neticesinde devamlı hale gelen örfi vergiler, ana başlıklar altında şunlardır: İmdadiye, iane-i cihadiye, avarız, harçlar, har-ı ferman ve resm-i derbenttir²⁵. Tekalif-i örfiyye avarız-ı divaniye ile birlikte anılmakta olup sayısı doksan yediye kadar çıkan avarız türü vergiler, nüzul, sürsat, işira, asakir-i bahriyye, kendir, kereste, kömür, menzil, kürekçi bedelleri, tersane bedelleri gibi türleri bulunmaktadır²⁶.

Kuruluşundan buyana vergi kaynaklarını tespit etmek için tahrir (sayım) usulünü benimseyen Osmanlı Devleti, fetihlerle sürekli genişlediği için devletin hukuki, mali ve sosyal yapısında da devamlı olarak gelişme ve değişme meydana gelmiştir. Üç kıtada toprakları bulunan Osmanlı Devleti'nde; egemenlik sürdüğü bu toprakların iklim farklılıkları ve dolayısıyla bitki örtüsü ve hayvan yetiştirme şartları, iktisadi ve kültürel farklılıklar da dikkate alınarak yeni vergi kanunnameleri düzenlemiştir²⁷. Bu nedenle her vilayet ve sancak için ayrı kanunname düzenlenmiş, hatta bazı zamanlar bir sancak içerisinde farklılık gösteren coğrafi bölge veya topluluk için ayrı kanunnameler düzenlenmiştir. Bu kanunnamelerde vergi mükelleflerinin hak ve sorumlulukları, yetiştirecekleri ürünler ve bu ürünlerden ne kadar ve ne zaman vergi alınacağı, sınai ve ticari faaliyetlerin vergilendirme biçimi açıklanmıştır²⁸. Mesela, Yavuz Sultan Selim devrinde Mısır ve Suriye'nin alınması ile buraların genel iktisadi durumu incelenmiş ve

²⁴ Halil İnalçık, 1959, s.31-32.

²⁵ Ziya Kazıcı, "Osmanlılarda Örfi Vergiler ve Bu Vergilerin Kaynağı Olan Örfi Hukuk", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul, 1986, S. 4, s. 288-308.

²⁶ Ahmet Tabakoğlu, Aynı makale, s. 336.

²⁷ Şinasi Altundağ, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Vergi Sistemi Hakkında Kısa Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1947, cilt: 5, Sayı: 2, s. 187-189.

²⁸ M. Ali. Ünal, *Aynı eser*, s.134.

Mısır'a hususi bir kanunname yapılmıştır²⁹. Bir bölgeye özel olarak yapılan kanunnamelere baktığımızda, memleketin daha iyi bir şekilde kalkınması için bazı ürünlerin yetiştirilmesinde devlet tarafından teşviklerin de yapıldığı görülmüştür. Osmanlı'da pirinç yetiştiriciliğine teşvik bunun örneklerinden biridir. Devlet pirinç ithalatını azaltmak, halkı pirinç yetiştiriciliğine teşvik etmek maksadıyla, Adana ve Suriye'de pirinç yetiştirecek halkı tekalif-i miriye ve rüsum vergilerinden muaf tutmuştur. Diğer bir vergiden muaf bölge halkı da Kıbrıs'tır. Ziraatin dar bir alanda yapıldığı adada, ziraat ile uğraşan herkese azami kolaylık gösterilmiştir. Adada üretimi yapılan arpa, buğday, üzüm, şarap, un vb. ürünlerden hiçbir vergi alınmamıştır³⁰.

Osmanlı Devleti'nde ve ondan önceki devletlerde de olduğu üzere geniş bir coğrafyada haberleşme, ulaşım, güvenlik vb. konularda günümüzdeki gibi bir gelişme söz konusu olmadığı ve para ekonomisi gelişmediği için gelirlerin merkezde toplanması ve harcamaların buradan yapılması sağlanamamıştır. Osmanlı idarecileri bu hususta Selçuklular ve onlardan da önce uygulanan vergi toplama usulünü benimsemişlerdir. Bu sebeple birçok vergi nakit olarak değil aynı olarak toplanmış, tımar sistemi geliştirilmiş, vergi toplama büyük oranda dirlik sahiplerine ve vakıflara bırakılmıştır³¹.

Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar işleyen bu vergi sistemi 1683 Viyana Kuşatması ile bozulmaya başlamıştır. İkinci Viyana'nın sonucunda Rumeli eyaletlerinde kargaşa, iktisadi çöküntü ve asayişsizlikler baş göstermiştir. Merkezi idare bölgede kontrolü sağlayamadığı için, Rumeli'deki şehirlerin kontrolü yerel güçler tarafından sağlanmaya başlanmıştır. Vergi toplama ve asayişin sağlanması ahali temsilcilerine bırakılmıştır. Harp yıllarındaki idari ve iktisadi karışıklık, rüşvet, yolsuzluk ve isyanların artması İstanbul'dan Anadolu'ya kadar yayılmaya başlamıştır. Nüfus artışı, fetihlerin durması ve enflasyon; yöneticilerin toprak gaspına, idarenin bozulmasına ve köylü isyanlarına neden olmuştur. Bozulan tımar sistemi ve uzun süren harplerin neticesinde bozulan vergi sistemi, klasik Osmanlı vergi düzeninde bir kısım düzenlemelere gidilmesine ve

---

²⁹ Şinasi Altundağ, Aynı makale, s. 192.

³⁰ Şinasi Altundağ, Aynı makale, s. 193.

³¹ M. Ali Ünal, Aynı eser, s.135.

Tanzimat Fermanı ile vergi sisteminde köklü değişikliklere gidilmesine sebep olmuştur³².

3. Tanzimat Döneminde Yapılan Mali Düzenlemeler

Osmanlı Devleti'nde XVI. Yüzyılın ortalarından itibaren vukuu bulan sosyal ve ekonomik değişimin temelini, devletin kırsal kesimini kontrol altında tutmak ve toprağın işlenmesine dayalı temel ekonomik ilişkileri düzenlemek için kontrol aracı olarak kullanılan toprak sisteminin yavaş yavaş dağılması oluşturmaktadır³³. Osmanlı Devleti'nde uzun süren savaşların beraberinde getirdiği olağanüstü harcamalar, vergilere isyan eden halkın durumu devletin ekonomisinde ciddi sıkıntılar meydana getirmiştir. Osmanlı Devleti gerek savaş tazminatları gerekse de ayaklanmaların üstesinden gelebilmek için eskiyi canlandırma çabalarından vazgeçip Tanzimatçı devlet adamları ve aydınlar tarafından Avrupa'nın sağladığı gelişmelere uygun birtakım düzenlemelerde bulunulmuştur.

Tanzimat uygulamalarının nasıl yapılacağına dair önceden yapılmış bir program olmayışından ötürü; can ve mal güvenliğini sağlama ve vergilerin servet esasına göre toplanması için nüfus sayımı yapılması kararlaştırılmıştır. Fakat yeterli ve bilgili eleman kıtlığı ve bazı kesimlerin Tanzimat'a tepkili yaklaşması sebebiyle devletin Edirne, Bursa, Ankara, Aydın, İzmir, Konya ve Sivas eyaletlerinde Tanzimat'ın öngördüğü şekilde mal, mülk ve nüfus sayımı yapılmıştır³⁴.

Tanzimat ile birlikte Osmanlı mali sisteminde yeni bir döneme girilmiş, geleneksel kurumlar reforme edilmiş, reformların hangi alanda nasıl yapılacağı tespit edilmiş, bu yeni düzenlemelerin toplumsal ve kurumsal açıdan desteklenmesi zorunlu görülmüştür. Bu nedenle vergilerin yeniden tespit edilmesi ve hâlihazırda var olan

³² İlber Ortaylı, *Osmanlı'da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 11-15.

³³ Kemal Karpat, *Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Ulusallaşma*, çev. Dilek Özdemir, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 222-223.

³⁴ Musa Çadırcı, *Tanzimat Süresince Türkiye Ülke Yönetimi*, İmge Kitabevi Yayınları, s. 187,188.

gelirlerin yeniden düzenlenmesi için Maliye Muhasebe Meclisi, Muhasebe Meclisi, Maliye Islahat Komisyonu ve Muhasebe Divanı oluşturulmuştur³⁵.

Yeterli ve sağlam bir ekonomi tabanı oluşturarak, devletin idari ve toprak bütünlüğünün sağlanacağını ve güçlendirileceğini düşünen Tanzimat yönetimi; mali kaynakların kıtlığından kaynaklanan ekonomik buhranın atlatılmasını; ülke içi kaynakların geliştirilmesine, idarenin mali etkinliğinin artırılmasına bağlamıştır. Bu kapsamda atılan ilk ve en önemli adım Maliye nezaretinin ve bu nezarete bağlı Maliye hazinesinin kurulması olmuştur. Maliye nezareti ve Maliye hazinesinin kurulması ile önceki sistemden farklı olarak devletin tüm gelir ve giderini yöneten tek bir kurum oluşturulmuştur. Osmanlılardaki oluşturulan bu ilk merkezi bütçe geleneği ile devlet, XVII. ve XVIII. yüzyıl boyunca kaybettiği iktisadi kaynakların kontrolünü yeniden sağlamıştır. Maliye nezareti ve Maliye hazinesi 1845 yılında alınan bir kararla devletin gelir-gider bütçesini oluşturmuştur. Bu bütçenin sorumluluğu ise Meclis-i Vala'ya verilmiştir³⁶.

Tanzimat'ın temelini teşkil eden maliye reformları şu şekildedir: Vergiler servet esasına göre toplanmış, iltizam usulü kaldırılmış, memur ve görevlilerin çeşitli adlar altında halktan topladıkları resim ve harçlar kaldırılmış, angarya ve servaj kaldırılmış, cizyenin toplanılmasında ise her sancak ve kazanın cizye miktarı merkezden belirlenerek defterler muhassıllara teslim edilmiş ve muhassıllar ödenecek vergi miktarını kocabaşlara bildirmiştir. Kocabaşlar, buna göre kendi bölgelerinde reayadan zengin, orta halli ve fakir (a'la, evsat ve edna) oluşlarına göre cizyeyi toplamış ve muhassıllara teslim etmiştir. 1851 yılında ise cizye kaldırılıp herkesten eşit olarak alınan bir baş vergisi haline getirilmiş ve 1856 Islahat Fermanı ile cizye, bedel-i askeri'ye çevrilmiştir.³⁷

³⁵ Abdülkadir Şener, "Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Reformları", *150.Yılında Tanzimat*, Yayına haz. Hakkı Dursun Yıldız, Ankara, 1992, s.259

³⁶ Tefik Güran, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1998, C. 49, s.79- 81.

³⁷ Halil İnalçık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008 s.176- 178.

Tanzimat'ın vergi düzeni açısından getirdiği en önemli yenilik, daha önce “tekalif-i örfiye” adı altında alınan pek çok türü ve tahsil şekli bulunan vergilerin tek bir vergi şeklinde toplanmaya başlanmasıdır. “Ancemaatin” vergisi (komşuca alınan vergi) olarak toplanan bu vergide, adalet ilkesi gereği mükelleflerin ödeme güçlerine göre vergi tahsiline başlanmıştır³⁸. Ödeme gücünde esas alınan ise halkın emlak, arazi, hayvan varlığıyla kazançları olmuştur. Bu vergilerin tevzi (paylaştırma) edilecek tutarını tespitte kaldırılan örfi vergilerin toplamı ve aynı zamanda tahrir sonuçları dikkate alınmıştır³⁹. Daha önce şer’i vergiler kapsamında alınan vergiler kaldırılarak yerine zirai ürünlerden onda bir oranında alınan öşür, koyunlardan ağnam ve gayrimüslimlerden cizye vergisi alınması esası getirilmiştir. Tekalif-i örfiye olarak alınan vergiler de birleştirilerek “virgü” adı altında tahsil edilmiştir⁴⁰. Devletin yeni vergi sistemine geçişi zaman almış ve devlet, gelirlerinin kaybolmaması için geçici olarak her bölgeden bir miktar peşin para toplamış ve ilerde herkesin vereceği vergi miktarı belli olunca mükelleflerden alınan fazladan para iade edilmiştir. İltizam sisteminin kaldırılmasıyla voyvoda ve mültezimlerin yerine, vergi tahsilini muhassıllar ve meclisler yapmaya başlamışlardır⁴¹. Tanzimat'ın ilanıyla yapılacak olan mali reformları bölgesel çapta yürütmek üzere muhassıllık teşkilatı kurulmuştur. Bu muhassıllar sorumlu oldukları bölgedeki nüfusu ve bu nüfusun sahip olduğu emlak, arazi ve hayvan gelirlerini, tüccar ve esnafın bir yıldaki tahmini gelirlerini tespit ederek bir deftere kaydetmişlerdir⁴². Maliye nezareti tarafından alınacak bu verginin miktarı liva düzeyinde olmuştur. Her liva merkezinde toplam miktar kazalar arasında paylaştırıldıktan sora kazanın meclis azaları, Müslüman nüfusun yaşadığı yerler için o yerin imam ve ihtiyarlarını, gayrimüslimlerin yaşadığı yerler içinse kocabaşı ve papazlarını görevlendirmişlerdir. Köyler ve mahalleler için belirlenen vergi miktarı o yerin hane reislerine gelirleri doğrultusunda paylaştırılmış ve bir defter halinde kaza merkezine gönderilmiştir. Köy muhtarı ve kocabaşlarıyla zabtiye askeri tarafından tahsil edilen vergi 1260 (1840) yılına kadar ruz-ı hızır ve ruz-ı kasım olarak iki taksitle tahsil

³⁸ Abdüllatif Şener, Aynı makale, s.260.

³⁹ Abdüllatif Şener, Aynı makale, s.260-261.

⁴⁰ Tefik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 13.

⁴¹ Halil İnalçık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, *Aynı eser*, s.176- 178.

⁴² Tefik Güran, *19.Yüzyılda Osmanlı Ekonomisi Üzerine Araştırmalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, İstanbul, s. 193.

edilmiştir. Fakat her iki tahsil döneminin de uygun olamayışından ötürü 1840'tan sonraki dönemde vergilerin tahsili çiftçilerden ürün hasadından sonra, tüccar ve esnaflardan ise bütün bir yıl içinde taksitler halinde sağlanmıştır⁴³. 1845 yılına kadar gelinen süreçte uygulanan bu vergi sisteminden istenilen sonuçların alınamaması üzerine Meclis-i Vala'da vergilerin toplanması hususu tekrar görüşülmüş ve bu görüşmelerin neticesinde başarısızlığın sebebi bölgesel meselelerin yeterince bilinmemesine bağlanmıştır. Bölgesel sorunları öğrenmek amacıyla her vilayetten temsilci olarak ikişer vücut ve kocabaşı İstanbul'a çağırılmıştır. Bu kocabaş ve vücutlar, meclise layihalar olarak buldukları bölgenin sıkıntılarını ve şikayetlerini sunmuşlardır. Verilen bilgiler neticesinde Tanzimat yönetimi, 1845 yılında yeni bir tahrir yapılmasına karar vermiştir⁴⁴.

4. Temettuat Uygulaması ve Temettuat Defterlerinin Kapsamı

Temettuat kar etme, fayda görme anlamına gelmektedir⁴⁵. Tanzimat yönetimi toplumsal ve idari bir birlik ve bütünlük sağlamak maksadıyla yeni bir takım mali düzenlemelerde bulunmuş ve örfi vergiler kaldırılarak herkesin ödeme gücü doğrultusunda vergi toplanmasını istemiştir. Bu mali reform kapsamında eyaletlerde muhassallıklar kurulmuştur. Bu muhassallar kendi bölgelerindeki vergi yükümlüsü bütün nüfusun emlak, arazi ve hayvanlarını; tüccar ve esnafın yıllık tahmini gelir miktarını tespit ederek deftere kaydetmişlerdir. Devletin geniş bir kısmını kapsayan bu sayım defterleri Temettuat defterlerini oluşturmuştur⁴⁶.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Temettuat Defterleri, Maliye Varidat Kalemi Defterleri'ndendir. 1988 yılına kadar bu seriden çok az deftere Maliyeden Müdevver ve Kepeci Tasnifleri arasında rastlanmaktadır. 1988 yılında kataloglanarak araştırmacıların hizmetine sunulan Temettuat Defterleri serisi dokuz katalog içinde 17747 defterden oluşmaktadır. Bu defterlerin çok büyük bir bölümü H. 1261 (M. 1845) tarihinde yapılan sayımlara, az bir kısmı ise H.1256 (M.1840) yılına ait ilk tahrirlere

⁴³ Tefik Güran, *Aynı eser*, 1989, s.13, 14.

⁴⁴ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s. 193-194.

⁴⁵ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, s.437.

⁴⁶ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s. 192, 193, 194.

aittir⁴⁷. Defterler Ankara, Aydın, Cezyir, Edirne, Erzurum, Hüdavendigâr, Konya, Niş, Rumeli, Selanik, Silistre, Üsküp Vilayetlerini kapsamaktadır⁴⁸. Sancaklara göre düzenlenen Temettuat defterlerinde alt idari birim olarak kaza, nahiye, köy ve mezralara yer verilmiştir. Birden fazla mahalleden oluşan köylerde ise genellikle her mahalle için ayrı defter düzenlenmiştir⁴⁹. Bu yerleşim birimlerinde yaşayan Müslüman ve gayrimüslim ahalinin emlak, arazi ve gayrimenkulleri ile bütün cins ve evsiftaki hayvanları ve yetiştirmiş oldukları ürünler tafsilatlarıyla yazılmıştır⁵⁰. Toplam vergi yükünün bölgeler ve kişiler arasında daha adil dağılımını sağlamak amacıyla yapılan bu sayımların ilki 1840 yılından yapılmıştır. Fakat bölgesel olarak sınırlı bir alanı kapsamaması bunun yanında sayımı yapılan bölgenin koşullarının iyi bilinmemesi nedeni ile 1842 yılında muhassallıklar kaldırılarak 1845 yılında tekrar sayıma gidilmiştir. Sayım esnasında merkezden gönderilen memurların yerine sayımı yapılan idari birimin muhtar ve imamı, gayrimüslim topluluklarda kocabaş ve papazları görevlendirilmiştir⁵¹.

Tanzimat Fermanı'nda kazanca göre eşit vergilendirme ve "usul-ü muzırır" olarak nitelenen iltizam uygulamasının kaldırılması ilke olarak benimsenmiştir. Bu yolla hem devletin gelirini kontrol altına alabilmek hem de vergi dağılımı konusundaki dengesizliklerin ve haksızlıkların giderilmesi sağlanmıştır. Bunun yanı sıra vergi mükellefleri üzerindeki mültezim baskısının da engellenebileceği düşünülmüştü. 1844 yılından itibaren ticaret ve zanaatla uğraşanların vergilerinin sene başında alınması, ziraatla uğraşanların vergisinin ise o yerin mahsul zamanında tahsil edilmesine karar verilmiştir. 1845 sayımlarının 1840 yani muhassallık sistemi uygulaması esnasında yapılan sayımlardan en büyük farkı ise; merkezden gönderilen memurlar tarafından değil, sayımları sayımı yapılan köy ve mahallelerin muhtar ve imamı tarafından yapılmasıydı. Hazırlanacak Temettuat Defterleri'ne herkesin arazi ve hasılatı, gelir

⁴⁷ Mübahat Kütükoğlu, "Osmanlı Sosyal Ve İktisadi Kaynaklarından Temettuat Defterleri", Belleten, C.LIX, S. 225, 1995 Ağustos, 1995, s.395

⁴⁸ Said Öztürk, "Türkiye'de Temettuat Çalışmaları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, s. 292.

⁴⁹ M. Kütükoğlu, Aynı makale, s.397.

⁵⁰ Kadir Temurçin ve Hasan Babacan, "19.yy'ın İlk Yarısında Isparta Şehrinde Sosyo-Ekonomik Yapı Ve Gayri Müslümler", *ERDEM*, C.15, S.15, 2006, s.163.

⁵¹ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s.193,194,195.

getiren gayr-i menkulü ve toplam temettuatının yazılmasına, esnaf ve tüccarın da yıllık temettuatlarıyla birlikte bir senede verdikleri öşür ve vergi-yi mahsusa miktarının da yazılmasına karar verilmiştir. Sayım ve yazımı tamamlanan defterlerin muhtar ve imam tarafından mühürlenmesi istenmiştir. Bu şekilde, her köyün defteri mensup olduğu kazaya ait olan torbaya konulacak daha sonra kazalara gönderilecek ve burada da kaza meclislerinin kontrolü ve denetiminden sonra o sancağın kazalarından ise vali ve defterdarlara, sancaklarda ise bağlı olduğu sancak kaymakamına ve oradan da eyalet merkezine gönderilecektir⁵².

Sayımların temel amacı toplam vergi yükünün bölgeler ve kişiler arasında daha adil dağılımını sağlayabilmek için devleti meydana getiren çeşitli idari birimlerin ve bu birimler içinde yaşayan nüfusun gerçek vergi ödeme gücünü ölçmek ve bu sayımların sonuçlarına bakarak gerekli düzeltici ayarlamaları yapmaktır. Sayımın kapsamı da bu amaca uygun olarak düzenlenmiştir⁵³.

Temettuat Defterleri'nde şehir, kaza, kasaba, nahiye, köy, mezra ve çiftlik gibi tüm yerleşim birimlerinde yaşayan Müslüman ve gayrimüslim ahalinin emlak, arazi ve gayrimenkulleri ile bütün cins ve evsaftaki hayvanlar ve yetiştirmiş oldukları ürünler teker teker yazılmıştır. Bu özellikleri ile Temettuat Defterleri Osmanlı taşra iktisadi ve sosyal yapısına ait istatistiksel verileri de içermektedir⁵⁴. Devletin oldukça geniş bir kısmını kapsayan Temettuat tahrirleri eş zamanlı ve sistematik şekilde hazırlanmaları nedeniyle bölgeler ve toplumsal guruplar itibariyle yapılacak mukayeseli çalışmalar için zengin araştırma imkanları sunmaktadır⁵⁵.

---

⁵² Ayla Efe, "1844- 45 Temettuat Sayımı Işığında Çukurhisar Köyünün Ekonomik ve Sosyal Görüntüsü", Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 1, Eskişehir, 2006, s. 20-22.

⁵³ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s.195.

⁵⁴ Kadir Temurçin ve Hasan Babacan, "19.yy'ın İlk Yarısında Isparta Şehrinde Sosyo-Ekonomik Yapı Ve Gayri Müslümler", *ERDEM*, C.15, S.15, 2006, s.163.

⁵⁵ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s. 200, 201.

4.1. İktisadi Tarih Kaynağı Olarak Temettuat Defteri

Temettuat defterleri sayımı yapılan bölgedeki tebanın ekonomik durumunu ve mevcut imkanlarını görmemiz açısından oldukça önemli kaynaklardır⁵⁶. Temettuat tahrirlerinin en kapsamlı bilgi alanını, hanelerin ekonomik faaliyetleri sonucu kazandıkları gelirler oluşturmaktadır. Bu tahrirlere dayanarak XIX. yüzyıl ortalarında devletteki ekonomik faaliyetler ve bu faaliyetlerden elde edilen gelirleri, gelirlerin sektörel dağılımını, zirai üretimin miktarını ve yapısını, tarım işletmelerinin büyüklüklerini, toprak mülkiyeti şekillerini, toprak sahibi ve kiracı ilişkilerini, sınai ve ticari faaliyetlerden elde edilen gelirlerin türlerini ve miktarlarını tespit edebilmek mümkün olmuştur⁵⁷. Sayımlarda gayrimenkuller, binalar, hayvanlar ve vergilerle ilgili veriler şu şekildedir: 1840 ve 1844-45 sayımlarında farklılıklar gözükmeyle birlikte ekili diki tarla, bağ ve bahçelerin yüz ölçümleri; ev, kahve, dükkan gibi binaların sayıları ve kıymetleri verilmiştir. Her ne kadar tam değerleri verilmeyip hasılat-ı senevileri verilse de yaklaşık olarak o tarihteki gayrimenkul fiyatlarının tespiti yapılabilmektedir. Defterlerde tarlaların yüz ölçümü, kiraya verildiği durumlar, tarlanın mezru yahut gayrimezru oluşu, ekilen ürünler ve bu ürünlerden ne kadar mahsül alındığı, ürünlerden alınan öşür miktarı tespit edebilmektedir. Bağ, bahçe, bostan ve korularda yüz ölçümleri ile kıymetleri yazılmıştır. Sadece ailenin ihtiyacını karşılayacak küçük bağ ve bostanlarda öşür alınmamıştır. Defterlerdeki bu bilgiler ziraat yapılan alanlar hakkında fikir verdiği gibi bu toprakların ne kadarında tarım yapılıp yapılmadığı ve toprakların büyüklükleri hususunda da bilgiler vermiştir⁵⁸.

Tahrirlerde şahsın oturduğu ev, işlettiği dükkân, nakit parası, ev eşyaları sayım dışı tutulmuştur. Hiçbir malı mülkü olmayanlar yazılırken “emlakı yok”, sadece evi olanlar için “evinden başka emlakı yok” tabirleri kullanılmıştır. Dükkan, kahvehane, değirmen gibi diğer gayr-i menkullere sahip olanların, gayr-i menkullerinin sayıları ve kira bedelleri kaydedilmiştir. Eğer dükkan yahut kahvehaneyi şahsın kendisi işletiyorsa

⁵⁶ İsmet Demir, “Temettuat Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, 6. Cilt, s. 318.

⁵⁷ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s 202.

⁵⁸ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 405, 406.

buna da “kendisi mukim” şeklinde şerh düşülmüştür. Şahsın sahip olduğu emlakın hisseli olması halinde ise kiminle müşterek olduğu da tahrirlerde ayrıca belirtilmiştir⁵⁹.

Temettuat Defterleri’nde gayrimenkullerden sonra hayvanlar yazılmıştır. Böylece bir köy veya kasabada en çok hangi hayvanların yetiştirildiği ve bunlardan ne ölçüde kazanç sağlandığı sayımlarda kaydedilmiştir. Ziraat yapılan yerlerde ahalinin toprağı işleyebilmesi için besledikleri öküz, camız, taşımacılıkta kullanılan merkep, beygir, deve ve at defterlere yazılan hayvanların başında gelmektedir. Bu hayvanların yetiştikleri bölgelere göre dağılımlarına baktığımızda ise hayvan sahiplerinin genellikle ziraat ile uğraşan, çiftliklerden hali vakti yerinde olan ve geniş arazi sahipleri kişiler olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra eti, sütü ve yünü için beslenen ve genelde her meslek gurubunun evlerinde bulunan koyun, keçi, inek gibi hayvanlar yazılmıştır. Hayvanlar, koşu öküzü, erkek-dişi, sağman-sığır veya döllu-dölsüz şeklinde tafsilatlı şekilde yazılmıştır. Ayrıca arıcılık yapılan yerlerde her kovan başına vergi alındığı görülmektedir. 1840’da hayvanların kıymetleri sayılırken 1845 sayımında hangi hayvanın kaç kuruş vergi getirdiği belirtilmiş ve bu hayvanlardan elde edilen gelirlerden de vergi alınmıştır⁶⁰.

Temettuat defterlerinde vergi, mükellefinin adının üst kısmında ve dikine şekilde yazılmıştır. 1840 sayımlarında sadece vergi-yi mahsusaya yer verilirken, 1844-45 sayımlarında ise bir yıl önce vermiş olduğu vergi-yi mahsusa ve öşür de yazılmıştır. Aşar vergisi olarak buğday ve arpa başta olmak üzere herkesin kaldırdığı mahsulden alınan öşrün kıymeti kuruş olarak yazılmıştır. Bazı durumlarda mahsulün öşrü birleştirilerek de yazılmış olup, birleştirme şekilleri köyden köye göre de farklılık göstermiştir⁶¹.

4.2. Temettuat Defteri’nin Yazılışına Ait Düzenlemeler

Maliye Nezareti Varidat Kalemi defterlerinde olan Temettuat Defteri’nin tasnif edilmesinde ve kataloglanmasında, o tarihteki idari taksimat esas alınmıştır. Defterler, içindeki bilgiler esas alınarak alfabetik sıraya göre ayrılmıştır. Alfabetik olarak tasnifi

⁵⁹ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 408, 409.

⁶⁰ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 409, 410.

⁶¹ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 411, 412.

yapılmış olan defterlere sıra numarası verilerek gerekli diğer işlemler yapılmış ve aynı şekilde defterlerin özetleri yapılarak kataloğa işlenmiştir. Aynı yerleşim bölgelerine ait defterlerin aslı ve suretleri tek numarada toplanarak kendi içerisinde ‘a’, ‘b’, ‘c’... harfleri ile gösterilmiştir. Her katalogun başında katalogda geçen kazaların bir listesi verilmiştir⁶².

Daha öncede değindiğimiz üzere tahrir defterleri sancak esasına göre düzenlenmiş, alt idari birim olarak da kaza ve nahiyeler alınmıştır. Önce mahallelere ardından köy ve mezralara yer yerilmiştir. Şehirlerle birden fazla mahalleden oluşan köylerde genellikle her mahalle için bir defter düzenlenmiştir. Defterler “1b” den başlatılmış; sayfanın tepesinde sırasıyla eyalet-sancak-kaza adları kaydedildikten sonra defter bir şehre –kasabaya ait ise, şehir- kasabanın ardından mahallenin adı yazılmıştır. Mahallesi bulunmayan küçük köylerde ise köyün adı yazılmıştır⁶³. Örneğin; “Konya Eyaleti mülhakatından Teke Sancağı Kazası Kuralarından Elmalı Kazası, Cami-i Cedit Mahallesi’ne mukim ehl-i islamın emlak ve arazi ve temettuatlarına mübeyyin defterdir” şeklinde yazılmıştır.

Eğer kaydı tutulan bölgede müslümanların yanı sıra gayrimüslim nüfus da bulunuyorsa, gayrimüslimlere ait defter olduğu ayrıca belirtilmiştir. defter Müslüman ahaliye ait ise “... kariyesinde mukim ehl-i İslamın temettü’atını mübeyyin defterdir” şeklinde başlık konulmuştur. Gayrimüslimler yazılırken de defterin gayrimüslimlere ait olduğu yine belirtilmiştir⁶⁴.

Temettuat defterlerinin 1256 (1840) ve 1260-61 (1844-45) sayımları arasında içerik ve düzenlenmesi hususunda birtakım farklılıklar bulunmaktadır. 1256 yılı sayımlarında şahısların isimleri ile birlikte eşkallerine dair bilgilere de yer verilmiştir. “Uzun boylu, ak sakallı imam-ı Cami Çarşu, odabaşı damadı Mehmet veled-i Ali’nin emlaki” gibi. Bu farklılığın yanısıra 1840 yılı sayımında imam, muhtar gibi vazifeler dışında sadece eşkal verilip hane reisinin mesleği verilmemesine karşın 1844- 45 sayımlarında hane numarası üzerine hane reisinin mesleği de demirci, tüccar, ziraat

⁶² Said Öztürk, “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, s. 292.

⁶³ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s.397.

⁶⁴ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s.397

erbabı vb. şekilde kaydedilmiştir. Vergiden muaf kişiler 1840 sayımlarında sadece imam, pir-i fani, kürekçi gibi kaydedilirken 1844- 45 sayımlarında hangi caminin imamı ve hangi tekkenin şeyhi olduğuna işaret edilmiştir⁶⁵. Gayrimenkul yazımları hususunda da 1840 ile 1844-45 sayımları arasında da fark görülmektedir. 1840 sayımlarında ekilidikili gayrimenkullerin dönüm olarak yüz ölçümü; ev, dükkân, kahvehane gibi binaların adedi ile altında kıymetleri verilirken 1844-45 sayımlarında kıymet hanesi çıkarılarak yerine hasılat-ı senevisi konmuştur. 1844'te hakiki gelirler 1845'te ise tahmini gelir kaydedilmiştir. 1840 sayımında mezru ve hali tarla alt alta toplamları gösterilerek verilirken, 1844-45 sayımlarında mezru ve gayrimezru tarlalar ayrı ayrı yazılmıştır. Her şahsın hangi ürünü ektiği ve bu üründen ne kadar mahsül aldığı vereceği öşür dolayısıyla sadece 1844-45 tarihli defterde kaydedilmiştir⁶⁶. Vergilerin yazımı konusunda da Temettuat defterleri arasında fark bulunmaktadır. 1840 yılına ait defterde sadece vergiyi mahsusaya yer verilirken, 1845 yılı defterinde ise bir yıl önce vermiş olduğu vergiyi mahsusa ile birlikte öşre de yer verilmiştir⁶⁷.

Araştırmamıza konu olan Elmalı Temettuat Defteri H. 1261 (M.1845) sayımına aittir. Bu sayımda defterlerin bazılarının kapağında defterler içerisinde bulunan mahallelerin ismi verilmiş olup, bunun dışında ne veriliş tarihi ne de yazan kâtibin ismi defterlerin kapağında yazılmıştır. Defterlerin ait olduğu yer belirtildikten sonra vergi mükellefi kişinin “hane 1, numara 1” şeklinde hane numarası, altına vergi verenin ismi, varsa lakabı yazılmıştır. İsmi ve lakabı yazılırken önceki dönem sayımlarında olduğu gibi kişinin fiziksel özellikleri vs. ayrıntılarına yer verilmemiştir. Vergi mükellefi bazen kardeşleriyle birlikte yazıldığı veya zevcesinin ismiyle yazıldığı da olmuştur. Gayrimüslim ise mükellef olduğu cizye dilimi edna, evsat veya al'a olduğu belirtilmiştir.

İsmin üzerinde vergiyi mahsusa, aşar ve adet-i ağnam vergisi miktarı eğik bir şekilde yazılmıştır. Ayrıca isminin ve hane numarasının üzerinde varsa mesleği de kaydedilmiştir. İsmin altında şahsın varsa tarlası, bağı, bostanı, ekili ve nadasa bırakılmış arazisi dönüm cinsinden miktarı ve geliri yazılmıştır. Arazinin durumu yani

⁶⁵ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s.398- 404.

⁶⁶ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 405, 406.

⁶⁷ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s.411.

mezru, gayrimezru, harap, vakıf, hatipliğe meşrutı vs. mutlaka belirtilmiştir. H.1260 (M. 1844) yılı gerçek gelirler ve H.1261 (M.1845) yılı tahmini gelirleri alt alta yazılarak toplanmıştır.

Gayrimenkuller bölümünde varsa dükkân (ne dükkânı olduğu belirtilmiştir), değirmen, hamam vs. mal varlığı ile varsa kira bedelleri ve ortaklıkları da yazılmıştır.

Hayvanlar “res” yani baş tabiri ile ifade edilmekte olup sayıları ve varsa yıllık gelirleri yazılmıştır. Ayrıca hayvanların sağman ya da yoz oluşları, yavruları da mutlaka belirtilmiştir. Arılar kovan sayısı ve yıllık hasılatı ile kaydedilmiştir.

Son olarak “kişinin mecmu’ndan bir senelik temettuatı” denildikten sonra vergi mükellefinin genel kazancı yazılmıştır. Varsa meslek gelirleri ve zuhurat gelirleri belirtilmiştir. Kişinin herhangi bir geliri yoksa “şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu” şeklinde, yani yardıma muhtaç olduğu belirtilerek muafiyeti tespit edilmiştir.

Mükelleflerin geneli erkek olmakla birlikte nadirde olsa dul kadınların kayıtları müteveffa eşinin ismi ile kaydedildiği görülmüştür.

Hane sayımları sonunda kâtip kaydedilen kariye ya da mahallenin toplam gelirini ve alınan vergi yekununu kaydetmiştir. Çalışmasını yaptığımız defterde toplam gelirden ve vergi yekununda kâtibin hesabı ile bizim hesapladığımızın bazen birbirini tutmadığı görülmüştür. Toplam vergi ve gelir değerlendirmelerinde kendi hesabımız esas alınmıştır.

1260-61 (1844-45) tarihli Temettü sayımlarına göre Teke Sancağına bağlı Elmalı Kaza merkezinde tespit edebildiğimiz yirmi üç mahalle, iki çiftlik yerleşimi bulunmaktadır. Bu mahallelerin defter numaraları ve isimleri şöyledir:

1. BOA ML.VRD. TMT. d 09956 Pınarbaşı Mahallesi
2. BOA ML VRD. TMT. d 09960 Külahçılar Mahallesi
3. BOA ML VRD. TMT. d 09961 Nacaklar Mahallesi
4. BOA ML VRD. TMT. d 09962 İplikpazarı Mahallesi
5. BOA ML.VRD. TMT. d 09963 Tahtamescit Mahallesi
6. BOA ML.VRD. TMT. d 09964 Nuhlar Mahallesi
7. BOA ML.VRD. TMT. d 09965 Tatlılar Mahallesi
8. BOA ML.VRD. TMT. d 09968 Hanedanlar Mahallesi

9. BOA ML. VRD. TMT. d 09971 Musa Efendi Mahallesi
10. BOA ML.VRD. TMT. d 09974 İmamlar Mahallesi
11. BOA ML.VRD. TMT. d 09979 Kuşakçılar Mahallesi
12. BOA ML.VRD. TMT. d 09980 Abdallar Mahallesi
13. BOA ML.VRD. TMT. d 09981 Toklular Mahallesi
14. BOA ML.VRD. TMT. d 09982 Avlan Mahallesi
15. BOA ML.VRD. TMT. d 09983 Savrıklar Mahallesi
16. BOA ML.VRD. TMT. d 09985 Beyler Çiftliği
17. BOA ML.VRD. TMT. d 09986 Selamlar Mahallesi
18. BOA ML.VRD. TMT. d 09987 Ermeniyan Mahallesi
19. BOA ML.VRD. TMT. d 09989 Kabmescit Mahallesi
20. BOA ML.VRD. TMT. d 09992 Karyağdı Mahallesi
21. BOA ML.VRD. TMT. d 09996 Cami-i Cedit Mahallesi
22. BOA ML.VRD. TMT. d 09998 Alamescit Mahallesi
23. BOA ML.VRD. TMT. d 10002 Göcekler Mahallesi
24. BOA ML.VRD. TMT. d 10005 Zımmiyan Mahallesi
25. BOA ML.VRD. TMT. d 10006 Cami-i Atik Mahallesi

4.3. Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Temettuat Defterleri

Temettuat defterleri iktisadi tarihin aydınlatılması kadar sosyal tarihin aydınlatılmasında da son derece önemli bir kaynak olmuştur. 19 yüzyıl başlarında iki ayrı tür tahrir planlanmış ve bu tahrirlerden her ikisi de uygulanmıştır. Bunlardan ilki nüfus tahrirleridir. 1830-1831 tarihlerinden itibaren başlanan bu tahrirlerde sadece erkek nüfus yazılmıştır. Temettuat ile yapılan mal mülk sayımlarının yanı sıra nüfus sayımlarına, Tanzimat döneminde de ayrıca devam edilmiştir. Bu çerçevede nüfus defterleri ve altı aylık yoklama defterleri düzenlenmiştir. İkinci tür tahrirler ise Temettuat tahrirleridir. Klasik dönemdeki tahrir geleneğinin bir devamı olarak bu gelir defterleri aynı zaman da birer nüfus defteri gibi de düşünülmüştür⁶⁸.

⁶⁸ Nuri Adıyeke, "Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, S.11, 2000, s. 771.

Temettuat defterleri yörede kullanılan aile adları ve şahıs adlarının tespiti açısından önem arz etmektedir. Hane reisinin ismi “Ahmet veled-i Hamza” şeklinde yazılmakla birlikte “bin” ve “oğlu” kelimesi de kullanılmıştır. Diğer taraftan şahısların eşkal bilgilerinin verildiği de (uzun boylu, ak sakallı gibi) görülmüştür. Kullanılan isimler de yöre halkı için milli ve dini duyguların belirleyici bir rol oynadığı görülmüştür⁶⁹. Örneğin çalışmamızı oluşturan Elmalı yöresinde alevi temayülü gurupların fazla olduğu yerlerde Ali, Cafer, Hasan, Hüseyin isimlerine ve Abdal lakabına oldukça fazla rastlanmaktadır.

Ayrıca baba-oğul veya kardeşler, hatta amca, yeğen ve kuzenler peş peşe deftere kaydedildiği olmuştur. Bu veri şahısların aynı ailenin kolu olduklarını göstermesi dolayısıyla da akrabalık ilişkilerini göstermektedir. Yine yaptığımız Elmalı Temettuat defteri çalışmasında İdris zade Salih Ağa'nın oğlu Hasan, İdris zade Salih Ağa'nın diğer oğlu Abdullah'ın şeklinde yazımlara rastlanmıştır.

Temettuat tahrirlerine dayanılarak hane düzeyinde yapılacak çalışmalarla sosyal statü farklılıklarını ortaya koymaktadır. Tahrir verilerine dayanarak farklı bölgelerde yaşayan insanların, şehirli ve kırsal kesimlerin ve farklı meslekteki ya da etnik guruptaki şahısların servet büyüklükleri ve servet edinme tercihlerini ortaya koyabiliriz⁷⁰.

Tahrirlerden elde edilen önemli bilgilerden biri de sayımı gerçekleştirilen bölgedeki nüfusun meslekleridir. 1840 sayımlarında imam, muhtar gibi vazifeler dışında sadece eşkal verilip hane reisinin mesleği yazılmasa da 1844-45 sayımlarında hane numarasının üzerine hane reisinin mesleği de yazılmıştır. Halkın küçük köylerde genellikle tarım ve hayvancılıkla geçimini sağladığı, toprağı olmayanların ise büyük toprak sahiplerinin işinde ırgat, gündelikçi, çapacı olarak çalıştığını görmekteyiz ki, böylece işçi ve iş veren arasındaki durumun takip edilmesini mümkün kılmıştır. Diğer taraftan ziraat ve hayvancılık dışında bazı zanaat kollarının, küçük sanayi kollarının, ticaretin ne ölçüde yapıldığının da tespitini de defterlerde görebiliriz⁷¹. Ayrıca vergiden

⁶⁹ İsmet Demir, “Temettuat Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, 6. Cilt, s. 318.

⁷⁰ Tefik Güran, *Aynı eser*, 2014, s.201.

⁷¹ Mübahat Kütükoğlu, Aynı makale, s. 402.

muaf olanlarla birlikte (asker, imam, müftü gibi) sağlık durumları nedeniyle çalışamaz durumda olanları da (dul, sakat, ama gibi) kayıtlardan anlamak mümkündür.

Temettuat defterlerinden edindiğimiz kayıtlar ışığında bölgenin eğitim faaliyetleri ile ilgili bir değerlendirme yapabiliriz. Hane sahiplerinin meslek bilgilerine bakarak yani, müderris, muallim gibi meslek sahiplerinin medrese ve sıbyan mekteplerinde çalıştıklarından yola çıkarak bölgedeki eğitim faaliyetleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunabiliriz.

Sosyal tarih açısından Temettuat defterlerinin üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri de bir bölgedeki Müslüman nüfusun yanı sıra gayrimüslimlere ait defterlerin de 1845 sayımlarında yazılmalarından dolayı bölgedeki gayrimüslim nüfusun tespiti yapılabilmektedir.

Temettuat defterlerinde göç ile ilgili bilgilere de ulaşmamız mümkündür. Tahrir sırasında köyünde olmasa bile, yani herhangi bir sebeple farklı bir yerleşim birimine giden kişinin hanesi kaydedilmiştir. Ayrıca gittiği yer ve yaptığı iş hane halkı veya bilirkişiler tarafından kayıt yapan kişiye aktarılarak bu kişilerin de deftere kaydedilmesi sağlanmıştır. Örneğin; “merkumun İzmir’de hamal idiği”, “merkumun Rumilinde asker idiği” gibi kayıtlar düşülerek, bir bölgede meydana gelen göç hareketliliği, göçün miktarı, yönü ve ne için gidildiği, gittiği yerde hangi sektörde çalıştığı gibi bilgilere de ulaşmak mümkün olmuştur.

5. Elmalı'nın Tarihçesi ve Temettuat Defterlerinin Bu Süreçteki Yeri

5.1. Türk Hâkimiyetine Kadar Elmalı

Antalya'nın batısında yer alan Elmalı ilçesi, Teke Yarımadası'nda yer alan Batı Toros dağları üzerinde Elmalı Dağı'nın güney eteklerinde kurulmuş olup, Antik Çağ'da Likya olarak tanımlanan bölgenin dağlık kuzey kesiminde yer almaktadır. Doğusu Pamfilya (Antalya), batısı Karya (Muğla), kuzeyi Pisidya (Burdur-Isparta) bölgesi ile çevrilmiştir⁷².

⁷² T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Antalya- Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, *İlçemiz Elmalı*, s. 1.

Sırasıyla Kabalı, Amelas ve Elmalu isimlerini alan ilçede, tarih öncesine ait hayat izleri taşıyan höyükler bölgenin tarihini Erken Tunç çağına kadar (M.Ö. 3000-2000) kadar indirmektedir⁷³. Bakir inceleme alanları olan bu höyükler doğuda Semahöyük yakınlarında Karataş'ta, batıda Beyler Mahallesi yakınındaki Müğren Höyük'te yapılan kazılar bölgenin bronz çağından bu yana iskân edildiğini göstermektedir⁷⁴. Elmalı ismi Heredot Tarihi' inde " Milyas" olarak geçmekte olup, Likya'nın Roma vilayeti olmasının akabinde Likya'ya bağlanmıştır. Elmalı VII. yüzyıldan itibaren Bizans yönetimi kapsamında "Kibyrioton Theması" içinde yer almıştır. XIV. Yüzyılın ikinci yarısında bölgeyi Türklerin fethetmesi ile Sultanüs-Sevahil Emir Mübarizüd-din Mehmet Bey zamanında "Teke-ili" olarak anılmaya başlanmıştır⁷⁵.

Antalya'nın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Elmalı'da kazılar sonucunda önemli tarihi eserler gün yüzüne çıkartılmıştır. Kışla Mahallesi'ndeki M.Ö. 525 yılına ait Kızılbel Tümülüs Mezarı, Bayındır Mahallesi'ndeki M.Ö. 475 yılına ait Karaburun Tümülüs Mezarı ile M.Ö. 480-460 yıllarına ait Elmalı Hazinesi, M.Ö. 2500-2000 yıllarına ait Semahöyük Küp Mezarları, Fildişi Çocuklu Kadın Leto Heykeli, Gümüş Kral Heykeli, Yapraklı Mahallesi Yazılıkaya Mezarı bunlardan bazılarıdır⁷⁶.

1984 yılında Elmalı'da kaçak kazılar sonucu bulunan 'yüzyılın definesi Elmalı sikkeleri' o bölgede kurulan bütün şehir devletlerinin paralarını içermektedir. Yaklaşık 1900 adet sikkenin binden fazlası ise Likya bölgesindeki şehir devletlerinin parasıdır. Ayrıca içlerinde şimdiye kadar bilinmeyen hanedanların sikkeleri de vardır. Çok az sayıda basılan bu sikkeler 1984 yılına kadar dünyada sadece 13 tanesinin varlığı bilinmesine rağmen Elmalı definesinde ise bunlardan 14 tane bulunulmuştur⁷⁷.

Uzun ve zengin tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Elmalı'nın tarihi, M.Ö. IV. ve V. yüz yılda yaşamış Likyalılar ile başlamıştır. Elmalı M.Ö. 546-333 yılları arasında Pers egemenliğinde, M.Ö. 333-190 yılları arasında Makedonya

⁷³ "Antalya", *Yurt Ansiklopedisi*, C.II, İstanbul, 1981, s. 794.

⁷⁴ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Antalya- Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, *Aynı eser*, s. 2.

⁷⁵ Saliha Koday, Taner Aydın, Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Ekim 2016, s. 450,451.

⁷⁶ Antalya Valiliği, *Dünden Bugüne Antalya*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2010, s. 277.

⁷⁷ Antalya Valiliği, *Aynı eser*, s. 282.

Krallığında Büyük İskender ve halefleri, M.Ö. 190-M.S. 395 yılları arasında Roma İmparatorluğu, M.S. 395-1080 Bizans İmparatorluğu (Doğu Roma İmparatorluğu), M.S. 1080-1324 Selçuklular, M.S.1324-1423 Teke, M.S. 1423-1920 Osmanlı Devleti egemenliğinde kalmıştır.

5.2. Türk Hâkimiyetinde Elmalı

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde Bizans-İran ve Bizans Arap çatışmaları sonucu, harap dağınık bir memleketi iskân etmek sorunuyla karşılaşmışlardır. Selçuklu sultanları köylerin yaşayıp gelişebilmesi için, gayrimüslim köylüleri yerinde bırakmış ve buna uygun bir politika gütmüşlerse de Anadolu'yu büyük ölçüde Türkmen ve Asyai unsurlarla iskân etmeyi, askeri, siyasi ve ekonomik yönden yerleşip tutunabilmelerinin baş şartı saymışlardır⁷⁸.

1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından Anadolu'da Bizans direnişi kırıldığından iç bölgelere ilerleyen Türkler Teke-ili Sancağı topraklarına yerleşmeye başlamışlardır. Anadolu Selçuklu zamanında başta Antalya olmak üzere birçok yer ele geçirilmiştir. II. İzzeddin Keykavus döneminde Teke-ili Türkmenlerin Moğollara karşı direnişinin önemli mekanlarından biri olmuştur. Birçok Türkmen gurubu Moğolların baskısından kaçıp bu bölgeye gelmiştir. II. Mesut'un ölümünden sonra burada fiili hakimiyet Hamitoğulları'nın eline geçmiştir⁷⁹.

Yıldırım Bayezid 1390-1399 yılları arasında Osman Çelebi'nin oğlu Mustafa Bey'in elinde bulunan Antalya üzerine yürümüştür. Mustafa Bey'in Mısır'a kaçmasını üzerine şehri zabtedip muhafızlığına Firuz Bey'i getirmiştir. Ankara Savaşı'ndan sonra Antalya başta olmak üzere bütün Teke-ili Moğollar tarafından yağmalanmıştır. 1402 ve 1415 yılları arasında Teke-ili Karamanlıların nüfuzu altına girmiştir. 1423' te Osman Çelebi'nin ölümüyle Antalya ve çevresi kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmiştir⁸⁰.

Teke ili çeşitli dönemlerde isyanlara sahne olmuş ve işgale uğramıştır. 1510-1511'de Şahkulu Baba Tekeli isyanında özellikle Elmalı ve İstanos kasabaları büyük

⁷⁸ İlber Ortaylı, *Aynı eser*, 2008 s.144.

⁷⁹ Şenol Çelik, "Teke-İli", *İslam Ansiklopedisi*, TDV. Yayınları, C.40, 2011, s. 346.

⁸⁰ Şenol Çelik, *Aynı makale*, s. 346.

zarar görmüştür. Uzun mücadeleler neticesinde Hadım Ali Paşa'nın kuvvetlerince isyan bertaraf edilmiştir. II. Bayezid isyanının ardından Teke-ili ve Hamid-ili yöresindeki alevi temayüllü gurupları sürgüne tabi tutmuştur.

Sancak merkezi Osmanlı hakimiyetine girdiği ilk dönemlerde şehzade sancağı konumundaydı. Teke paşalarının ikametgâh yeri idi. Bir dönem sancak merkezliği yapan Elmalı, Finike'nin yaylağı konumunda küçük bir şehir hüvviyetindeydi. 16. yüzyılda Elmalı, Osmanlı'nın Teke Sancağı'nın bir kazası konumundaydı⁸¹.

Osmanlı'nın ilk yıllarında Elmalı, Antalya eyaletine bağlı Teke livasının merkezi olmuş, idare merkezinin Antalya'ya alınmasına rağmen, sancak beylerinin bu bölgeyi yaylak olarak kullanmaları Elmalı'yı sürekli canlı tutmuştur.

Elmalı, Türklerin bu bölgeye hâkim olması ile birlikte birçok dini, sosyal ve kültürel yapıyla bezenmiştir⁸². Şehrin dini ve kültürel gelişmesinde önemli ölçüde katkı sağlayan cami, mescit, külliye ve hamamlar şu şekildedir: Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde bahsettiği üzere XVII. yüzyılda Elmalı'da Tahtalı Hamam, Eski Hamam, Çavuş Hamamı, Bey Hamamı ve Karklı Hamam bulunmaktadır. Bey Hamamı Elmalı'nın en eski hamamlarından olup, 1455 yılında adı geçen vakıf Mevlana Ali üzerinedir⁸³.

Su kaynakları açısından zengin olan Elmalı'da günümüze kadar ulaşmamış fakat yöre halkı tarafından bahsedilegelen su değirmenlerinin varlığından söz etmek mümkündür. Nitekim 1419 tarihli Nuh Çelebi İbn Hasan Bey Vakfiyesi ve Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde değirmen ve su baskınları kayıtlarına rastlanmıştır⁸⁴.

Elmalı merkezinde yer alan XVII. yüzyılın başında yapılan önemli vakıf eserlerinden biri Ömer Paşa İbni Ali Bey Vakfına ait, Ketenci Ömer Paşa Camii ve onun karşısındaki isimsiz minare ve bedestendir. Elmalı'da Sinan Fakih Mahallesi'nde Sinan Fakih tarafından yaptırılan Sinan Fakih Mescidi, Elmalı'nın vakıf eserlerinden bir diğeri

⁸¹ Şenol Çelik, *Aynı makale*, s. 346.

⁸² Behset Karaca, *XV ve XVI Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Antalya Büyük Şehir Belediyesi, Antalya, 2008, , s.119.

⁸³ A. Şevki Duymaz, "Kentsel Gelişim ve Mimari Yapılar Üzerine Bir Gelişme Örneği: Elmalı Şehri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2008, S.18, ss.205-220, s. 213.

⁸⁴ A. Şevki Duymaz, *Aynı makale*, 2008, s. 208.

olup bu mescitte Sinan-ı Ümmi Hazretleri'nin türbesi bulunmaktadır. Elmalı'nın merkezinde yer alan Mescid-i Hacı Mustafa ya da diğer adıyla Tahta Mescit olarak da bilinen mescit, Tahta Mescit Mahallesi'nde bulunmaktadır⁸⁵. Bulunduğu mahalleye ismini veren Eski Cami ya da Cami-i Atik, kentteki en eski cami olarak bilinmektedir. Kurulduğu mahallenin ismi ile anılan ya da ismini mahalleye veren bir diğer mescit ise Cami-i Cedit ya da Kütük Camisi'dir. 1530 yılında ismi zikredilmekte olup; 1567 tarihli evkaf defterinde caminin Şahkulu İsyani'ndan sonra Körpe oğlu Muhammed Fakih tarafından yapıldığı söylenmektedir. Bu durum yapının onarımdan geçtiğini ya da yeniden yapıldığını göstermektedir. Şehirde tarihi önem arz eden diğer cami ve mescitler ise Mescid-i Hatice Sultan, Mescid-i Kadı Yusuf, Yeşil Cami, Karyağdı ve Toklular Camii'dir⁸⁶. Bu camii ve mescitlerden birçoğunun günümüze kadar ya sadece minaresi kalmış ya da yerine yenisi inşa edilmiştir.

Elmalı zaviye ve tekkeler açısından da zengin olan bir şehirdir. Kaza merkezinde yer alan zaviyeler; Zaviye-i Ahi Musdafa b. Ahi Yusuf, Zaviye-i Ahi Ya'kub, Zaviye-i Baba Haydar, Zaviye-i Seydi Hızır Derviş (Dervişhan-ı Tekye) 'dir. Bu zaviyelerden Zaviye-i Seydi Hızır Tekkesi zikrolunan bütün tahrir defterlerinde ve evkaf defterlerinde yer almakta olup 1455 yılında Sultan Hatun vakfından 10 müdlük yer ve zaviye önünde 5 dönüm bağ zaviyeye aittir. 1455'te zaviye Seydi Hızır'ın oğlu Seydi Ali'nin elindedir⁸⁷.

XIX. Yüzyıl sonunda Konya Vilayeti'nin Antalya Sancağı'na bağlı olan Elmalı, Cumhuriyetten sonra 1940 yılında çıkan yangınla tamamen yanmış ve şehir yeniden imar edilmiştir⁸⁸.

Teke Sancağı'nın siyasi, sosyal ve kültürel hayatının şekillenmesinde Çavdır, Çarık, Devlethanoğulları, Depecik, Emirhanoğulları, Eskiciyan, Halacan Cemaati gibi pek çok sayıda cemaatlerin etkisi olmuştur. Bu cemaatlerden Elmalı'da etkin olanları şunlardır: Alacadağ Cemaati, Çaylı Cemaati, Doğancıyan Cemaati, Halacan Cemaati, Kayırton Cemaati, Kürüş Cemaaati, Urban-ı Benam-ı Karacalar Cemaati, Re'aya-yı

⁸⁵ Behset Karaca, *Aynı eser* s. 356-359.

⁸⁶ A. Şevki Duymaz, *Aynı makale*, 2008, s. 209-211.

⁸⁷ Behset Karaca, *Aynı eser*, s. 379-383.

⁸⁸ Antalya Valiliği, *Aynı eser*, s. 277.

Finike Cemaati, Saruca Yazır Cemaati, Yazırha-i Sıpaşi Cemaati, Yörükhan-ı Şehri Finike Cemaati'dir⁸⁹.

Dünyada kullanılmaya başlamasından kısa bir süre sonra, Osmanlı Devleti'nde de hızla yayılma alanı bulan telgraf teknolojisi, özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletin Anadolu topraklarındaki vilayetlerin birbirine bağlanması hususunda dikkate değer bir gelişme kaydetmiştir. Osmanlı Devleti'nin önemli liman şehirlerinden biri olan Teke Sancağı'nın merkez kazası Antalya'ya 1868 yılında kurulan ilk telgraf hattının ardından, önemli bir ticaret ve redif tabur merkezi olmuştur. Sancağın büyük kazalarından biri olan Elmalı'ya bir telgraf hattının uzatılması, merkez kazadan 16 yıl sonra gerçekleşmiştir. Elmalı Kazası, Teke Sancağı'nın batısında, ilk telgraf hattının çekildiği idari birim olması sebebiyle de önem arz etmektedir⁹⁰.

Elmalı'nın üç tarafının dağlarla çevrili olması ve su imkanlarının bol olması sebebiyle hububat ve bakliyat üretimi (buğday, arpa, mercimek, burçak, börülce, bakla), sanayi bitkileri (pamuk, susam, pirinç, keten), bağ, bahçe ve bostan mahsulleri açısından da Teke-ili'nin önemli zirai merkezlerden biri olmuştur. Elmalı çeşitli hayvan ürünlerinin toplandığı bir pazar yeri olmasının yanı sıra, pamuklu bez dokumacılığı ve dericilikte de gelişmiştir. Bunun yanı sıra bölgede krom madeni de çıkarılmakta olup, zamanın Dahiliye Nazırı Memduh Paşa 1839-1925 bir tezkire ile dört krom madeninin kendisine verilmesini istemiştir⁹¹.

Elmalı'nın ismi günümüze kadar değişmediği gibi, Elmalı ilçesinde 1946 yılında yerel yönetim tarafından ilçe merkezinde yer alan bazı mahalleler birleştirilmiş, bu iş yapılırken de birçok eski mahalle adı tamamen kaldırılmıştır. Kaldırılan mahalleler Alamescit, Külahçılar, Nuhlar, İmamlar, Pınarbaşı, Hanedanlar, Nacaklar, Kuşakçılar, Tatlılar ve Selamlar'dır. Tatlılar, Pınarbaşı, Külahçılar günümüzde sokak ismi olarak mahallelerde yaşamaktadır⁹².

⁸⁹ Behset Karaca, *Aynı eser*, s.173-189.

⁹⁰ Hatice Durgun, "Teke Sancağı'nın Batısında Telgraf Hattı Tesisinin Gelişimi: Elmalı Örneği", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2014 Güz, S. 21, s. 67-85.

⁹¹ Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985, s. 114.

⁹² Saliha Koday, Taner Aydın, Aynı makale, s. 452.

BİRİNCİ BÖLÜM

XIX YÜZYIL ORTALARINDA ELMALI KAZA MERKEZİNDE SOSYAL YAPI

1. Elmalı'nın Etnik Yapısı ve Nüfusu

Tapu Tahrir defterlerine göre 1455 yılında Elmalı, "Nefs-i Elmalı" şeklinde kaydedilmiş olup mahalleler verilmemiş aynı zamanda gayrimüslimlerden bahsedilmemiştir. Bu tarihte Elmalı'da 233 hane olduğu ve tahminen 1475 kişinin yaşadığı düşünülmektedir. 1530 tarihinde Elmalı'da 22 hane bulunduğu ve tahminen 1510 kişinin yaşadığı, 1568'de ise 1250 civarında nüfusun yaşadığı tahmin edilmektedir. Yapılan tahrir çalışmalarında nüfusun düştüğü fark edilmektedir. Bu düşüşün sebebi ise Şahkulu İsyanı öncesi ve sonrası yapılan göçler ve sürgünlerdir⁹³. TÜİK verilene göre 1831'de yapılan nüfus sayımında (bu sayım Silahşörlerden Mustafa Ağa tarafından yapılmıştır) Elmalı'da 4735 Müslüman nüfus kaydedilmiştir. 1901-1902 / 1317 tarihli Konya Vilayeti salnamesinde ise Elmalı kazası toplamında 14.358 nefer olduğu bunların 13.795'inin Müslüman, 230'unun Rum, 331'inin Ermeni ve 2'sinin de Musevi olduğu kaydedilmiştir⁹⁴.

1.1. Elmalı Temettuat Defterine Göre Tahmini nüfus

Elmalı Temettuat Defterine göre Elmalı Kazası mahallelerinde 1087 hane bulunmaktadır. Buna göre Ömer Lütfi Barkan'ın bir Osmanlı hanesinin ortalama nüfusunun beş kişi olduğu kuramını esas alırsak; on dokuzu yüzyıl ortalarında Elmalı merkezinde yaklaşık 5435 kişinin yaşadığını söyleyebiliriz. Cami-i Cedit ve Cami-i Atik Mahalleleri nüfusun en fazla olduğu mahallelerken, Avlan ve İplikpazarı Mahalleleri ise nüfusun en az olduğu mahallelerdir. Hane reislerinin kayıtları genel olarak erkek olmakla birlikte Musa Efendi, Tahtamescit, Kabmescit ve Cami-i Atik Mahallelerinde

⁹³ Behset Karaca, *Aynı eser*, s. 141-142.

⁹⁴ Behset Karaca, *Aynı eser*, s. 141-142.

birer hane reisinin eşinin ismi yazılmakla birlikte zevcesinin de ismi kaydedilmiştir. Bu kadınların eşlerinin askerde ya da vefat etmiş oldukları da defterde ayrıca belirtilmiştir.

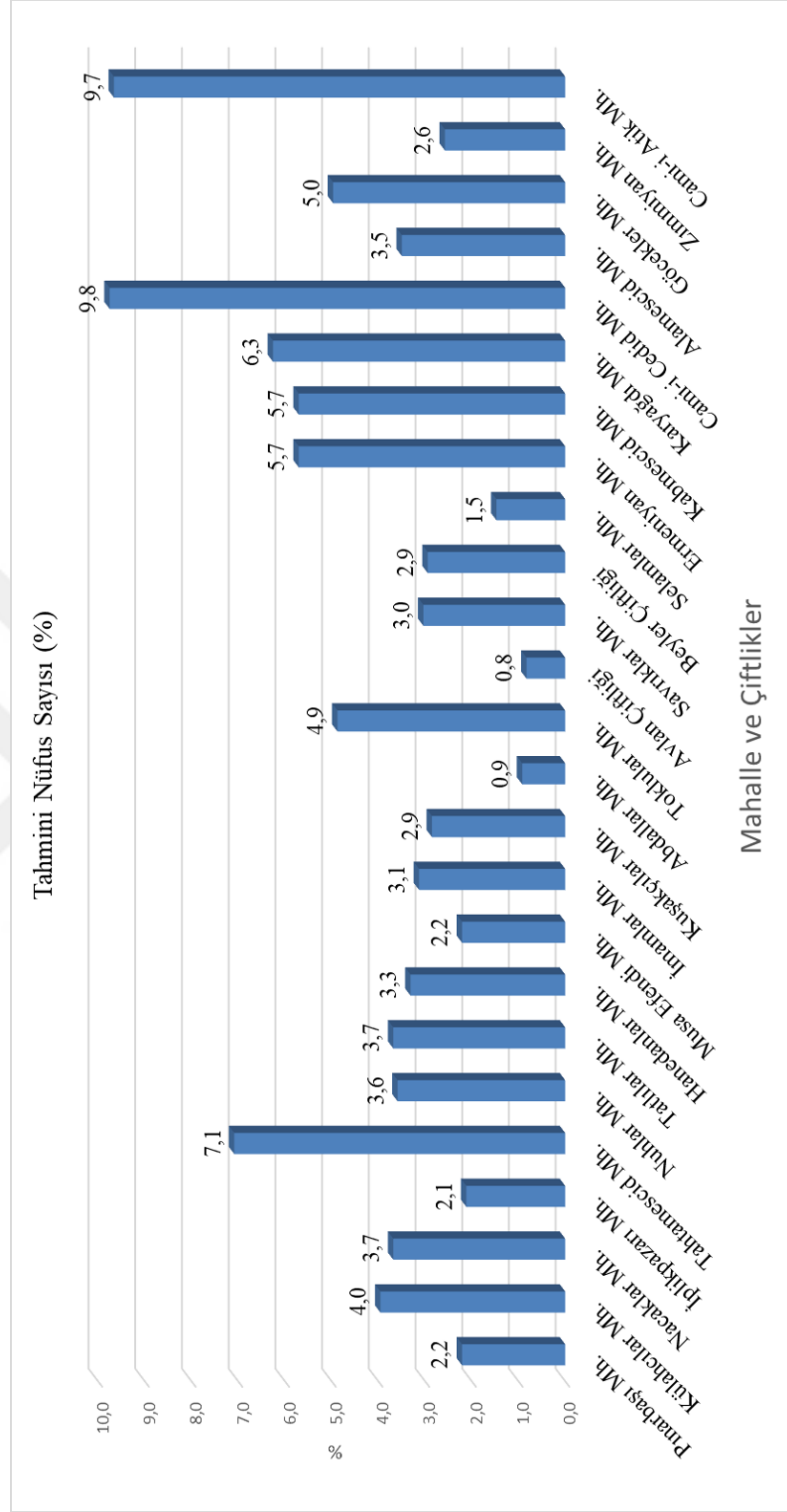
Elmalı merkezinde Ermeniyan ve Zımmiyan Mahalleleri adı altında gayrimüslim mahalleleri bulunmakta olup, toplam 450 kişilik bir nüfusa sahip oldukları tahmin edilmektedir. Elmalı merkezinde gayrimüslim nüfus oranı ise toplam nüfusun %8,27'sini oluşturmaktadır.

Ermeniyan (3 hane), Kabmescit (2), Tahta mescit (2), Karyağdı (1), Göcekler (1), Toklular (1) ve Cami-i Cedit (2) mahallelerinde sabi ve yetim hane reisi bulunmaktadır. Bu yetim ve sabilerin yaşları da 7, 8, 9, 11 şeklinde belirtilmiştir.

Elmalı kaza merkezindeki mahallelerinin nüfusu ve bu mahallelerin toplam nüfusa oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Elmalı mahallelerinde hanelere göre tahmini nüfus

Mahalle ve Çiftlik	Hane Sayıları	Tahmini Nüfus Sayısı	Sabi ve Yetim Nufusu	Yüzdesi (%)
Pınarbaşı Mh.	24	120		2,2
Külahcılar Mh.	43	215		4,0
Nacaklar Mh.	40	200		3,7
İplikpazarı Mh.	23	115		2,1
Tahtamescid Mh.	77	385	2	7,1
Nuhlar Mh.	39	195		3,6
Tatlılar Mh.	40	200		3,7
Hanedanlar Mh.	36	180		3,3
Musa Efendi Mh.	24	120		2,2
İmamlar Mh.	34	170		3,1
Kuşakçılar Mh.	31	155		2,9
Abdallar Mh.	10	50		0,9
Toklular Mh.	53	265	1	4,9
Avlan Çiftliği	9	45		0,8
Savrıklar Mh.	33	165		3,0
Beyler Çiftliği	32	160		2,9
Selamlar Mh.	16	80		1,5
Ermeniyen Mh.	62	310	3	5,7
Kabmescid Mh.	62	310	2	5,7
Karyağdı Mh.	68	340	1	6,3
Camii Cedid Mh.	106	530	2	9,8
Alamescid Mh.	38	190		3,5
Göcekler Mh.	54	270	1	5,0
Zimmiyan Mh.	28	140		2,6
Camii Atik Mh.	105	525		9,7
TOPLAM	1087	5435	12	100

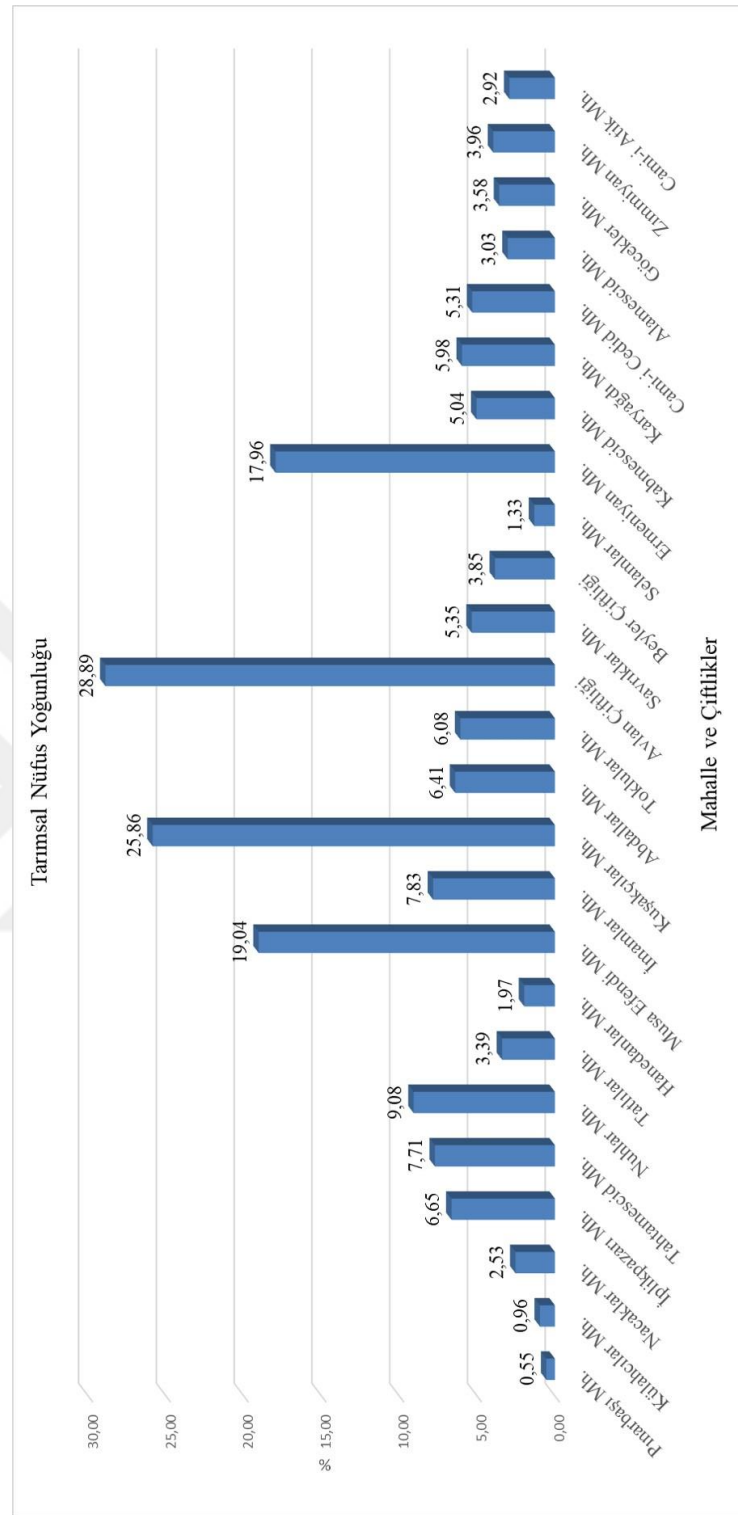
Şekil 1. Elmalı mahallelerinde hanelere göre tahmini nüfusun yüzdalık dağılımı

Tablo 2. Elmalı mahallelerinde tarımsal nüfus yoğunluğu

Mahalle ve Çiftlik	Hane Sayıları	Tahmini Nüfus Sayısı	Toplam Tarım Alanı	Tarımsal Nüfus Yoğunluğu
Pınarbaşı Mh.	24	120	65,5	0,55
Külahçılar Mh.	43	215	206	0,96
Nacaklar Mh.	40	200	506,5	2,53
İplikpazarı Mh.	23	115	764,5	6,65
Tahtamescid Mh.	77	385	2969,5	7,71
Nuhlar Mh.	39	195	1770	9,08
Tatlılar Mh.	40	200	678,5	3,39
Hanedanlar Mh.	36	180	354,5	1,97
Musa Efendi Mh.	24	120	2285	19,04
İmamlar Mh.	34	170	1331	7,83
Kuşakçılar Mh.	31	155	4008	25,86
Abdallar Mh.	10	50	320,5	6,41
Toklular Mh.	53	265	1611	6,08
Avlan Çiftliği	9	45	1300	28,89
Savıklar Mh.	33	165	882	5,35
Beyler Çiftliği	32	160	615,5	3,85
Selamlar Mh.	16	80	106	1,33
Ermeniyan Mh.	62	310	5566,5	17,96
Kabmescid Mh.	62	310	1563	5,04
Karyağıdı Mh.	68	340	2031,5	5,98
Cami-i Cedid Mh.	106	530	2815,5	5,31
Alamescid Mh.	38	190	576	3,03
Göcekler Mh.	54	270	965,5	3,58
Zımmiyan Mh.	28	140	555	3,96
Cami-i Atık Mh.	105	525	1532	2,92
TOPLAM	1087	5435	35379	

Elmalı merkez mahallerindeki kişi sayısının toplam tarım arazilerine bölünmesiyle tarımsal nüfus yoğunluğu tespit edilmiştir. Buna göre Elmalı mahallerinde tarımsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalle Kuşakçılar, Musa Efendi, Ermeniyan Mahalleri ve Avlan Çiftliği'dir. Tarımsal nüfus yoğunluğunun en az olduğu mahaller ise Pınarbaşı, Külahçılar, Hanedanlar ve Selamlar Mahallesi'dir.

Şekil 2. Elmalı mahallelerinde tarımsal nüfus yoğunluğu yüzdesi

1.2. Elmalı Temettuat Defterine Göre Göç Hareketleri

Tarihin seyri içerisinde insanlar yaşadıkları yerlerden çeşitli sebeplerden dolayı ayrılmak zorunda kalmışlardır. Göç olarak tanımlanan bu ayrılık ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel anlamda birçok etkiyi de beraberinde getirmiştir. Anadolu bulunduğu konum itibarıyla yıkılan ve kurulan medeniyetler için göç hususunda ayrı bir öneme sahip olmuştur⁹⁵.

XVII. yüzyılda Mısır İskelesi olarak da bilinen Finike Limanı, iç bölgelerle ulaşımın ve ticaretin sağlandığı Teke-ili'nin önemli ticaret güzergahlarından birisidir. Elmalı konum itibarıyla limana en yakın yerde kurulmuş olup bölgenin en büyük kasabasıdır⁹⁶. Limandan gelen ticari malların Elmalı'ya indirilmesi, iç bölgelerle olan ticaretin kavşak noktasında bulunması Elmalı'nın ekonomik hayatını etkilemesinin yanında kasabayı dışardan yapılan göçlere de açık bir hale getirmiştir. Özellikle bölgeye gelen Yahudi ve Rumların XVI. yüzyılda Bizanslılar döneminde, İskenderun'daki Yahudi tüccarların Antalya'ya geldikleri ve Selçuklular devrinde de varlıklarını korudukları bilinmektedir⁹⁷. Bu bilgiler doğrultusunda Elmalı'daki gayrimüslim nüfusun oluşmasında eskiden buyana yapılan ticari faaliyetlerin rolünün olduğu tahmin edilmektedir.

Elmalı mahallelerinde göçler Elmalı'dan dışarıya göç hareketleri ve Elmalı'nın dışarıdan aldığı göçler olarak iki şekilde incelenmiştir. Elmalı'ya olan göç hareketlerini hane reislerinin isimlerin önüne gelen yer isimlerinden tespit etmemiz mümkündür. Elmalı merkezdeki göç hareketleri içerden dışarıya ekseriya askerlik amaçlı olmuştur. Savrıklar ve Cami-i Atik'te 2 hane reisinin; Cami-i Cedit, Karyağdı ve İmamlar mahallelerinde 1 hane reisinin Rumeli'de asker olduğu; bunu yanı sıra Göcekler ve Kabmescit Mahalleleri'nde bir hane reisinin firari asker olduğu tespit edilmiştir.

Elmalı'da mahallelere göre şahısların nereden geldiklerini gösteren hane reisi kayıtları şu şekildedir:

⁹⁵ Süleyman Ekinci, Gökhan Tuncel, "Göç ve İnsan", *Birey ve Toplum Dergisi*, Bahar 2015, C.5, s.9.

⁹⁶ Hatice Durgun, XIX. Yüzyılda Finike'nin İdari ve Sosyo-Ekonomik Yapısından Kesitler, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 20017, C.12, S. 2, s.35.

⁹⁷ Behset Karaca, *Aynı eser*, s.127.

Hanedanlar'da Mümürlü İsa, Ermeniyan'da Mısırlı Manok, Zimmiyan'da Ispartalı Kazaros, Kıbrıslı Hristo; İmamlar'da Dirmilli Abdi, Salurlu Osman, Karahisarlı Hasan; Toklular'da Bigalı Musdafa, Karakuyulu Mehmet Emin, Karakuyulu Hafız Efendi, Akhisarlı Hafız Ahmed, Eretnalı Abdülkerim; Savrıklar'da Sökeli Durali; Beyler'de Karaağaçlı Mehmet; Karyağdı'da Mümürlü Asım ; Nuhlar'da Dereköylü Ömer, Arnavut Süleyman, Dereköylü Ömer; Tahta Mescit'te Beratkuumlu Süleyman, Nacaklar'da Tosyalı Hacı Mehmet; Külahçılar' da İstanbul'lu Bitik Salih, Kaşlı Osman; Tatlılar'da Kırcanlı Ali, Çuğunlu Gazi; Karyağdı'da Kaşlı Abdullah; Cami-i Cedit'te Kaşlı Ali, Konyalı Derviş Mehmet, Cezayirli Mehmet, Karahisarlı Mehmet, Eğirdirli Abdal Hasan, Karamıklı Mehmet, Bursalı Mustafa, Dere Köylü Çoban Mehmet ; Cami-i Atik' te Ispartalı Ahmet, Ispartalı Süleyman, Ispartalı Ali , Yuvalı Mehmet, Beyşehirli Ömer, Mısırlı Mehmet şeklindedir.

Dışarıdan Elmalı'ya yapılan göçlerin Elmalı kaza merkezine yakın bölgelerden olduğu gibi (Yuva, Dirmil, Mümür, Isparta, Kaş gibi), Elmalı'ya uzak yerleşimlerden de yapıldığı görülmüştür (Mısır, Kıbrıs, İstanbul gibi). Elmalı'ya Mısır, Kıbrıs, Cezayir gibi uzak Osmanlı vilayetlerinden yapılan göçlerin Finike Limanı vasıtasıyla olduğu tahmin edilmektedir. XVII. yüzyılda Mısır iskelesi olarak da adlandırılan Finike Limanı kereste ihracatı ile bilinmektedir. Bölgenin en büyük kasabası olarak bilinen Elmalı'ya gönderilecek ticari mallar ve Elmalıdan ihraç edilen buğday, kereste ve krom madeni ihracatı Finike Limanı yoluyla yapılmıştır⁹⁸. Bunun yanı sıra Kıbrısta'ki Türk nüfusunu arttırmak amacıyla adaya göçlerin yaşandığı ve orada da huzursuzluk çıkaran Rumların Antalya'ya gönderildiği bilinmektedir.

Dışardan içeriye olan göç hareketlerinde, Cami-i Cedit ve Cami-i Atik Mahalleleri Elmalı'daki diğer mahallelere oranla dışardan daha fazla göç alan mahallelerdir.

---

⁹⁸ Hatice Durgun, Aynı makale, 2017, s. 35.

Tablo 3. Elmalı mahallerinde göçler

Mahalle ve Çiftlik	Hane No	Adı ve Lakabı
Külahcılar Mh.	26	Kaşlı Osman oğlu Deli Mehmed
Külahcılar Mh.	39	İslambollu Bitik Salih
Nacaklar Mh.	19	Tosyalı Hacı Mehmed
Nuhlar Mh.	31	Dereköylü Ömer Ali
Tatlılar Mh.	7	Kırcanlı Ali
Tatlılar Mh.	24	Çuğunlu Gazi
Hanedanlar Mh.	29	Mümtürlü İsaoğlu Ahmed
İmamlar Mh.	29	Dimilli Abdioğlu Osman
İmamlar Mh.	32	Salurlu Hacı Osman
İmamlar Mh.	34	Karahisarlı Kör Hasan
Toklular Mh.	5	Karakuyuluza Mehmed Emin Efendi
Toklular Mh.	6	Karakuyuluza Hafız..... Efendi
Toklular Mh.	10	Eretnalı Debbağ Abdülkerim
Toklular Mh.	40	Bigalı Musdafa
Savriklar Mh.	12	Sökeli Durali
Beyler Çiftliği	29	Karaağaçlı Mehmed
Ermeniyen Mh.	27	Mısırlı Manok
Karyağdı Mh.	45	Mümtürlü Asım
Camii-i Cedid Mh.	7	Kaşlı Ali
Camii-i Cedid Mh.	45	Konyalı Derviş Mehmet'in oğlu Abdullah ve Mehmet
Camii-i Cedid Mh.	76	Karahisari Hacı Mehmet
Camii-i Cedid Mh.	90	Eğirdirli Abdal Hasan
Camii-i Cedid Mh.	94	Karamıklı .....
Camii-i Cedid Mh.	97	Dereköylü Çoban Mehmet
Camii-i Cedid Mh.	106	Katırcı Bursalı Mustafa
Zımmiyan Mh.	18	Ispartalı Çakıroğlu Acı Kazaros
Zımmiyan Mh.	21	Kıbrıslı Hristoki
Camii-i Atik Mh.	14	Ispartalı oğlu Ahmet
Camii-i Atik Mh.	29	Ispartalı Süleyman
Camii-i Atik Mh.	34	Yuvalı oğlu Mehmet
Camii-i Atik Mh.	47	Beyşehirli oğlu Ömer
Camii-i Atik Mh.	75	Mısırlı oğlu Mehmet
Camii-i Atik Mh.	103	Ispartalı Ali

1.3. Elmalı Temettuat Defterine Göre Lakaplar

Lakab Divan-ı Lügati't Türk'te "ad takmak" manasına gelmekte olup, eski bir Türk geleneğidir. Bu gelenekte, çocuklar belli bir yaşa gelip kahramanlık göstermedikçe

ad (lakab) verilmezdi. Orta Asya Türk devletlerinde ad yanında lakab geleneği de vardı⁹⁹. Sahip olduğumuz bu gelenek kısmen de olsa günümüze kadar gelmiş; insanlar karakterleri, yaptıkları işlerler, fiziksel özellikleri gibi bir kısım özellikleri ile tanınmış ve bu özellikleriyle yani lakablarıyla birbirlerine hitab etmişlerdir.

Temettuat Defterleri ise bir coğrafyada yaşayan halkın yaygın olarak kullandıkları isimlerin, sülale adlarının, lakabların tespitleri ve yörenin dini, kültürel, tarihi açıdan motifini analiz etmemizi sağlayan sosyal tarih araştırmaları açısından oldukça önemli kaynaklardır. Yaptığımız çalışmada Elmalı'da kullanılan lakabları; isme, sığata, dini motife, etnik yapıya göre, mesleğe, eşyaya, hayvan isimlerine, coğrafi bölgeye göre ve diğler lakablar olarak gruplandırmış bulunmaktayız. İsmeye dayalı kullanılan lakabların aynı zamanda sülale ismi olarak da kullanıldığı düşünölmüştür.

İsmeye göre kullanılan Abdullah, Ali, Hasan, Hüseyin, Cafer, Ömer ve Osman isimleri çoğunlukla kullanılan isimler olup aynı zaman da Ali oğlu Hüseyin gibi sülale ismi olarak da kullanılmıştır. Bu şekilde isme ya da sülale ismimize göre kullanılan lakab sayısı Elmalı'da 228 olarak tespit edilmiştir.

Elmalı mahallelerinde sıfat kullanılarak kaydedilen lakab sayısı 324 adettir. Sığata göre olan lakabları daha çok kişinin fiziksel özellikleri oluşturmakta olup yaygın olarak kullanılan lakablar bıyıklı, köse, topal, solak, çolak, gebe, gucur, çil, cin, dönmez, buçuk, yalaz, kocabaş, koca kafa, bacaksız, sarı, kara, beyaz, kirlili, cilve, gök, gabulakzade, bayrakdar, tavioloğlu, tokman kör, çıldır göz, yekgöz, kiloğlu, pepe, sükutlu, sabırlı, uslu, tomruk, gülmezoğlu, beysakallı gibi lakabların kullanıldığı; bunun yanında gavur, zeybek, ağa yamalı, hür, çelik çalık, sömek, burçak, gülkonmaz, çidanlı, deli, aşık, maşuka, gazel, gazi, karadeli ve gülkonmaz, şahbaz, hadım vs. dir.

Dini motife göre Elmalı'da hacı, acı (gayrimüslim), imam, müezzin, hafız, molla, abdal, hatib, sufte, şih, şeyh, şah, derviş olarak 99 adet lakab tespit edilmiştir.

Etnik yapıya göre; Arap, Arnavut, Pomak, Kürt, Laz ve Yörük şeklinde 16 adet lakab tespit edilmiştir.

⁹⁹ Nebi Bozyurt, "Lakab", *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.27, s. 66.

Elmalı mahallelerinde genellikle insanlara yaptıkları mesleklere göre hitap edilmiştir. Bu lakablar genellikle dülger, demirci, debbağ, deveci, kaltakçı, semerci, soğancı, şerbetçioğlu, kavaf, tahmişçi, ekemekçi, posdalcı, boğçacı, helvacı, kuyumcu, berber, basmacı, hamamcı, tellal, köçek, enfiyeci, kahveci, kekikyağcı, katırcı, bakırcı, kalaycı, sığırtmaç, tımarlı tekaüdü, tımarlı süvari, katip, muhtar, müderris, halayık vs. olarak tespit edilmiş olup mesleğe göre kullanılan lakab sayısı 310 adettir.

Eşya ve hayvan ismi kullanılan lakab sayısı diğerlerine oranla oldukça azdır. Eşyaya göre kullanılan lakab sayısı 24, hayvan ismi olarak kullanılan 18 adet lakab bulunmaktadır. Bıçak, tepsi, tabak, tarak, çardak, kaşıkçı, kalpak, sarık, tas, balta, mızrak, kürek, urgan, çakmak şeklinde eşyaya göre; malak, koç, tosun ve öküz, malak, koyun, güve, at, gökkeçi, katır, kuş hayvan isimlerine göre kullanılan lakablardır.

Coğrafi bölgelere veya şehirlere göre kullanılan lakablar insanların nereden gelip Elmalı'ya yerleştiklerini de gösteren önemli kaynaklardan biridir. 46 tane şehre göre lakab bulunmakta olup bunlar; Bigalı, Konyalı, Kıbrıslı, Eğirdirli, Ispartalı, Bursalı, Mısırlı, Cezairli, Dereköylü, Mümürlü, Yuvalı, Kaşlı, Karahisarlı, Karaağaçlı, Kıranlı, Karakuyulu, Karamıklı, Salurlu, Dirmilli, Bayındırlı, Akhisarlı, Beratlı, Sökeli, İnhisarlı, Tosyalı, Amasyalı, İstanbullu, Eretmalı vs. şeklinde tespit edilmiştir.

Diğer lakablar başlığı altında gösterdiğimiz ve herhangi bir anlam veremediğimiz bazı lakablar da bulunmaktadır. Bunlar çokak, şamyam, opaz, yöndüz, tongal, cılgın vs. şeklindedir.

Çalışmamızda bahsettiğimiz lakablardan birçoğu 1934 yılında yürürlüğe giren Soyadı Kanunu ile aileler tarafından soyadı olarak kullanılmış ve günümüze kadar gelmiştir. 1981 yılına ait telefon rehberinden baktığımız soyadların çoğunun geçmişte Elmalı'da lakab olarak kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan birkaç örnek vermek gerekirse Basmacıoğlu, Şerbetçioğlu, Helvacıoğlu, Benlioğlu, Taviloğlu, Çakmak, Tokgöz, Çakıroğlu, Çakıcıoğlu, Çakmak, Sarı, Demirci, Gök, Dikici, Çoban, Deveci, Beyaz, Bayındır, Dülger vs. hala yaygın olarak Elmalı'da kullanılan soyadlarıdır.

Tablo 4. Elmalı mahallerinde yaygın olarak kullanılan lakaplar

Sıfın Göre	İsme Göre	Dini Mottâf Göre	Mesleğe Göre	Eğaya Göre	Şehre Göre	Hayran Kimlerine Göre	İria Göre	Diğerleri
Kör Mehmed	Avak oğlu İsmail	Acı kırısız	Demirci Ali	Alkapaçoğlu Bostan	Biyığı Mustafa	Alı Celil	Arap Ali	Çolakoğlu Samim
Kör Mehmed	Avak oğlu Salih oğlu Osman	Beter Hacı Mehmed	Demirci Mehmed	Alkapaçoğlu Bostan	Konyalı Deriş Mehmetin oğlu Abdullâh ve Mehmed	Mahkeçli Mehmed	Arap Hacı Ali	Şamyan oğlu Kara Mehmed
Kör Hasan	Bırsanoğlu Kırkor	Hacı Ali Osman	Demirci Abdullâh	Alkapaçoğlu Kals	Kibnaş Hristoski	Koç Yeli	Arap İbrahim oğlu Salih ve Mustafa	Opaz oğlu Hüseyin
Kör Yeli	Beliç oğlu İsmail	Hacı Bırdal	Demirci Abdurrahman	Berber İbrahim	Eğirdiri Abdül Hasan	Koyun oğlu Osman	Arap Kara Musa	Diğer şerik Yöndüzlü Ahmed
Kör Halil	Abdal Alim oğlu Salih	Hacı Efendi	Semerci Mehmed	Caknaklı Salih	Çolak Kınıyalı Mehmed	Özür Hüseyin	Arap Mehmed	Tongal Hasan
Kör Ali	Abdal Hasan oğlu Hızır	Hacı Eyyub	Semerci Ali	Rahmi oğlu İsa Osman	İspartalı Ali	Tosun oğlu Yemin Ali	Arap Şirvan Mehmed	Tongal Mehmed
Köse Halil oğlu Ahmet	Abdal oğlu Sinan	Hacı Hatiz Mehmed	Kalkıç Salih oğlu Ömer	Berber Salih	İspartalı Çekirgele Acı Kazaro	Muhlar-ı Sami Tosun Ali	Arap Şirvan Mehmed	Çiğın Abdullâh
Köse Halil'e damadı Molla Osman	Abdullâh oğlu Mermiş	Hacı Halil	Demirci Süleyman	Taraktı İbrahim	İspartalı oğlu Ahmet	Gıve oğlu Ömer	Amarud oğlu Ataman	Çiğın Abdullâh
Kocabağ Süleyman	Ali oğlu Salih	Hacı Halil oğlu Hüseyin	Tahmisiz Kan oğlu Hüseyin	Taraktı Yeli	İspartalı Süleyman	Gökçeç Ali	Amarud oğlu Sıha Ahmed	Çiğın oğlu Ahmet
Kocabağlı Abdurrahman	Boyacıoğlu Arın	Hacı Hanıngülu Mustafa	Müderis Mustafa E fendi	Taraktıoğlu Bekir	Cezayir Mehmed	Katr Bekir oğlu Ahmed	Kurt İbrahim	
Merkezi şerik Kocabağ oğlu Hasan	Boyacıoğlu Baros	Hacı Hasan Hüseyin	Debbag Hasan	Mızrakçı oğlu Ali	Katr Bursa Mustafa	Muhlar-ı sami Kaur oğlu Mustafa	Göbulcaşade Pomak Ağa	
Topal Ahmet	Köse Halil'e damadı Molla Osman	Hacı Hatib oğlu Mehmed	Debbag Mehmed	Çardak oğlu Yusuf	Mısiri Manok	Lazoğlu Topal Mehmed	Yonuk oğlu Ahmed	
Karadedi zereci Hatun	Elkan oğlu Olanmes	Hacı Hüseyin	Debbag Sırgöz Ali	Karıdağ oğlu Tepsî oğlu Ahmed	Mısiri oğlu Mehmed			
Zeybek İbrahim	Erzur oğlu Mehmed	Hacı İbrahim Efendi	Debbag Abdullâh	Karıdağ oğlu Tepsî oğlu Ahmed	Deraköşü Çoban Mehmed			
Zeybek Ömer	Eyyub oğlu İsmail	Hacı Süleyman	Dülgör Arslan	Muhlar-ı Sami Tepsî oğlu Ali	Deraköşü Ömer Ali			
San Ali e fendi	Eyyub oğlu Eyyub	Hacı Süleyman'ın Hacı Ali	Dülgör İsmail	Sank Ömer	Mumurtulu Asım			
San oğlu Osman	Fahredin oğlu Hamdi	Hacı Veli oğlu Ali	Dülgör İsmail	Baltacıoğlu Dimitri	Mümtaz İsa oğlu Ahmed			
San oğlu Mustafa	Ferzan oğlu Veli	Hatiz Hasan damadı Hacı Osman	Dülgör Koven	Kürezoğlu Halil	Yuvak oğlu Mehmed			
Kara Halil	Gaz oğlu Salih	İmam Hacı Hatiz İsmail	Dülgör Lüyz	Kaşlı Abdullâh	Kaşlı Osman oğlu Deli Mehmed			
Kara Mehmed	Hüseyin oğlu İbrahim	İmam Hacı Hasan oğlu Abdullâh	Dülgör Mehmed	Kaşlı Ali	Kaşlı Ali			
Kara Osman	İsmail oğlu Ali	İmam Hacı Mustafa	Müderis Hüseyin Efendi	Karabırsı Hacı Mehmed	Karabırsı Kır Hasan			
Kara Ömer	Kerem oğlu Abdullâh	Molla Halil	Muhlar Ahmed	Kanagaçlı Mehmed	Kanagaçlı Mehmed			
Çıldır göz oğlu Süleyman	Kerem oğlu Mehmed	Molla İbrahim	Muhlar eveli Hacı Mehmed	Kırcanlı Ali	Kırcanlı Ali			
Çakır Kadir	Mehmet oğlu Ali	Molla Kerim	Muhlar eveli Hasan	Karabırsızade Mehmed Emin Efendi	Karabırsızade Mehmed Emin Efendi			
Çakırhan Salih	Mehmet oğlu Osman	Şirke oğlu Süleyman	Muhlar eveli Mustafa	Sahulu Hacı Osman	Sahulu Hacı Osman			
Çakırhan Acı Kazaro	Mahir oğlu Mustafa	Şah Mehmed	Muhlar eveli Mustafa	Derimli Abdullâh Osman	Derimli Abdullâh Osman			
Çalkınmaz V el	Nuh oğlu Osman	İmamşah Ali zade Mehmed Efendi	Deveci Mustafa	Bıyındırı Hacı Abdullâh Efendi	Bıyındırı Hacı Abdullâh Efendi			
Çalkın Mustafa	Öhanes oğlu Miğir	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	Berakumbi Süleyman	Berakumbi Süleyman			
Çalkın Mustafa	Salih oğlu Mehmed	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	Siketi Durul	Siketi Durul			
Çalkın Mustafa	Salih oğlu Fevzi	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	İnhisari Ömeroğlu Hüseyin	İnhisari Ömeroğlu Hüseyin			
Çalkın Mustafa	Toplan oğlu Hamdi	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	Tosyal Hacı Mehmed	Tosyal Hacı Mehmed			
Çalkın Mustafa	Veli oğlu İbrahim Hatiz	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	Amasyalı Öhanes	Amasyalı Öhanes			
Çalkın Mustafa	Veli oğlu Mehmed	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	İsambulu Brik Salih	İsambulu Brik Salih			
Çalkın Mustafa	Zahreçli İsmail	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali	Eremali Debbag Abdullâh	Eremali Debbag Abdullâh			
Çalkın Mustafa	Zahreçli İsmail	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali					
Çalkın Mustafa	Yolcu oğlu Muhsen	Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu Sabi Ahmet	Deveci Ömer Ali					

1.4. Elmalı Temettuat Defterlerine Göre Meslekler

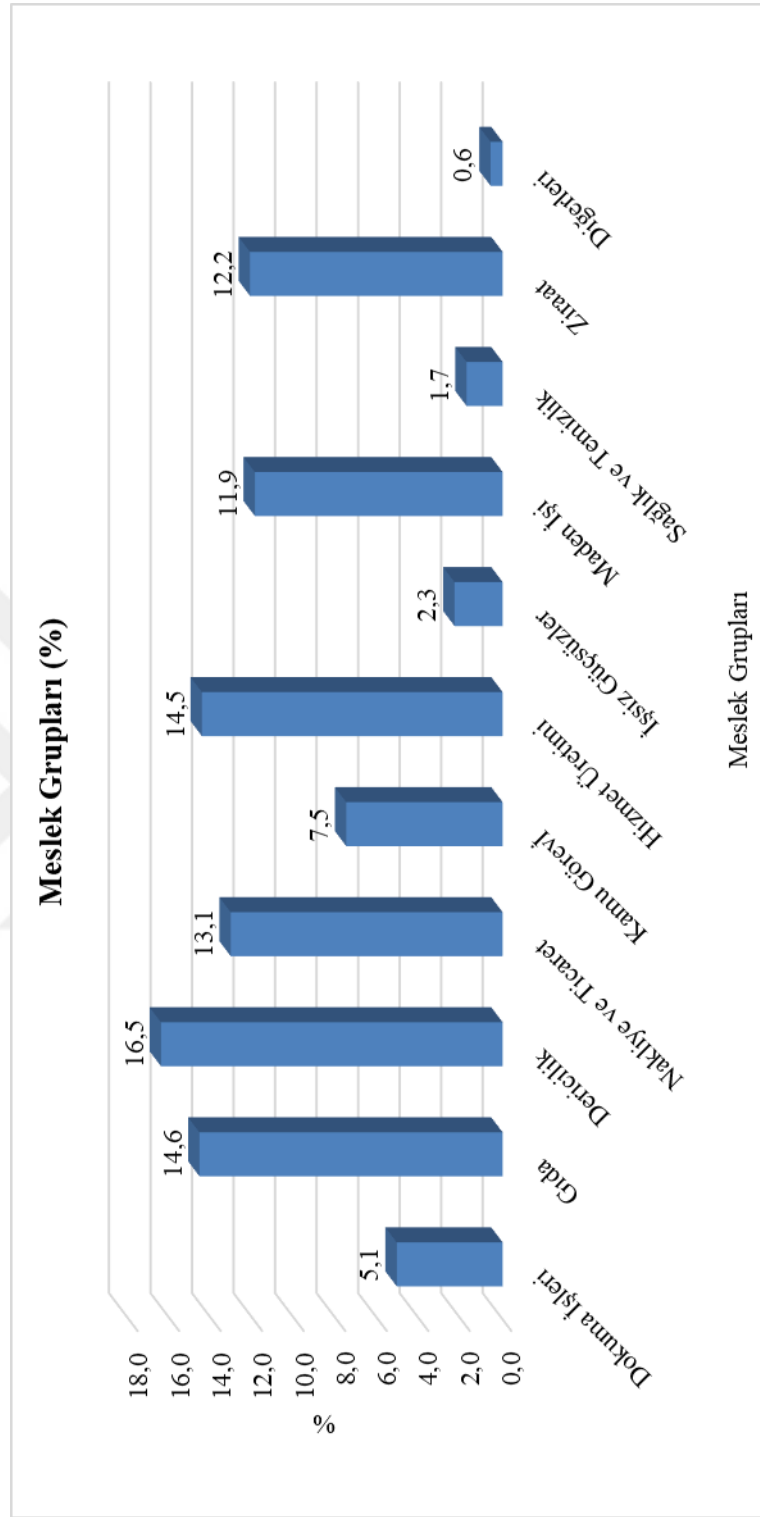
Kırsal veya kentsel yerleşim birimlerinin sosyo-ekonomik yapısını gösteren unsurların başında meslekler gelmektedir. Elmalı mahallelerinde mesleğe kayıtlı toplam 945, meslek kaydı bulunmayan 142 hane bulunmaktadır. Cami-i Cedit Mahallesi mesleğe kayıtlı 106 hanesi ile en fazla meslek kaydı olan hane iken, Abdallar ve Selamlar Mahallesi ise mesleğe kayıtlı 4 hanesi ile en az meslek kaydı bulunan hanelerdir. Meslek kaydı bulunmayan hanelerde kişinin özel durumunu açıklayan amelmande (çalışamaz), alil (düşkün, hasta), ama (kör), sail (dilenci) ihtiyar, yetim ve sabi şeklinde bilgi verilmiştir. Elmalı merkez mahallelerindeki meslek gurupları ve dağılımı şu şekildedir:

Meslek guruplarının yüzdelerik dağılımında Elmalı mahalleleri genelinde %16,5 ile dericik iş kolu gelmekte olup; dericiliği %14,6 ile gıda ve %14,5 ile hizmet üretimi iş kolu takip etmektedir.

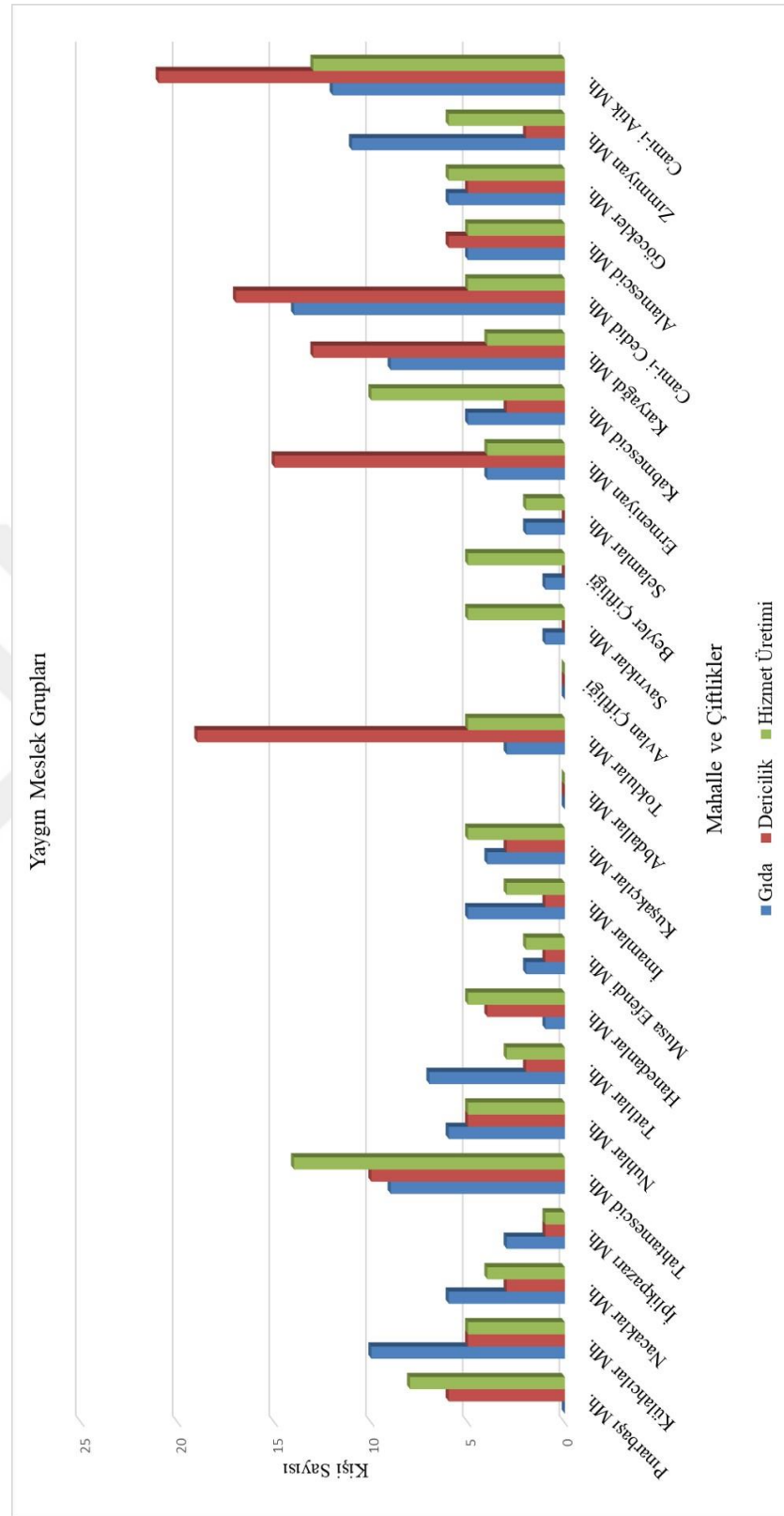

Tablo 5. Elmalı mahallelerinde uğraş alanlarına göre meslek dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Hane Sayıları	Meslek Kayıtlı Hane Sayısı	Dokuma İşleri	Gıda	Dertcilik	Nakdiye ve Ticaret	Kamu Görevi	Hizmet Üretimi	İşsiz Güçsüzler	Maden İşİ	Sağlık ve Temizlik	Ziraat	Diğerleri
Pınarbaşı Mh.	24	22	0	0	6	2	1	8	0	3	0	1	0
Külahçılar Mh.	43	40	1	10	5	8	3	5	1	4	1	2	0
Nacaklar Mh.	40	31	2	6	3	3	1	4	1	4	1	7	0
İplikpazarı Mh.	23	16	0	3	1	3	0	1	1	4	0	2	1
Tahtanesicid Mh.	77	72	3	9	10	10	5	14	1	8	0	0	2
Nuhlar Mh.	39	34	0	6	5	8	2	5	0	3	0	0	0
Tatlılar Mh.	40	36	2	7	2	1	1	3	1	4	1	9	0
Hanedanlar Mh.	36	29	0	1	4	5	1	5	3	3	0	6	0
Musa Efendi Mh.	24	18	1	2	1	1	2	2	0	0	0	6	0
İmamlar Mh.	34	31	2	5	1	5	4	3	2	2	2	1	0
Kuşakçılar Mh.	31	29	3	4	3	4	2	5	0	5	1	1	0
Abdallar Mh.	10	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
Tokullar Mh.	53	51	2	3	19	6	5	5	2	4	1	4	0
Avlan Çiftliği	9	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Savırlar Mh.	33	26	0	1	0	1	6	5	1	2	0	8	0
Beyler Çiftliği	32	18	0	1	0	0	0	5	0	0	0	13	0
Selamlar Mh.	16	4	1	2	0	2	0	2	0	5	0	2	0
Emniyet Mh.	62	59	13	4	15	3	0	4	2	1	0	0	0
Kabnesicid Mh.	62	50	0	5	3	6	3	10	0	5	0	11	1
Karyağı Mh.	68	59	0	9	13	6	5	4	0	3	1	12	0
Cam-i Cedid Mh.	106	102	4	14	17	14	10	5	3	22	1	3	0
Alanesicid Mh.	38	36	2	5	6	3	2	5	1	6	1	0	0
Göcekler Mh.	54	52	5	6	5	5	4	6	0	5	0	2	1
Zamniyet Mh.	28	24	2	11	2	2	0	6	0	0	1	0	0
Cam-i Arık Mh.	105	100	1	12	21	15	8	13	1	10	4	6	0
TOPLAM	1087	945	44	126	142	113	65	125	20	103	15	105	5
YÜZDE			5,1	14,6	16,5	13,1	7,5	14,5	2,3	11,9	1,7	12,2	0,6

Şekil 3. Elmalı mahallelerinde uğraş alanlarına göre meslek dağılımı yüzdesi

Şekil 4. Elmalıda yaygın olan meslek grupları

1.4.1. Dokuma İş Kolundaki Meslekler

Bu iş kolundaki meslekler ve sayıları; boyacı (8), boyacı şakirdi (1), terzi (13), terzi şakirdi (5), dolak (4), çorapçı (1) çadırcı (1), keçeci (5), mataf (6), hallaç (1) şeklindedir. Elmalı'da dokuma iş kolunda faaliyet gösteren hane reisi sayısının 45 olduğu kaydedilmiştir. Bunların sayısı da genel meslek gurubuna oranla %5,1'dir. Dokumacılık mesleğinin en yoğun olarak yapıldığı mahalle Ermeniyan Mahallesi'dir. Karyağdı, Kabmescid, Beyler, Avlan, Savrıklar, Abdallar, Nuhlar, İplikpazarı, Pınarbaşı ve Hanedanlar Mahallesi'nde dokumacılık mesleği yapılmayan mahallelerdir.

1.4.2. Gıda İş Kolundaki Meslekler

Bu iş koluna ait meslekler ve sayıları değirmenci (30), helvacı (34), kahveci (11), kasap (17), helvacı şakirdi ve kalfası (12), çaycı (3), balıkçı (1), buzcu (1), kasap şakirdi (2), ekmekçi (5), asiyab çiftlikandan (7), yağcı (4), sirkeci (1), karcı (1)'dir. Elmalı mahallelerindeki gıda iş koluna kayıtlı 129 hane reisi bulunmakla birlikte bu iş koluna kayıtlı bulunmayan 4 hane reisi bulunmaktadır. Gıda iş kolunun diğer mesleklere oranı %14,6'dır. Gıda iş kolunun en yoğun olarak yapıldığı mahalle 14 hane reisi ile Cami-i Cedit Mahallesi'dir.

1.4.3. Dericilik İş Kolundaki Meslekler

Dericilik iş koluna ait meslekler ve sayıları debbağ (57), debbağ kalfası (16), dikici (29), dikici şakirdi (5), hafaf (3), posdalcı (17), kara pabuççu (3), pabuççu (11), çizmeci (1), kavaf (1) olarak kaydedilmiştir. Elmalı mahallelerinde bu iş koluna ait 143 adet hane reisi kaydedilmekle birlikte Selamlar, Beyler, Savrıklar, Avlan ve Abdallar mahallelerinde dericilik iş koluna ait meslek kaydı bulunmamaktadır. Elmalı mahallelerinde dericiliğin diğer iş kollarına oranı %16,5'tir. Cami-i Atik, Cami-i Cedit, Toklular, Ermeniyan ve Karyağdı Mahalleleri dericilik iş kolunun en yoğun olarak yapıldığı mahallelerdir.

Osmanlı coğrafyasında dericiliğin genelde Müslüman nüfus tarafından yapıldığı bilinmektedir. Elmalı'da ise gayrimüslimlerin de dericiliği yoğun olarak yaptıkları görülmektedir.

1.4.4. Nakliye ve Ticaret İş Kolundaki Meslekler

Nakliye ve ticaret iş koluna ait meslekler tüccar (24), yolcu (45), kiracı (6), kaltakçı (16), hattabçı (2), kuyumcu (3), bohçacı (14), katırcı (1), deveci (9), çerçi (6), eskici (4), nalburcu (3), yapıcı (2) şeklindedir. Elmalı mahallelerinde bu iş koluna ait 139 hane reisi bulunmaktadır. Cami-i Cedit, Cami-i Atik ve Tahtamescit Mahalleleri nakliye ve ticaret iş kolundaki mesleklerin yoğun olarak yapıldığı mahallelerdir. Avlan ve Beyler Çiftliği'nde ise bu iş kolu yapılmamaktadır. Nakliye ve ticaret iş kolunun Elmalı mahallelerindeki diğer iş kollarına oranı %13,1'dir.

1.4.5. Kamu Görevlileri

Kamu görevinde bulunanlar katip (2), mahalle kiziri (1), pasuban (1), müşahit (1), muhtar (2), müderris-i kiram (12), muallim (2), tahsil-i ulumda (6), zümre-i ulemadan (3), tımarlı tekaüdü (8), tımarlı süvari zabiti (9), hatib (9), imam (13), asakir-i nizamiyeden (14) şeklinde kaydı bulunmaktadır. Elmalı mahallelerinde 65 hane reisi kamu görevlisi olarak tespit edilmiştir. Diğer mesleklere oranı ise %7,5'dir. Cami-i Cedit Mahallesi ve Cami-i Atik Mahalleleri'nde kamu görevlilerinin yoğun olarak bulunduğu mahallelerdir. Ermeniyan, Zımmiyan, İplikpazarı, Abdallar, Beyler ve Avlan çiftliği, Selamlar Mahallelerinde kamu görevlileri tespit edilmemiştir. Tahmini 5435 kişilik nüfusa sahip Elmalı merkezinde 12 müderris ve 2 muallimin bulunması Elmalı'da eğitim seviyesi açısından geride olduğunu göstermektedir.

1.4.6. Hizmet Üretenler

Elmalı mahallelerinde hizmet üreten meslek gurubuna dahil olan meslekler; tellal (4), Çalgıcı (1), kemancı (1), Amele (62), sıvacı (2), gündelikçi (1), çıracı (1), Zanaatkar (2), hizmetkar (20), han at başısı (1), tahmisçi (2), kapıcı (1), çapacı (1), çakmakçı (3), sıraç (10), ırgat (1), mumcu (1), dülger (11) olarak tespit edilmiştir. Hizmet sektöründe amele diğer meslek guruplarından çok daha fazla sayıdadır. Toplam 125 hane reisi hizmet üreten gurupta olup, bu iş kolunun diğer mesleklere oranı %14,5'tir. Elmalı'da hizmet üreten gurubun en yoğun olduğu mahalleler Tahtamescit, Kabmescit ve Cami-i Atik Mahalleleri olmakla birlikte bu iş koluna ait kayıt bulunmayan mahalleler Abdallar Mahallesi ve Avlan Çiftliği'dir.

1.4.7. Madeni İş Kolundaki Meslekler

Madeni iş koluna ait meslekler nalbant (2), demirci (58), demirci şakirdi (19), kalaycı (8), kalaycı şakirdi (1), çilingir (8), çilingir şakirdi (1), fıçı (2) olarak kaydedilmiştir. Elmalı mahallelerinde toplam 103 hane reisi madeni iş koluna kayıtlı olup, diğer mesleklere oranı %1,9'dır. Cami-i Cedit ve Cami-i Atik Mahalleleri'nde madeni iş koluna ait meslekler yoğun olarak yapılmakla birlikte; Musa Efendi, Zimmiyan, Abdallar Mahallesi, Beyler ve Avlan Çiftlikleri'nde bu iş koluna ait meslekler bulunmamaktadır.

1.4.8. Sağlık ve Temizlik İş Kolundaki Meslekler

Sağlık ve temizlik koluna ait meslekler ve sayıları; hekim (1), hamamcı (2), berber (9), berber şakirdi (2), Enfiyeci (1) şeklinde tespit edilmiştir. Elmalı mahallelerinde toplam 15 hane reisi bu iş koluna kayıtlı olup, diğer iş kollarına oranı ise %1,7'dur. En yoğun olarak Cami-i Atik ve İmamlar Mahallesi'nde yoğun olarak yapılmakta olup görüldüğü üzere sağlık ve temizlik iş koluna ait meslekler Elmalı mahallelerinde oldukça azdır.

1.4.9. Ziraat ve Hayvancılıkla Uğraşanlar

Elmalı mahallelerinde ziraat ve hayvancılık iş koluna ait meslekler; ziraat erbabı (74), sebzevatçı (1), bahçevan (24), kırımci (1), desteban-çoban (7), sığırtmaç (1), hergeleci (2) şeklindedir. Elmalı mahallelerinde toplam 105 hane ziraat ve hayvancılık ile uğraşmaktadır. Beyler çiftliği, Kabmescit ve Karyagdı Mahalleleri tarım ve hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı mahalleler olup; Alamescit, Nuhtar, Tahta- mescit, Zimmiyan ve Ermerniyan Mahalleleri'nde ise bu iş koluna ait meslek kaydı bulunmamıştır. Tarım ve hayvancılığa ait iş kollarının diğer iş koluna oranı %12,2'dir.

1.4.10. İşsiz Gücsüzler

İşsizler tairesi adından da anlaşılacağı üzere herhanhangi bir meslek gurubuna dahil değildir. Meslekler kısmında verilmesinin amacı meslek sahibi olanların sayılarıyla karşılaştırma yapmaktır.

Yetim ve sabi (10), amelmande (2), alil (2), fukaradan (3), topal (2), sail (23), ihtiyar (2) olanlar işsiz güçsüz gurubuna kaydedilmiş olup, Elmalı mahallelerinde 20 hane reisi bu gurupta bulunmaktadır. Diğer iş kollarına oranı %2,12'dir.

Burada bahsettiğimiz iş kolları dışında yararlandığımız defterlerin meslek kaydı kısmında Ahi baba (1), ehl-i vücuh (1), firari asker (1), merhumun firar idiğı (1), Nakşibendi şeyhi (1) şeklinde kayıtlar tespit edilmiştir. Bunların adeti 5 hane reisidir. Ahi baba ve ehl-i vücuh Tahtamescitte, firari asker Göcekler'de, merhumun firari idiğı Kabmescit'te, nakşibendi şeyhi İplikpazarı'nda tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

XIX YÜZYIL ORTALARINDA ELMALIDA EKONOMİ

2. GELİR DAĞILIMI

2.1. Elmalı Mahallelerinde Gelir Dağılımı

Temettuat sayımlarında hane reislerinin gelir getiren çeşitli iktisadi faaliyetleri belirtilmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmada gelir kaynaklarını tarım, hayvancılık, meslek, emlak, ticaret ve diğer gelirler olarak altı ana başlık altında incelenmiştir. Gelirlerin toplanmasında 1261 senesi tahmini gelir bazı hanelerde yazılmadığı için, 1260 senesi hasılatları baz alınmıştır.

Çalışmamızda kuruş para birimi kullanılmış olup verilen rakamlarda virgülden sonraki para birimi “para” olarak geçmektedir. Osmanlı’da para konusunda yaptığımız araştırma neticesinde, 1845 tarihinde1 kuruş 40 para’ ya denk gelmektedir¹⁰⁰.

Elmalı merkez mahallelerinin 169112 kuruşu meslekten, 26544 kuruşu ticaretten, 22884 kuruşu hayvancılıktan, 179715,5 kuruşu tarımdan, 17742 kuruşu emlak gelirlerinden ve sınıflandıramadığımız diğer gelirlerden olmak üzere olmak üzere toplam 730261 kuruş geliri bulunmaktadır.

Mahalleler genelinde hiçbir temettuatı olmayan hane sayısı 63’dür. 0-500 arasında geliri olan hane sayısı 514, 501- 1000 arasında geliri olan hane sayısı 206, 1001- 2000 arasında olan hane sayısı 147, 20001- 3000 arasında olan hane sayısı 29, 3000- 4000 arasında olan hane sayısı 4, 4001- 5000 arsı olan hane sayısı 0, 5001- 10000 arasında hane sayısı 5’dir. Gelir seviyesi bakımından en üst gelir seviyesi 5500 kuruş (Tahta-

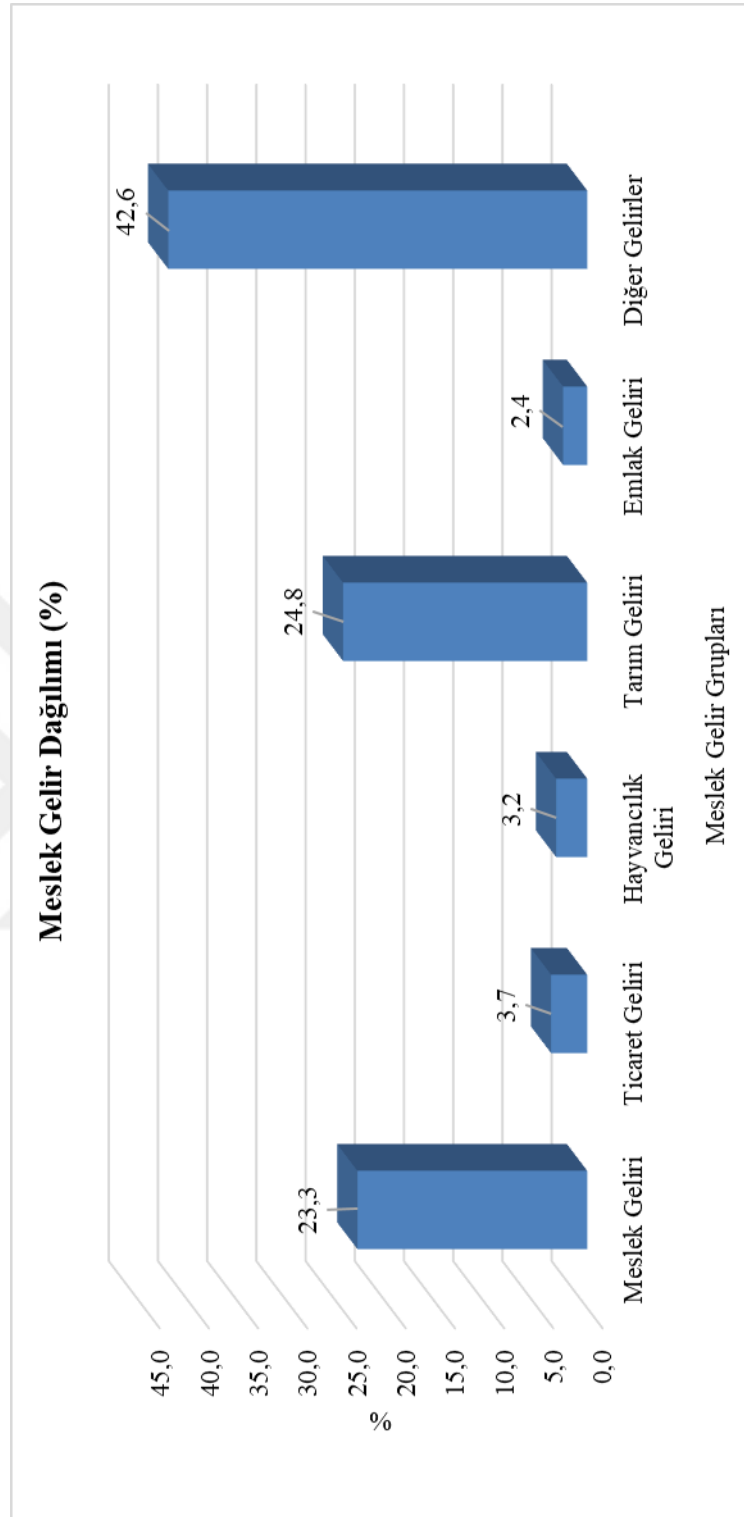
---

¹⁰⁰ Hüseyin Al, “Tanzimat Döneminde Ufaklık Para Sorunu (1839-1879)”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C 3, No 1, 2011, s. 72.

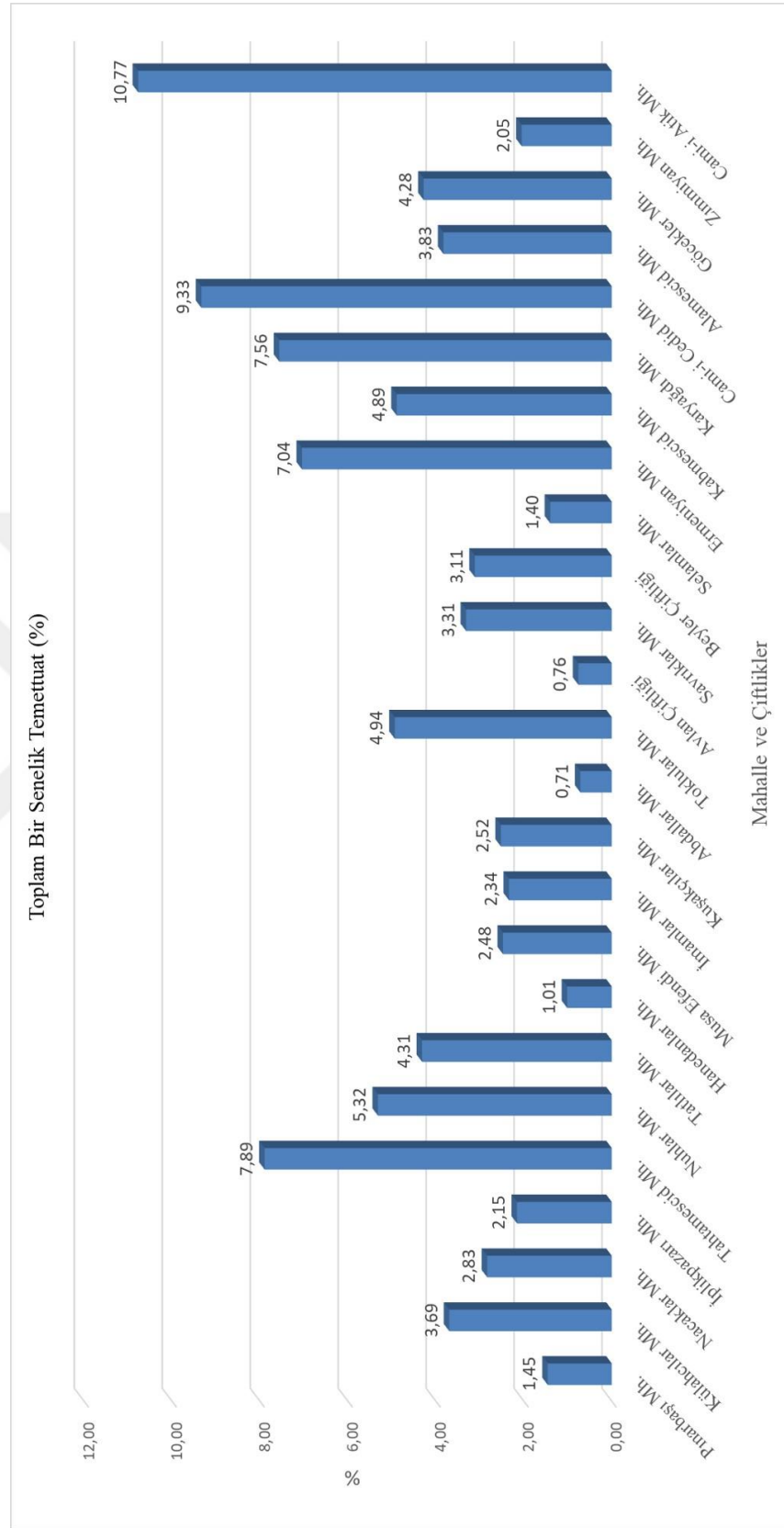

Tablo 6. Elmalı mahallelerinde gelir dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Hane Sayıları	Meslek Geliri	Ticaret Geliri	Hayvancılık Geliri	Tarım Geliri	Emlak Geliri	Diğer Gelirler	Toplam Bir Sene için Temennuat	Toplam Yüzdeleri (%)
Pınarbaşı Mh.	24	0		176	1430	0	8934	10540	1,45
Küçükler Mh.	43	0		673	3930	27	22135	26765	3,69
Nacaklar Mh.	40	0		170	5627	515	14201	20513	2,83
İplikpazarı Mh.	23	6140	1635	475	4385	750	2225	15610	2,15
Talramescid Mh.	77	21355	1898	1364	17475	3211	11880	57183	7,89
Nuhlar Mh.	39	1800		2245	6215	1689,5	26556,5	38506	5,32
Tahtlar Mh.	40	0		1301	12030	100	17821	31252	4,31
Hanedanlar Mh.	36	1940		102	3030	20	2248	7340	1,01
Musa Efendi Mh.	24	0		286	8830	1289	7525	17930	2,48
İnanlar Mh.	34	1800		392	2914	1082	10747	16935	2,34
Kuşçuklar Mh.	31	9302		269	0	142	8558,5	18271,5	2,52
Abdullar Mh.	10	125		100	3910	0	1025	5160	0,71
Tokulular Mh.	53	20659		1310	7460	837,5	5483	35749,5	4,94
Avlan Çiftliği	9	0		930	3880	0	690	5500	0,76
Sarıklar Mh.	33	4240		132	4130	40	15458	24000	3,31
Beyler Çiftliği	32	0		827	18165	0	3568	22560	3,11
Selamlar Mh.	16	0		273	3485	145	6242	10145	1,40
Ermeyan Mh.	62	5625	9196	1039	3360	40	31770	51030	7,04
Kabnesicid Mh.	62	15270	1645	572	9310	1805	6827	35429	4,89
Karıyağı Mh.	68	5416	1200	4401	15483	770	27499	54769	7,56
Çam-İ Cedit Mh.	106	33192	4293	1608	12165	2270	14087	67615	9,33
Alamescid Mh.	38	8768		1159	4160	585	13065	27737	3,83
Göcekler Mh.	54	6190		396	8445	341	15623	30995	4,28
Zımmıyan Mh.	28	1950	400	50	0	0	12450	14850	2,05
Çam-İ Atık Mh.	105	25340	6277	2634	19896,5	2083	21785,5	78016	10,77
TOPLAM	1087	169112	26544	22884	179715,5	17742	308403,5	724401	100
YÜZDE		23,3	3,7	3,2	24,8	2,4	42,6		

Şekil 5. Elmalı mahallelerinde gelir dağılımı yüzdesi

Şekil 6. Mahallelerin toplam bir senelik gelir tablosu

mescit), en alt gelir seviyesi ise 50 kuruş (Nacaklar) olarak tespit edilmektedir. Bu iki gelir arasındaki farkın büyüklüğü bize Elmalı mahallelerindeki gelir dağılımının dengesiz olduğunu göstermektedir.

2.2. Mesleklere ve Mahallelere Göre Gelir Dağılımı

Pınarbaşı Mahallesi'nde toplam gelir 10540 kuruş olup bu gelirin 176 kuruşunu hayvancılık, 1430 kuruşunu tarım gelirleri ve 8934 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Pınarbaşı'nın gelir oranının diğer mahallelere gelir oranı %1,45'dir.

Pınarbaşı Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 200 iken, en üst gelir seviyesi 1000 kuruştur. Hiçbir geliri bulunmayan mahalle sayısı 0, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 18, 501-1000 kuruş olan 6 hane bulunmaktadır.

26765 kuruş gelire sahip olan Külahçılar Mahallesi'nde bu gelirin 673 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 3930 kuruşunu tarım gelirleri, 27 kuruşunu emlak gelirleri oluşturmaktadır. Külahçılar'ın diğer mahallelere göre gelir oranı %1,11'dir.

Külahçılar Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 100 kuruşken, en üst gelir seviyesi 1800 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane sayısı 3, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 21 hane, 501-1000 kuruş olan 19 hane, 1001-2000 kuruş olan 3 hane tespit edilmiştir.

Nacaklar'da toplam gelir 20513 kuruştur olup bu gelirin 170 kuruşunu hayvancılık, 5627 kuruşunu tarım, 515 kuruşunu emlak gelirleri ve 14201 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Diğer mahallelere göre Nacaklar Mahallesi'nin gelir oranı %2,83'tür.

En alt gelir seviyesi 50 kuruş olan Nacaklar Mahallesi'nde, en üst gelir seviyesi 1800 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane bulunmamakta olup, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 22 hane, 501-1000 kuruş olan 16 hane, 1001-2000 olan 2 hane bulunmaktadır.

İplikpazarı Mahallesi'nin toplam geliri 15610 kuruş olup; bu gelirin 6140 kuruşunu meslek gelirleri, 1635 kuruşunu ticaret gelirleri, 475 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 4385 kuruşunu tarım gelirleri, 750 kuruşunu emlak gelirleri ve 2225 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. İplikpazarı'nın diğer mahallelere göre gelir oranı %2,15 şeklindedir.

İplik Pazarı Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 100 kuruş iken en üst gelir seviyesi 2950 kuruştur. Hiçbir geliri bulunmayan hane sayısı 6, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 10 hane, 501-1000 kuruş olan 4 hane, 1001-2000 kuruş olan 4 hane, 2001-3000 kuruş olan 1 hane tespit edilmiştir.

Toplam geliri 57183 kuruş Tahtamescit Mahallesi'nin 21355 kuruşunu meslek gelirleri, 1898 kuruşunu ticaret gelirleri, 1364 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 17475 kuruşunu tarım gelirleri, 3211 kuruşunu emlak gelirleri ve 11880 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Tahtamescit'in diğer mahallelere göre gelir oranı 7,89 'dur.

Tahtamescit Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 120 kuruşken en üst gelir seviyesi 5500 kuruş olmakla birlikte hiçbir geliri bulunmayan hane sayısı 4, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 36 hane, 501- 1000 kuruş olan 23 hane, 1001-2000 kuruş olan 10 hane, 2001-3000 kuruş olan 4 hane, 5001-10000 kuruş olan 1 hane bulunmaktadır.

Nuhlar Mahallesi'nin toplam geliri 38506 kuruş olup bu gelirin 1800 kuruşunu meslek gelirleri, 2245 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 6215 kuruşunu tarım gelirleri, 16895 kuruşunu emlak gelirleri ve 265565 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Nuhlar'ın diğer mahallelere göre gelir oranı %5,32'dir.

Nuhlar Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 100 kuruşken, en yüksek gelir seviyesi 3138 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane sayısı 4, gelir aralığı 0-500 kuruş olan hane sayısı 11, 501-1000 kuruş olan 11, 1001-2000 kuruş olan hane sayısı 13, 2001-3000 kuruş olan hane sayısı 3, 3001-4000 kuruş olan sayısı 1 şeklinde tespit edilmiştir.

Toplam geliri 31252 kuruş olan Tatlılar Mahallesi'nde gelirin 1301 kuruşunu hayvancılık, 12030 kuruşunu tarım gelirleri, 100 kuruşunu emlak gelirleri, 17821 kuruşunu ise diğer gelir türleri oluşturmaktadır. Tatlılar'ın diğer mahallelere göre gelir oranı %4,31 şeklindedir.

Tatlılar Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 150 kuruş iken, en üst gelir seviyesi 2710 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane sayısı 4 olup, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 15 hane, 501-1000 kuruş olan 12, 1001-2000 kuruş olan 9 hane, 2001-3000 kuruş olan 2 hane bulunmaktadır.

Hanedanlar Mahallesi'nde toplam gelir 7340 kuruştur. Bu kazancın 1940 kuruşunu meslek gelirleri (%1,15), 102 kuruşunu hayvancılık gelirleri (%0,45), 3030

kuruşunu tarım gelirleri (%1,6), 20 kuruşunu ise emlak geliri ve 2248 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Mahallede hiçbir geliri olmayan 5 hane bulunmaktadır. Hanedanlar gelirleri diğer mahalle gelirlerinin %1,01'ini oluşturmaktadır. En alt gelir seviyesi 100 kuruştur. Hanedanlar Mahallesi'nde 36 hane reisi kaydedilmiş olup bu hane reislerinden 24 tanesinin geliri 0- 500 arasındadır. Bu da bize Hanedanlar' da düşük gelir seviyesine sahip hane reislerinin oldukça fazla olduğunu göstermektedir.

Musa Efendi'de toplam gelir 17940 kuruş olup bu kazancın 286 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 8830 kuruşunu tarım gelirleri, 1289 kuruşunu emlak gelirleri ve 7525 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Musa Efendi Mahallesi'nin gelirlerinin diğer mahalle gelirlerine oranı %2,48'dir.

En alt gelir seviyesi 150 kuruş, en üst gelir seviyesi ise 2820 kuruştur. Musa Efendi'de hiçbir geliri olmayan 1 hane, 0-500 kuruş geliri olan 10 hane, 501- 1000 kuruş geliri olan 6 hane, 10001-2000 kuruş geliri olan 6 hane, 2001-3000 kuruş geliri olan 1 hane bulunmaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde Toplam gelir 16935 kuruş olan İmamlar Mahallesi'de gelirin 1800 kuruşunu meslek gelirleri, 392 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 2914 kuruşunu tarım gelirleri, 1082 kuruşunu emlak gelirleri ve 10747 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. İmamlar'ın gelir oranının diğer mahallelere göre gelir oranı %1,49 şeklindedir.

İmamlar'da en alt gelir seviyesi 80 kuruş, en üst gelir seviyesi 2500 kuruş olan İmamlar'da gelir aralığı şu şekildedir:

İmamlar' da hiçbir geliri olmayan 1 hane,0-500 kuruş aralığında geliri olan 22 hane, 501- 1000 kuruş geliri olan 7 hane, 1001- 2000 kuruş aralığında geliri olan 3 hane, 2001-3000 kuruş aralığında geliri olan 1 hane bulunmaktadır.

Kuşakçılar Mahallesi'nin toplam geliri 18271,5 kuruş olup bu gelirin 9302 kuruşunu meslek gelirleri, 269 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 142 kuruşunu emlak gelirleri ve 85585 kuruşunu diğer gelirler meydana getirmektedir. Kuşakçılar'ın gelir oranının diğer mahallelere göre oranı %2,52'dir.

Kuşakçılar'da en alt gelir seviyesi 150 kuruşken, en üst gelir seviyesi 1332 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane sayısı 6, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 13, 501-1000 kuruş olan 14 hane, 1001-2000 kuruş olan 3 hane görülmektedir.

Abdallar Mahallesi'nin toplam geliri 5160 kuruş olup bu gelirin 125 kuruşunu meslek gelirleri, 100 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 3910 kuruşunu tarım gelirleri, 1025 kuruşunu ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Abdallar'ın diğer mahallelere göre gelir oranı %0,71'dir.

Abdallar Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 150 kuruşken, en üst gelir seviyesi 1000 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane bulunmayıp, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 5 hane, 501-1000 kuruş olan 5 hane tespit edilmiştir.

Toplamda gelir 357495 kuruş geliri olan Toklular Mahallesi'nde bu gelirin 20659 kuruşunu meslek gelirleri, 1310 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 7460 kuruşunu tarım gelirleri, 8375 kuruşunu emlak gelirleri ve 5483 kuruşunu diğer gelir türleri meydana getirmektedir. Toklular'ın diğer mahallelere göre gelir oranı %4,94 şeklindedir.

Toklular Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 200 kuruşken en üst gelir seviyesi 2000 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 1 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 26 hane, 501-1000 kuruş olan 18 hane, 1001-2000 kuruş olan 8 hane bulunmaktadır.

Avlan Çiftliği'nde toplam gelir 5500 kuruş olup bu gelirin 930 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 3880 kuruşunu tarım gelirleri, 690 kuruşunu ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Avlan Çiftliği'nin diğer mahallelere göre gelir oranı %0,76'dır.

Avlan' da en alt gelir seviyesi 350 kuruş iken, en üst gelir seviyesi 1000 kuruş olarak tespit edilmiştir. Hiçbir geliri olmayan hane bulunmamakta olup, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 4 hane, 501-1000 kuruş olan 6 hane, 1001-2000 kuruş olan 6 hane görülmüştür.

Toplam gelirin 24000 kuruş olarak tespit edildiği Savrıklar Mahallesi'nde bu gelirin 4240 kuruşunu meslek gelirleri, 132 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 4130 kuruşunu tarım gelirleri, 40 kuruşunu emlak gelirleri, 15458 kuruşunu diğer gelirler meydana getirmektedir. Savrıklar'ın gelir oranının diğer mahallelere göre oranı %3,31 kuruştur.

En alt gelir seviyesi 100 kuruş olan Savrıklar Mahallesi'nde, en üst gelir seviyesi 6000 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 2 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 20 hane, 501-1000 kuruş olan 5 hane, 1001-2000 kuruş olan 5 hane bulunmaktadır.

Toplamda gelir 22560 kuruş gelire sahip olan Beyler Çiftliği'nde bu gelirin 827 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 18165 kuruşunu tarım gelirleri, 3568 kuruşunu ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Beyler'in gelir oranının diğer mahallelere oranı %3,11 şeklindedir.

Beyler Çiftliği'nde en alt gelir seviyesi 130 kuruş iken, en üst gelir seviyesi 1600 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan hane bulunmayıp, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 18 hane, 501-1000 kuruş olan 6 hane, 1001-2000 kuruş olan 7 hane, 3001-4000 kuruş olan 1 hane bulunmaktadır.

Selamlar'da toplam gelir 10145 kuruş olup bu gelirin 273 kuruşunu hayvancılık geliri, 3485 kuruşunu hayvancılık, 145 kuruşunu emlak gelirleri, 6242 kuruşunu ise diğer gelirler meydana getirmektedir. Selamlar'daki gelir oranının diğer mahallelerdeki gelirlere oranı %1,40'dır.

En alt gelir seviyesinin 200 kuruş olduğu Selamlar'da, en üst gelir seviyesi 1615 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 1 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 7 hane, 1001-2000 kuruş olan 6 hane, 2001-3000 kuruş olan 2 hane görülmektedir.

Ermeniyan Mahallesi'nin toplam geliri 51980 kuruştur. Bu gelirin 5625 kuruşunu meslek gelirleri, 9196 kuruşunu ticaret gelirleri, 1039 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 3360 kuruşunu tarım gelirleri, 40 kuruşunu emlak gelirleri ve 31770 kuruşunu diğer gelirler oluşturmaktadır. Ermeniyan Mahallesi'nin diğer mahallelere oranı %7,04 şeklindedir.

Ermeniyan Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 60 kuruş iken, en üst gelir seviyesi 8000 kuruştur. Hiçbir geliri bulunmayan hane sayısı 3, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 20 hane, 501-1000 kuruş olan 27 hane, 1001-2000 kuruş olan 9 hane, 2001-3000 kuruş geliri olan 2 hane, 5001-10000 kuruş olan 1 hane tespit edilmiştir.

35429 kuruş toplam gelire sahip olan Kabmescit Mahallesi'nde bu gelirin 15270 kuruşunu meslek gelirleri, 1645 kuruşunu ticaret gelirleri, 572 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 9310 kuruşunu tarım gelirleri, 1805 kuruşunu emlak gelirleri, 6827 kuruşunu

diğer gelirler oluşturmaktadır. Kabmescit'teki gelir oranının diğer mahallelere oranı %4,89'dur.

Kabmescit'te en alt gelir seviyesi 80 kuruşken en üst gelir seviyesi 2300 kuruş şeklinde tespit edilmiştir. Hiçbir geliri olmayan 3 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 37 hane, 501-1000 kuruş olan 16 hane, 1001-2000 kuruş olan 6 hane, 2001-3000 olan 2 hane bulunmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nin toplam geliri 54769 kuruştur olmakla birlikte gelirin 5416 kuruşunu meslek gelirleri, 1200 kuruşunu ticaret gelirleri, 4401 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 15483 kuruşunu tarım gelirleri, 770 kuruşunu emlak gelirleri, 27499 kuruşunu ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Karyağdı'daki gelir oranı diğer mahallelerdeki gelir oranının %7,56 sını oluşturmaktadır.

En alt gelir seviyesinin 100 kuruş olduğu Karyağdı Mahallesi'nde, en üst gelir seviyesi 3600 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 2 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 28 hane, 501-1000 kuruş olan 25 hane, 1001-2000 kuruş olan 10 hane, 2001-3000 kuruş olan 4 hane, 3001-4000 kuruş olan 1 hane, 5001-10000 kuruş olan 1 hane tespit edilmiştir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nin toplam geliri 67615 kuruş olup bu geliri 33192 kuruşunu meslek gelirleri, 4293 kuruşunu ticaret gelirleri, 1608 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 12165 kuruşunu tarım gelirleri, 2270 kuruşunu emlak gelirleri, 14087 kuruşunu diğer gelir türleri oluşturmaktadır. Cami-i Cedit'teki gelir oranının diğer mahallelere oranı %9,33'dür.

Cami-i Cedit'te en alt gelir seviyesi 27 kuruş iken, en üst gelir seviyesi 2500 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 8 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 53 hane, 501-1000 kuruş olan 28 hane, 1001-2000 kuruş olan 17 hane, 2001-3000 kuruş olan 2 hane, 5001-10000 kuruş olan 1 hane bulunmaktadır.

27737 kuruş toplam gelire sahip olan AlaMescit Mahallesi'nde gelirin 8768 kuruşunu meslek gelirleri, 1159 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 4160 kuruşunu tarım gelirleri, 585 kuruşunu emlak gelirleri ve 13065 kuruşunu diğer gelirleri meydana getirmektedir. Alamescit'teki gelir oranının diğer mahallelere oranı %3,83'tür.

Alamescit'te en alt gelir seviyesi 60 kuruşken en üst gelir seviyesi 2600 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 2 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 13 hane, 501-1000 kuruş olan 14 hane, 1001-2000 kuruş olan 8 hane, 2001-3000 kuruş olan 1 hane bulunmaktadır.

Göcekler Mahallesi'nde toplam gelir 30995 kuruş olup bu gelirin 6190 kuruşunu meslek gelirleri, 396 kuruşunu hayvancılık gelirleri, 8445 kuruşunu tarım gelirleri, 341 kuruşunu emlak gelirleri, 156253 kuruşunu ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Göcekler'deki gelir oranı diğer mahallelerdeki gelir oranının %4,28'ine tekabül etmektedir.

Göcekler'de en alt gelir seviyesi 50 kuruşken, en üst gelir seviyesi 2160 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 1 hane, gelir aralığı 0-5000 kuruş olan 1 hane, 501-1000 olan 33 hane, 1001-2000 kuruş olan 14 hane, 2001-3000 kuruş olan 3 hane, 3001-4000 olan 2 hane olduğu tespit edilmiştir.

Zımmiyan Mahallesi'nin toplam geliri 14850 kuruş olup bu gelirin; bu gelirin 1950 kuruşunu meslek gelirleri, 400 kuruşunu ticaret gelirleri, 50 kuruşunu hayvancılık gelirleri ve 12450 kuruşunu diğer gelirler meydana getirmektedir. Zımmiyan Mahallesi'nin gelirlerinin diğer mahallelere oranı %2,05 şeklindedir.

Zımmiyan Mahallesi'nde en alt gelir seviyesi 350 kuruş iken, en üst seviyesi 2300 kuruştur. Hiçbir geliri bulunmayan hane sayısı 1, gelir aralığı 0- 500 kuruş olan 10 hane, 501-1000 kuruş olan 10 kuruş, 1001-2000 olan 1, 2001-3000 aralığında olan 1 hane bulunmaktadır.

Cami-i Atik Mahallesi'nin toplam geliri 78016 kuruş olup bu gelirin 25340 kuruşu meslek gelirlerinden, 6277 kuruşu ticaret gelirlerinden, 2634 kuruşu hayvancılık gelirlerinden, 19896,5 kuruşu tarım gelirlerinden, 2083 kuruşu emlak tan, 217855 kuruşu ise diğer gelir türlerindedir. Cami-i Atik'in gelir oranının diğer mahallelere göre oranı %10,77'dir.

Cami-i Atik'teki en alt gelir oranı 70 kuruş iken en üst gelir oranı 3150 kuruştur. Hiçbir geliri olmayan 5 hane, gelir aralığı 0-500 kuruş olan 38 hane, 501-1000 kuruş olan 46 hane, 1001-2000 olan 16 hane, 2001-3000 olan 3001-4000 olan 1 hane, 5001-10000 olan 1 hane bulunmaktadır.

Elmalı mahallelerindeki gelir dağılımı konusunda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. Mahalle nüfusu ile gelir oranı doğru orantılıdır. Bu bağlamda gelir oranı en yüksek mahalle 78016 kuruş ile Cami-i Atik Mahallesi, gelir oranı en düşük mahalle 7340 kuruş ile Hanedanlar Mahallesi'dir. Gelir türlerine göre ise meslek geliri en fazla olan mahalle 33192 kuruş ile Cami-i Cedit Mahallesi, ticaret geliri en fazla olan mahalle 9196 kuruş ile Ermeniyan Mahallesi, hayvancılık gelirleri en fazla olan mahalle 4401 kuruşla Karyagdı Mahallesi, tarım gelirleri en yüksek olan mahalle 19895,5 kuruşla Cami-i Atik Mahallesi, emlak gelirlerinin en yüksek olduğu mahalle 16895 kuruşla Nuhlar Mahallesi, diğer gelirlerin en fazla olduğu mahalle ise 27499 kuruşla Karyagdı Mahallesi'dir.

2.3. Ziraat Hayatı

2.3.1. Elmalı Kazası Mahallelerine Göre Arazi Durumu

Üstünde yaşanan coğrafyanın iklimi, bitki örtüsü, fiziki yapısı vb. şartlarının insanların, toplumların ve milletlerin hayatı üzerinde tartışılmaz derecede büyük etkisi bulunmaktadır. Ancak yaşadıkları coğrafyaya hâkim olabilen toplumlar kalkınabilmişler ve siyasi varlık gösterebilmişlerdir¹⁰¹. Tarım toplumu olan Osmanlı Devleti'nde de ekonomik yapıyı belirleyen en önemli unsur ziraattir. Zirai ekonominin temelini oluşturan tımar sistemi siyasi iradeyi toprağa hâkim kılmıştır.

Elmalı üç tarafı yüksek ve çıplak dağlarla çevrili olan güney-batı tarafında ovayla kaplanmış, karstik bir araziye sahiptir. Dağlardaki karstik araziden gelen sular Elmalı'nın su ihtiyacını karşıladığı gibi bağ ve bahçeleri de sulamıştır. Üç tarafının dağlarla çevrili olması ve su imkanının bolluğu şehrin kurulmasında önemli bir rol oynasa da bu durum Elmalı'da su baskınlarının ve bataklıkların oluşmasında da etkili olmuştur. Konya Vilayeti Salnamesinde XIX yüzyıl başlarına değin su baskınları ve bataklıklardan söz edilmiştir¹⁰². Su baskınları neticesinde Elmalı'da arazilerden elde edilen ürünün miktarı da etkilenmiştir.

¹⁰¹ Bayram Kodaman, *Kalkınmada Çağdaş Devletin Temel Görevleri, Cumhuriyetin Tarihi Fikri Temelleri ve Atatürk*, Isparta, 2001, s. 109-110.

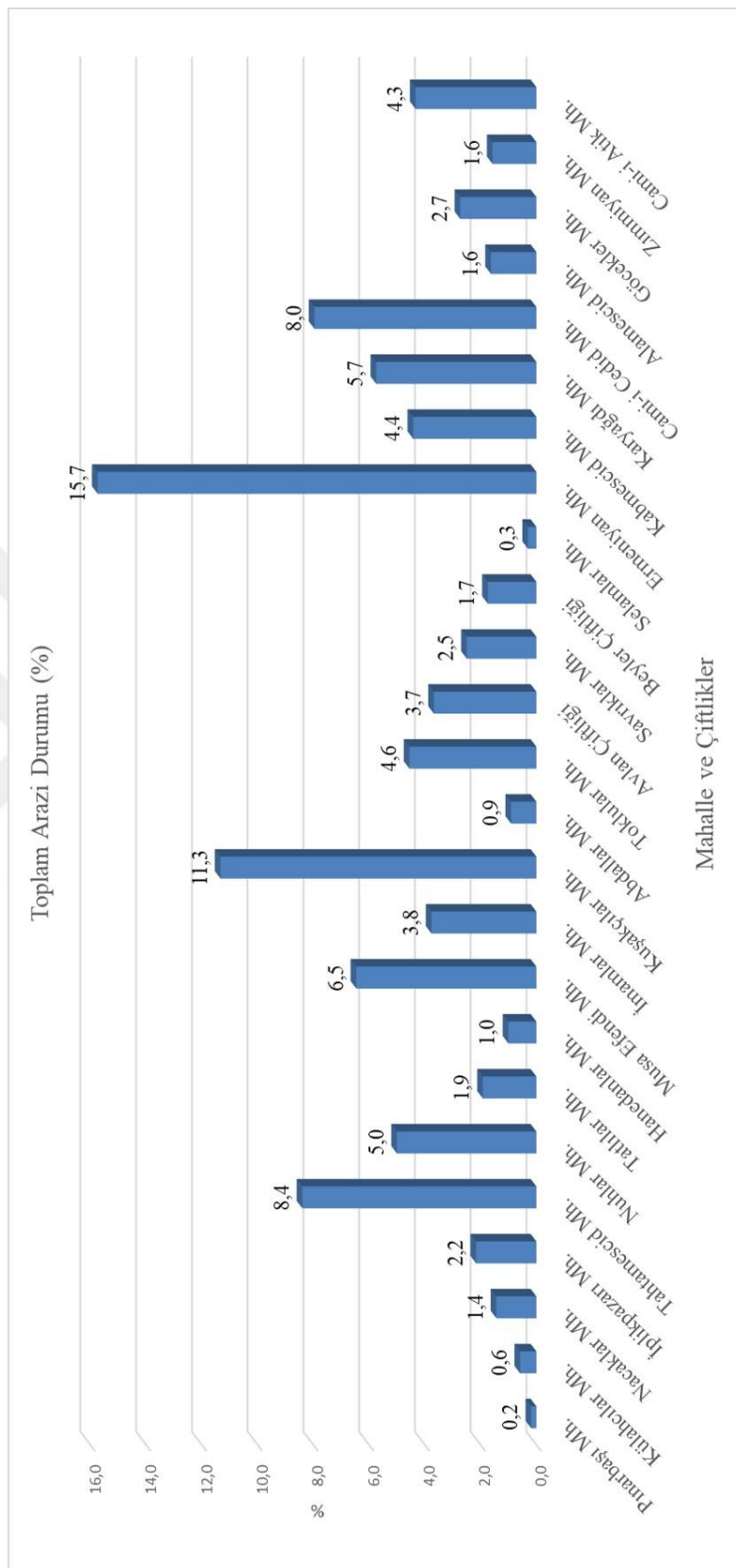
¹⁰² Behset Karaca, *Aynı Eser*, s. 140,141.

İncelediğimiz Temettuat defterinde hane reislerinin her türlü zirai faaliyetleri, gelirleri ve vergileri ayrı ayrı yazılmıştır. Bu bilgilerin değerlendirilmesi ile şehirdeki arazi durumu ve zirai üretimin hangi mahallelerde ne kadar olduğu konusunda tafsilatlı bilgiler verilmiştir.

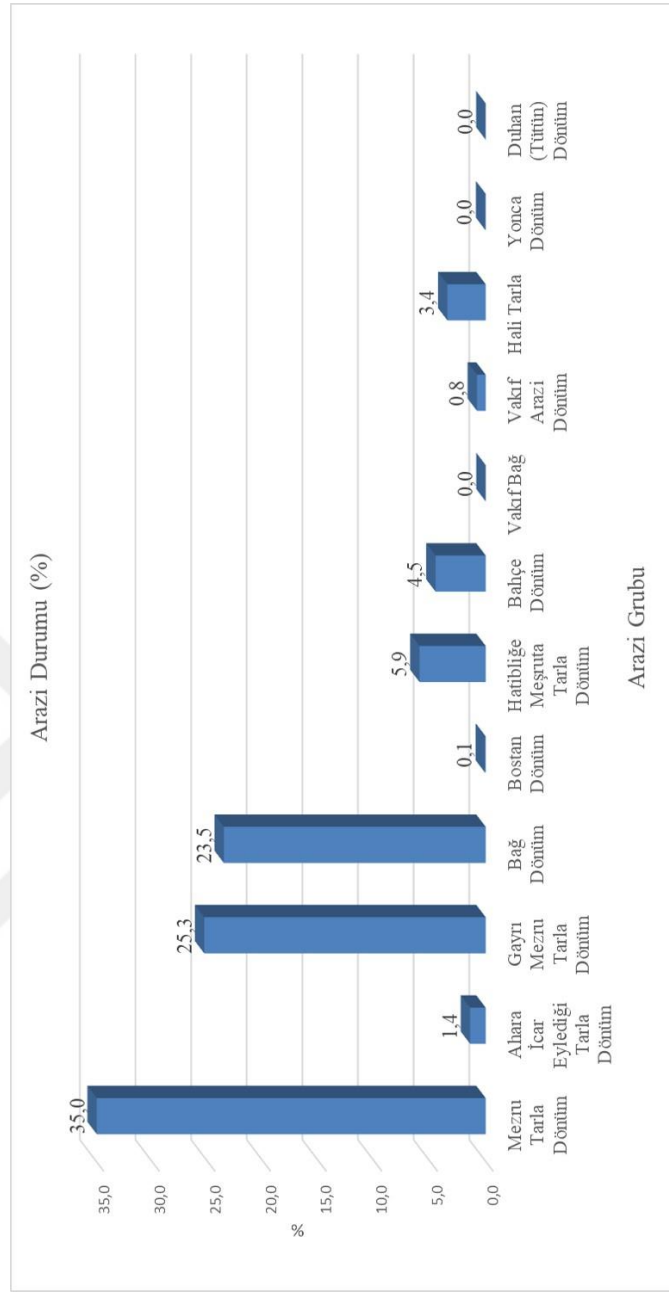
1844 yılında Elmalı mahalleleri genelinde tasarruf edilen 12365,5 dönüm mezru arazi, 496,5 ahara icara verilen arazi (dışarıya kiraya verilen arazi), 8949 dönüm gayri mezru arazi, 8326 dönüm bağ, 23,5 dönüm bostan, 2104 dönüm hatipliğe meşruta tarla (vakıflara ait tarla), 1593,5 dönüm bahçe, 4 dönüm vakıf bağ, 279 dönüm vakıf arazi, 1219 dönüm hali tarla, 14 dönüm yonca tarlası, 5 dönüm duhan tarlası olmak üzere toplam 35379 dönüm arazi kaydedilmiştir. Toprakların büyük bir kısmı hane sahipleri tarafından doğrudan kullanılmış olup şerikçisinin (ortakçısının) olduğu görülmüştür. Hane reislerinin şeriki bazen bir bazen birkaç tane olabilmıştır. Bu şerik ya da şerikler bir alttaki hanede kaydedilmiş olup, eğer başka bir mahalle ya da karyeden ise bu durum mutlaka deftere kaydedilmiştir. Örnek vermek gerekirse “merkumun İlyığı Karyesi’nden idiği” şeklindedir. Defterde bazı yerleşim bölgeleri çiftlik olarak kaydedilmiş olup bir veya birkaç kişinin ortak tasarrufundadır. Elmalı mahallelerinde araziler genel olarak 50 dönüm ve üzeri olduğu için orta ve büyük ölçekli araziler olarak nitelendirmemiz mümkündür. Elmalı merkezindeki arazilerin türleri ve mahallelere göre dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 7. Elmalı mahallelerinde türlerine göre arazi dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Mezru Tarla Dönüm	Ahara İcar Eylediği Tarla Dönüm	Gayri Mezru Tarla Dönüm	Bağ Dönüm	Bostan Dönüm	Haftılıge Meşrut Tarla Dönüm	Bahçe Dönüm	Vakaf Bağ Dönüm	Vakaf Arazi Dönüm	Hall Tarla Dönüm	Yonca Dönüm	Duhan (Tütün) Dönüm	TOPLAM	TOPLAM (%)
Pınarbaşı Mh.	57	0	0	8	0	0	0,5	0	0	0	0	0	65,5	0,2
Külahçılar Mh.	54	23	67	32	0	24	0	0	0	6	0	0	206	0,6
Nacaklar Mh.	314,5	0	157	12,5	0	0	2,5	0	0	20	0	0	506,5	1,4
İplikpazarı Mh.	401,5	0	352	10	0	0	1	0	0	0	0	0	764,5	2,2
Tahtamescid Mh.	1489	12,5	1411	50	2	0	4	0,5	0	0	0,5	0	2969,5	8,4
Nuhlar Mh.	822	0	907	31,5	0,5	0	6,5	0	0	0	0	2,5	1770	5,0
Tatlılar Mh.	405	0	252	20	0	0	1,5	0	0	0	0	0	678,5	1,9
Hanedanlar Mh.	78	0	0	6	0	120	150	0	0	0	0	0,5	354,5	1,0
Musa Efendi Mh.	1515	100	0	16,5	0	350	300	0	0	0	3,5	0	2285	6,5
İnamlar Mh.	491	0	0	21,5	0	360	340	0	0	118	0,5	0	1331	3,8
Kuşakçılar Mh.	51	0	600	334,5	0	0	0	0	0	12	0	0	4008	11,3
Abdallar Mh.	160	0	160	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	320,5	0,9
Toklular Mh.	467	20	395	226	2	0	4	0	0	497	0	0	1611	4,6
Avlan Çiftliği	500	0	800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1300	3,7
Savraklar Mh.	396,5	1	471	13	0	0	0,5	0	0	0	0	0	882	2,5
Beyler Çiftliği	600	0	0	1,5	12	0	0	0	0	0	0	2	615,5	1,7
Selanlar Mh.	50	0	50	6	0	0	0	0	0	0	0	0	106	0,3
Ermenyan Mh.	450	50	0	306,5	0	1250	750	0	0	0	1,5	0	5566,5	15,7
Kabonescid Mh.	465,5	21	405	660,5	1	0	5	3,5	0	0	1,5	0	1563	4,4
Karyagdı Mh.	556	83	800	48,5	5	0	10	0	200	327	2	0	2031,5	5,7
Canı-i Cedid Mh.	1563,5	50	903,5	70,5	0	0	9	0	0	219	0	0	2815,5	8,0
Alanescid Mh.	162	30	273,5	27,5	0	0	1	0	60	20	2	0	576	1,6
Göcekler Mh.	545	0	380	37	0	0	1,5	0	0	0	2	0	965,5	2,7
Zumriyan Mh.	0	0	0	555	0	0	0	0	0	0	0	0	555	1,6
Canı-i Atık Mh.	772	106	565	62	1	0	6,5	0	19	0	0,5	0	1532	4,3
TOPLAM	12365,5	496,5	8949	8326	23,5	2104	1593,5	4	279	1219	14	5	35379	100
YÜZDE	35,0	1,4	25,3	23,5	0,1	5,9	4,5	0,0	0,8	3,4	0,0	0,0		

Şekil 7. Elmalı mahallelerinde toplam arazi yüzdesi

Şekil 8. Elmalı mahallelerinde türlerine göre arazi dağılımı yüzdesi

Pınarbaşı Mahallesinde toplam 65,5 dönüm tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 57 dönümünü mezru arazi (%87,02), 8 dönümünü bağ (%12,21), 0,5 dönümünü bahçe (%0,76) oluşturup; ahara icara verilen, hali tarla ve gayrimezru tarla kaydına rastlanmamıştır.

Toplam 206 dönüm tarım arazisi bulunan Külahçılar Mahallesi'nde, arazinin 54 dönümünü mezru arazi (%26,21), 23 dönümünü ahara icara verilen arazi (%11,17), 67 dönümünü gayrimezru tarla (%32,52), 32 dönümünü bağ (%15,53), 24 dönümünü hatipliğe meşruta tarla (%11,65), 6 dönümünü hali tarla (%2,91) meydana getirmektedir.

Nacaklar Mahallesi'nde toplam 506,5 tarım arazisi kaydı bulunmakta olup bu arazinin 314,5 dönümünü mezru tarla (%62,09), 157 dönümünü gayrimezru tarla (%31), 12,5 dönümünü bağ (%2,47), 2,5 dönümünü bahçe (%0,49), 20 dönümünü hali tarla (%3,95) oluşturmaktadır. Nacaklar'da ahara icara verilen tarla görülmemekle birlikte tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,01 şeklindedir.

764,5 dönüm tarım arazisi kaydedilen İplikpazarı Mahallesi'nde arazinin 401,5 dönümü mezru tarla (%52,52), 352 dönümünü gayrimezru tarla (%46,04), 10 dönümünü bağ (%1,31), 1 dönümünü bahçe (%0,13) meydana getirmekte olup icara verilen tarla tespit edilmemiştir. İplikpazarı'nda tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,01'dir.

Tahtamescit Mahallesi'nde toplam 2969,5 dönüm tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 1489 dönümünü mezru arazi (%50,1), 12,5 dönümünü ahara icara verilen tarla (%0,42), 1411 dönümünü gayrimezru tarla (%47,52), 50 dönümünü bağ (%1,68), 2 dönümünü bostan (%0,07) 4 dönümünü bahçe (%0,13), 0,5 dönümünü vakıf bağ (%0,02), 0,5 dönümünü yonca bağı (%0,02) oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,04'tür.

Deftere kayıtlı 1770 dönüm tarım arazisi bulunan Tatlılar Mahallesi'nde 822 dönüm mezru arazi (%46,44), 907 dönüm gayrimezru arazi (%51,24), 31,5 dönüm bağ (%1,78), 0,5 dönüm bostan (%0,03), 6,5 dönüm bahçe (%0,02), 2,5 dönüm duhan tarlası (%0,14) bulunmakta olup ; ahara icara verilen arazi tespit edilmemiştir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,03 şeklindedir.

Tatlılar' da toplam 678,5 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 405 dönümünü mezru tarla (%59,69), 252 dönümünü gayrimezru tarla (%37,14), 20 dönümünü bağ (%2,95), 1,5 dönümünü bahçe (%0,2) oluşturmakta olup; ahara icara verilen tarla ise tespit edilmemiştir. Tarımsal nüfus yoğunluğu Tatlılar' da %0,01 olduğu tespit edilmiştir.

Hanedanlar Mahallesi'nde toplam 354,5 dönüm arazi kaydedilmiştir. Bu arazinin 78 dönümünü mezru arazi (tarım alanlarına %22), 6 dönümünü bağ (%1,6), 120 dönümünü hatibliğe meşruta tarla (%33,85), 150 dönümünü bahçe (%42,31), 0,5 dönümünü ise duhan tarlası (%0,14) oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,01'dir. Bununla birlikte Hanedanlar Mahallesi'nde ahara icara verilen arazi, gayrimezru arazi ve hali tarla bulunmamaktadır.

Musa Efendi Mahallesi'ne toplam 2285 dönüm arazi kaydedilmiştir. Bu arazinin 1515 dönümünü mezru arazi (%66,30), 16,5 dönümünü bağ (%0,72), 15,32 dönümünü hatipliğe meşru tarla (%15,32), 300 dönümünü bahçe (%13,13), 3,5 dönümünü yonca bağı (%0,15), 100 dönümünü ahara icar edilen tarla (%4,38) oluşturmaktadır. Hali tarla ve gayrimezru tarla kaydına rastlanmamakla birlikte Musa Efendi'deki tarımsal nüfus yoğunluğu %0,03'e tekabül etmektedir.

Toplam 1331 dönüm arazi bulunan İmamlar Mahallesi'nde arazinin 491 dönümünü mezru tarla (%36,89), 21 dönümünü bağ (%1,6), 360 dönümünü hatipliğe meşruta tarla (%27,5), 340 dönümünü bahçe (%5,54), 0,5 dönümünü yonca bağı (%0,04), 118 dönümünü hali tarla (%8,87) meydana getirmekle birlikte gayrimezru tarla ve ahara icara verilen tarla görülmemiştir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,02 şeklindedir.

Kuşakçılar Mahallesi'nde toplam 4008 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 51 dönümünü mezru tarla (%1,27), 600 dönümünü gayrimezru tarla (%14,97), 3345 dönümünü bağ (%83,46), 12 dönümünü hali tarla (%0,30) oluşturmakta olup; ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,06'dır.

Abdallar Mahallesi'nde toplam 320,5 dönüm tarım arazisi deftere kayıtlıdır. Bu arazinin 160 dönümünü mezru tarla (%49,92), 160 dönümünü gayri mezru tarla (%49,92), 0,5 dönümünü bağ (%0,16) oluşturmakla birlikte ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır.

Toplam 1611 dönüm tarım araziye sahip Toklular Mahallesi'nde, arazinin 467 dönümü mezru tarla (%28,99), 20 dönümünü ahara icara verilen arazi (%1,24), 395 dönümünü gayrimezru arazi (%24,52), 226 dönümünü bağ (%14,03), 2 dönümünü bostan (%0,12), 4 dönümünü bahçe (%0,25), 497 dönümünü hali tarla (%30,85)

oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu açısından değerlendirdiğimizde ise %0,02'lik bir orana sahiptir.

Avlan Çiftliği'nde toplam 1300 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 500 dönümünü mezru tarla (%38,46), 800 dönümünü gayrimezru tarla (%61,54) oluşturmakta olup; ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu %0,02'dir.

Savrıklar Mahallesi'nde toplam 882 dönüm tarım arazisi mevcuttur. Bu arazinin 396,5 dönümünü mezru arazi (% 44,95), 1 dönümünü ahara icara verilen arazi (% 0,11), 471 dönümünü gayrimezru arazi (% 53,40), 13 dönümünü bağ (% 1,47), 0,5 dönümünü bahçe (% 0,06) meydana getirmekte olup tarımsal nüfus yoğunluğu % ,01 şeklinde tespit edilmiştir.

Beyler Çiftliği'nde 615,5 dönüm tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 600 dönümünü mezru tarla (%97,48),1,5 dönümünü bağ (%0,24), 12 dönümünü bostan (%1,95), 2 dönümünü duhan tarlası (%0,32) oluşturmakta olup; gayri mezru ve ahara icara verilen tarla kaydı bulunmamaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,01 'dir.

Selamlar Mahallesi'nde 106 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 50 dönümü mezru tarla (%47,17), 50 dönümü gayri mezru tarla (%47,50), 6 dönümü bağ (%5,66) oluşturmakta olup; ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır.

5566,5 dönüm tarım arazisine sahip Ermeniyan Mahallesi'nde arazinin 4450 dönümünü mezru arazi (%8,08), 50 dönümünü ahara icara verilen arazi (%0,90) ,3065 dönümünü bağ (%55,06) ,1250 dönümünü hatipliğe meşruti tarla (%22,46), 750 dönümünü bahçe (%13,47), 1,5 dönümünü yonca bağından (%0,03) ibaret olup; gayrimezru tarla tespit edilmemiştir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,08 şeklindedir.

Kabmescit Mahallesi 1563 dönüm tarım arazisine sahip olup bu arazinin 465,5 dönümünü mezru tarla (%29,78), 21 dönümünü ahara icara verilen tarla (%0,06), 405 dönümünü gayri mezru tarla (%25,91), 660,5 dönümünü bağ (%42,26), 1 dönümünü bostan (%0,06), 5 dönümünü bahçe (%0,32), 3,5 dönümünü vakıf bağ (%0,22), 1,5 dönümünü yonca bağı (%0,10) oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,02'ye tekabül etmektedir.

Karyağdı Mahallesi'nde 2031,5 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 556 dönümünü mezru arazi (%27,37), 83 dönümünü ahara icara verilen arazi (%4,09), 800 dönümünü gayrimezru arazi (%39,38), 48,5 dönümünü bağ (%2,39), 5 dönümünü bostan (%0,25), 10 dönümünü bahçe (%0,49), 200 dönüm vakıf arazi (%9,84), 327 dönüm hali tarla (%16,10), 2 dönüm yonca bağı (%0,10) oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu %0,03'dür.

Cami-i Cedit Mahallesi 2815,5 dönüm tarım arazine sahiptir. Arazinin 1563,5 dönümü mezru tarla (%55,53), 50 dönümü ahara icara verilen tarla (%1,78), 903,5 dönümü gayrimezru tarla (%32,09), 70,5 dönümü bağ (%2,50), 9 dönümü bahçe (%0,32), 219 dönümü hali tarladan (%0,62) ibarettir. Tarımsal nüfus yoğunluğu %0,04 şeklinde tespit edilmiştir.

Alamescit Mahallesi'nde 576 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 162 dönümünü mezru tarla (%28,13), 30 dönümünü ahara icara verilen arazi (%5,21), 273,5 dönümünü gayrimezru tarla (%47,48), 27,5 dönümünü bağ (%4,77), 1 dönümünü bahçe (%0,17), 60 dönümünü vakıf arazi (%10,42), 20 dönümünü hali tarla (%3,47), 2 dönüm yonca tarlası (%0,35) oluşturmaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu %0,01'dir.

965,5 dönüm tarım arazisine sahip Göcekler Mahallesi'nde, 545 dönümmezru tarla (%56,45), 380 dönüm gayrimezru tarla (%39,36), 37 dönüm bağ (%3,83), 1,5 dönüm bahçe (%0,16), 2 dönüm yonca tarlası (%0,21) kaydedilmekte birlikte; ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır. Göcekler 'deki tarımsal nüfus yoğunluğu %0,02'ye tekabül etmektedir.

Zımmiyan Mahallesi'nde toplam 555 dönüm tarım arazisi mevcuttur. Bu arazinin 555 dönümünü bağ (%100) oluşturmakta olup; mezru, gayrimezru mezru ve ahara icara verilen tarla bulunmamaktadır. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise %0,01'dir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 1532 dönüm tarım arazisi kaydedilmiştir. Bu arazinin 772 dönümü mezru arazi (%50,39), 106 dönümü ahara icara verilen arazi (%6,92), 565 dönümünü gayrimezru tarla (%36,89), 62 dönümünü bağ (%4,05), 1 dönümünü bostan (%0,07), 6,5 dönümünü bahçe (%0,42), 19 dönüm vakıf arazi (%1,24), 0,5 dönümünü yonca tarlası (%0,03) meydana getirmektedir. Tarımsal nüfus yoğunluğu Cami-i Atik'te %0,50 şeklindedir.

Sonuç olarak şöyle söyleyebiliriz. Elmalı merkezinde en fazla araziye sahip mahalle Ermeniyan Mahallesi iken, en az araziye sahip olan mahalle Pınarbaşı Mahallesi'dir. Özellikle bağ arazisi açısından Ermeniyan ve Kuşakçılar Mahalleleri diğer mahallelere oranla oldukça büyüktür. Vakıf bağ yalnız Tahtamescit Mahallesi'nde bulunup sadece yarım dönüm gibi oldukça küçük bir arazidir. Tarımsal nüfus yoğunluğu açısından bakacak olursak yoğunluğun en fazla olduğu mahalle Cami-i Atik Mahallesi, en az olduğu mahalleler Selamlar, Abdallar, Pınarbaşı ve Külahçılar mahalleleridir.

2.3.2. Üretilen Tarım Ürünleri ve Üretimin Dağılışı

Ekonomisi tarıma dayalı toplumların vazgeçilmez ürünü olan hububat ürünleri, Anadolu insanının temel besin maddesi olarak ilk çağlardan günümüze kadar önemli bir yer arz etmektedir.

Hububat temel besin maddesi olarak kullanılmasının yanı sıra fetihçi bir politika izleyen Osmanlı ordusu için askeri ve stratejik bir öneme de sahiptir. Bunun için hububat üretimi devamlı suretle teşvik edilmiş ve bu konuda tedbirler alınmıştır. Teke bölgesinin de hemen her yerinde buğday ve arpa üretimi yapılmış ve bu mahsullerden alınan vergiler de öşür adı altında toplanmıştır¹⁰³. Tahıl ürünlerinin ölçü birimi olarak kullanılan kilenin, bütün Teke-ilinde olduğu üzere Elmalı Kazası'nda da İstanbul kilesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. İstanbul kilesi Walther Hinz'e göre 25,656 kg. olarak kabul edilmiştir¹⁰⁴. Yapmış olduğumuz çalışmada defterde kayıtlı olan öşür miktarlarının 10 ile çarpılmasıyla Elmalı mahallelerindeki üretilen ürün miktarı bulunmuştur.

2.3.2.1. Tahıl Üretimi ve Baklagiller

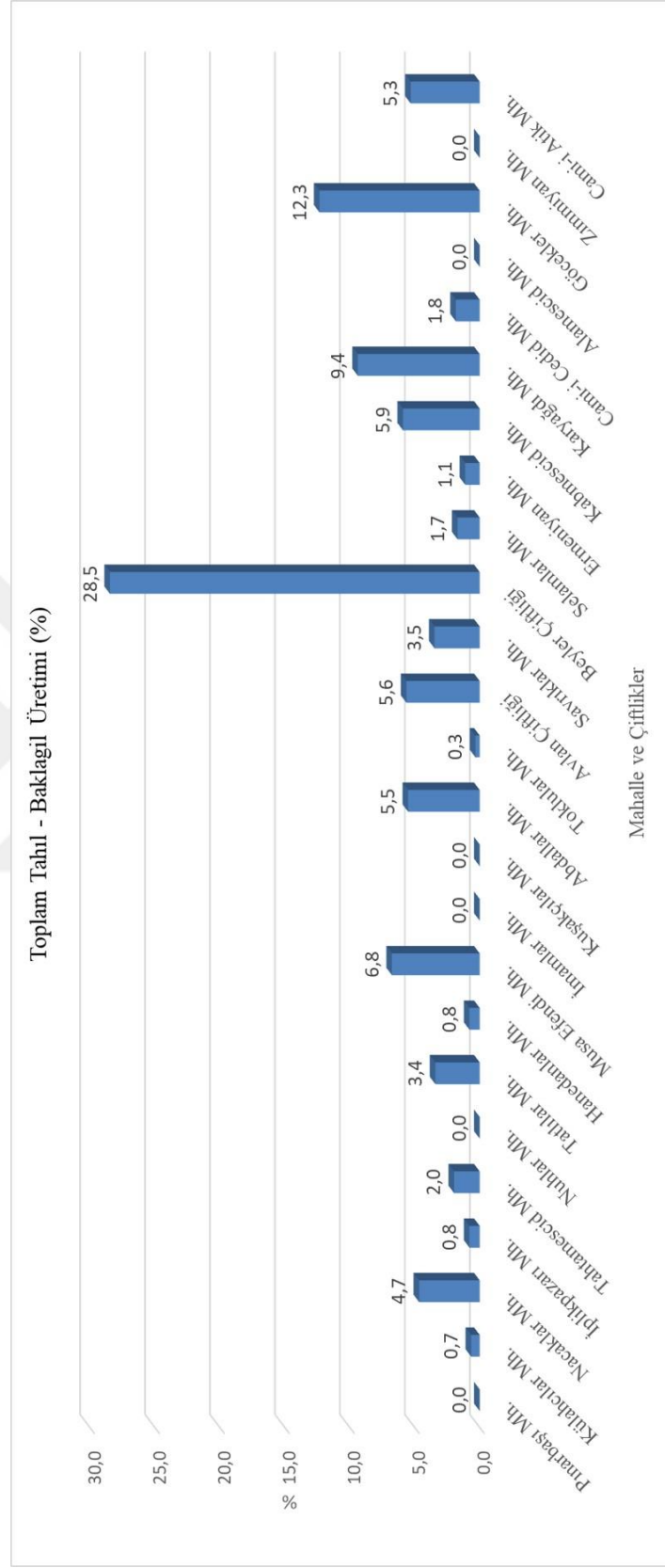
Elmalı kazası mahallelerinde üretimi yapılan tahıl ürünlerini buğday, arpa, burçak, melez oluşturmaktadır. Toplam tahıl üretimi 7515 kile olup; 5260 kilesini buğday, 2190 kilesini arpa, 30 kilesini burçak, 35 kilesini melez oluşturmaktadır. Tahıl üretiminin tamamından 8269 kuruş öşür alınmaktadır.

¹⁰³ Behset Karaca, *Aynı eser*, s.242.

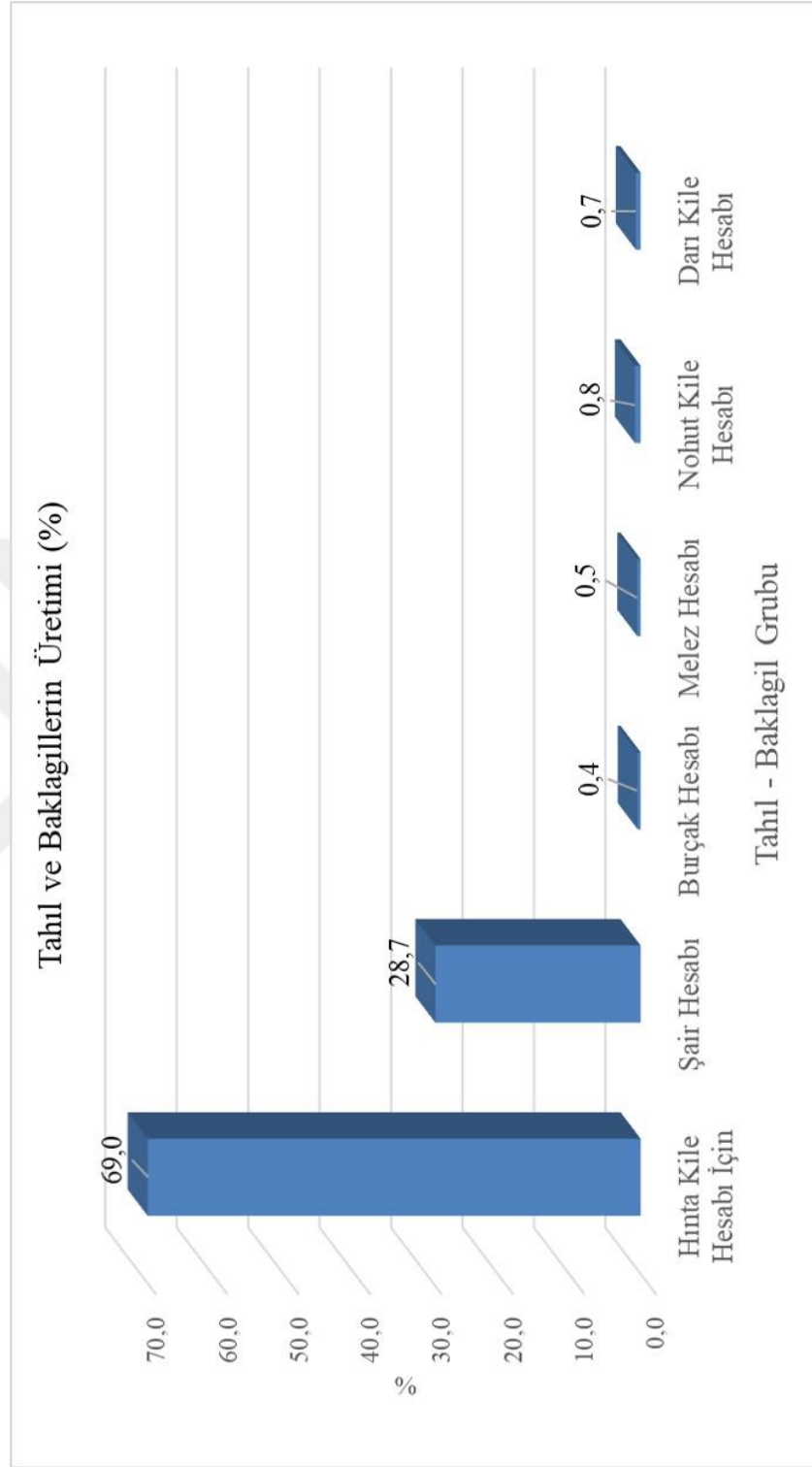
¹⁰⁴ Behset Karaca, *Aynı eser*, s.246.

Tablo 8. Elmalı mahallelerinde tarım ürünleri dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Hınta Kile Hesabı İçin	Şair Hesabı	Burçak Hesabı	Melez Hesabı	Nohut Kile Hesabı	Darı Kile Hesabı	TOPLAM	TOPLAM %
Pınarbaşı Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Külahcılar Mh.	45	5	0	0	0	0	50	0,7
Nacaklar Mh.	265	55	0	35	0	0	355	4,7
İplikpazarı Mh.	50	10	0	0	0	0	60	0,8
Tahtamescid Mh.	120	30	0	0	0	0	150	2,0
Nuhlar Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Tatlılar Mh.	160	100	0	0	0	0	260	3,4
Hanedanlar Mh.	40	20	0	0	0	0	60	0,8
Musa Efendi Mh.	350	115	0	0	0	50	515	6,8
İmamlar Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Kuşakçılar Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Abdallar Mh.	335	85	0	0	0	0	420	5,5
Toklular Mh.	20	5	0	0	0	0	25	0,3
Avlan Çiftliği	325	105	0	0	0	0	430	5,6
Savniklar Mh.	160	105	0	0	0	0	265	3,5
Beyler Çiftliği	1065	1025	30	0	50	0	2170	28,5
Selamlar Mh.	100	30	0	0	0	0	130	1,7
Ermeniyan Mh.	25	60	0	0	0	0	85	1,1
Kabmescid Mh.	315	135	0	0	0	0	450	5,9
Karyağdı Mh.	520	195	0	0	0	0	715	9,4
Cami-i Cedid Mh.	110	30	0	0	0	0	140	1,8
Alamescid Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Göcekler Mh.	930	0	0	0	10	0	940	12,3
Zımmiyan Mh.	0	0	0	0	0	0	0	0,0
Cami-i Atik Mh.	325	80	0	0	0	0	405	5,3
TOPLAM	5260	2190	30	35	60	50	7625	100
YÜZDE	69,0	28,7	0,4	0,5	0,8	0,7		#AD?

Şekil 9. Elmalı mahallelerinde toplam tahıl ve baklagil üretimi yüzdesi

Şekil 10. Elmalı mahallelerinde tarım ürünleri dağılımının yüzdesi

2.3.2.2. Buğday Üretimi

Elmalı mahallelerinde 68 hane tarafından buğday tarımı yapılmakta olup, toplam buğday üretimi 5260 kiledir. Buğday üretiminin toplamından alınan öşür miktarı ise 4360 kuruştur. Bu sayı toplam tahıl üretiminin %69,99'una tekabül etmektedir. Beyler Çiftliği'nde üretim yapan hane sayısı 15 olup, 1065 kile buğday üretimi ile en fazla buğday üreten yerdir. Beyler Çiftliği Elmalı merkezinde buğday tarımının %28,5'nimeydana getirmektedir. Bunun yanı sıra İmamlar, Kuşakçılar, Ermeniyan, Zımmiyan, Pınarbaşı ve Alamescit mahallelerinde ise buğday üretimi yapan haneye rastlanmamıştır.

2.3.2.3. Arpa Üretimi

Elmalı mahallelerinde 66 hane tarafından arpa üretimi yapılmakta olup, arpa üretimi 2190 kiledir. Arpa ekimi toplam tahıl üretiminin %29,14 'ünü oluşturmakta olup, Öşrü 1415 kuruştur. Beyler Çiftliği'nde 14 hane tarafından toplam 1025 kile arpa üretimi en fazla yapılan yerdir. Buğday da olduğu gibi İmamlar, Kuşakçılar, Ermeniyan, Zımmiyan ve Pınarbaşı Mahalleleri'nde arpa ekimi yapılmamaktadır.

2.3.2.4. Burçak ve Melez Üretimi

Elmalı merkez mahallelerinde burçak ve melez üretimi diğer tahıl oranlarına göre oldukça azdır. Burçak tarımı sadece Beyler Çiftliği'nde 1 hane tarafından yapılmakta olup, 30 kile üretimi vardır. Elmalı merkez mahallelerindeki tahıl ürünlerinin %0,40'ına denk gelmekle birlikte öşrü 18 kuruştur olarak kaydedilmiştir.

Melez ise Nacaklar Mahallesi'nde 1 hane tarafından 35 kile hasat kaldırılmıştır. Toplam tahıl ürünlerinin %0,47'sini oluşturmakta olup, 16 kuruş öşrü vardır.

2.3.2.5. Nohut ve Darı Üretimi

Elmalı merkez mahallelerinde baklagil tarımına oldukça az bir yer verilmiştir. Baklagil üretimi olarak da sadece nohut ve darı ekilmiştir. Nohut üretimi Beyler Çiftliği'nde 3 hane tarafından toplam 50 kile, Göcekler Mahallesi'nde 1 hane tarafından 10 kile yapılmaktadır. Diğer mahallelerde ise nohut tarımı yapılmamaktadır. Elmalı merkez' de toplam 60 kile nohut üretimi yapılmakta olup, öşrü 60 kuruş şeklindedir.

Darı üretimi sadece Musa Efendi Mahallesi'nde 1 hane tarafından 50 kile yapılmakta olup, öşrü 40 kuruştur.

2.4. Hayvancılık

Tarım ve hayvancılık Osmanlı Devleti'nde iktisadi yapının temelini oluşturmaktadır. Hayvancılığın yaygın bir ekonomik faaliyet oluşu, yerleşik tarım açısından sorun teşkil etmiştir. Teke yöresinin iklim ve yer şekilleri hayvancılık ve tarımın birlikte yürütülmesine imkan sağlamıştır fakat göçebe yörüklerin küçükbaş hayvanlarını otlatmak amacıyla yazın yüksek kışın alçaklara olan göç hareketleri esnasında sürüler ekili topraklar, bağ ve bahçelere büyük zarar vermiştir¹⁰⁵.

Geleneksel ekonominin gereği olarak Elmalı'da hayvancılık yapılmış fakat bu gelir sağlama amacından ziyade genelde ailenin ihtiyacını karşılamaya yönelik olmuştur. Elmalı mahallelerindeki hayvancılık faaliyetlerini küçükbaş, büyükbaş, yük ve binek hayvanları, arıcılık olmak üzere 4 başlık altında inceleyebiliriz. Büyükbaş ve yük –binek hayvancılığı her ne kadar yapılıyor olsa da bütün Teke-ili'nde olduğu gibi Elmalı'da da küçükbaş hayvancılık (özellikle de keçi) fiziki coğrafya açısından uygun olması sebebiyle geçmişten günümüze diğer hayvancılık türlerinden çok daha fazla yapılan bir hayvancılık türü olmuştur.

2.4.1. Küçükbaş Hayvancılık

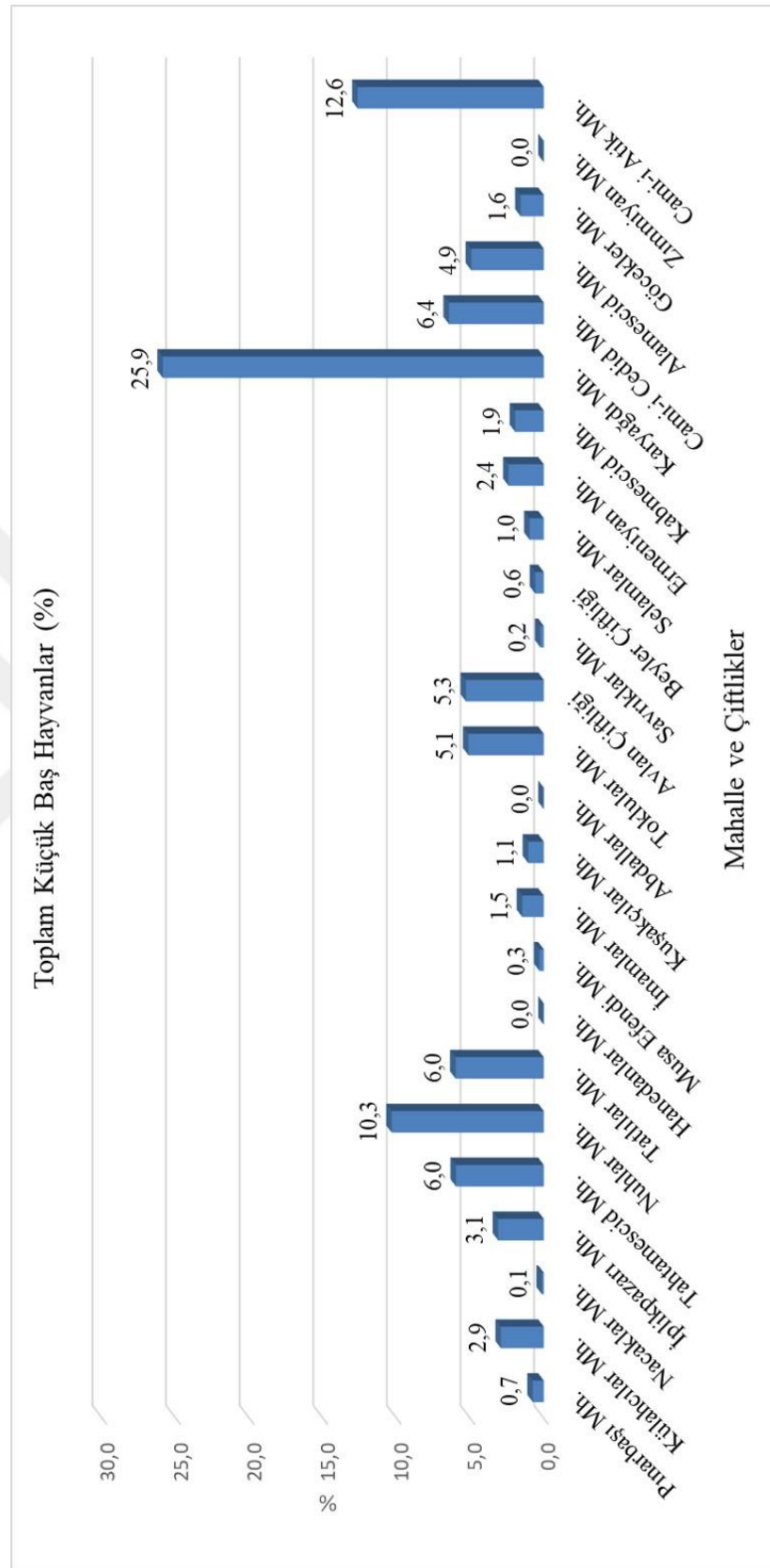
Elmalı'da bulunan küçükbaş hayvan türlerini sağman keçi, yoz keçi, oğlak, sağman koyun, yoz koyun ve kuzu oluşturmakta olup; toplam 7094 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Keçi %68,9 ile küçükbaş hayvanlar içerisinde en fazla orana sahiptir.

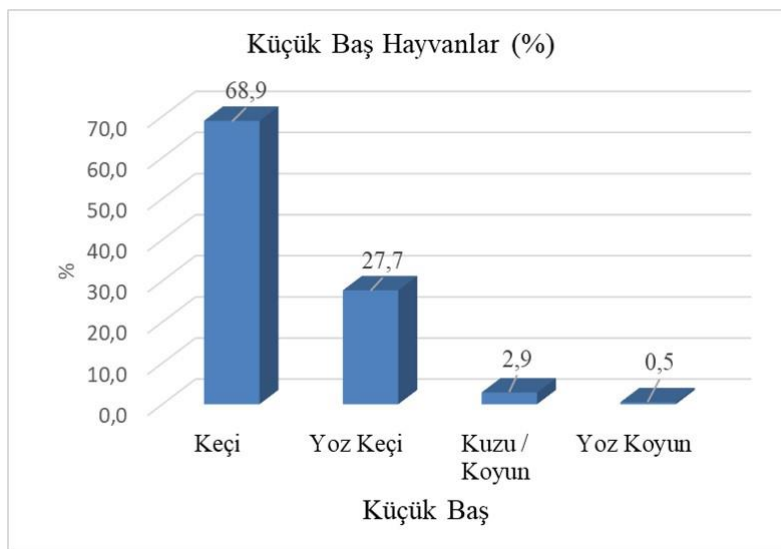
¹⁰⁵ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 2014, s.133, 134.

Tablo 9. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Keçi	Yoz Keçi	Kuzu / Koyun	Yoz Koyun	Toplam	Yüzde
Pınarbaşı Mh.	37	16	0	0	53	0,7
Külahcılar Mh.	144	51	9	3	207	2,9
Nacaklar Mh.	8	0	0	1	9	0,1
İplikpazarı Mh.	160	60	0	0	220	3,1
Tahtamescid Mh.	290	132	1	0	423	6,0
Nuhlar Mh.	482	208	39	4	733	10,3
Tatlılar Mh.	348	75	2	0	425	6,0
Hanedanlar Mh.	0	0	0	0	0	0,0
Musa Efendi Mh.	2	0	15	4	21	0,3
İmamlar Mh.	92	12	0	0	104	1,5
Kuşakçılar Mh.	50	25	0	0	75	1,1
Abdallar Mh.	0	0	0	0	0	0,0
Toklular Mh.	197	148	18	0	363	5,1
Avlan Çiftliği	305	70	0	0	375	5,3
Savriklar Mh.	16	0	0	0	16	0,2
Beyler Çiftliği	0	0	38	3	41	0,6
Selamlar Mh.	54	15	0	0	69	1,0
Ermeniyan Mh.	92	70	8	0	170	2,4
Kabmescid Mh.	91	42	5	0	138	1,9
Karyağdı Mh.	1316	512	8	0	1836	25,9
Cami-i Cedid Mh.	269	140	32	16	457	6,4
Alamescid Mh.	203	147	0	0	350	4,9
Göcekler Mh.	88	21	0	3	112	1,6
Zimmiyan Mh.	0	0	0	0	0	0,0
Cami-i Atik Mh.	647	222	28	0	897	12,6
TOPLAM	4891	1966	203	34	7094	100,0
YÜZDE	68,9	27,7	2,9	0,5		

Şekil 11. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın dağılımının yüzdesi

Şekil 12. Elmalı mahallelerinde küçükbaş hayvancılığın türlere göre dağılım yüzdesi

Sağman keçi- Oğlak: Sağman keçi süt ve yavru verimi olan keçi olup yavrusuna da oğlak adı verilir. Merkez kazadaki toplam keçi ve oğlak sayısı 4891'dir (30 adet erkek keçi de bu rakama dahil).

Elmalı merkezinde sağman keçinin ve oğlağın en fazla olduğu mahalle Karyağdı Mahallesi olmakla birlikte; Hanedanlar, Abdallar ve Zımmiyan Mahalleleri'nde keçi ve oğlak kaydına defterde rastlanmamıştır. Keçi ve oğlak yetiştiriciliği yapan mahalleler ise şunlardır:

Pınarbaşı Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 37 olup; bu sayı Pınarbaşı'ndaki küçükbaş hayvanların %69,81'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %0,52'sine tekabül etmektedir.

Külahçılar Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 144 olup; bu sayı Külahçılar' daki küçükbaş hayvanların %69,57'sini, merkez kazadaki küçükbaşların ise %2,03' ünü oluşturmaktadır.

Sağman keçi ve oğlak sayısının 8 olduğu Nacaklar Mahallesi' nde; bu rakam Nacaklar' daki küçükbaş hayvanların %88,89'unu meydana getirirken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların 0,11'ine denk gelmektedir.

İplikpazarı Mahallesi'deki sağman keçi ve oğlaklar 160 adettir. Tespit ettiğimiz bu sayı İplikpazarı'ndaki küçükbaş hayvanların %72,73'ünü oluştururken; kaza merkezindeki küçükbaşların %2,26'sına tekabül etmektedir.

Sağman keçi ve oğlak sayısının 290 olduğu Tahtamescit Mahallesi'de ; bu sayı Tahtamescit'teki küçükbaş hayvanların %68,56'sını oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %4,09'unu oluşturur.

Nuhlar Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 482 olup; bu sayı Nuhlar'daki küçükbaş hayvanların %65,76'sını oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %6,79'unu oluşturur.

Tatlılar Mahallesi'ndeki 348 tane sağman keçi ve oğlak yetiştiriciliği yapılmaktadır; yetiştirilen bu hayvanlar Tatlılar'daki küçükbaş hayvanların %81,88'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %4,91'ini meydana getirmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde sağman keçi ve oğlak 2 tane bulunmaktadır. Çok bu rakam Musa Efendi'deki küçükbaş hayvanların %9,52'sini oluştururken, Merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,03'ünü oluşturmaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde sağman keçi ve oğlak mevcudu 92 olup; İmamlar'daki küçükbaş mevcudunun %88,46'sına, Elmalı merkez kazadaki küçükbaşların %1,30'una denk gelmektedir.

Sağman keçi ve oğlak yetiştiriciliğinin 50 tane olduğu Kuşakçılar Mahallesi'nde; bu sayı Kuşakçılar'daki küçükbaş hayvanların %66,67'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,70'ini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlakların varlığı 197 iken; bu sayı Toklular'daki küçükbaş hayvanların %54,27'sini, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %2,78'ini meydana getirmektedir.

Avlan Çiftliği'ndeki sağman keçi ve oğlakların sayısı 305 olup; bu sayı Avlan Çiftliği'ndeki küçükbaşların %81,33'ünü oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %4,30'unu oluşturur.

Sağman keçi ve oğlak sayısının 16 olduğu Savrıklar Mahallesi'nde; keçi ve oğlaklar Savrıklar'daki küçükbaş hayvanların %100'ünü, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,23'ünü meydana getirmişlerdir.

Selamlar Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 54 olup; bu sayı Selamlar'daki küçükbaş hayvanların %78, 26'sını oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %0,76'sını oluşturmaktadır.

Ermeniyan Mahallesi'nde sağman keçi ve oğlak varlığı 92 adettir. Bu sayı Ermeniyan Mahallesi'ndeki küçükbaş hayvanların %54,12'sini oluştururken, Elmalı merkez kazadaki küçükbaşların %1,30' una denk gelmiştir.

Kabmescit Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 91 olup; bu sayı Kabmescit'deki küçükbaş hayvanların %65,94'ünü oluştururken, merkez kazadaki küçük başların %1,28'ini oluşturmaktadır.

Sağman keçi ve oğlak sayısının 1316 olduğu Karyağdı Mahallesi'ndeki mevcut küçükbaş hayvanların %71,68'ini, merkez kazadaki küçükbaşların %18,55'ini oluşturmuştur.

Cami-i Cedit Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 269 olup; bu sayı Cami-i Cedit'teki küçükbaş hayvanların %58,86'sına, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %3,9'una denk gelmektedir.

Alamescit Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 203 olup; bu sayı Alamescit'teki küçükbaş hayvanların %58'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %2,86'sını oluşturur.

Göcekler Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 88 olup; bu sayı Göcekler' deki küçükbaş hayvanların %78,57'sini, merkez kazadaki küçükbaşların %1,24'ünü meydana getirmiştir.

Cami-i Atik Mahallesi'ndeki sağman keçi ve oğlak sayısı 647 olup; bu sayı Cami-i Atik'teki küçükbaş hayvanların %72,13'ü, merkez kazadaki küçükbaşların %9,2'sidir.

Yoz keçi (kısır keçi): Yoz keçi yavru yapamayan keçidir. Elmalı mahallelerinde toplam 1966 adet yoz keçi mevcut olup, en fazla yoz keçi Karyağdı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yoz keçinin mahallelere dağılımı ve oranı şu şekildedir.

Pınarbaşı Mahallesi'nde yoz keçi mevcudu 16 olup, Pınarbaşı'ndaki mevcut küçükbaş hayvanlarının %30,19'unu, merkez kazadaki küçükbaş hayvanlarının %0,23'ünü oluşturmaktadır.

Yoz keçi sayısı 51 olan Külahçılar Mahallesi'nde, mevcut yoz keçi Külahçılar'daki küçükbaş hayvan varlığının %24,64'üne, merkez kazadaki küçükbaşların %0,72'sine tekabül etmektedir.

İplikpazarı Mahallesi'ndeki yoz keçi sayısı 60 olup, bu sayı İplikpazarı'ndaki küçükbaş hayvanlarının %27,27'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,85'ini oluşturmaktadır.

Tahtamescit Mahallesi'ndeki yoz keçi sayısı 132 olup, bu sayı Tahtamescit'teki küçükbaş hayvan oranının %31,21'i, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %1,86'sıdır.

Nuhlar Mahallesi'ndeki yoz keçi yetiştiriciliği 208 adet olmakla birlikte bu sayı Nuhlar'daki küçükbaş hayvanların %28,38'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %2,93'üne denk gelmektedir.

Yoz keçi sayısının 75 olduğu Tatlılar Mahallesi'nde, Tatlılardaki yoz keçi varlığının küçükbaş hayvanlara oranı %17,65 iken, merkez kazadaki küçükbaşlara oranı ise %1,6'dır.

İmamlar Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 12 olup, bu sayı İmamlardaki küçükbaş hayvan sayısının %11,57'sini merkez kazadaki küçükbaşların %0,17'sini oluşturmaktadır.

Kuşakçılar Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 25 olup, bu sayı Kuşakçılar'daki küçükbaş hayvanlarının %33,33'ünü, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,35'ini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 148 olup, tespit edilen bu hayvan varlığının Toklular'daki küçükbaş hayvan sayısına oranı %40, 177 iken merkez kazadaki küçükbaşlara oranı ise %2,09'dur.

Avlan Çiftliği'nde yoz keçi sayısı 70 olup, bu sayı Avlan'daki küçükbaş hayvanların %18,67'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,99'unu oluşturmaktadır.

Selamlar Mahallesi'nde yoz keçi mevcudu 15 iken, bu sayı Selamlar'daki küçükbaş hayvan sayısının %21,74'ünü, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %21,74'ünü meydana getirmektedir.

Yoz keçi sayısının 70 olduğu Ermeniyan Mahallesi'nde, yoz keçi varlığı Ermeniyan Mahallesi'ndeki küçükbaş hayvanların %41,18'ini, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,99'unu oluşturmaktadır.

Kabmescit Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 42 olup, bu sayı Kabmescit'teki küçükbaş hayvanların %30,43'ünü, merkez kazadaki küçükbaşların %0,59'unu oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 512 olup, bu sayı Karyağdı'daki küçükbaş hayvanların %27,89'unu, merkez mahalledeki küçükbaşların %7,22'sini oluşturmaktadır.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 140 yoz keçi yetiştirilmekte olup, var olan bu sayı Cami-i Cedit'teki küçükbaş hayvanların %30,63'üne, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %1,97'sine tekabül etmektedir.

Alamescit Mahallesi'nde yoz keçi sayısı 147 olup, bu sayı Alamescit'teki küçükbaş hayvanların %42'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %2,07'sini oluşturmaktadır.

Göcekler Mahallesi'ndeki yoz keçi mevcudu 21 olup, bu mevcut Göcekler'deki küçükbaş hayvanların %18,75'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların 0,30'unu oluşturmaktadır.

Yoz keçi sayısının 222 olduğu Cami-i Atik Mahallesi'nde, bu sayı Cami-i Atik Mahallesi'ndeki küçükbaş hayvanların %24,75'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %3,13'ünü meydana getirmektedir.

Sağman Koyun-kuzu: Sağman koyun süt ve yavru verimi olan koyunlar olup kuzu is yavrusuna verilen isimdir. Elmalı merkez mahallelerinde toplam 133 adet koyun-kuzu bulunup, mahallelerine dağılımı şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde sağman koyun ve kuzu sayısı 9 olup, bu sayı Külahçılar'daki küçükbaş hayvanların %4,35'ini oluştururken, merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,13'ünü oluşturmaktadır.

Tahtamescit Mahallesi'nde koyun-kuzu 1adet olup, çok küçük olan bu rakam Tahtamescit'teki küçükbaşların %0,24'ünü oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,01' ini oluşturmaktadır.

Nuhlar Mahallesi'ndeki sağman koyun- kuzu sayısı 39 olup, bu sayı Nuhlar'daki küçükbaşların %5,32'sini, merkez kazadaki küçükbaşların %0,55'ini oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde sağman koyun- kuzu sayısı 2 olup, bu sayı Tatlılar'daki küçükbaş hayvanlarının %0,47'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %0,03'ünü oluşturur.

Musa Efendi Mahallesi'nde sağman koyun-kuzu sayısı 15 olup, bu sayının Musa Efendi'deki küçükbaş hayvanlara oranı %71,43'ünü oluştururken, merkez mahalledeki küçükbaş hayvanların %0,21'ini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde sağman koyun- kuzu sayısı 18 olup, bu sayı Toklular'daki küçükbaş hayvanların %4,96'sını oluştururken, merkez kazadaki küçükbaş hayvanların %0,25'ini oluşturur.

Beyler Çiftliği'nde sağman koyun- kuzu sayısı 38 olup, bu sayı Beyler'deki küçükbaş hayvanların %92,68'ini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %0,54'ünü oluşturmaktadır.

Ermeniyan Mahallesi'ndeki sağman koyun- kuzu sayısı 8 olup, bu sayı Ermeniyan mahallesi'ndeki küçükbaşların %4,71'ini oluştururken, merkez mahallelerindeki küçükbaşların %0,11'ini oluşturur.

Kabmescit Mahallesi'nde sağman koyun-kuzu sayısı 5 olup, bu sayı Kabmescit'teki küçükbaşların %3,62'sini oluştururken, merkez kazadaki küçükbaşların %0,07'sini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde sağman koyun- kuzu sayısı 8 olup, bu sayı Karyağdı'daki küçükbaş hayvanların %0,44'ünü oluştururken, merkez kazdaki küçükbaşların % 0,11'ini oluşturmaktadır.

Cami-i Cedit Mahallesi'ndeki sağman koyun- kuzu sayısı 32 olup, bu sayı Cami-i Cedit'teki küçükbaşların % 7'sini oluştururken, merkez mahallelerindeki küçükbaşların % 0,45'ini oluşturmaktadır.

Cami-i Atik Mahallesi'ndeki sağman koyun- kuzu sayısı 28 olup, bu sayı Cami-i Atik'teki küçükbaş hayvanların %3,12'sini oluştururken, merkez mahallelerdeki küçükbaş hayvanların ise %0,39'unu oluşturmaktadır.

Yoz koyun: Yoz koyun süt ve yavru verimi olmayan koyundur. Elmalı merkez mahallelerinde toplam 34 adt yoz koyun mevcuttur. Hanedanlar, İmamlar, Kuşakçılar, Ermeniyan, Zımmiyan, Pınarbaşı, İplikpazarı, Tahtamescit, Tatlılar, Adallar, Toklular, Avlan, Savrıklar, Kabmescit, Karyağdı, Alamescit, Cami-i Atik Mahalleleri'nde yoz koyun bulunmayıp var olan diğer mahallelerde dağılımı ise şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde yoz koyun sayısı 3 olup, bu sayı Külahçılar'daki küçükbaş hayvanların %1,45'ini, merkez mahallelerdeki küçükbaş hayvanların %0,04'ünü meydana getirmektedir.

Nacaklar Mahallesi'nde yoz koyun sayısı 1 olup, bu sayı Nacaklar'daki küçükbaşların %11,11'ine, merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,01'ine denk gelmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde yoz koyun sayısı 4 olup, bu sayı Nuhlar'daki küçükbaş hayvanların %0,55'ini oluştururken, merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,06'sını oluşturmaktadır.

Musa Efendi Mahallesi'nde yoz koyun sayısı 4 olup, bu sayı Musa Efendi'deki küçükbaş hayvanların %19,05'ini merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,06'sını oluşturmaktadır.

Yoz koyunun 3 adet yetiştirildiği Beyler Çiftliği'nde, bu sayı Beyler'deki küçükbaş hayvanların %7,32'sini, merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,04'ünü meydana getirmektedir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde yoz koyun sayısı 16 olup, bu sayının küçükbaş hayvanlara oranı %3,50 iken, merkez mahallelerdeki küçükbaş hayvanlara oranı %0,23'üdür.

Göcekler Mahallesi'nde yoz koyun varlığı 3 olup, var olan bu sayı Göcekler'deki küçükbaş hayvanların %2,68'ini, merkez mahallelerdeki küçükbaşların %0,04'ünü oluşturmaktadır.

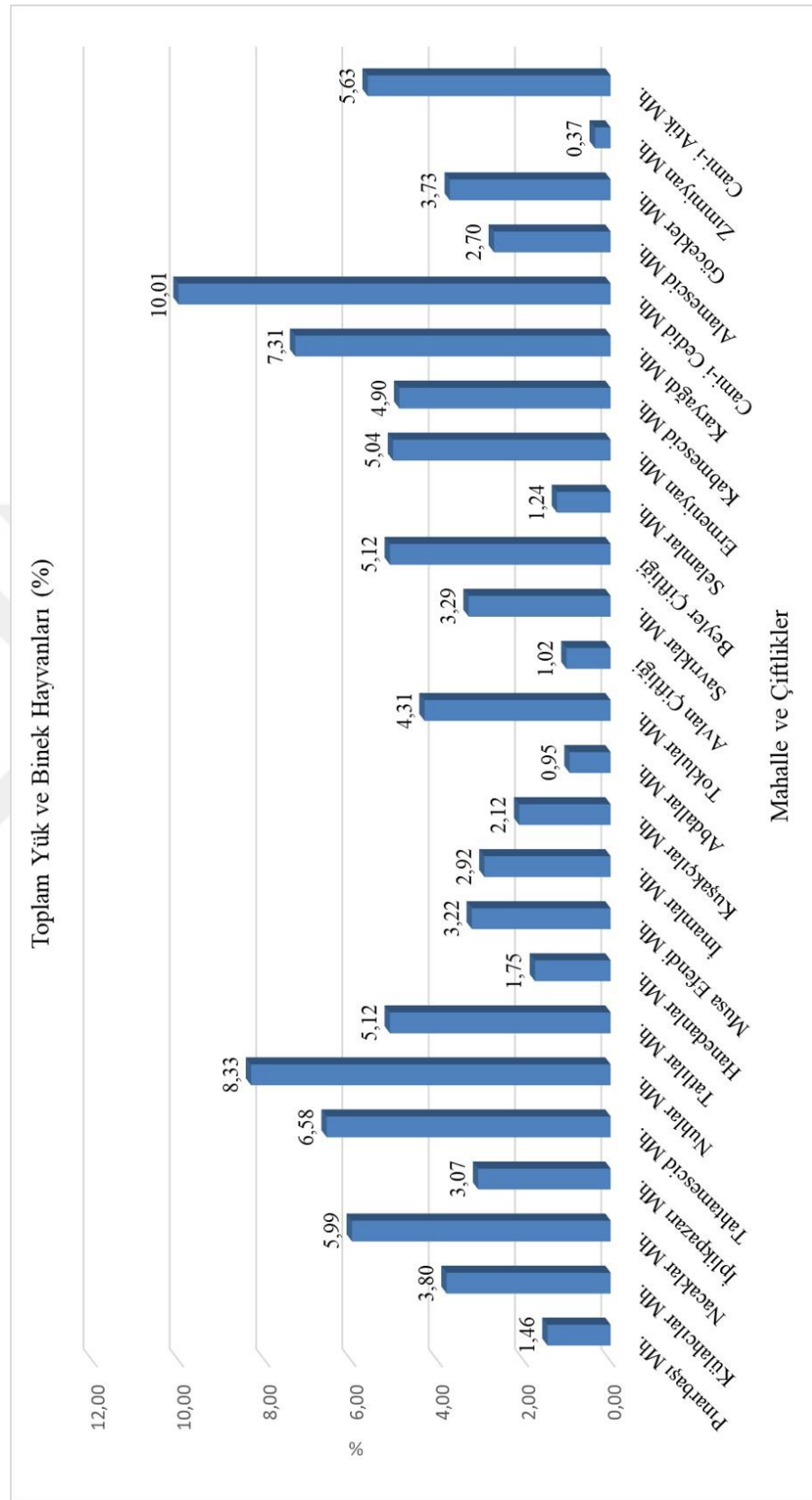
2.4.2. Elmalı Kazası Mahallelerindeki Yük ve Binek Hayvanları

Bu hayvan türü sadece yük taşımak ve dönemin ulaşım aracı olarak kullanılmakla kalmamıştır. Aynı zamanda bir tarım toplumu olan Osmanlı'da tarlalarda çift sürmek amaçlı da kullanılmıştır.

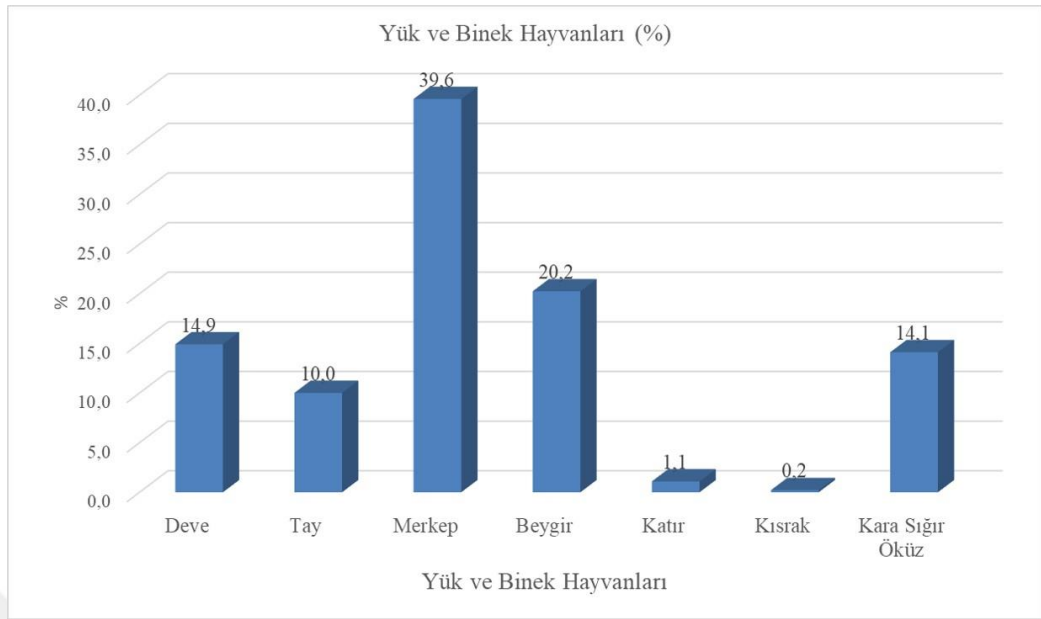
Elmalı mahallelerinde bulunan yük ve binek hayvanları şunlardır: Deve, kısrak, merkep, beygir, katır, öküz, karasığır öküzüdür. Toplam yük ve binek hayvanları sayısı 1368 olup, bu sayının mahallelere dağılımı ve oranları şu şekildedir:

Tablo 10. Elmalı mahallerinde yük ve binek hayvanlarının dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Deve	Tay	Merkep	Beygir	Katır	Kısrak	Kara Sığır Öküz	TOPLAM	YÜZDE
Pınarbaşı Mh.	2	0	13	5	0	0	0	20	1,46
Külahcılar Mh.	0	2	32	14	0	0	4	52	3,80
Nacaklar Mh.	7	2	49	8	0	1	16	82	5,99
İplikpazarı Mh.	6	12	10	7	0	0	7	42	3,07
Tahtamescid Mh.	12	6	30	19	6	0	17	90	6,58
Nuhlar Mh.	38	17	25	22	2	0	10	114	8,33
Tatlılar Mh.	11	2	33	8	0	0	16	70	5,12
Hanedanlar Mh.	0	1	18	3	0	0	2	24	1,75
Musa Efendi Mh.	11	6	14	6	0	0	7	44	3,22
İmamlar Mh.	16	4	10	10	0	0	0	40	2,92
Kuşakçılar Mh.	0	0	16	7	0	0	6	29	2,12
Abdallar Mh.	0	0	7	0	0	0	6	13	0,95
Toklular Mh.	5	10	31	9	1	0	3	59	4,31
Avlan Çiftliği	0	1	5	1	0	0	7	14	1,02
Savrıklar Mh.	8	4	17	8	0	0	8	45	3,29
Beyler Çiftliği	10	12	29	1	0	0	18	70	5,12
Selamlar Mh.	5	0	6	6	0	0	0	17	1,24
Ermeniyan Mh.	16	5	1	32	5	0	10	69	5,04
Kabmescid Mh.	1	11	29	14	0	0	12	67	4,90
Karyağdı Mh.	13	13	41	16	0	0	17	100	7,31
Cami-i Cedid Mh.	34	20	36	34	1	0	12	137	10,01
Alamescid Mh.	0	1	20	16	0	0	0	37	2,70
Göcekler Mh.	0	3	32	11	0	3	5	51	3,73
Zimmiyan Mh.	0	0	1	4	0	0	0	5	0,37
Cami-i Atik Mh.	9	5	37	16	0	0	10	77	5,63
TOPLAM	204	137	542	277	15	3	193	1368	100,00
YÜZDE	14,9	10,0	39,6	20,2	1,1	0,2	14,1		

Şekil 13. Elmalı mahallerinde yük ve binek hayvanlarının dağılımının yüzdesi

Şekil 14. Elmalı mahallelerinde yük ve binek hayvanlarının türlerine göre dağılım yüzdesi

Deve: Mahallelerin toplamında 204 adet deve bulunup, yük ve binek hayvanlarına oranı %14,91'dir. Göcekler, Alamescit, Avlan, Abdallar, Külahçılar, Kuşakçılar ve Zımmiyan Mahalleri'nde deve bulunmamakta olup; deve bulunan mahalleler ve devenin yük ve binek hayvanları içindeki oranı şu şekildedir:

Pınarbaşı Mahallesi'nde 2 adet deve bulunup; bu sayı Pınarbaşı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %10'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini oluşturmaktadır.

Nacaklar Mahallesi'nde 7 tane deve vardır. Bu sayı Nacaklar'daki yük ve binek hayvanlarının %8,54'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'ini meydana getirmektedir.

İplikpazarı Mahallesi'nde 6 adet deve bulunup bu sayı İplikpazarı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %14,29'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'ünü oluşturmaktadır.

12 adet deve bulunan Tahtamescit Mahallesi'nde; bu sayı Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %13,33'üne, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,88'ine tekabül etmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde deve sayısı 38 olup; bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %33,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,78'ini oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'ndeki 11 tane deve vardır. Bu sayı Tatlılar'daki yük ve binek hayvanlarının %15,71'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,80'ini meydana getirmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde 11 adet deve kayıtlı olup; bu sayı Musa Efendi'deki yük ve binek hayvanlarının %25'ini, Elmalı mahallelerinin %0,80'ini oluşturmaktadır.

16 adet deve yetiştiriciliğinin yapıldığı İmamlar Mahallesi'nde; deve varlığı İmamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %40'ına, Elmalı mahallerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'ine tekabül etmektedir.

Toklular Mahallesi'ndeki deve sayısı 5 olup; bu mevcut Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %8,47'sini oluştururken, Elmalı mahallelerinin %0,37'sini oluşturmaktadır.

Savriklar Mahallesi'ndeki deve sayısı 8 olup; bu rakam Savriklar'daki yük ve binek hayvanlarının %17,78'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,58'ini oluşturmaktadır.

Beyler Çiftliği'nde mevcut 10 adet deve bulunmakla birlikte; bu sayı Beyler'deki yük ve binek hayvanlarının %14,29'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü kapsamaktadır.

Selamlar Mahallesi'ndeki deve sayısı 5 olup; bu sayının Seramlar'daki yük ve binek hayvanlarına oranı %29,41 iken, Elmalı'daki yük ve binek hayvanlarına oranı %0,37'dir.

Ermeniyan Mahallesi'nde 16 adet deve kayıtlıdır. Bu sayı Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %23,19, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sini oluşturmaktadır.

Kabmescit Mahallesi'ndeki deve sayısı 1 olup; bu sayı Kabmescit'teki yük ve binek hayvanlarının %1,49'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini meydana getirmektedir.

Karyağdı Mahallesi'ndeki deve sayısı 13 olup; bu sayı Karyağdı'daki yük ve binek hayvanlarının %13'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,95' ini oluşturmaktadır.

Deve sayısının 34 olduğu Cami-i Cedit Mahallesi'nde; bu sayı Cami-i Cedit'teki yük ve binek hayvanlarının %24,82'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,49'unu meydana getirmektedir.

Göcekler Mahallesi'ndeki deve sayı 9 olup; bu sayı Göcekler'deki yük ve binek hayvanlarının %11,69'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,66'sını kapsamaktadır.

Kısrak: Elmalı'nın mahallelerinde toplam 137 adet kısrak bulunmakta olup, yük ve binek hayvanlarına oranı %10,01'dir.

Külahçılar Mahallesi'nde 2 adet kısrak bulunmaktadır. Bu sayı Külahçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %3,85'ini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini oluşturmaktadır.

Nacaklar Mahallesi'nde 2 adet kısrak mevcut olmakla birlikte; bu rakam Nacaklar'daki yük ve binek hayvanlarının %2,44'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini meydana getirmektedir.

İplikpazarı Mahallesi'nde 12 adet kısrak bulunmaktadır. Kısrak varlığı İplikpazarı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %28,57'sine, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,88'ine denk gelmektedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 6 adet kısrak yetiştirilmektedir. Bu sayı Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %6,67'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44 ünü meydana getirmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde 17 adet kısrakvardır. Bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %14,91'ini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,24'ünü oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde 2 adet kısrak bulunmaktadır. Bu sayı Tatlılar'daki yük ve binek hayvanlarının %2,86'sını, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini kapsamaktadır.

Hanedanlar Mahallesi'nde 1 adet kısırak vardır. Bu sayı Hanedanlar'daki yük ve binek hayvanlarının %4,17'sini oluştururken, Elmalı'nın mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini oluşturmaktadır.

Musa Efendi Mahallesi'nde 6 adet kısırak bulunmaktadır. Kısırak mevcudu Musa Efendi'deki yük ve binek hayvanlarının %13,44'ünü, Elmalı mahallelerinin %0,44'ünü kapsamaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde 4 adet kısırak bulunmaktadır. Bu sayı İmamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %10'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,29'unu oluşturmaktadır.

1 adet kısırak bulunan Avlan Çiftliği'nde kısırak adeti Avlan'daki yük ve binek hayvanlarının %7,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini oluşturmaktadır.

Savriklar Mahallesi'nde 4 adet kısırak bulunmaktadır. Bu sayı Savriklar'daki yük ve binek hayvanlarının %8,89'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,29'unu meydana getirmektedir.

Beyler Çiftliği'nde 12 adet kısırak mevcuttur. Bu adet Beyler'deki yük ve binek hayvanlarının %17,4'ü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,88'idir.

Ermeniyan Mahallesi'nde 5 adet kısırak bulunmaktadır. Bu sayı Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %7,25'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,37'sini meydana getirmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 11 adet kısırak beslenmektedir. Kısırak varlığı Kabmescit'teki yük ve binek hayvanlarının %16,42'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,80'ine denk gelmektedir.

Karyağdı Mahallesi'nde 13 adet kısırak bulunmaktadır. Bu sayı Karyağdı'daki yük ve binek hayvanlarının %13'ü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,95'i şeklindedir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 20 adet kısırak bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Cedit'teki yük ve binek hayvanlarının %14,60'ını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,46'sını oluşturmaktadır.

Alamescit Mahallesi'ndeki kısrak sayısı 1 adettir. Bu sayı Alamescit' teki yük ve binek hayvanlarının %2,70'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini oluşturmaktadır.

Göcekler Mahallesi'nde 3 adet kısrak bulunmaktadır. Bu sayı Göcekler' deki yük ve binek hayvanlarının %5,88'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,22'sini meydana getirmektedir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 5 adet kısrak bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik' teki yük ve binek hayvanlarının %6,49'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,37'sini oluşturmaktadır.

Merkep: Elmalı mahallelerinde toplam 542 adet merkep bulunmakta olup, bu sayı yük ve binek hayvanlarının %39,62'sini oluşturmaktadır. Merkebin mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Pınarbaşı Mahallesi'nde 13 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Pınarbaşı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %65'ini, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %0,95'ini kapsamaktadır.

Külahçılar Mahallesi'nde 32 adet merkep vardır. Merkep varlığı Külahçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %61,54'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,34'ünü meydana getirmektedir.

Nacaklar Mahallesi'nde 49 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Nacaklar'daki yük ve binek hayvanlarının %59,76'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %3,8'ini oluşturmaktadır.

İplikpazarı Mahallesi'nde 10 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı İplikpazarı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %23,81'ine, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'üne denk gelmektedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 30 adet merkep mevcut olup mevcut merkebin Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarına oranı %33,33, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarına oranı %2,19'dur.

Nuhlar Mahallesi'nde 25 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %21,93'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,83'ünü oluşturduğu görülmektedir.

Tatlılar Mahallesi'nde 33 adet merkep bulunmaktadır. Merkep adeti Tatlılar'daki yük ve binek hayvanlarının %47,14'ü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,412'si şeklindedir.

Hanedanlar Mahallesi'nde 18 adet merkep vardır. Bu sayı Hanedanlar' daki yük ve binek hayvanlarının %75'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,32'sini oluşturmaktadır.

Musa Efendi Mahallesi'nde 14 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Musa Efendi'deki yük ve binek hayvanlarının 31,82'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,02'sini oluşturmaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde 10 adet merkep kayıtlıdır. Bu sayı İmamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %25'ine, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'üne denk gelmektedir.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 16 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Kuşakçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %55,17'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'si şeklindedir.

Abdallar Mahallesi'nde 7 adet merkep mevcuttur merkep mevcudu Abdallar'daki yük ve binek hayvanlarının %53,87'sini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'ini kapsamaktadır.

Toklular Mahallesi'nde 31 adet merkep mevcuttur. Bu sayı Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %52,54'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,27'sini oluşturmaktadır.

Avlan Çiftliğinde 5 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Avlan'daki yük ve binek hayvanlarının %35,71'ine, Elmalı mahallelerindeki %0,37'sine tekabül etmektedir.

Savriklar Mahallesi'nde 17 adet merkep beslenmektedir. Merkep varlığı Savriklar'daki yük ve binek hayvanlarının %38,78'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,24'ünü oluşturmaktadır.

Beyler Çiftliği'nde 29 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Beyler' deki yük ve binek hayvanlarının %41,43'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,12'sini meydana getirmektedir.

Selamlar Mahallesi'nde 6 adet merkep vardır. Merkep varlığı Selamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %35,29'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'ünü kapsamaktadır.

Ermeniyan Mahallesi'nde 1 adet merkep bulunmaktadır. Bu adet Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %1,45'ine, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sine denk gelmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 29 adet merkep mevcuttur. Bu sayı Kabmescit'teki yük ve binek hayvanlarının %43,28'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,12'sini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 41 adet merkep beslenmektedir. Bu adet Karyağdı'daki yük ve binek hayvanlarının %4'i iken, Elmalı mahallelerindeki mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %3' ü şeklindedir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 36 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Cedit' teki yük ve binek hayvanlarının %26,28'ini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarını %2,63'ünü meydana getirmektedir.

Alamescit Mahallesi'nde 20 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Alamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %54,05'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,46'sını oluşturmaktadır.

Göcekler Mahallesi'nde 32 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Göcekler' deki yük ve binek hayvanlarının %62,75'ini, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %2,34'ünü meydana getirmektedir.

Zımmiyan Mahallesi'nde 1 adet merkep vardır. Bu rakam Zımmiyan'daki yük ve binek hayvanlarının %20'sine, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sine denk gelmektedir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 37 adet merkep bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik'teki yük ve binek hayvanlarının %48,05'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,70'ini oluşturmaktadır.

Beygir: Elmalı mahallelerinde toplam 276 adet beygir bulunmakta olup, bu sayı Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %20,25'ini oluşturmaktadır. Beygirin mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Pınarbaşı Mahallesi'nde 5 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Pınarbaşı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %25'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,37'sini oluşturmaktadır.

Külahçılar Mahallesi'nde 14 adet beygir vardır. Bu sayı Külahçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %26,92'sini, Elmalı mahallelerinin %1,02'sini kapsamaktadır.

Nacaklar Mahallesi'nde 8 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Nacaklar'daki yük ve binek hayvanlarının %9,76'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,58'ine tekabül etmektedir.

7 adet beygir beslenen İplikpazarı Mahallesi'nde beygir varlığı İplikpazarı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %16,67'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'ini oluşturmaktadır.

Tahtamescit Mahallesi'nde 19 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %21,11'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,39'unu oluşturmaktadır.

Nuhlar Mahallesi'nde 22 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %19,30'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,61'ini oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde 8 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Tatlılar'daki yük ve binek hayvanlarının %11,43'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,58'ini oluşturmaktadır.

Hanedanlar Mahallesi'nde 3 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Hanedanlar'daki yük ve binek hayvanlarının %12,50'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,22'sini meydana getirmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde 6 adet beygir mevcuttur. Beygir mevcudu Musa Efendi'deki yük ve binek hayvanlarının %13,64'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'üne denk gelmektedir.

İmamlar Mahallesi'nde 10 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı İmamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %25'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü kapsamaktadır.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 7 adet beygir vardır. Beygir varlığı Kuşakçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %24,14' ünü oluştururken, Elmalı mahallelerini %0,51'idir.

Toklular Mahallesi'nde 9 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %15,25'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,66'sını meydana getirmektedir.

Avlan Çiftliği'nde 1 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı yük ve binek hayvanlarının %7,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini oluşturmaktadır.

Savriklar Mahallesi'nde 8 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Savriklar'daki yük ve binek hayvanlarının %17,78'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,58'ini oluşturmaktadır.

Beyler Çiftliği'nde 1 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Beyler'deki yük ve binek hayvanlarının %1,43'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini oluşturmaktadır.

Selamlar Mahallesi'nde 6 adet beygir mevcuttur. Beygir varlığı Selamlar'daki yük ve binek hayvanlarının %35,29'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'üne tekabül eder.

Ermeniyan Mahallesi'nde 32 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %46,38'ini oluştururken, Elmalı mahallelerinin %2,34'ünü meydana getirmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 14 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Kabmescit'teki yük ve binek hayvanlarının %20,90'ını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,02'sine denk gelmektedir.

Karyağdı Mahallesi'nde 16 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Karyağdı'daki yük ve binek hayvanlarının %16'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sini oluşturmaktadır.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 34 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Cami-i Cedit'teki yük ve binek hayvanlarının %24,82'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %2,49'unu oluşturmaktadır.

Alamescit Mahallesi'nde 16 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Alamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %43,24'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sine denk gelmektedir.

Göcekler Mahallesi'nde 11 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Göcekler'deki yük ve binek hayvanlarının %21,57'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,80'ini oluşturmaktadır.

Zımmiyan Mahallesi'nde 4 adet beygir bulunmaktadır. Bu sayı Zımmiyan'daki yük ve binek hayvanlarının %80'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,29'udur.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 16 adet beygir mevcuttur. Bu sayı Cami-i Atik'teki yük ve binek hayvanlarının %20,78'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sini oluşturmaktadır.

Karasığır öküzü-öküz: Elmalı mahallelerinde toplam 193 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı yük ve binek hayvanlarını %14, 11'ini oluşturmaktadır. Öküzün mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde 4 adet öküz beslenmektedir. Bu öküzler Külahçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %7,69'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,29'unu meydana getirmektedir.

Nacaklar Mahallesi'nde 16 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Nacaklar'daki yük ve binek hayvanlarının %19,51'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sini oluşturmaktadır.

İplikpazarı Mahallesi'nde 7 adet öküz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu rakam İplikpazarı'ndaki yük ve binek hayvanlarının %16,67'sine, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'ine tekabül etmektedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 17 adet öküz mevcuttur. Öküz varlığı Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %18,89'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,24'ünü oluşturur.

Nuhlar Mahallesi'nde 10 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %8,77'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde 16 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Tatlılar'daki yük ve binek hayvanlarının %22,86'sını oluştururken, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %1,17'sini oluşturmaktadır.

2 adet öküz bulunan Hanedanlar Mahallesi'nde bu sayı Hanedanlar'daki yük ve binek hayvanlarının %8,33'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini meydana getirmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde 7 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Musa Efendi'deki yük ve binek hayvanlarının %15,91'ini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'ini oluşturmaktadır.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 6 adet öküz bulunmaktadır. Öküz varlığı Kuşakçılar'daki yük ve binek hayvanlarının %20,69'una, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'üne tekabül etmektedir.

6 adet öküz bulunan Abdallar Mahallesi'nde olan öküz sayısı Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %46,15'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'ünü oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde 3 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %5,08'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,22'sini oluşturmaktadır.

Avlan Çiftliği'nde 7 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Avlan'daki yük ve binek hayvanlarının %50'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,51'idir.

Savriklar Mahallesi'nde 8 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Savriklar'daki yük ve binek hayvanlarının %17,78'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,58'ini oluşturmaktadır.

Beyler Çiftliği'nde 18 adet öküz bulunmaktadır. Var olan öküz adeti Beyler'deki yük ve binek hayvanlarının %25,71'ine, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,32'sine denk gelmektedir.

10 adet öküz bulunan Ermeniyan Mahallesi'nde mevcut öküz sayısı Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %14,49'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü meydana getirmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 12 adet öküz bulunmaktadır. Bu Kabmescit'teki yük ve binek hayvanlarının %17,91'ini oluştururken, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %0,88'ini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 17 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Karyağdı'daki yük ve binek hayvanlarının %17'si iken, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %1,24'üdür.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 12 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Cedit'teki yük ve binek hayvanlarının %8,76'sını oluştururken, Elmalı mahallesindeki yük ve binek hayvanlarının %0,88'ini meydana getirmektedir.

Göcekler Mahallesi'nde 5 adet öküz vardır. Mevcut öküz varlığı Göcekler'deki yük ve binek hayvanlarının %9,80'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,37'sini oluşturmaktadır.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 10 adet öküz bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik'teki yük ve binek hayvanlarının %12,99'unu, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü oluşturmaktadır.

Katır: Elmalı mahallelerinde toplam 10 adet katır bulunmaktadır. Bu sayı Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %1,10'unu oluşturur. Katırın mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Tahtamescit Mahallesi'nde 1 adet katır mevcuttur. Bu sayı Tahtamescit'teki yük ve binek hayvanlarının %6,67'sini, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,44'ünü meydana getirmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde 2 adet katır bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki yük ve binek hayvanlarının %1,75'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,15'ini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde 1 adet katır vardır. Bu sayı Toklular'daki yük ve binek hayvanlarının %1,69'una, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sine tekabül etmektedir.

5 adet katır bulunan Ermeniyan Mahallesi'nde tespit edilen bu rakam Ermeniyan'daki yük ve binek hayvanlarının %7,25'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,37'sini oluşturmaktadır.

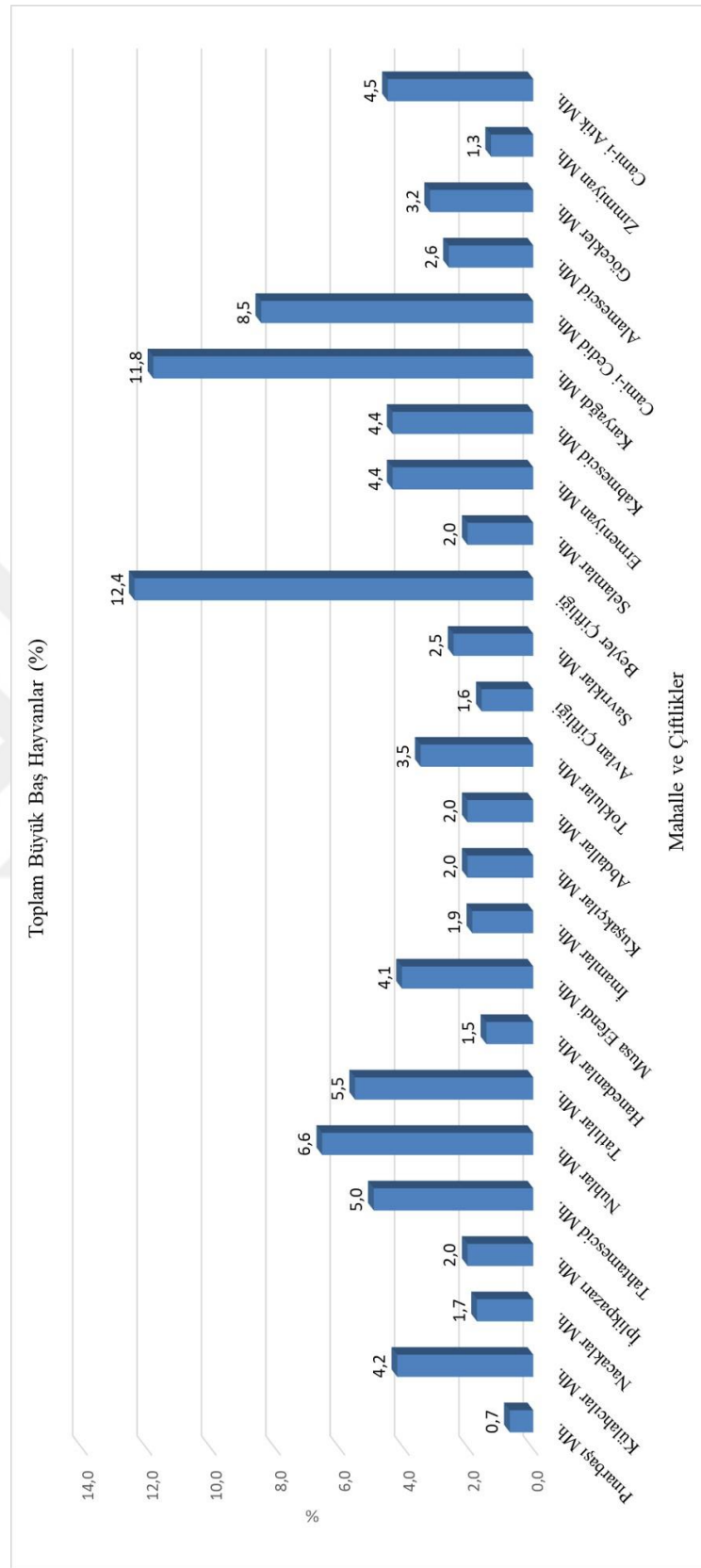
Cami-i Cedit Mahallesi'ndeki katır mevcudu 1'dir. Bu sayı Cami-i Cedit'teki yük ve binek hayvanlarının %0,73'ünü, Elmalı mahallelerindeki yük ve binek hayvanlarının %0,07'sini meydana getirmektedir.

2.4.3. Büyükbaş Hayvancılık

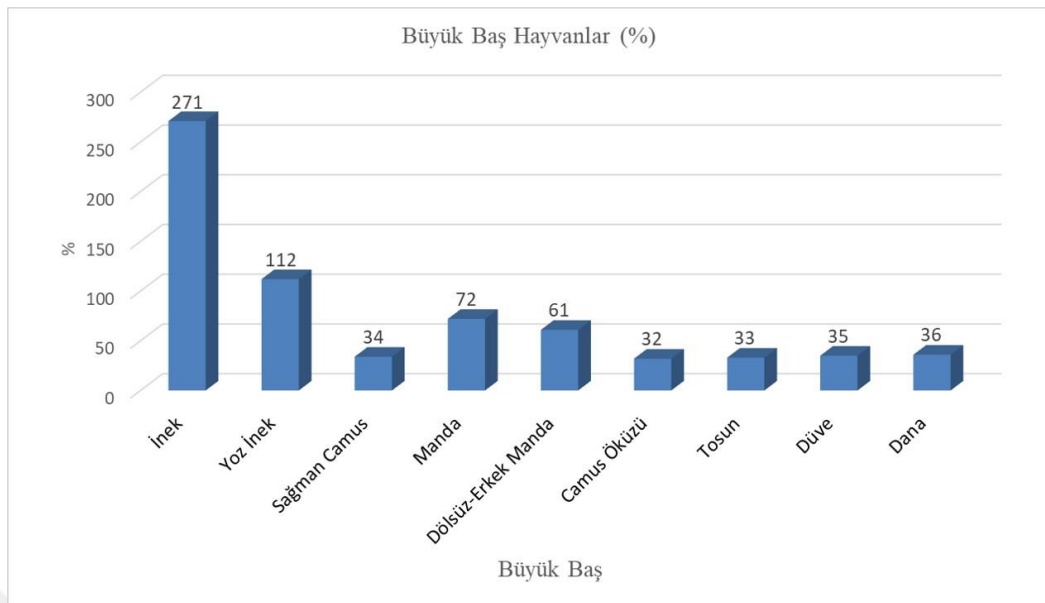
Elmalı'da mevcut olan büyükbaş hayvan türleri şunlardır: Sağman inek, yoz inek, sağman camuş, yoz camuş, sağman manda, dölsüz manda, tosun, düve ve danadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin Elmalı'da en yoğun yapıldığı yerler Beyler Çiftliği ve Karyağdı Mahallesi'dir. Toplam büyük baş sayısı 686 olup bu sayının mahallelere dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 11. Elmalı mahallelerine göre büyükbaş hayvancılığın dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	İnek	Yoz İnek	Sağman Camus	Manda	Dölsüz-Erkek Manda	Camus Öküzü	Tosun	Düve	Dana	TOPLAM	YÜZDE
Pınarbaşı Mh.	2	0	0	0	0	0	0	1	2	5	0,7
Külahcılar Mh.	8	12	0	2	4	0	0	0	3	29	4,2
Nacaklar Mh.	5	5	0	1	0	0	0	0	1	12	1,7
İplikpazarı Mh.	1	3	0	1	6	0	3	0	0	14	2,0
Tahtamescid Mh.	8	1	3	10	7	1	0	3	1	34	5,0
Nuhlar Mh.	10	5	10	1	1	10	2	6	0	45	6,6
Tatlılar Mh.	21	8	0	1	4	0	0	0	4	38	5,5
Hanedanlar Mh.	6	4	0	0	0	0	0	0	0	10	1,5
Musa Efendi Mh.	7	9	0	11	0	0	1	0	0	28	4,1
İmamlar Mh.	2	5	0	3	0	0	0	2	1	13	1,9
Kuşakçılar Mh.	5	2	6	0	0	1	0	0	0	14	2,0
Abdallar Mh.	10	0	0	0	0	1	2	0	1	14	2,0
Toklular Mh.	13	2	1	4	0	2	2	0	0	24	3,5
Avlan Çiftliği	7	4	0	0	0	0	0	0	0	11	1,6
Savırklar Mh.	11	1	0	0	0	0	0	2	3	17	2,5
Beyler Çiftliği	51	13	0	2	0	4	6	2	7	85	12,4
Selamlar Mh.	8	0	0	2	0	4	0	0	0	14	2,0
Ermeniyan Mh.	7	1	0	15	5	2	0	0	0	30	4,4
Kabmescid Mh.	16	0	1	4	1	3	1	0	4	30	4,4
Karyağdı Mh.	15	7	13	4	10	4	12	14	2	81	11,8
Cami-i Cedid Mh.	21	17	0	5	4	0	3	4	4	58	8,5
Alamescid Mh.	11	4	0	2	1	0	0	0	0	18	2,6
Göcekler Mh.	13	4	0	1	0	0	1	1	2	22	3,2
Zimmiyan Mh.	0	0	0	1	8	0	0	0	0	9	1,3
Cami-i Atik Mh.	13	5	0	2	10	0	0	0	1	31	4,5
TOPLAM	271	112	34	72	61	32	33	35	36	686	100,0
YÜZDE	39,5	16,3	5,0	10,5	8,9	4,7	4,8	5,1	5,2		

Şekil 15. Elmalı mahallelerine göre büyükbaş hayvancılığın dağılımının yüzdesi

Şekil 16. Elmalı mahallelerinde türlere göre büyükbaş hayvanların dağılım yüzdesi

Sağman inek: Elmalı mahallelerinde toplam sağman inek sayısı 271 olup bu sayının büyük baş hayvanlara oranı ise %39,39'dur.

Pınarbaşı Mahallesi'nde 2 adet inek mevcuttur. Bu sayı Pınarbaşı'ndaki büyükbaş hayvanların %40'ını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Külahçılar Mahallesi'nde 8 adet sağman inek var olup, bu rakam Külahçılar'daki büyükbaşların %27,59'una, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,16'sına denk gelmektedir.

Nacaklar Mahallesi'ndeki sağman inek sayısı 5'dir. Bu sayı Nacaklar'daki büyükbaşların %41,67'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'ünü meydana getirmektedir.

1 tane sağman inek bulunan İplikpazarı Mahallesi'nde, inek sayısı İplikpazarı'ndaki büyükbaşların %7,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'i şeklindedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 8 adet sağman inek beslenmektedir. Bu hayvanlar Tahtamescit'teki büyükbaşların %23,53'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,16'sını oluşturmaktadır.

Nuhlar Mahallesi'nde 10 adet sağman inek mevcuttur. Mevcut bu sayı Nuhlar'daki büyükbaşların %22,22'sini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,45'ini karşılamaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde 21 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Tatlılar'daki büyükbaşların %55,26'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %3,05'ini oluşturmaktadır.

Hanedanlar Mahallesi'nde 6 adet sağman inek vardır. Bu sayı Hanedanlar mahallesindeki büyükbaş hayvanlarının %60'ını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyük başların %0,87'sini oluşturmaktadır.

Musa Efendi Mahallesi'nde 7 adet sağman inek kaydı bulunmaktadır. Bu rakam Musa Efendi'deki büyükbaş hayvanların %25'ine karşılık gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,02'sine karşılık gelmektedir.

İmamlar Mahallesi'nde 2 adet sağman inek bulunmakla birlikte, bu sayı İmamlar' daki büyükbaş hayvanların %15,38'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu meydana getirmektedir.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 5 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Kuşakçılar'daki büyükbaş hayvanların %35,71'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'üne tekabül etmektedir.

10 adet sağman inek bulunan Abdallar Mahallesi'nde tespit ettiğimiz bu sayı, Abdallar'daki büyükbaşların %71,43'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,45'ini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde 13 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Toklular'daki büyükbaşların %54,17'sini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,89'unu meydana getirmektedir.

Avlan Çiftliği'nde 7 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Avlan'daki büyükbaşların %63,64'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların 1,02'sini oluşturmaktadır.

Savriklar Mahallesi'nde sağman inek varlığı 11 adet olmakla birlikte, bu sayı Savriklar'daki büyükbaşların %64,71'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,60'ını meydana getirmektedir.

Beyler Çiftliği'nde 51 adet sağman inek vardır. Bu sayı Beyler'deki büyükbaşların %60'ına, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %7,41'ine karşılık gelmektedir.

Selamlar Mahallesi'nde 8 adet sağman inek bulunmaktadır. Bu inekler Selamlar'daki büyükbaşların %57,14'ünü kapsarken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların 1,16'sını kapsamaktadır.

7 adet sağman inek varlığı olan Ermeniyan Mahallesi'nde, bu rakam Ermeniyan'daki büyükbaş hayvanların %23,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %1,02'sini oluşturmaktadır.

Kabmescit Mahallesi'nde 16 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Kabmescit'teki büyükbaşların %53,33'üne karşılık gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %2,33'üne karşılık gelmektedir.

Karyağdı Mahallesi'nde 15 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Karyağdı'daki büyükbaşların %18,52'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %2,18'ini meydana getirmektedir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 21 adet sağman inek varlığı bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Cedit'teki büyükbaşların %36,21'ine denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %3,05'ine denk gelmektedir.

Alamescit Mahallesi'nde 11 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Alamescit'teki büyükbaşların %55'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,60'ını oluşturmaktadır.

Göcekler Mahallesi'nde 13 adet sağman inek mevcuttur. Bu sayı Göcekler'deki büyükbaşların %59,09'unu oluştururken, Elmalı mahallerindeki büyükbaşların %1,89'unu meydana getirmektedir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 13 tane sağman inek bulunmaktadır. Bu adet Cami-i Atik'teki büyükbaşların %41,94'üne karşılık gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,89'una karşılık gelmektedir.

Yoz İnek: Elmalı mahallelerinde toplam 112 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %16,28'ini oluşturmakta olup mahallere dağılımı şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde 12 adet yoz inek kaydına rastlanmış olup bu yoz inekler, Külahçılar'daki büyükbaşların %41,38'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,74'ünü meydana getirmektedir.

Nacaklar Mahallesi'nde 5 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Nacaklar'daki büyükbaşların %41,67'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'ünü oluşturmaktadır.

3 adet yoz inek bulunan İplikpazarı Mahallesi'nde bu adet İplikpazarı'ndaki büyükbaşların %21,43'ünü denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,44'üne denk gelmektedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 1 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu rakam Tahtamescit'teki büyükbaşların %2,94'ünü meydana getirirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'inimeydana getirmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde 5 adet yoz inek vardır. Bu sayı Nuhlar'daki büyükbaşların %11,11'ine tekabül ederken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların 0,73'üne tekabül etmektedir.

Tatlılar Mahallesi'nde 8 adet yoz inek mevcut olup, var olan bu rakam Tatlılar'daki büyükbaşların %21,05'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,16'sını oluşturmaktadır.

Hanedanlar Mahallesi'nde 4 adet yoz inek beslenmekte olup, bu inekler Hanedanlar'daki büyükbaş hayvanların %40'ına denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %58'ine denk gelmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde 9 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Musa Efendi'deki büyükbaşların %32,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,31'ini oluşturmaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde 5 adet yoz inek varlığı tespit edilmiştir. Bu sayı İmamlar'daki büyükbaşların %38,46'sını meydana getirmekle birlikte Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'ünü meydana getirmektedir.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 2 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Kuşakçılar'daki büyükbaşların %14,29'una, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'una karşılık gelmektedir.

Toklular Mahallesi'nde 2 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Toklular'daki büyükbaşların %8,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Avlan Çiftliği'nde 4 adet yoz inek mevcuttur. Bu sayı Avlan'daki büyükbaşların %36,36'sını, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini meydana getirmektedir.

Savriklar Mahallesi'nde 1 adet yoz inek vardır. Bu sayı Savriklar'daki büyükbaşların %5,88'ini meydana getirirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini meydana getirmektedir.

Beyler Çiftliği'nde 13 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Beyler'deki büyükbaşların %15,29'una, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşları %1,89'una tekabül etmektedir.

Ermeniyan Mahallesi'nde 1 adet yoz inek kayıtlıdır. Bu sayı Ermeniyan'daki büyükbaşların %3,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 7 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu rakam Karyağdı'daki büyükbaşların %8,64'üne denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,02'sine denk gelmektedir.

Cami-i Cedit Mahalleleri'nde 17 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu yoz inekler Cami-i Cedit'teki büyükbaşların %29,31'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %2,47'sini oluşturmaktadır.

Alamescit Mahallesi'nde 4 adet yoz inek vardır. Bu sayı Alamescit' teki büyükbaşların %20'sine tekabül ederken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ine tekabül etmektedir.

Göcekler Mahallesi'nde 4 adet yoz inek kayıtlıdır. Var olan bu yoz inekler Göcekler' deki büyükbaşların %18,18'ini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,58'ini meydana getirmektedir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 5 adet yoz inek bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik' teki büyükbaşların %16,13'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'ünü oluşturur.

Sağman Camus: Elmalı mahallelerinde toplam 34 adet sağman Camus bulunmaktadır. Bu sayı Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %4,94'ünü oluşturmakta olup, mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Nuhlar Mahallesi'nde 10 adet sağman Camus bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki büyükbaşların %22,22'sini meydana getirirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %1,45'ini meydana getirmektedir.

Tahtamescit Mahallesi'nde 3 adet sağman camuş tespit edilmiş olup, bu camuşlar Tahtamescit'teki büyükbaşların %8,822'ine karşılık gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,44'üne karşılık gelmektedir.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 6 adet sağman camuş mevcuttur. Bu rakam Kuşakçılar'daki büyükbaşların %42,86'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,87'sini oluşturmaktadır.

Toklular Mahallesi'nde 1 adet sağman camus vardır. Bu adet Toklular'daki büyükbaşların %4,17'sine denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ine denk gelmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 1 adet sağman Camus bulunmaktadır. Bu sayı Kabmescit'teki büyükbaşların %3,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 13 adet sağman Camus bulunmaktadır. Bu sayı Karyağdı'daki büyükbaşların %16,05'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,89'ünü oluşturur.

Camus öküzü: Elmalı mahallelerinde toplam 32 adet camus öküzü bulunmaktadır. Bu sayı Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %4,65'ini oluştururken, mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Tahtamescit Mahallesi'nde 1 adet camus öküzü bulunmaktadır. Bu sayı Tahtamescit'teki büyükbaşların %2,94'ünü, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,15'ini meydana getirmektedir.

Nuhlar Mahallesi'nde 10 adet camus öküzü bulunmaktadır. Bu sayı Nuhlar'daki büyükbaşların %22,22'sini karşılarken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,45'ini karşılamaktadır.

Kuşakçılar Mahallesi'nde 1 adet camus öküzü var olup, bu camuslar Kuşakçılar'daki büyükbaşların %7,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini oluşturmaktadır.

Abdallar Mahallesi'nde 1 adet camus öküzü mevcuttur. Bu sayı Abdallar'daki büyükbaşların %7,14'üne tekabül ederken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ine tekabül etmektedir.

Toklular Mahallesi'nde 2 adet Camus öküzü bulunmaktadır. Bu öküzler Toklular'daki büyükbaşların %8,33'ünü, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,29'ünü meydana getirmektedir.

Beyler Çiftliği'nde 4 adet Camus öküzü vardır. Bu adet Beyler'deki büyükbaşların %4,71'ine denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşlarınsa %0,58'ine denk gelmektedir.

Selamlar Mahallesi'nde 4 adet Camus öküzü vardır. Bu sayı Selamlar'daki büyükbaşların %28,57'sine karşılık gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların sa %0,58'ine karşılık gelmektedir.

Ermeniyan Mahallesi'nde 2 adet camus öküzü mevcuttur. Bu rakam Ermeniyan'daki büyükbaşların %6,67'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Kabmescit Mahallesi'nde 3 adet Camus öküzü vardır. Bu sayı Kabmescit'teki büyükbaşların %10'unu, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,44'ünü kapsamaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 4 adet Camus öküzü bulunmaktadır. Bu sayı Karyağdıdaki büyükbaşların %4,94 'ünü, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini meydana getirmektedir.

Sağman manda: Elmalı mahallelerinde toplam 72 adet sağman manda mevcuttur. Bu sayı Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %10,47'sini oluşturmakta olup, mahallelere dağılımı şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde 2 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Külahçılar'daki büyükbaşların %6,90'ını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Nacaklar Mahallesi'nde 1 adet sağman manda kaydedilmiştir. Bu adet Nacaklar'daki büyükbaşların %8,33'ünü meydana getirirken , Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini meydana getirmektedir.

İplikpazarı Mahallesi'nde 1 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı İplikpazarı'ndaki büyükbaşların %7,14'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini oluşturmaktadır.

Tahtamescit Mahallesi'nde 10 adet sağman manda tespit edilmiş olup, bu sayı Tahtamescit'teki büyükbaşların %29,41'ini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşlarınsa %1,45'ini kapsamaktadır.

Nuhlar Mahallesi'nde 1 adet sağman manda mevcuttur. Bu sayı Nuhlar'daki büyükbaşların %2,22'sini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,15'ini oluşturmaktadır.

Tatlılar Mahallesi'nde 1 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Tatlılar'daki büyükbaşların %2,63'ünü, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini meydana getirmektedir.

Musa Efendi Mahallesi'nde 11 adet sağman manda kaydedilmiştir. Bu sayı Musa Efendi'deki büyükbaşların %39,29'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,60'ını oluşturmaktadır.

İmamlar Mahallesi'nde adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı İmamlar'daki büyükbaşların %23,8'ini kapsarken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,44'ünü kapsamaktadır.

4 adet sağman manda bulunan Toklular Mahallesi'nde, bu rakam Toklular'daki büyükbaşların %16,67'sine, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,58'ine tekabül etmektedir.

Beyler Çiftliği'nde 2 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Beyler'deki büyükbaşların %2,35'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Selamlar Mahallesi'nde 2 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu adet Selamlar'daki büyükbaşların %14,29'unu, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu meydana getirmektedir.

Ermaniyan Mahallesi'nde 15 adet sağman manda var olup, bu mandalar Ermaniyanda'ki büyükbaşların %50'sine, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %2,18'ine karşılık gelmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 4 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Kabmescit'teki büyükbaşların %13,33'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini oluşturmaktadır.

Karyağdı Mahallesi'nde 4 adet sağman manda yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu rakam Karyağdı'daki büyükbaşların %4,94'n meydan getirirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini meydana getirmektedir.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 5 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Cedit'teki büyükbaşların %8,62'sini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'ünü oluşturmaktadır.

2 adet sağman manda bulunan Alamescit Mahallesi'nde, bu sayı Alamescit'teki büyükbaşların %10'unu oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturmaktadır.

Göcekler Mahallesi'nde 1 adet sağman manda vardır. Bu adet Göcekler'deki büyükbaşların %4,55'ine, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,15'ine denk gelmektedir.

Zimmiyan Mahallesi'nde 1 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Zimmiyan'daki büyükbaşların % 11,11'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların % 0,15'ini oluşturmaktadır.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 2 adet sağman manda bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik'teki büyükbaşların %6,45'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,29'unu oluşturur.

Yoz Manda: Elmalı mahallelerinde toplam 61 adet yoz manda vardır. Tespit edilen bu hayvanlar, Elmaldaki büyükbaşların %8,87'sini oluştururken, mahallelere dağlm şu şekildedir:

Külahçılar Mahallesi'nde 4 adet yoz manda bulunmaktadır. Bu sayı Külahçılar'daki büyükbaşların %13,79'unu, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini meydana getirmektedir.

İplikpazar Mahallesi'nde 6 adet yoz manda kayıtlı olup, bu rakam İplikpazar'ndaki büyükbaşların %42,86'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %00,87'sini oluşturmaktadır.

Tahtamescit Mahallesi'nde 7 adet yoz manda bulunmaktadır. Bu sayı Tahtamescit'teki büyükbaşların %20,59'unu karşılarken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,02'sini karşılamaktadır.

Nuhlar Mahallesi'nde 1 adet yoz manda vardır. Bu hayvan varlığı Nuhlar'daki büyükbaşların %2,22'sini, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini meydana getirmektedir.

4 adet yoz manda bulunan Tatlılar Mahallesi'nde, bu hayvan varlığı Tatlılar'daki büyükbaşların %10,53'ünü oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,58'ini oluşturmaktadır.

Ermeniyan Mahallesi'nde 5 adet yoz manda kaydeilmiş olup, bu rakam Ermeniyan'daki büyükbaşların %16,67'sine denk gelirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,73'üne denk gelmektedir.

Kabmescit Mahallesi'nde 1 adet yoz manda mevcut olup, var olan bu sayı Kabmescit'teki büyükbaşların %3,33'ünü, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini meydana getirmektedir.

Karyağdı Mahallesi'nde 10 adet yoz manda bulunmaktadır. Bu sayı Karyağdı'daki büyükbaşların %12,35'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,45'ini oluşturmaktadır.

Cami-i Cedit Mahallesi'nde 4 adet yoz manda yetiştirilmektedir. Bu mandalar Cami-i Cedit'teki büyükbaşların %6,90'ına, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların ise %0,58'ine tekabül etmektedir.

Alamescit Mahallesi'nde 1 adet yoz manda tespit edilmiş olup, Bu sayı Alamescit'teki büyükbaşların %5'ini oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %0,15'ini oluşturmaktadır.

Zimmiyan Mahallesi'nde 8 adet yoz manda kayıtlı olmakla birlikte, bu rakam Zimmiyan'daki büyükbaşların %88,89'unu meydana getirirken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,16'sını meydana getirmektedir.

Cami-i Atik Mahallesi'nde 10 adet yoz manda bulunmaktadır. Bu sayı Cami-i Atik'teki büyükbaşların %32,26'sını oluştururken, Elmalı mahallelerindeki büyükbaşların %1,45'ini oluşturmaktadır.

2.4.4. Elmalı'da Arıcılık

Arıcılık XV. Ve XVI. Yüzyıldan buyana Teke sancağında yaygın olarak yapılmakta olup Elmalıda da günümüze kadar yapılan bir hayvancılık türüdür. Bugün hala Elmalı yaylalarına çıkıldığında arı kovanlarına rastlanmaktadır.

Yapmış olduğumuz temettuat çalışmasına göre, Elmalı mahallelerinde toplam 247 kovan arı bulunup bunlardan 2460 kuruş gelir elde edilmiştir. Elmalı'da arıcılığın yapıldığı mahalleler ve gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12. Elmalı mahallelerinde arıcılığın dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Kovan Adet	Kovan Öşür	Kovan Adet (%)	Kovan Öşür (%)
Pınarbaşı Mh.	0	0	0,0	0,0
Külahcılar Mh.	5	50	2,0	2,0
Nacaklar Mh.	0	0	0,0	0,0
İplikpazarı Mh.	4	40	1,6	1,6
Tahtamescid Mh.	20	200	8,1	8,1
Nuhlar Mh.	37	350	15,0	14,2
Tatlılar Mh.	0	0	0,0	0,0
Hanedanlar Mh.	0	0	0,0	0,0
Musa Efendi Mh.	4	40	1,6	1,6
İmamlar Mh.	12	130	4,9	5,3
Kuşakçılar Mh.	2	20	0,8	0,8
Abdallar Mh.	0	0	0,0	0,0
Toklular Mh.	19	190	7,7	7,7
Avlan Çiftliği	0	0	0,0	0,0
Savriklar Mh.	2	20	0,8	0,8
Beyler Çiftliği	0	0	0,0	0,0
Selamlar Mh.	0	0	0,0	0,0
Ermeniyan Mh.	2	20	0,8	0,8
Kabmescid Mh.	3	30	1,2	1,2
Karyağdı Mh.	55	550	22,3	22,4
Cami-i Cedid Mh.	10	100	4,0	4,1
Alamescid Mh.	38	380	15,4	15,4
Göcekler Mh.	1	10	0,4	0,4
Zımmiyan Mh.	0	0	0,0	0,0
Cami-i Atik Mh.	33	330	13,4	13,4
TOPLAM	247	2460	100,0	100,0

2.5. Elmalı'da Vergiler

Tanzimat'ın ilanıyla vergi konusunda birtakım düzenlemelere gidilmiş ve o zamana kadar devletin topraklarında şer'i vergiler adı altında toplanan vergiler kaldırılarak yerine zirai ürünlerden onda bir oranında alınan öşür, koyunlardan alınan ağnam vergisi ve gayrimüslimlerden alınan cizye vergisi getirilmiştir. Vergilerin tahsili hususunda getirilen diğer bir yenilikte örfi vergilerin birleştirilerek tek bir vergi halinde "virgü" adı altında toplanması olmuştur¹⁰⁶.

Elmalı mahallelerinde toplam vergi 74434,10 kuruş olup, en fazla vergi veren mahalle Cami-i Atik Mahallesi, en az vergi veren mahalle ise Hanedanlar Mahallesi'dir.

2.5.1. Vergi-yi Mahsusa

Osmanlı vergi sisteminde Tanzimat sonrası yapılan en önemli yenilik vergi çeşitlerinin azaltılmasıdır. Tanzimat yöneticileri örfi vergileri kaldırarak yerine "vergü-yü mahsusa", komşuca alınan vergi adları ile alınan tek bir vergi getirdiler¹⁰⁷. Bu yeni vergi sisteminde sancakların daha önce örfi vergi olarak ödedikleri vergi miktarı esas alınarak sancak düzeyinde vergi miktarı belirlenmiştir. Bu toplam vergi kazalara, köylere, mahallelere ve tek tek hane reislerinin gelirlerine göre vergi alınmasını sağlamak için yapılmıştır.1844 yılında halkın emlak, arazi, hayvanları, ticaret vs. gelirlerini belirleyecek Temettuat tahlilleri yapılmıştır¹⁰⁸.

Bu vergi köy muhtar ve kocabaşlarıyla, zabtiye askeri tarafından tahsil edilerek muhassıllara teslim ediliyordu. Bu verginin tahsili 1260(M. 1244) yılına kadar "ruz-i hızır" ve "ruz-ı kasım" olarak iki taksitle yapılıyordu. Fakat her iki zaman da vergi tahsilatı için uygun değildi. Bu nedenle bu tarihten sonra verginin çiftçilerden ürünün elde edilmesinden sonra, tüccar ve esnaflardan sonra, tüccar ve esnaftan ise bütün bir yıl içinde taksitler içinde tahsili kararlaştırılmıştır¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 13.

¹⁰⁷ Abdül Latif Şener, *Aynı makale*, s.267.

¹⁰⁸ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 13.

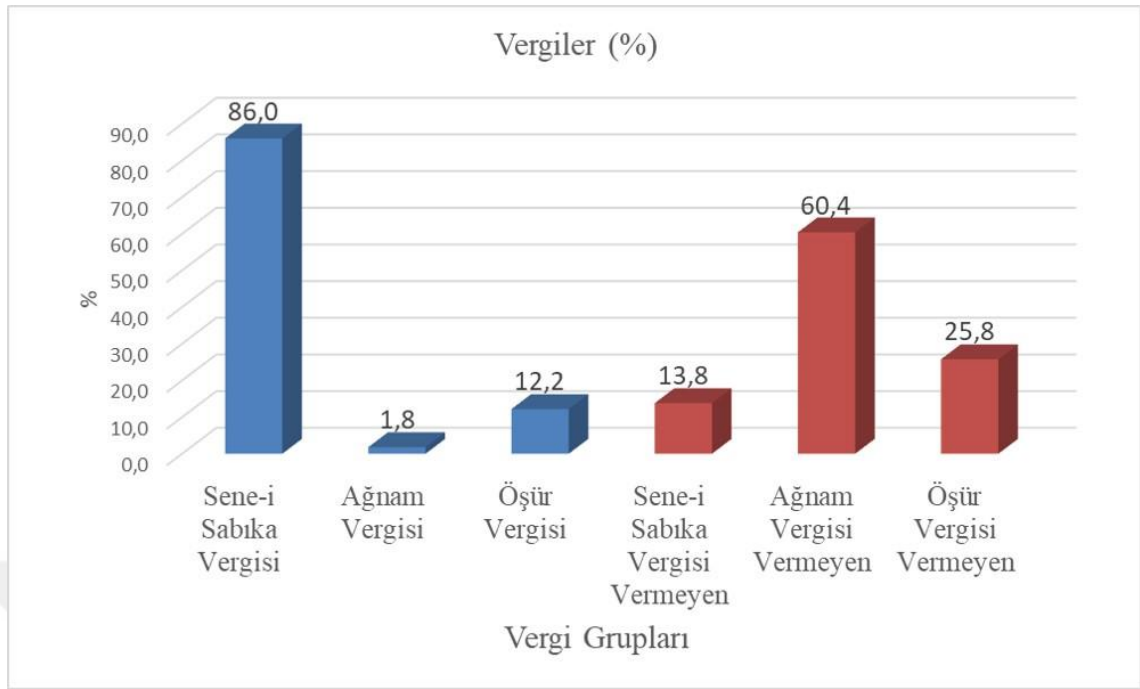
¹⁰⁹ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 13.

İncelediğimiz Elmalı Temettuat Defteri'nde vergi-yi mahsusa vergisi 64230 kuruş olup, toplam vergi içinde %86,29 paya sahiptir. Toplam 1087 hane içinde 219 hane sene-i sabıka vergisi vermemektedir. Vergi vermeyen haneler resmi görevliler (imamlar gibi), ekonomik durumu çok kötü olup konu komşusunun ianesiyle geçinenler, yaşlı ve sakat olanlar ve meczup olanlardır. En fazla vergi-yi mahsusa vergisi veren mahalle Cami-i Atik Mahallesi olup, en az veren ise Avlan Çiftliği'dir.

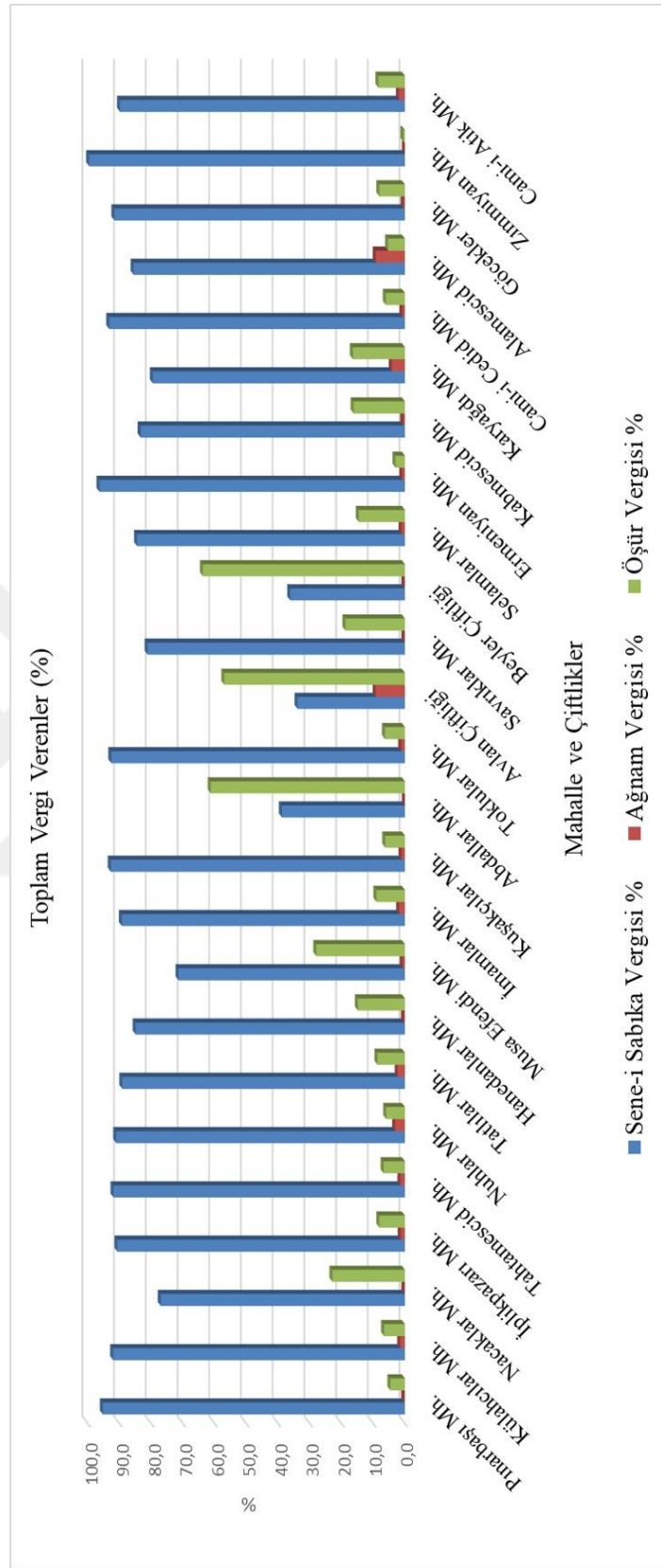

Tablo 13. Elmalı mahallelerinde türlerine göre vergi dağılımı

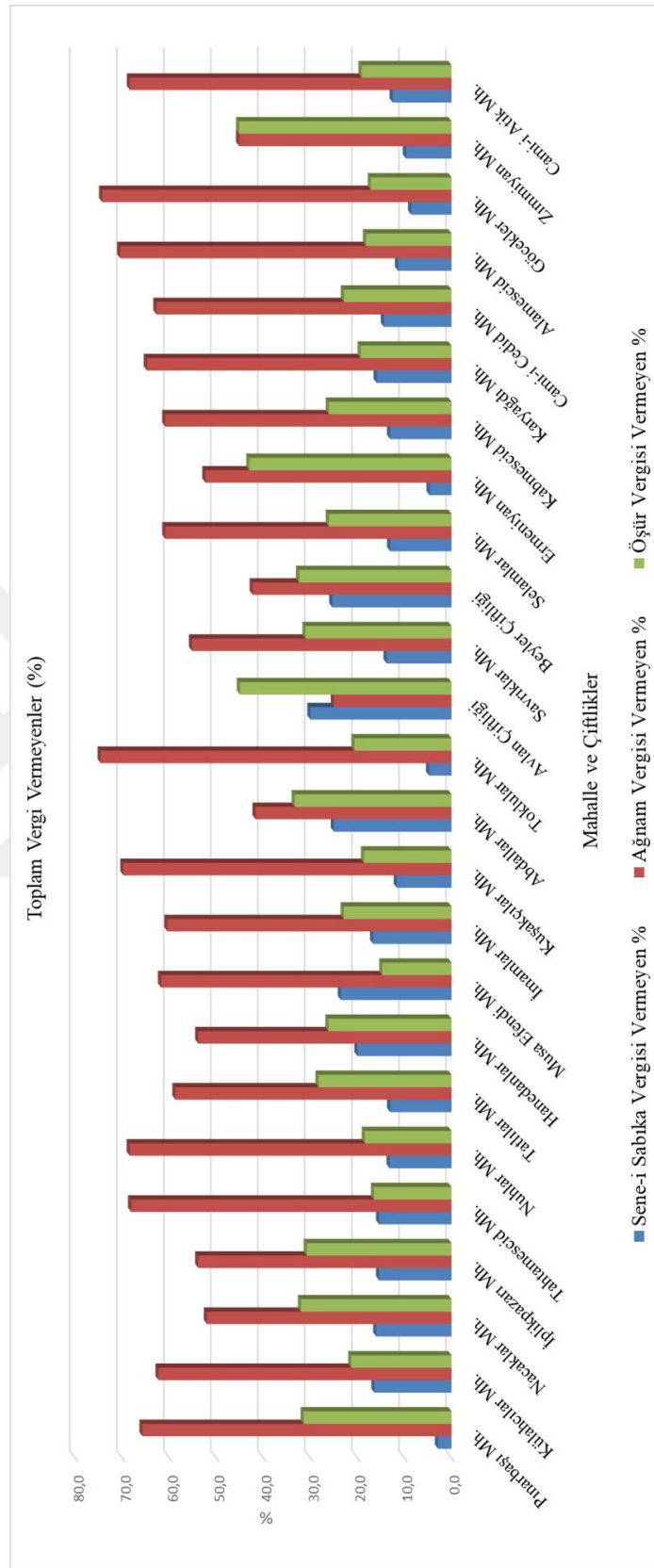
Mahalle ve Çiftlikler	Hane Sayıları	Sene-i Sabıka Vergisi	Ağnam Vergisi	Öşür Vergisi	Sene-i Sabıka Vergisi %	Ağnam Vergisi %	Öşür Vergisi %	Toplam Vergi	Sene-i Sabıka Vergisi Vermeyen	Ağnam Vergisi Vermeyen	Öşür Vergisi Vermeyen	Sene-i Sabıka Vergisi Vermeyen %	Ağnam Vergisi Vermeyen %	Öşür Vergisi Vermeyen %	Toplam Vergi Vermeyen
Pınarbaşı Mh.	24	855	2	41	95,2	0,2	4,6	898	1	23	11	2,9	65,7	31,4	35
Külahçılar Mh.	43	2300	37	164	92,0	1,5	6,6	2501	10	38	13	16,4	62,3	21,3	61
Nacaklar Mh.	40	1300	2,5	386	77,0	0,1	22,9	1689	12	39	24	16,0	52,0	32,0	75
İplikpazarı Mh.	23	1351	19,5	120	90,6	1,3	8,1	1491	6	21	12	15,4	53,8	30,8	39
Tahtamescid Mh.	77	5660	86,5	414	91,9	1,4	6,7	6161	14	62	15	15,4	68,1	16,5	91
Nuhlar Mh.	39	3596	121,5	233,5	91,0	3,1	5,9	3951	5	26	7	13,2	68,4	18,4	38
Tatlılar Mh.	40	3232	81,5	314	89,1	2,2	8,7	3628	6	27	13	13,0	58,7	28,3	46
Hanedanlar Mh.	36	575	2	100,5	84,9	0,3	14,8	678	13	35	17	20,0	53,8	26,2	65
Musa Efendi Mh.	24	1242	12	486	71,4	0,7	27,9	1740	8	21	5	23,5	61,8	14,7	34
İmamlar Mh.	34	1228	24,5	123,5	89,2	1,8	9,0	1376	8	29	11	16,7	60,4	22,9	48
Kuşakçılar Mh.	31	1211	14	81	92,7	1,1	6,2	1306	5	30	8	11,6	69,8	18,6	43
Abdallar Mh.	10	284	0	448	38,8	0,0	61,2	732	6	10	8	25,0	41,7	33,3	24
Toklular Mh.	53	4416	55	300,5	92,5	1,2	6,3	4772	3	47	13	4,8	74,6	20,6	63
Avlan Çiftliği	9	230	62,5	387	33,8	9,2	57,0	680	6	5	9	30,0	25,0	45,0	20
Savınklar Mh.	33	1215	2	281	81,1	0,1	18,8	1498	8	32	18	13,8	55,2	31,0	58
Beyler Çiftliği	32	1020	4,5	1795,5	36,2	0,2	63,7	2820	18	30	23	25,4	42,3	32,4	71
Selamlar Mh.	16	825	10	142	84,4	1,0	14,5	977	3	14	6	13,0	60,9	26,1	23
Ermeniyan Mh.	62	4530	36,5	139	96,3	0,8	3,0	4706	5	56	46	4,7	52,3	43,0	107
Kabmescid Mh.	62	3064	19,5	594	83,3	0,5	16,2	3678	12	56	24	13,0	60,9	26,1	92
Karyağdı Mh.	68	4850	251	1001,5	79,5	4,1	16,4	6103	14	57	17	15,9	64,8	19,3	88
Cami-i Cedid Mh.	106	7366	59,5	475	93,2	0,8	6,0	7901	22	96	35	14,4	62,7	22,9	153
Alamescid Mh.	38	2511	269,6	156	85,5	9,2	5,3	2937	5	31	8	11,4	70,5	18,2	44
Göcekler Mh.	54	2369	10	208	91,6	0,4	8,0	2587	6	52	12	8,6	74,3	17,1	70
Zımmiyan Mh.	28	1320	0	6	99,5	0,0	0,5	1326	6	28	28	9,7	45,2	45,2	62
Cami-i Atık Mh.	105	7680	159	712	89,8	1,9	8,3	8551	17	93	26	12,5	68,4	19,1	136
TOPLAM	1087	64230	1342,1	9109				74681	219	958	409				1586
YÜZDE		86,0	1,8	12,2				97,9	13,8	60,4	25,8				2,1

Şekil 17. Elmalı mahallelerinde türlerine göre vergi dağılımının yüzdesi

Şekil 18. Elmalı mahallelerinde vergi verenlerin toplam yüzdeleri

Şekil 19. Elmalı mahallelerinde vergi vermeyenlerin toplam yüzdeleri

2.5.2. Öşür Vergisi

Arapça kökenli bir kelime olan ve onda bir anlamına gelen şer'i vergilerin en önemlisi olan öşür, ziraat üzerinden bilhassa da hububat üzerinden alınan vergi türüdür¹¹⁰. Tanzimat'a kadar toprağın verim gücüne ve sulama imkanına göre 1/3 ile 1/10 arasında değişen oranlarda alınan öşür, Tanzimat ile birlikte bütün bölgelerde 1/10 oranında tahsil edilmeye başlanmıştır¹¹¹.

Öşür aynı ve nakdi olmak üzere iki şekilde tahsil edilmiştir. Kanuna göre, arpa, buğday, darı, nohut, burçak vb. dayanıklı ürünlerden ve pamuktan aynı olarak alınırken, sebze ve meyve gibi bağ, bahçe ve bostan ürünlerinden nakdi ve maktu şekilde alınmıştır. Burada esas alınan ürün yani bal değil kovan sayısıdır¹¹².

Öşür gurubuna giren diğer bir vergide baldan alınan kovan öşürüdür. Resm-i asel veya öşür-i kovan olarak da geçen bu vergi kovanlardan değil kovandan elde edilen baldan alınmıştır. Bazı yerlerde aynı bazı yerlerde nakdi olarak alınmıştır. Bal öşürü bölgelere göre farklı oranda alınmıştır. Bir kısım bölgelerde 1/10, bir kısım yerlerde 4 kovanda 1 akçe ve bazen de 1nügi bal şeklinde alınmıştır¹¹³.

Elmalı mahallelerinde toplam 9109 kuruş öşür vergisi alınmaktadır. Toplam vergi içinde %12,24 paya sahip olan öşürün Elmalı mahallelerine dağılımı şu şekildedir. Öşür vergisi vermeyen 409 hane mevcutken; en fazla öşür vergisi veren mahalle 1795,5 Beyler Çiftliği, en az öşür vergisi veren mahalle ise Zımmiyan Mahallesi'dir. Öşür vergisinin mahallelere dağılımı ve oranları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

¹¹⁰ Mehmet Ali Ünal, *Aynı eser*, s.137.

¹¹¹ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 14.

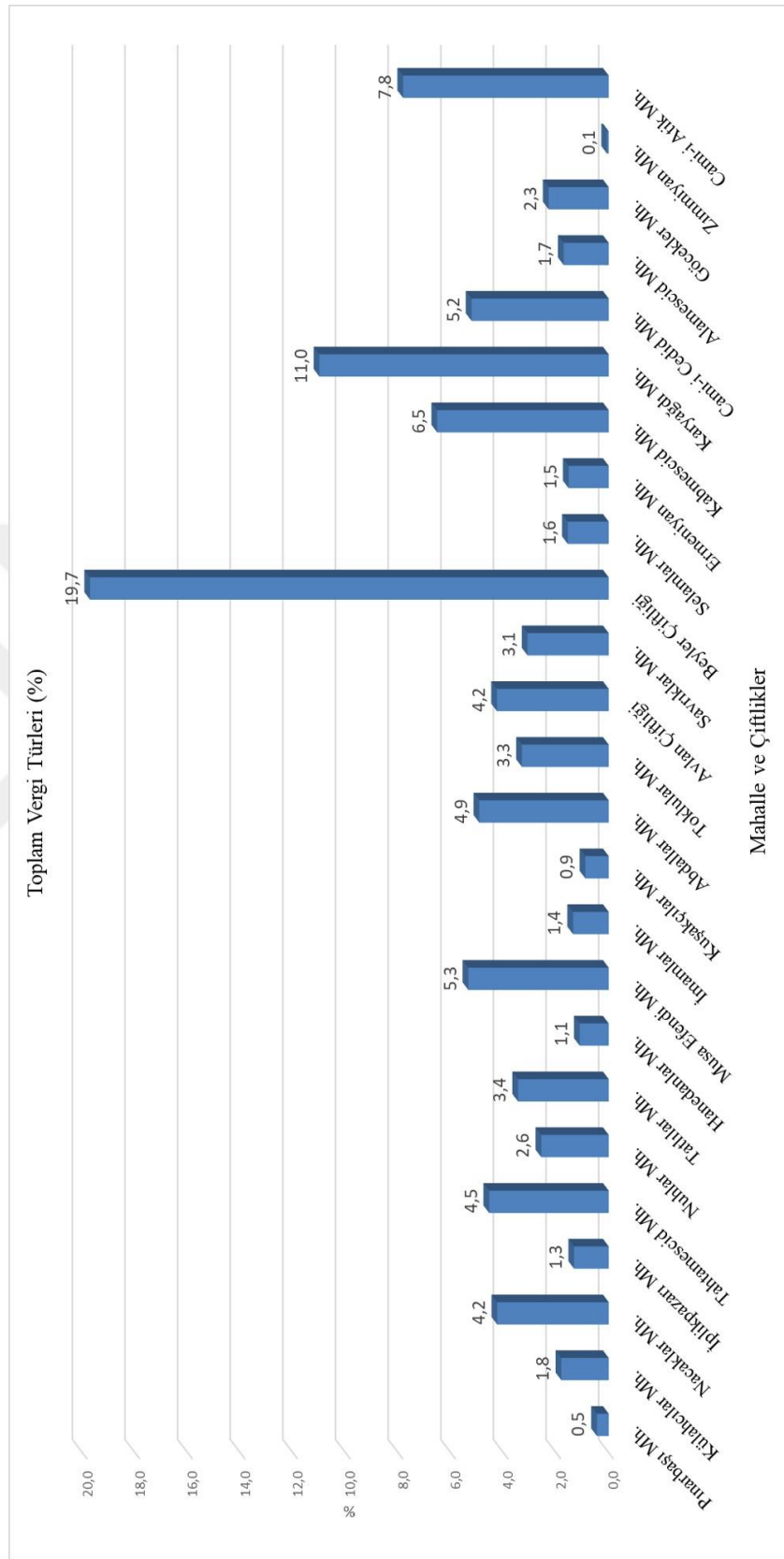
¹¹² Mehmet Ali Ünal, *Aynı eser*, s. 137, 138.

¹¹³ Behset Karaca, *Aynı eser*, s.261.

Tablo 14. Elmalı mahallelerinde öşür vergisi dağılımı

Mahalle ve Çiftlikler	Hinta Öşürü	Şair Öşürü	Burçak Öşürü	Melez Öşürü	Nohut Öşürü	Sebzevat Öşürü	Duhan Öşürü	Bostan Öşürü	Bahçe Öşürü	Yonca Bağı Öşürü	Öşür-ü Bağ	Kovan Adet Öşürü	Toplam Öşür	Toplam Öşür (%)
Pınarbaşı Mh.	0	0	0	0	0					5	36	0	41	0,5
Külahçılar Mh.	45	3	0	0	0						111	5	164	1,8
Nacaklar Mh.	265	33	0	16	0	5			5	12	50	0	386	4,2
İplikpazarı Mh.	50	6	0	0	0	4				10	46	4	120	1,3
Tahtamescid Mh.	120	18	0	0	0	8				43	205	20	414	4,5
Nuhlar Mh.	0	0	0	0	0	10	10		23	48,5	105	37	233,5	2,6
Tatlılar Mh.	160	72	0	0	0				9		73	0	314	3,4
Hanedanlar Mh.	40	12	0	0	0	13	6		13		16,5	0	100,5	1,1
Musa Efendi Mh.	350	63	0	0	0				8		61	4	486	5,3
İmamılar Mh.	0	0	0	0	0				7		104,5	12	123,5	1,4
Kuşakçılar Mh.	0	0	0	0	0						79	2	81	0,9
Abdallar Mh.	335	111	0	0	0						2	0	448	4,9
Toklular Mh.	20	3	0	0	0	10			73		175,5	19	300,5	3,3
Avlan Çiftliği	325	62	0	0	0							0	387	4,2
Savriklar Mh.	160	63	0	0	0	8			1		47	2	281	3,1
Beyler Çiftliği	1065	615	18	0	50		12,5	30			5	0	1795,5	19,7
Selamlar Mh.	100	18	0	0	0						24	0	142	1,6
Ermeniyan Mh.	25	36	0	0	0				18	8	50	2	139	1,5
Kabmescid Mh.	315	87	0	0	0	9,5	4		12	32	131,5	3	594	6,5
Karyağdı Mh.	520	135	0	0	0	13	9		64	24	181,5	55	1001,5	11,0
Cami-i Cedid Mh.	110	30	0	0	0	24			24	17	260	10	475	5,2
Alamescid Mh.	0	0	0	0	0					24	94	38	156	1,7
Göcekler Mh.	30	0	0	0	10				4	26	137	1	208	2,3
Zimmiyan Mh.	0	0	0	0	0						6	0	6	0,1
Cami-i Atık Mh.	325	48	0	0	0	13	5			43	245	33	712	7,8
TOPLAM	4360	1415	18	16	60	117,5	28,5	48	261	292,5	2245,5	247	9109	100,00
YÜZDE	47,9	15,5	0,2	0,2	0,7	1,3	0,3	0,5	2,9	3,2	24,7	2,7		

Şekil 20. Elmalı mahallelerinde öşür vergisi dağılımının yüzdesi

Şekil 21. Elmalı mahallelerinde öşür vergisinin türlerine göre dağılım yüzdesi

2.5.3. Ağnam Vergisi

Ağnam resmi, Osmanlı Devleti'nde koyunlardan alınan bir vergi türü olarak bilinse de aslında keçilerden de alınan bir vergi türüdür. Bu vergi türü bazı farklılıklara rastlanmakla birlikte, Osmanlı'nın her vilayetinde Müslim ve gayrimüslim ayırt etmeksizin 2 koyuna bir akçe olarak alınmıştır¹¹⁴. Ağnam vergisi koyun ve keçinin kuzu ve oğlaklarından alınmamıştır¹¹⁵.

Tanzimat'ın başlangıcında koyunlardan alınan daha sonra diğer hayvanlardan da alınan bir vergi olan adet-i ağnam, Rumeli bölgesinde yaygın şekilde kullanılan "ondalık ağnamı" idi. Bu verginin uygulaması bölgenin İstanbul'a yakınlığına göre iki farklı şekilde oluyordu. İstanbul'a yakın bölgelerde mevcut küçükbaş hayvanlardan kuzu ve oğlaklar dışına onda biri devlet tarafından tespit edilen (miri) fiyatlarla satın alınıyordu. Elde edilen koyunlar İstanbul'a yakın devlet meralarında toplanıyor ve ihtiyaca göre sarayın, askerinin, tekkelerin ve devlet memurlarının et ihtiyacını karşılamak üzere İstanbul'a sevk ediliyordu. Buna karşılık İstanbul'a uzak bölgelerde ise bir fiyat biçiliyor ve nakden tahsil ediliyordu. Bu uygulama verginin kaynağını tahrip edici bir etki yaptığından 1857 yılında ondalık ağnamı uygulamasından vazgeçilerek koyunların sağladığı hasılat üzerinden vergi alınması kararlaştırıldı. Buna göre her bölgeden küçükbaş hayvanlardan sağlanan hasılatın %10'u dolaylarında bir vergi kondu. Bu vergi bölgelere göre hayvan başına 1 ile 4 kuruş arasında değişiyordu¹¹⁶.

Bu bilgiler doğrultusunda anlaşılıyor ki; Elmalı İstanbul'a uzak kabul edildiği için vergiler hasılat üzerinden nakdi olarak alınmıştır. Elmalı temettuat defteri çalışmamızda, Elmalı kaza merkezinde alınan ağnam vergisi şu şekildedir:

Elmalı mahalleleri toplamında 1342,1 kuruş ağnam vergisi alınmakta olup toplam vergi içinde %1,80 bir paya sahiptir. 958 hane ağnam vermemektedir. En fazla ağnam vergisi veren mahalle 269,6 kuruşla Alamescit Mahallesi, en az ağnam vergisi veren mahalle ise Savrıklar ve Pınarbaşı Mahalleleri'dir.

¹¹⁴ M. Ali Ünal, *Aynı eser*, s. 143, 144.

¹¹⁵ Behset Karaca, *Aynı eser*, s. 259.

¹¹⁶ Tevfik Güran, *Aynı eser*, 1989, s. 15.

SONUÇ VE ÖNERİLER

H. 1260-1261/ M. 1844- 1845 dönemini kapsayan bu çalışma 9956, 9960, 9961, 9962, 9963, 9964,9965, 9968, 9971, 9974, 9979, 9980, 9981, 9982, 9983, 9985, 9986, 9987, 9989, 9992, 9996, 9998, 10002, 10005, 10006 numaralı Elmalı Temettuat Defteri'nden faydalanılarak Elmalı kazası mahallelerinin sosyal, iktisadi, idari ve demografik yapısı ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1844-1845 yılı sayımlarında Elmalı mahallelerinin nüfusu tahmini 5435 kişidir. Kantitatif bilgiler doğrultusunda ulaştığımız bu sayıyı sadece Müslüman nüfus değil, aynı zamanda nüfusun %8,27'sini gayrimüslim nüfus oluşturmaktadır. Elmalı coğrafi konumu itibariyle, zamanın Mısır Limanı olarak da bilinen Finike Limanı'na en yakın yerleşim yeri olması ve iç bölgelerle sağlanan ticaret yollarının kavşak noktası üzerinde bulunması sebebiyle; Elmalı'ya Mısır, Cezayir, Kıbrıs gibi Osmanlı'nın uzak vilayetlerinden, nispeten daha yakın Isparta, Afyon, Aydın, Konya gibi yerlerden göçlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Nitekim Elmalı'ya yapılan bu göçler, eski çağlardan buyana Pamfilya yani ırkların bölgesi olarak tanımlanan Antalya'ya bağlı Elmalı'nın, etnik yapısındaki farklılaşmayı ve zenginleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Yapmış olduğumuz çalışmada Cami-i Cedit ve Cami-i Atik Mahalleleri gerek nüfus yoğunluğu gerekse dışardan aldığı göçlerle Elmalı'nın öne çıkan mahalleleridir.

Gelir seviyesi bakımından Elmalı 730261 kuruşluk toplam gelire sahiptir. Elmalı'da gelir dağılımı, mahallelerdeki nüfus ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda Cami-i Cedit ve Cami-i Atik Mahalleleri gelir oranı en yüksek mahallelerdir, Hanedanlar mahallesi ise gelir oranı en düşük mahalledir.

Elmalı kaza merkezinde dericilik, gıda ve hizmet iş kolu önde gelen meslek guruplarıdır. Bölgede ticaretle uğraşanların büyük oranda Ermenilerden oluştuğunu, özellikle Ermenilerin bağ ticareti yaptıklarını görmekteyiz.

Elmalı kaza merkezinde 35.379 dönüm arazi bulunmakta olup bu arazilerin %36,4'ünde zirai faaliyetlerde bulunulmakta, %23,5 'inde ise bağcılık yapılmaktadır. Ermeniyan Mahallesi bağ arazileri açısından diğer mahallelere oranla oldukça zengindir. Elmalı'daki toplam arazi varlığı açısından zengin olsa da üretimin buna nispeten daha az olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeninin karstik bir arazide kurulan

Elmalı'da yakın zamana kadar yaşanan su taşkınlarının zirai üretimi olumsuz yönde etkilediği tahmin edilmektedir.

Elmalı tarımsal potansiyeli olan ve bu potansiyelin de büyük oranda tahıla dayalı olduğu bir yerleşim yeridir. 7515 kile olan tahıl ürünlerini buğday, arpa, burçak ve melez oluşturmaktadır. Tahıl üretiminin en yoğun yapıldığı yer ise Beyler Çiftliği'dir.

Elmalı'da büyükbaş, küçükbaş, yük ve binek hayvancılığı ve aracılık yapılmaktadır. Yeryüzü şeklinden dolayı bütün Teke- ilinde olduğu gibi keçi yetiştiriciliği hayvancılıkta ilk sırada gelmektedir. Karyağdı Mahallesi keçi yetiştiriciliğinin Elmalı'da en yoğun yapıldığı mahalledir.

Osmanlı'da bütün bu sayımların yapılmasının temel amacı halktan toplanan verginin belirlenmesidir. Elmalı merkez mahallelerinden bir yıl içinde 74.434, 10 kuruş vergi alınmıştır. Cami-i Atik Mahallesi'nin yıllık 8551 kuruşla Elmalı'nın en fazla vergi veren mahallesi olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak yapılan bu tez çalışmasında Elmalı'nın tarihi, nüfusu, sosyal ve ekonomik durumu büyük oranda ortaya çıkarılmıştır. Teke Yarımadası'nda yer alan Elmalı, ilk çağlardan günümüze kesintisiz olarak yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir.

KAYNAKÇA**Arşiv Belgeleri**

BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09956 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09960 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09961 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09962 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09963 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09964 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09965 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09968 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09971 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09974 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09979 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09980 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09981 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09982 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09983 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09985 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09986 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09987 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09989 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09992 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09996 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 09998 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 10002 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 10005 *Elmalı Temettuat Defteri*
BOA ML. VRD. TMT. d_ nr. 10006 *Elmalı Temettuat Defteri*

- Adıyeke, N., “Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, S.11, 2000, s. 771.
- Afyoncu, E, (2003), Türkiye’de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S. 1, s. 267.
- Akgündüz, A. ve Öztürk, S., (2000), *Yozgat Temettuat Defteri*, Yimpaş Yayınları, C.1, İstanbul.
- Akyıldız, A., (2003), Para Pul Oldu Osmanlı’da Kağıt Para, Maliye ve Toplum, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Al, H., (2011), “Tanzimat Döneminde Ufaklık Para Sorunu (1839- 1879)”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C.3, No 1, s. 72.
- Altundağ, Ş., (1947), Osmanlı İmparatorluğu’nun Vergi Sistemi Hakkında Kısa Bir Araştırma, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.5, S. 2, (189).
- Antalya Valiliği, (2010), *Dünden Bugüne Antalya*, İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Aydeniz, A.G., (2011), Temettuat Defterleri Kayıtlarına Göre Sapanca Kasabası, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, C. 2 (123-137).
- Babacan, H, Temizer, A., (2018),’ XIX. Yüzyıl Ortalarında Niş Sancak Merkezinde Ekonomi Ve Meslekler’ , Edt. Prof. Dr Zafer Gölen, Prof. Dr. Birol Çetin, Doç. Dr. Abidin Temizer, *Osmanlı Dönemi Balkan Ekonomisi*, Gece Kitaplığı, Ankara.
- Bozyurt, N., (2003) “Lakab”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.27, s. 66.
- Çadırcı, M. (2017), *Tanzimat Süresince Türkiye Ülke Yönetimi*, İmge kitabevi Yayınları, s. 187,188.
- Çelik, Ş., (2011), “Teke-İli”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV. Yayınları, C.40, 2011, s. 346.
- Demir, İ., (1999), “Temettü Defterlerinin Önemi Ve Hazırlanış Sebepleri”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, 1- 12, C.6, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

- Durgun, H., (2014), “Teke Sancağı’nın Batısında Telgraf Hattı Tesisinin Gelişimi: Elmalı Örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 21. (67-85).
- Durgun, H., (2017), “XIX. Yüzyılda Finike’nin İdari ve Sosyo-Ekonomik Yapısından Kesitler”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 20017, C.12, S. 2, s.35.
- Duymaz, A. Ş., (1981), “Antalya”, *Yurt Ansiklopedisi*”, C.II, İstanbul, 1981, s. 794.
- Duymaz, A.Ş., (2008) ‘Kentsel Gelişim ve Mimari Yapılar Üzerine Bir Gelişme Örneği: Elmalı Şehri’”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2008, S.18, ss.205-220, s. 213.
- Efe, A., (2006), 1844-45 Temettuat Sayımı Işığında Çukurhisar Köyünün Ekonomik Ve Sosyal Görüntüsü, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, (20-22).
- Ekinci, S., (2015), Gökhan Tuncel, ‘Göç ve İnsan’, *Birey ve Toplum Dergisi*, Bahar 2015, C.5, s.9.
- Erten, S.F., (1940), *Antalya Vilayeti Tarihi*, İstanbul.
- Emecen, F.M., (1996), “Mufassaldan İcmale”, *Osmanlı Araştırmaları XVI – The Journal Of Ottoman Studies XVI*, Neşir Heyeti Halil İnalçık, Nejant Göyünç, Health W. Lowry, İsmail Erünsal, Klaus Kresier, A. Atilla Şentürk.
- Faroqhi, S., (2004), *Osmanlılarda Kent Ve Kentliler*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Güran, T., (1989), *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi*, TTK Yayınları, Ankara, s. 13.
- Güran, T., (2014), *19.Yüzyılda Osmanlı Ekonomisi Üzerine Araştırmalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, s. 193.
- Güneş, M., (2014), Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili, *Akademik Bakış*, C.8, S. 15.
- Işık, Ş., (1999), Tarihsel Coğrafya Açısından Temettuat Defterlerinin Değerlendirilmesi Ve Aşağı Akçay Havzası Örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, S. 10.
- İnalçık, H, (2016), *Osmanlılar*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- İnalçık, H., (2012), “*Timar*”, İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, C.41.
- İnalçık, H., (1993), *Osmanlı İmparatorluğunda Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayıncılık Ve Kitapçılık, İstanbul.

- İnalcık, H., Seyitdanlıoğlu, M., (2008), *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, s.176- 178.
- İnalcık, H., (1993) “Cizye”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, c.8, s. 46.
- İnalcık, H., (1959) “Osmanlılar’da Raiyyet Rüsumu”, *Belleten*, C. XXIII, 575-610, s.31-32.
- Halaçoğlu, Y., (1998), *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı Ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu
- Kallek, C., (1997), “Haraç”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.16, s. 89.
- Karaca, B., (2008), *XV ve XVI Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Antalya Büyük Şehir Belediyesi, Antalya, 2008, s.119.
- Karpat, K. H., (2003), *Osmanlı Nüfusu*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Karpat, K.H, (2006), *Osmanlı’da Değişim, Modernleşme ve Ulusallaşma*, çev. Dilek Özdemir, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 222-223.
- Kazıcı, Z., (1986), “Osmanlılarda Örfi Vergiler ve Bu Vergilerin Kaynağı Olan Örfi Hukuk”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul, S. 4, s. 288-308.
- Kodaman, B., (2001), *Kalkınmada Çağdaş Devletin Temel Görevleri, Cumhuriyetin Tarihi Fikri Temelleri Ve Atatürk*, Isparta.
- Kütükoğlu, M., (2014), *Tarih Araştırmalarında Usul*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Koday, S., Aydın, T., (2016), Elmalı’da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu,13-14 Ekim 2016, s. 450,451.
- Kütükoğlu, M., (1995), “Osmanlı Sosyal Ve İktisadi Kaynaklarından Temettuat Defterleri”, *Belleten*, C.LIX, S. 225, s.395.
- Polat, S., (2010), *Sorgun Temettuat Defteri*, Sorgun Belediyesi Yayınları, C.1
- Millî Eğitim Bakanlığı, (1981), *İlçemiz Elmalı*, Antalya- Elmalı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Ortaylı, İ., (2006), *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, alkım Yayınları, İstanbul.
- Ortaylı, İ., (2008), *Türkiye Teşkilat Ve İdari Tarihi*, Cedid Neşriyat, Ankara.
- Ortaylı, İ., (2008), *Osmanlı’da Değişim Ve Anayasal Rejim Sorunu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 11-15.

- Özçelik, S., (2005), *XIX. Yüzyılda Honaz Kazasında Sosyo Ekonomik Hayat (Temettuat Defterlerine Göre)*, Fakülte Kitapevi, Isparta.
- Öz, M., (2010), “Tahrir”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 39, s. 426.
- Öz M., (2000), “Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler”, *Osmanlılarda Bilgi ve İstatistik*, ed.H. İnalçık-Ş. Pamuk, DİE Yayını, Ankara, 2000, ss.17-32.
- Öztürk, S., (2003), “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, s. 292.
- Pamuk, Ş., (2002), “Kuruş”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C.26, s. 459.
- Sahillioğlu, H., (1991), “Avârız”, *İslam Ansiklopedisi*, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, C. 4.
- Sami, Ş., (2017), *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, s.437.
- Sayın, A.V., (1999), *Tekalif Kavaidi (Osmanlı Vergi Sistemi)*, Maliye Bakanlığı, Ankara.
- Şener, A., (1992), “Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Reformları”, *150.Yılında Tanzimat*, Yayına haz. Hakkı Dursun Yıldız, Ankara, s.259.
- Subaşı, T., Barçın M., (2017), “Temettuat Defterlerine Göre Karadere Divanı”, *VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.1, (200-212).
- Tabakoğlu, A., (2011), “Tekalif”, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, C.40, s. 336.
- Temurçin K., Babacan H., (2006), “XIX Yüzyıl’ın ilk yarısında Isparta Şehrinde Sosyo Ekonomik Yapı Ve Gayrimüslümler”, *ERDEM*, C. 15, S. 45-46-47, (155-182).
- Tekindağ, Ş., (1997), *Teke İli Ve Teke Oğulları*, Türk Eğitim Derneği, S. 7-8, (73).
- Tuğlacı, P., (1985), *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Ünal, M.A., (2002), *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakülte Kitapevi, Isparta.
- Yiğit, İ., (2011), “XIX. Yüzyıl Tarihi Coğrafya Çalışmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Temettuat Defterleri”, *Türk Coğrafya Kurumu’nun 70. Kuruluş Yılı Anısına Uluslararası Katılımlı Coğrafya Kongresi*, İstanbul.
- Yurt Ansiklopedisi, (1981), “Antalya” II, İstanbul.
- Yücel, T., (1958),” Teke Yöresi Orta Bölümünün Mevzî Coğrafyası”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.16, S.1.2, (1-18).

İnternet Kaynakları

tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-73-381 (10.13. 2016)

[https://osmanli.org.tr/turkiyede-temettuat-calismalari / 4](https://osmanli.org.tr/turkiyede-temettuat-calismalari/) (04. 27.2016)

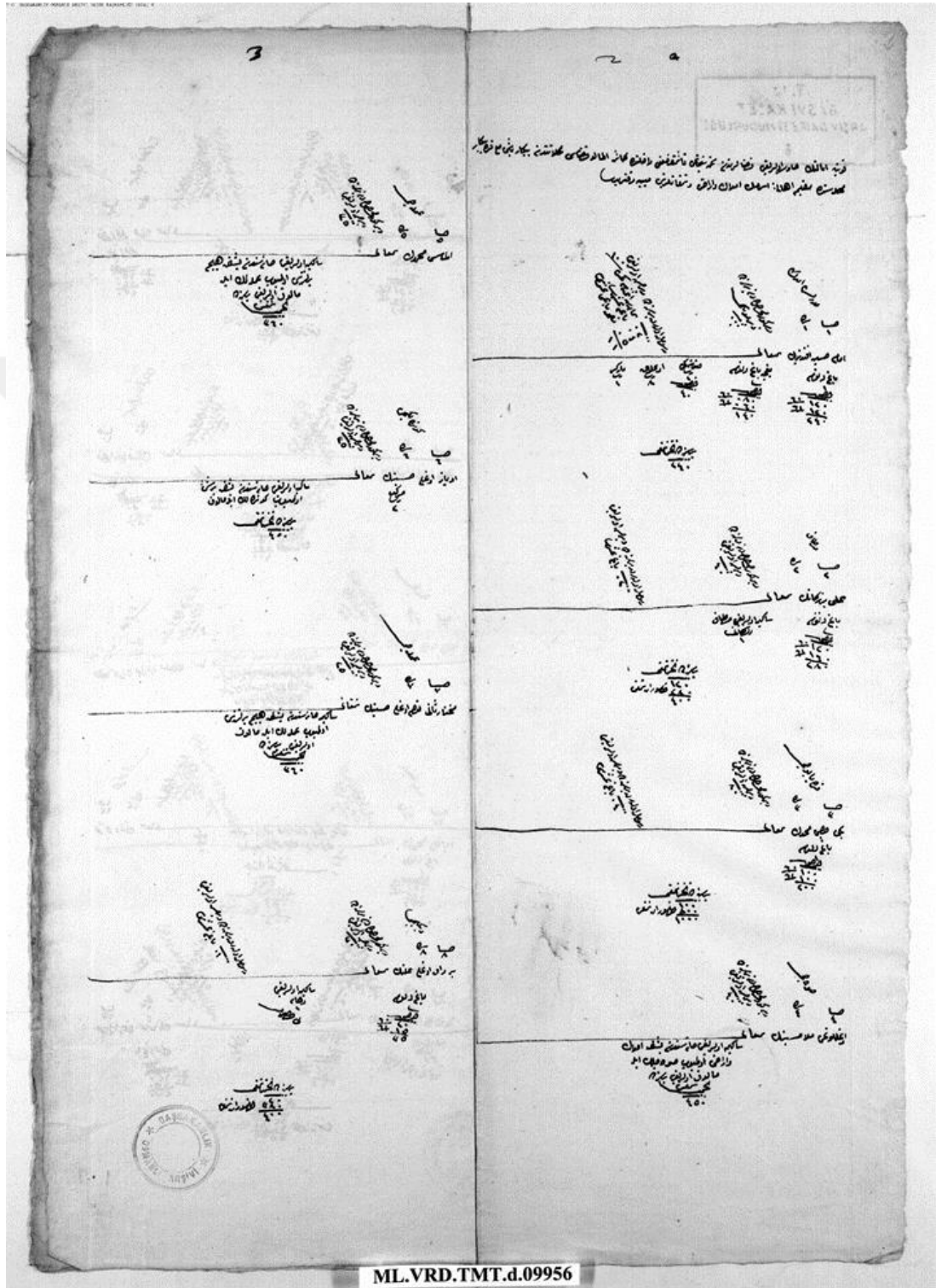
<http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/eser/164200/osmanlilar-da-raiyyet-rusumu>

(23.07 2018)

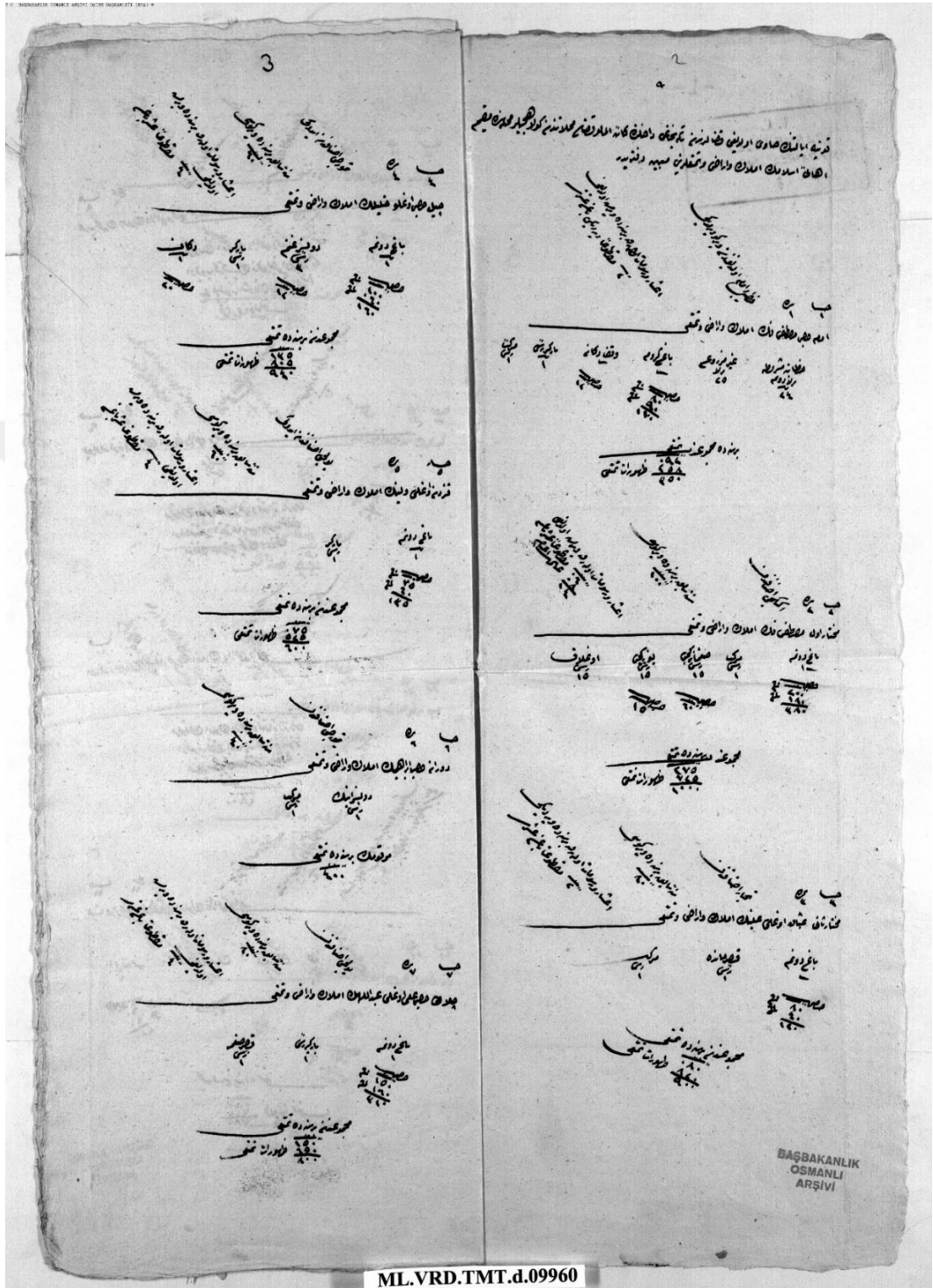

EKLER

Ek 1. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

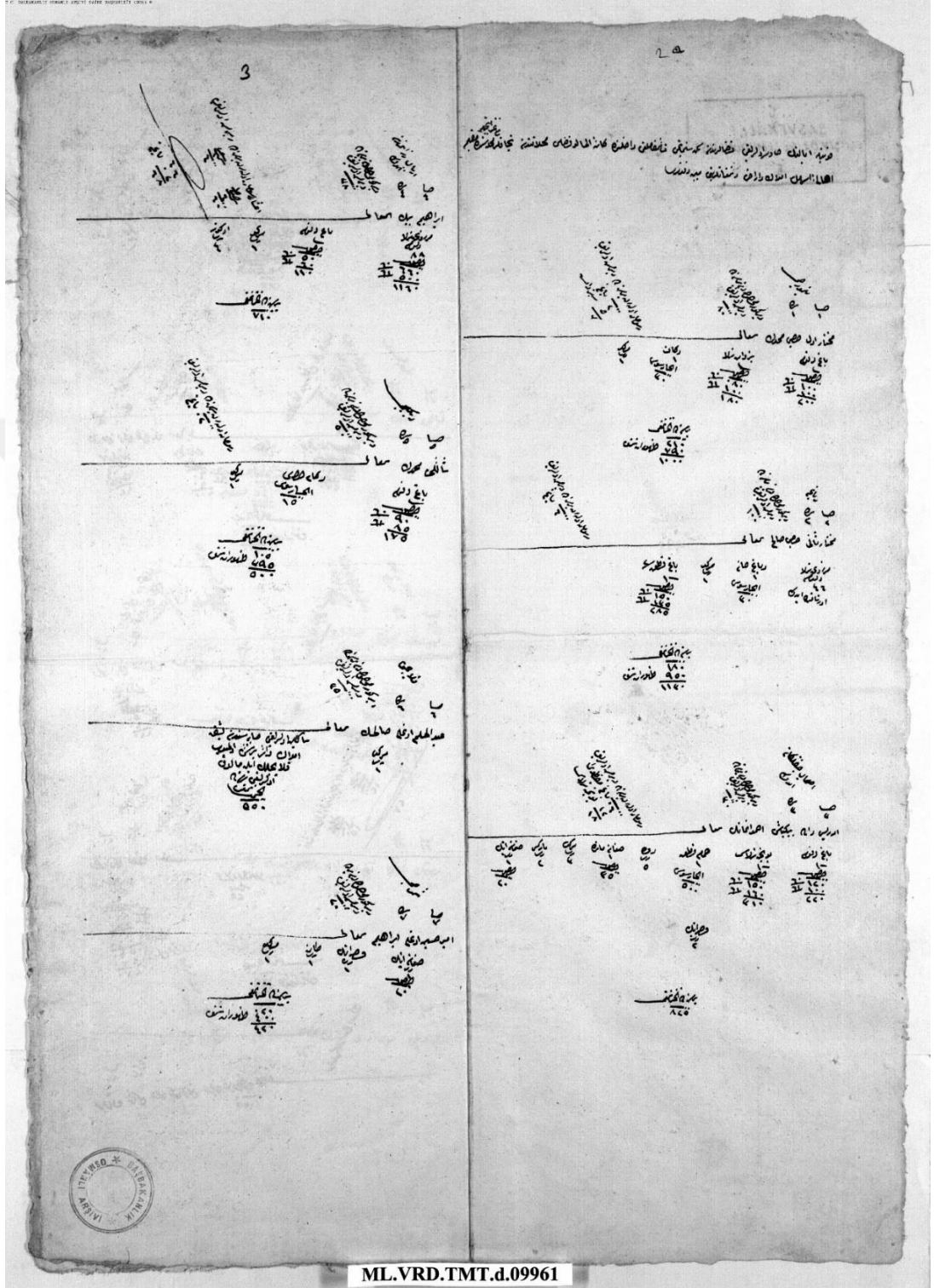

Ek 2. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

ML.VRD.TMT.d.09960

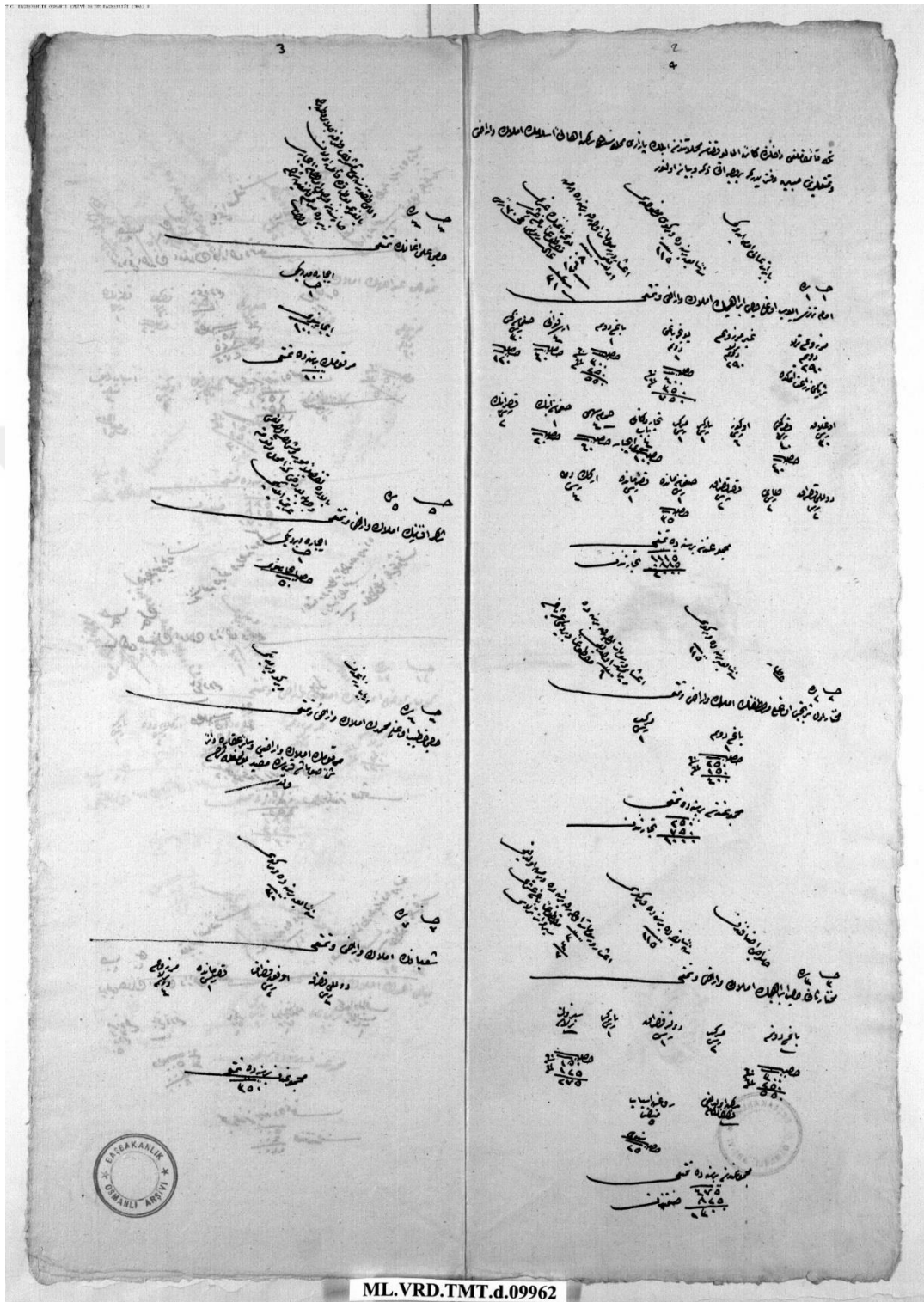
Ek 3. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

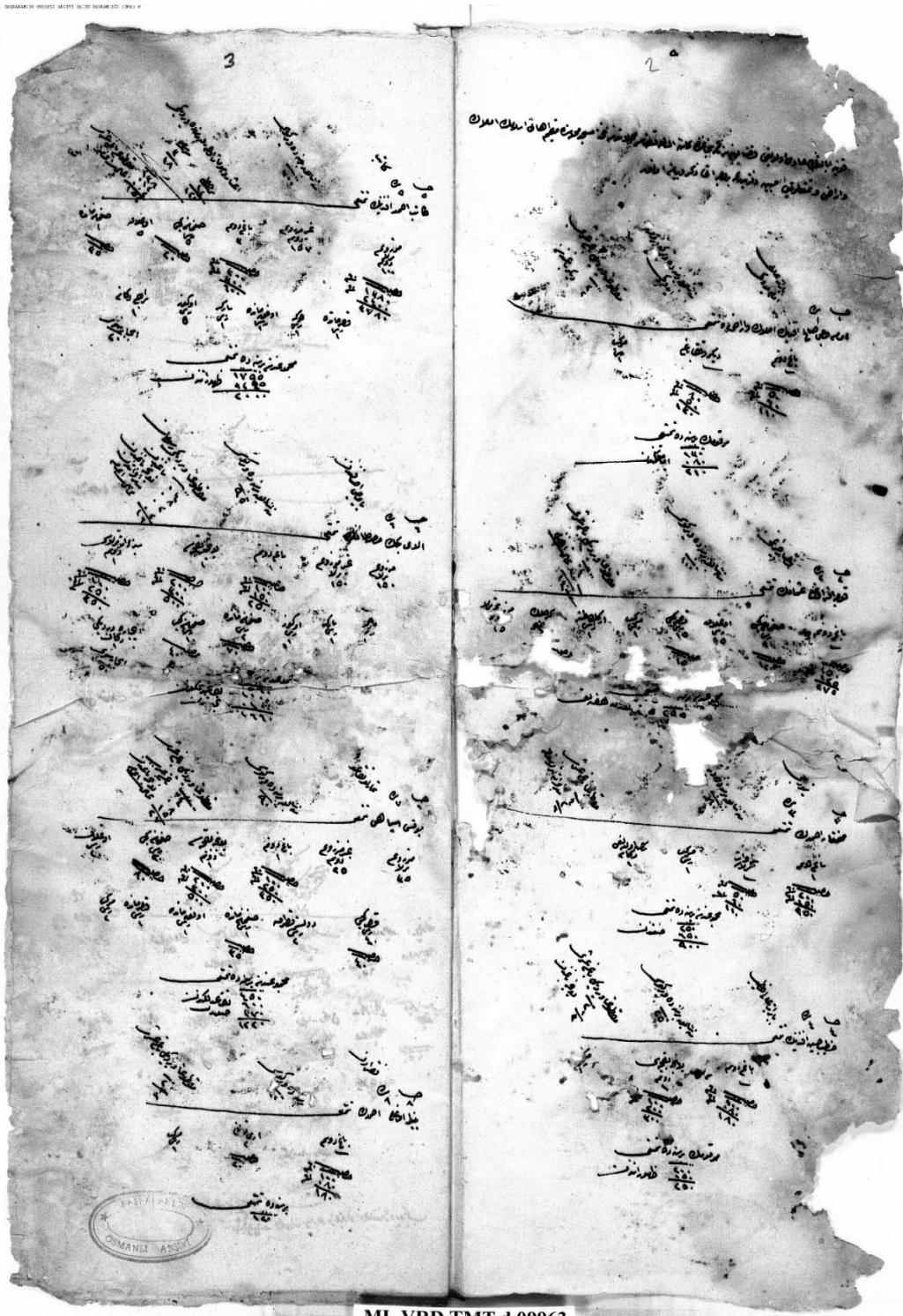
ML.VRD.TMT.d.09961

Ek 4. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

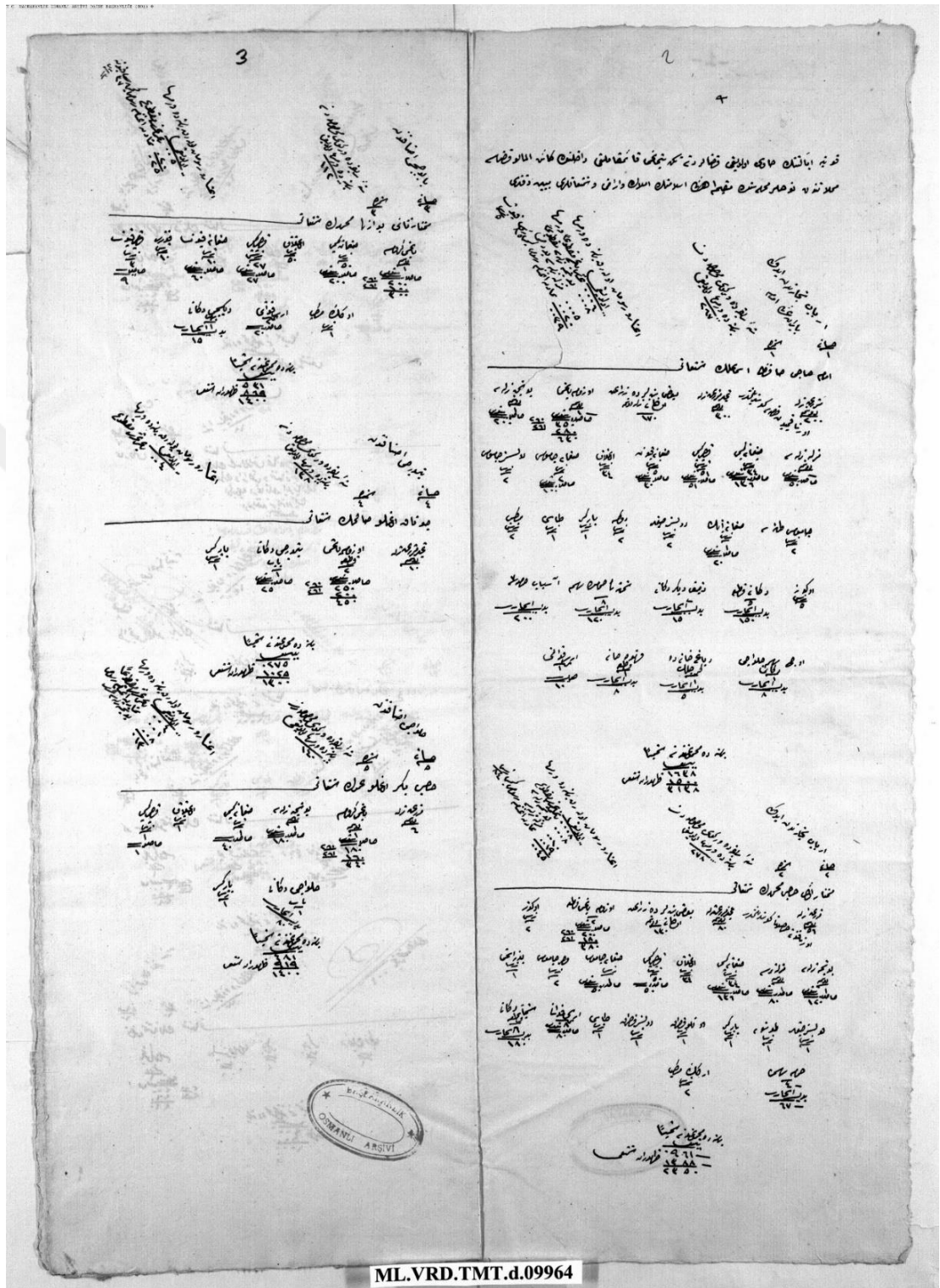

Ek 5. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

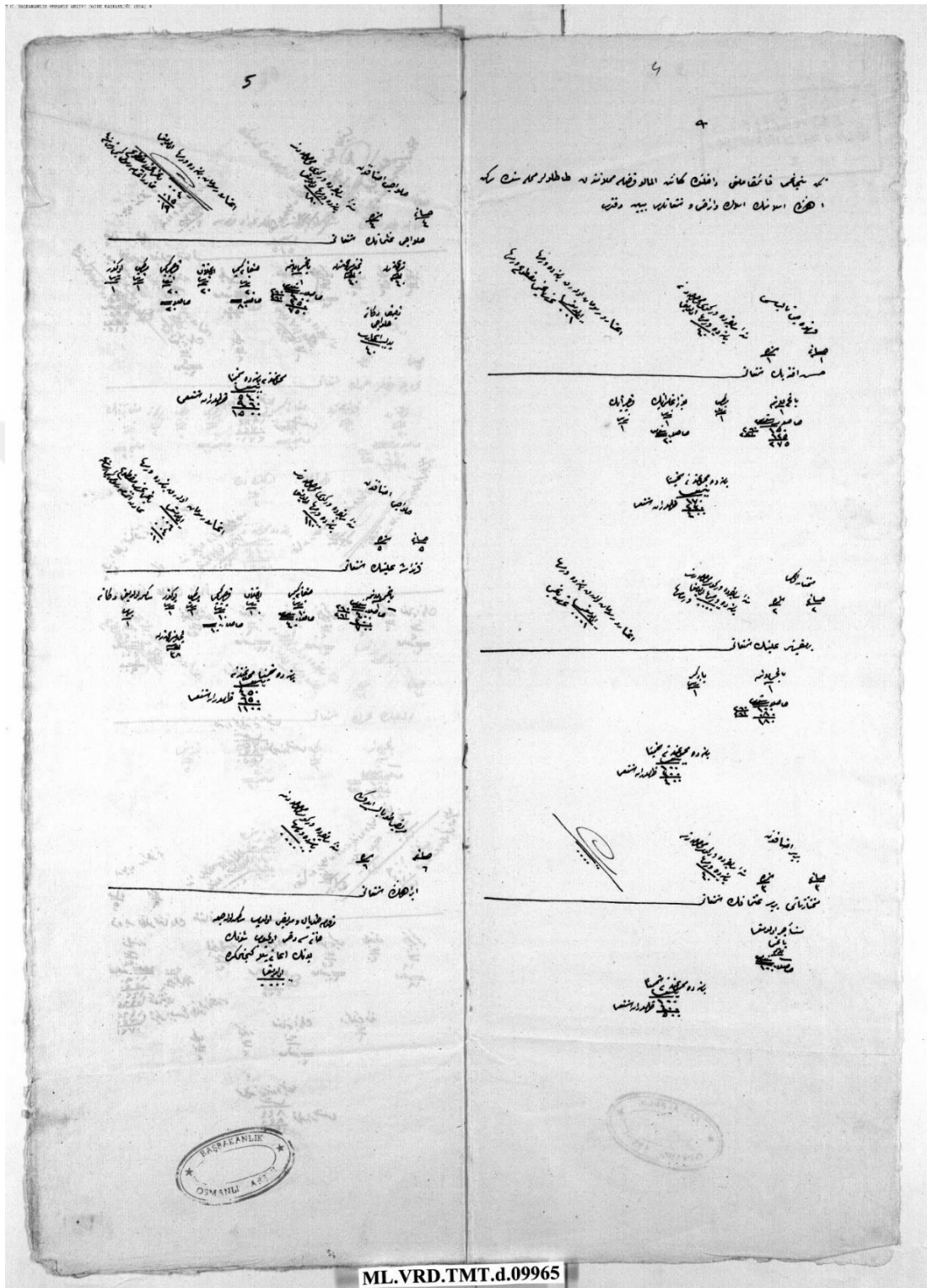

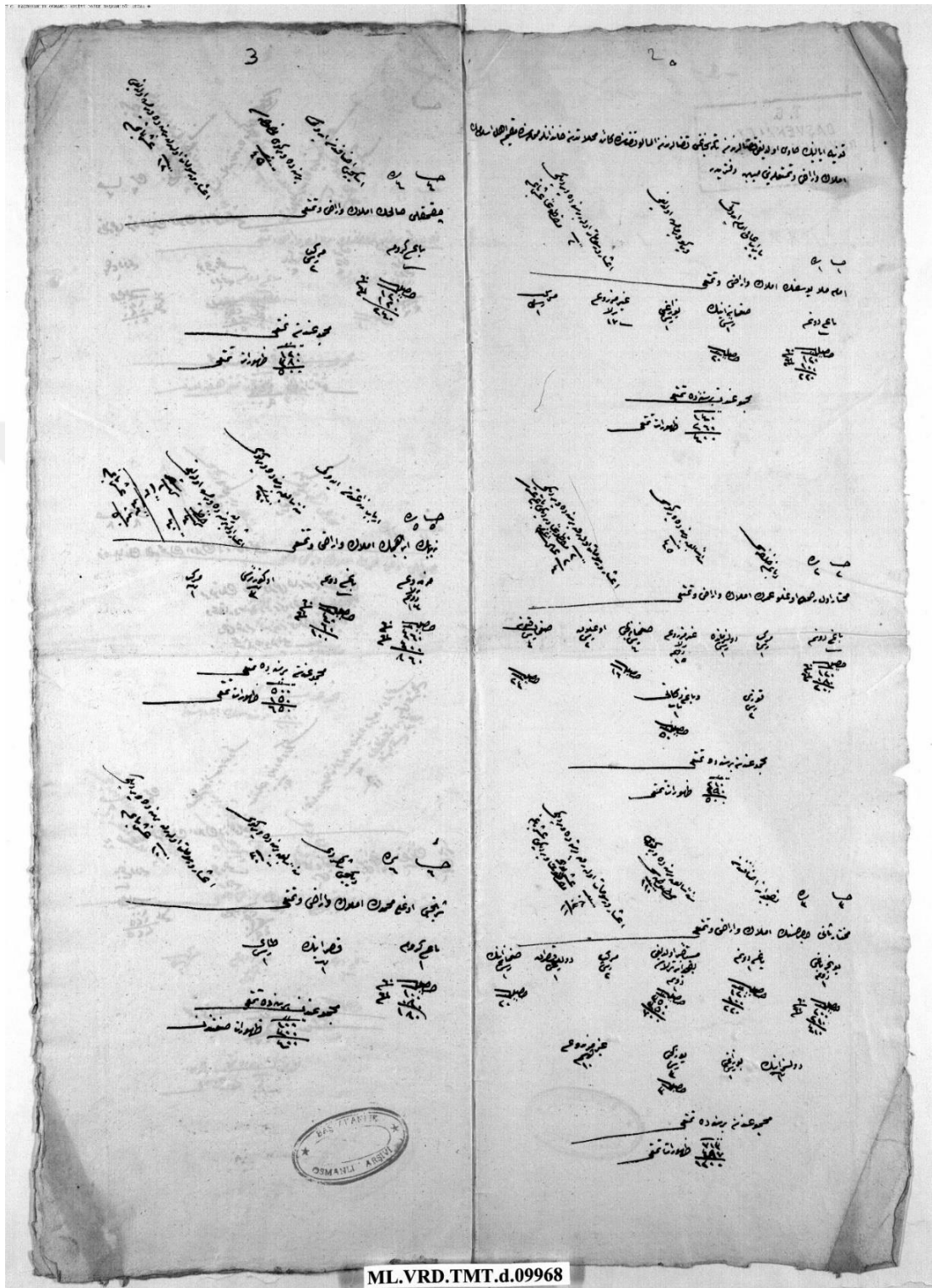
Ek 6. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

Ek 7. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

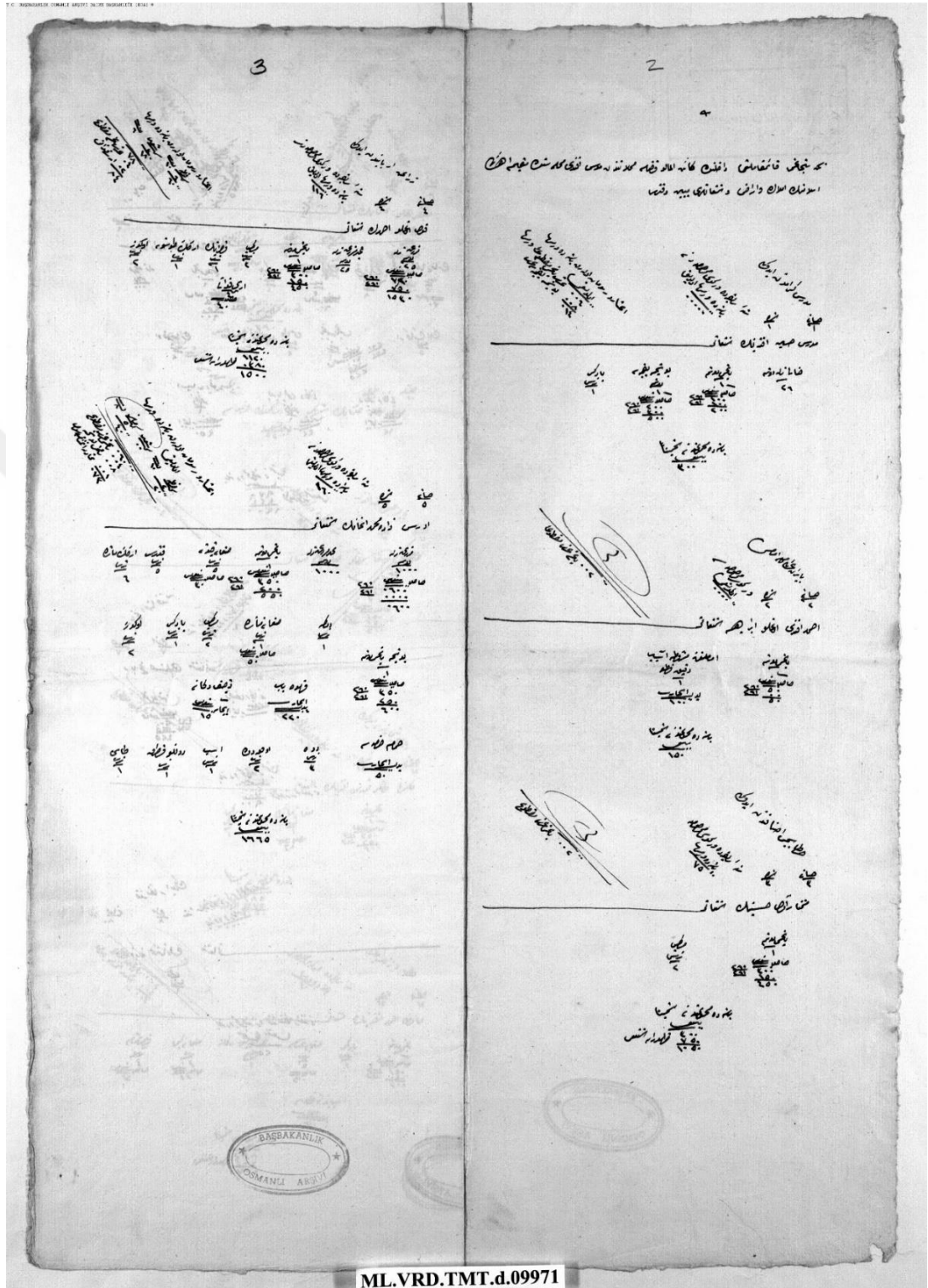

Ek 8. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

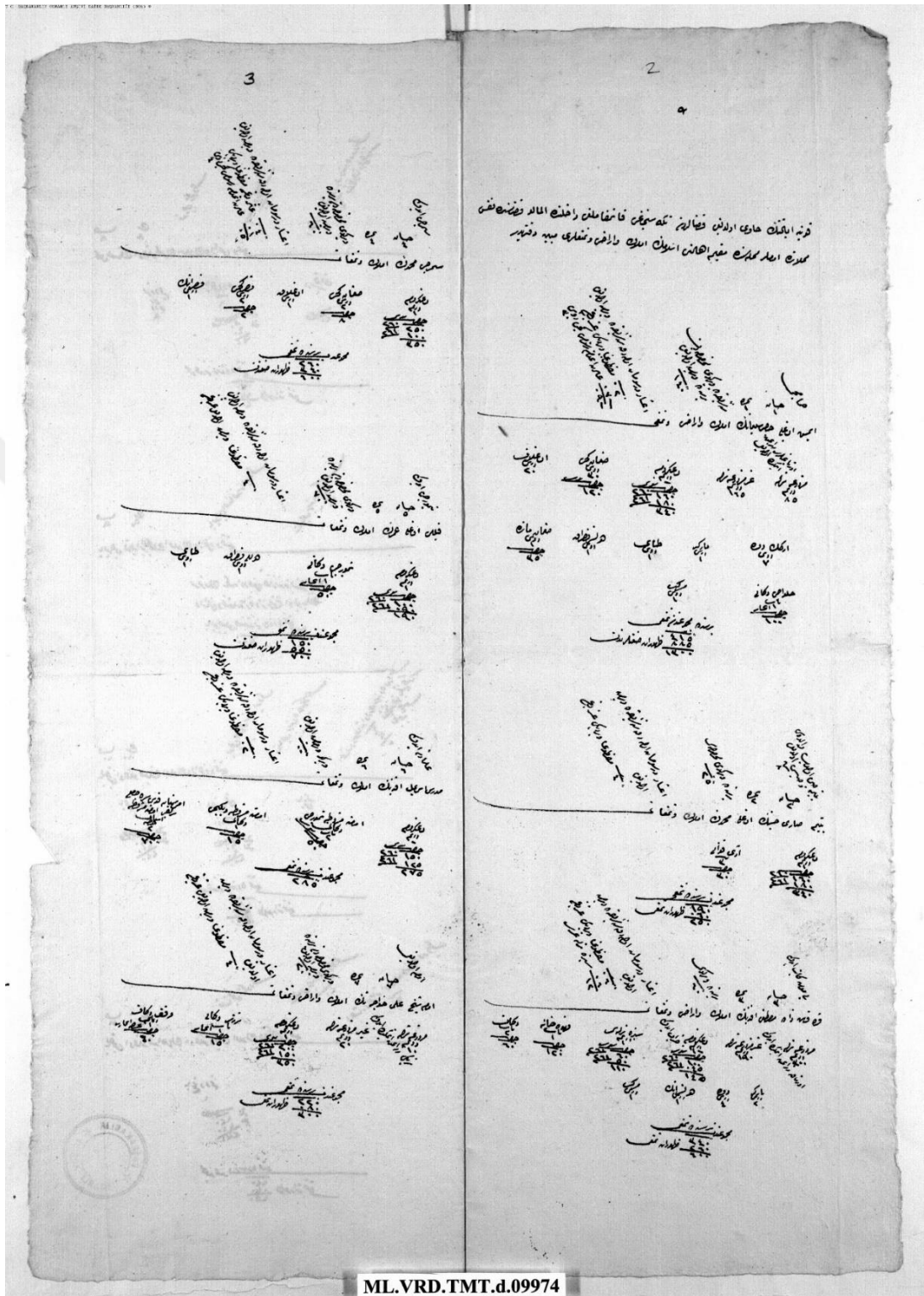
ML.VRD.TMT.d.09968

Ek 9. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

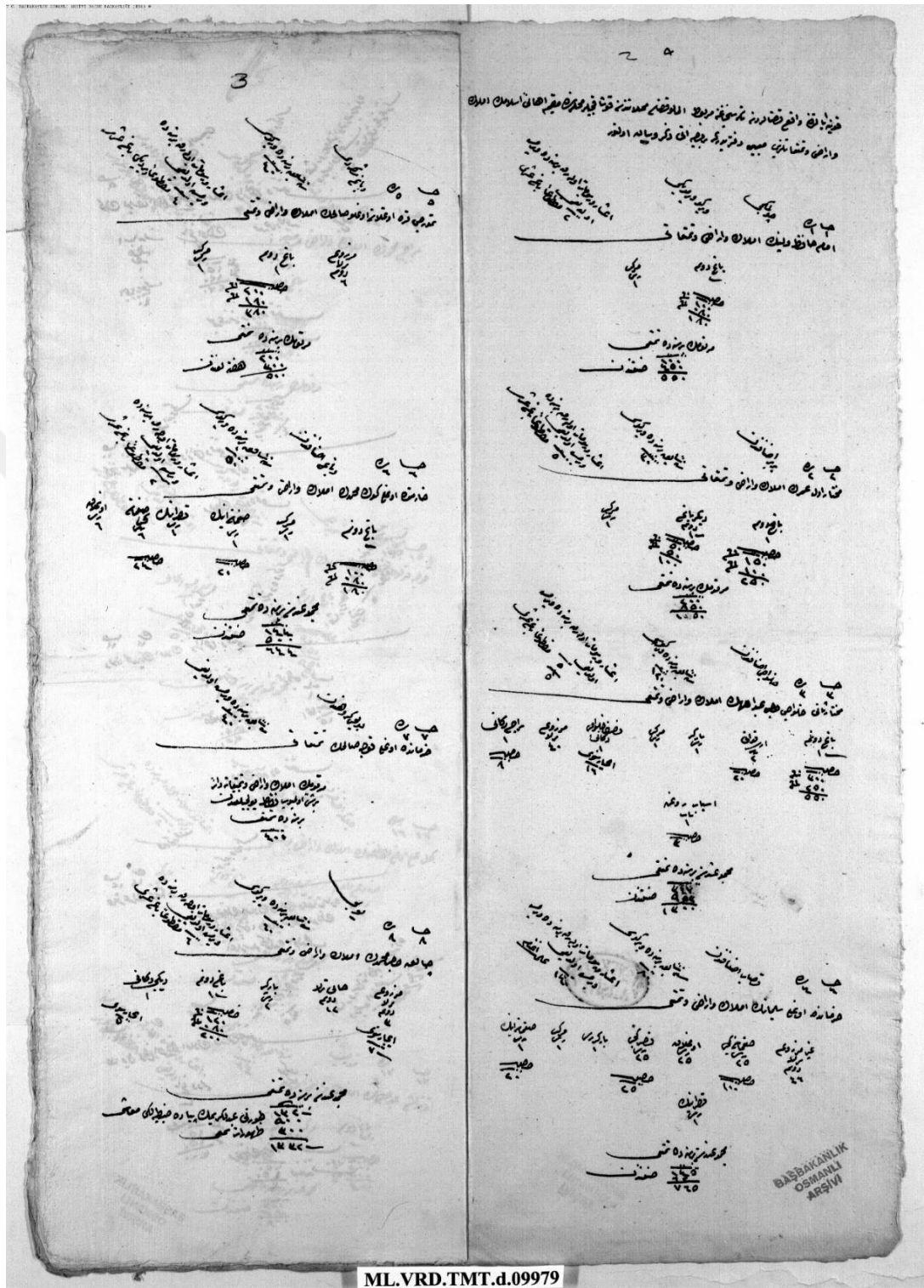

Ek 10. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

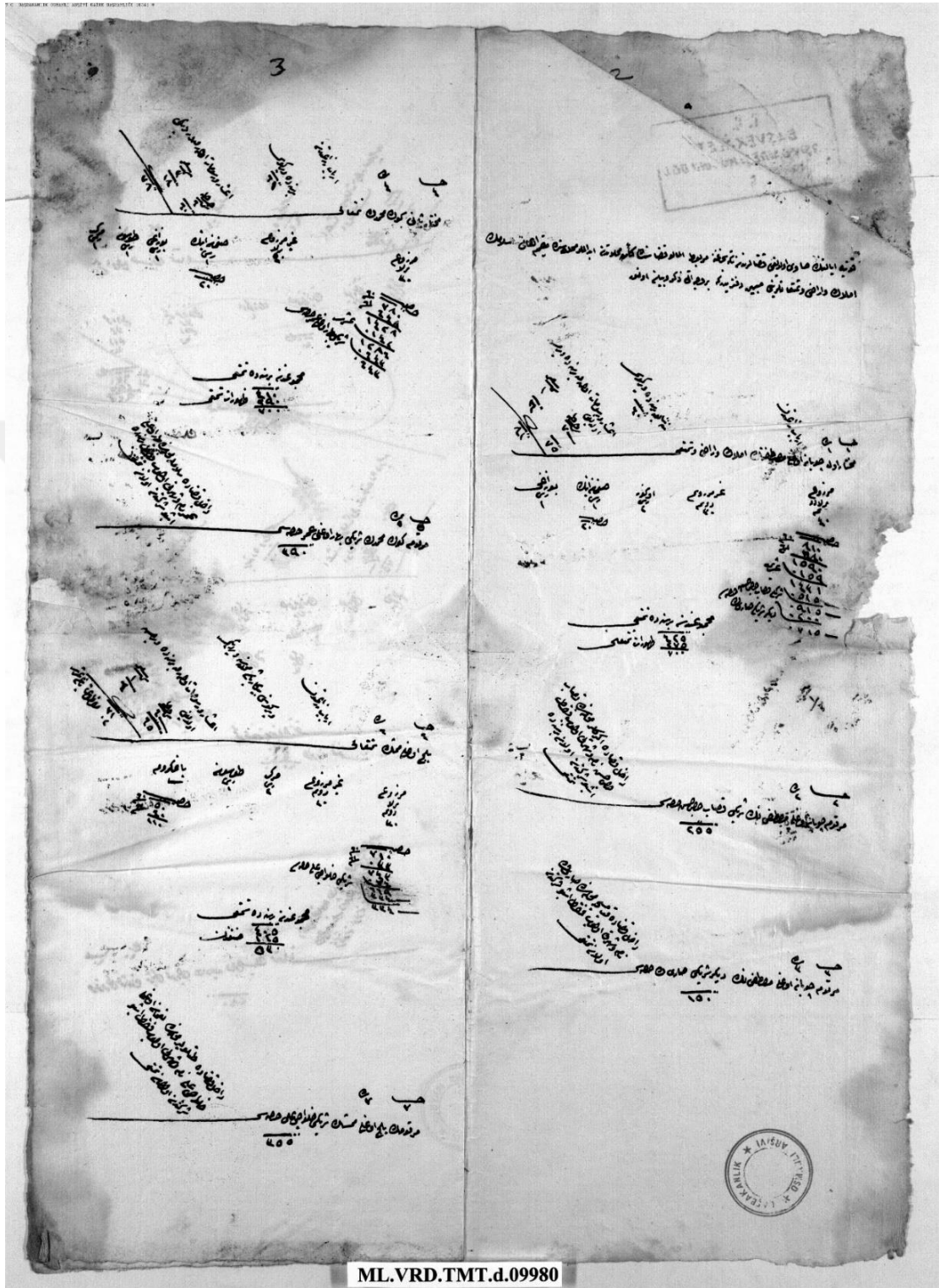

Ek 11. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

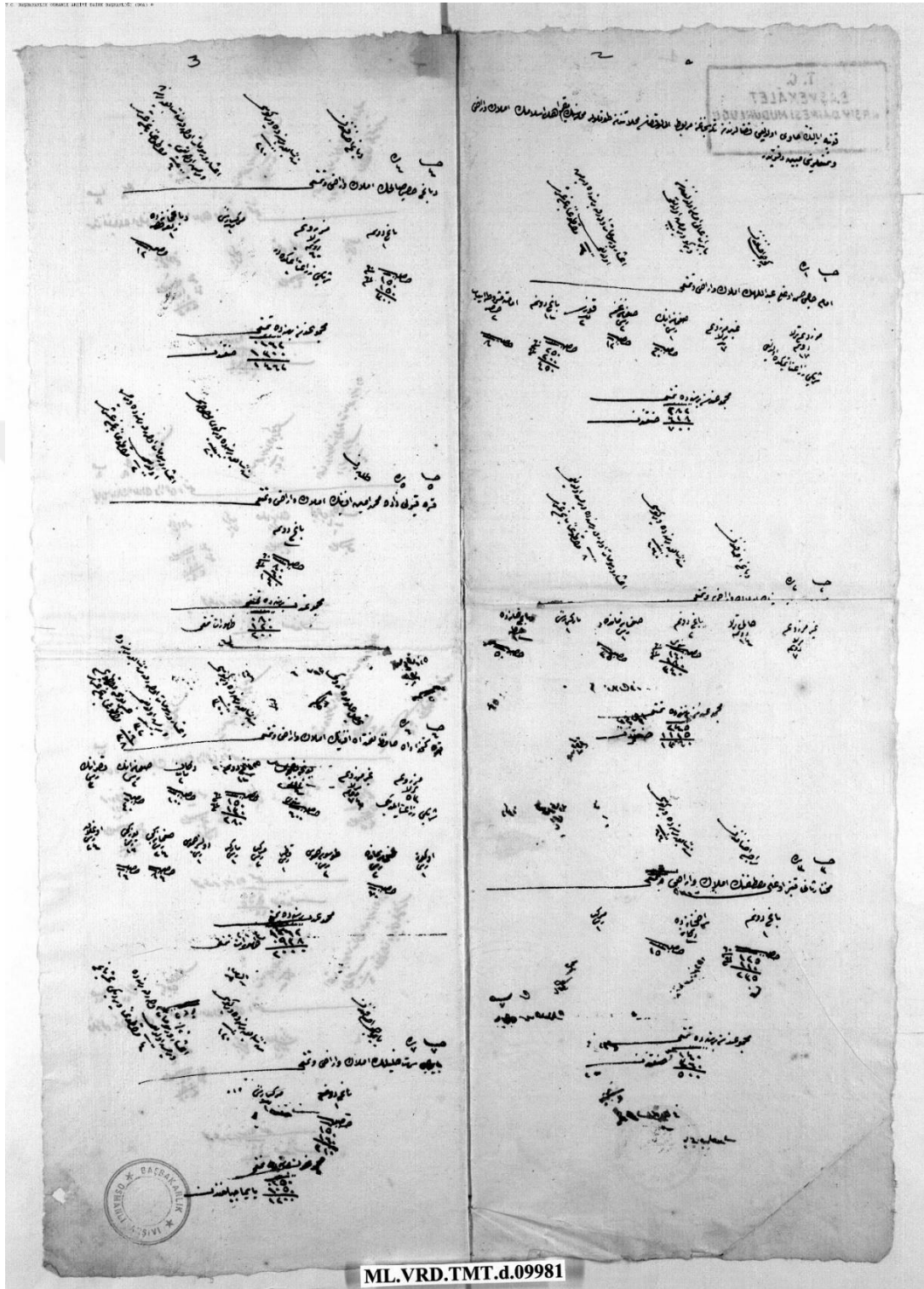
ML.VRD.TMT.d.09979

Ek 12. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

ML.VRD.TMT.d.09980

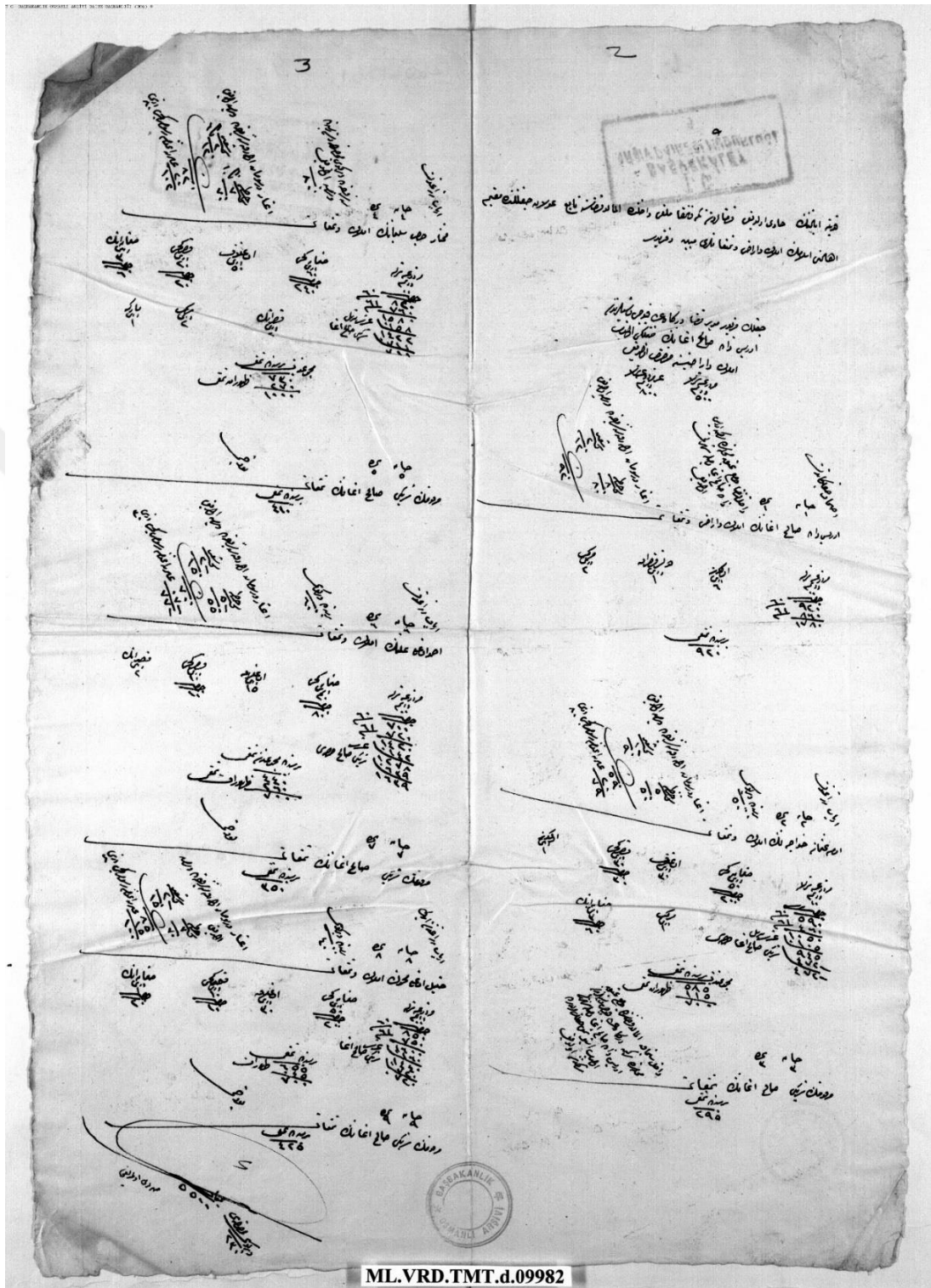
Ek 13. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

ML.VRD.TMT.d.09981

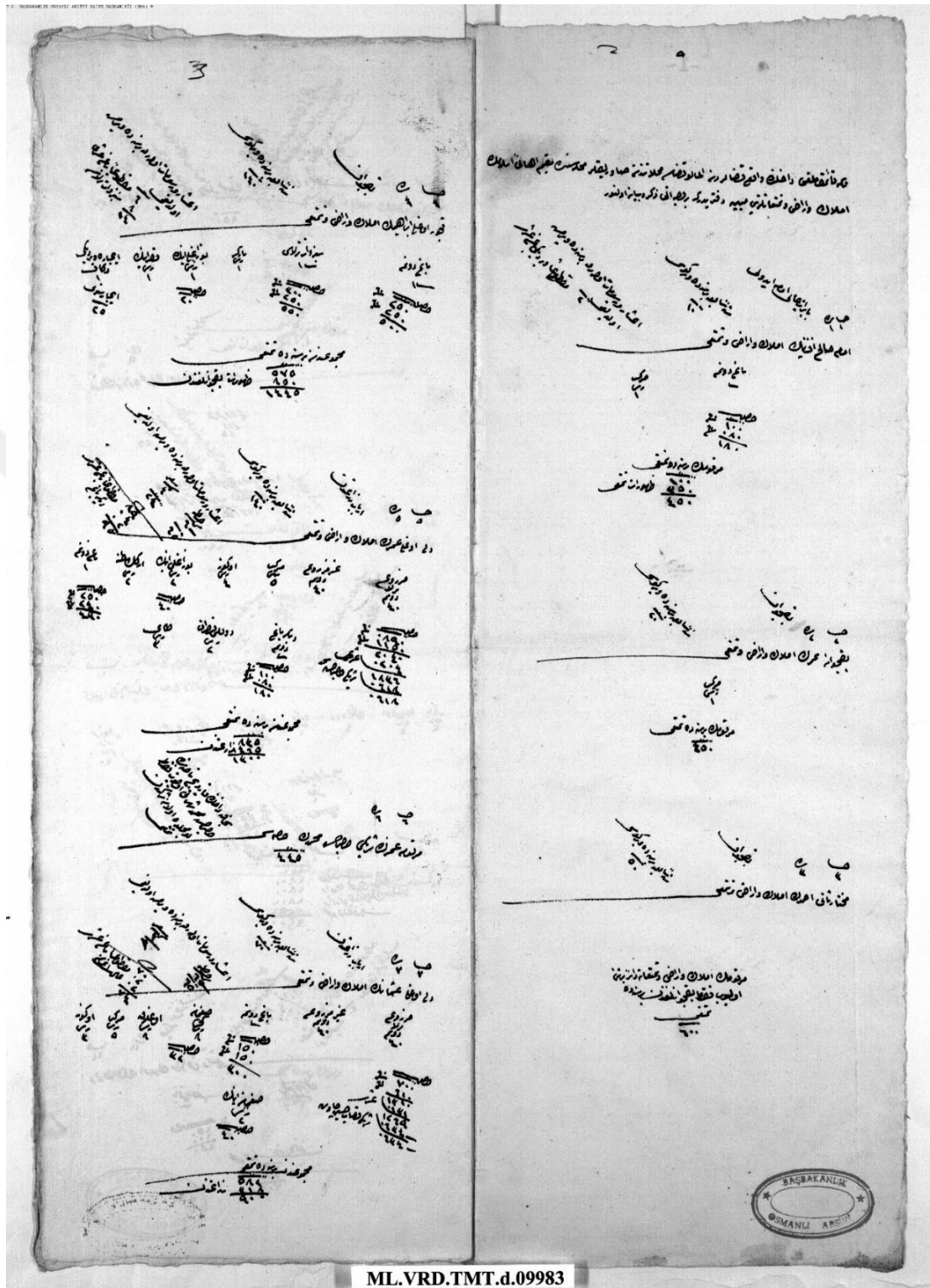

Ek 14. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

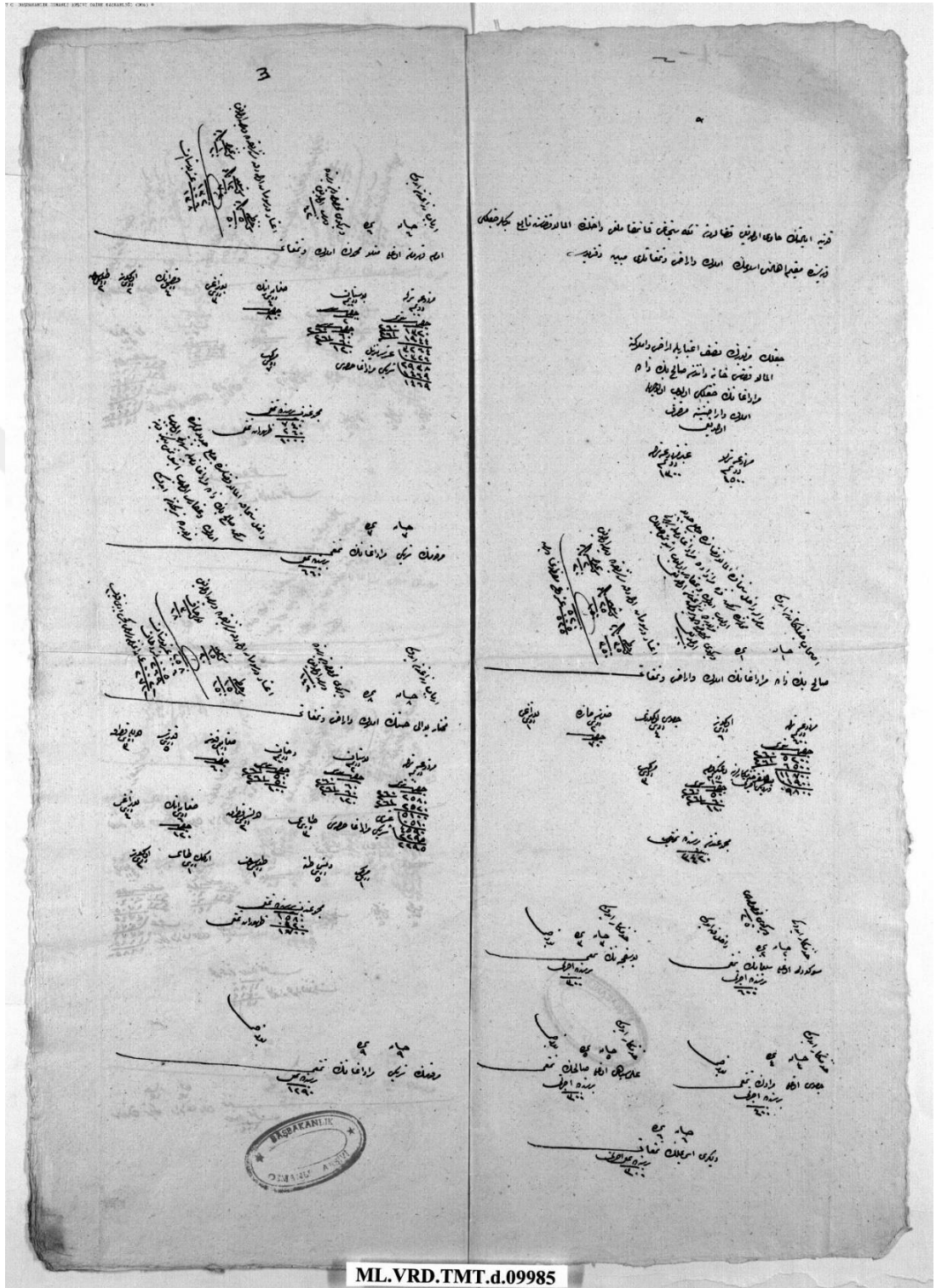
ML.VRD.TMT.d.09982

Ek 15. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

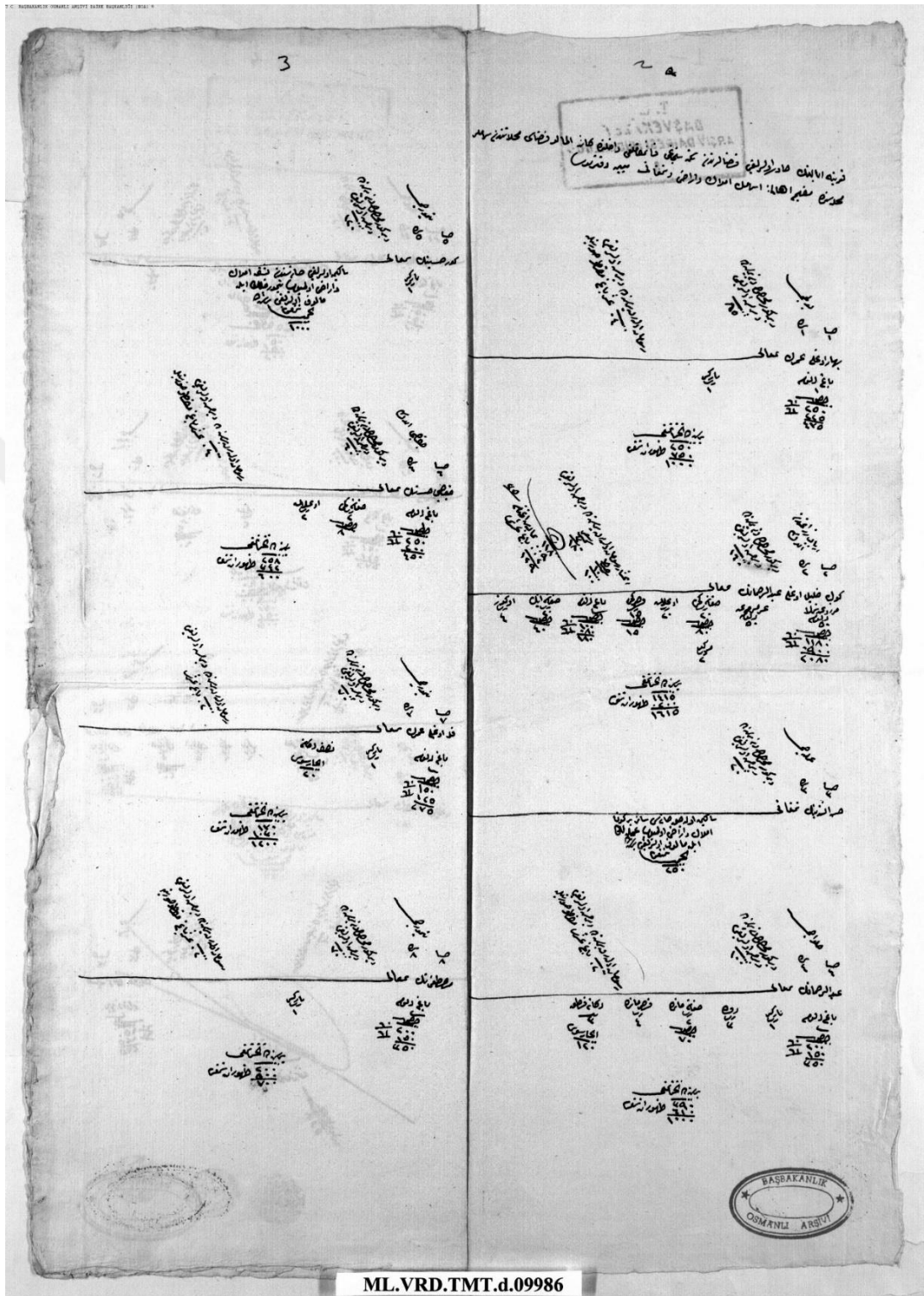
ML.VRD.TMT.d.09983

Ek 16. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

ML.VRD.TMT.d.09985

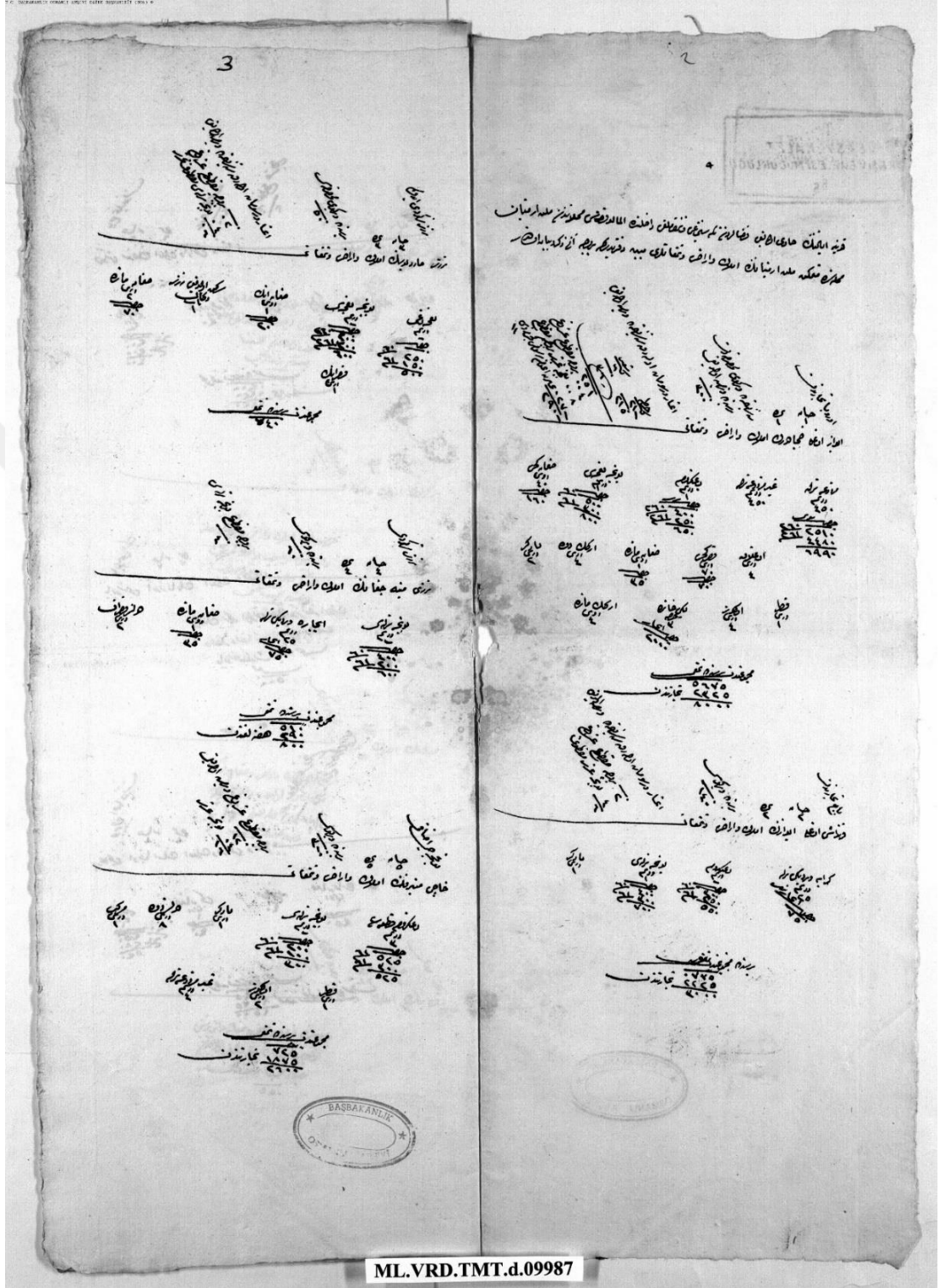
Ek 17. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

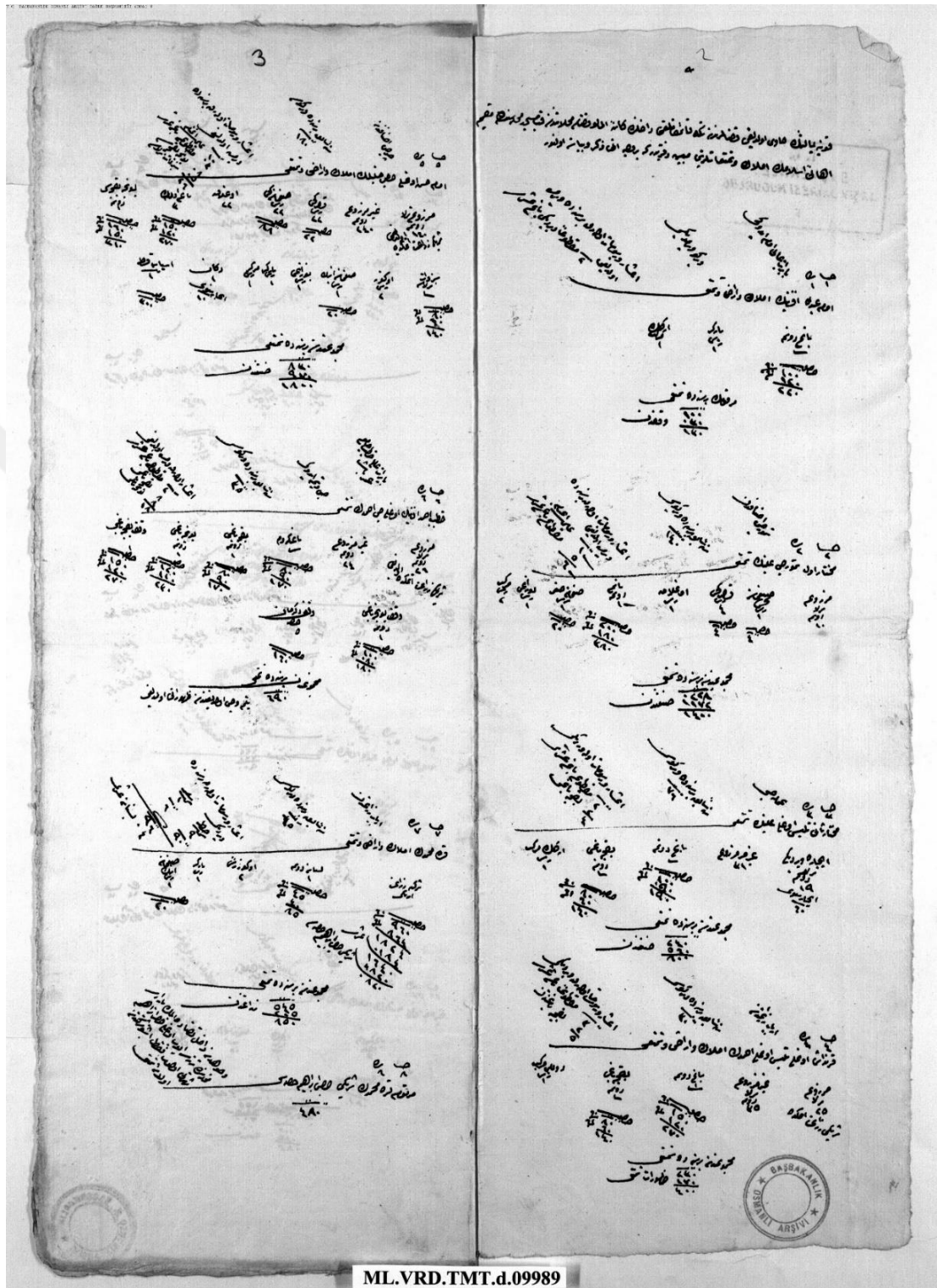
ML.VRD.TMT.d.09986

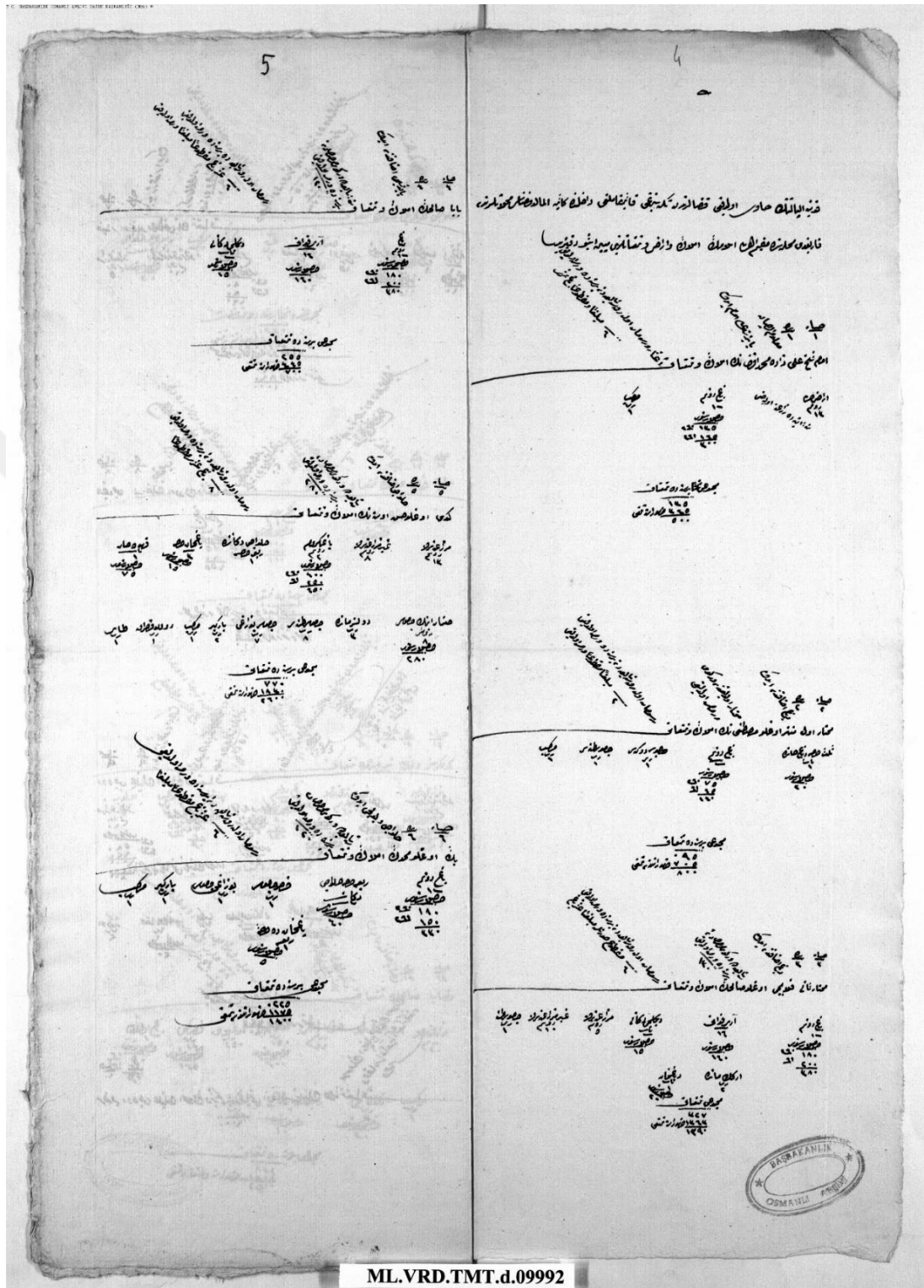
Ek 18. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

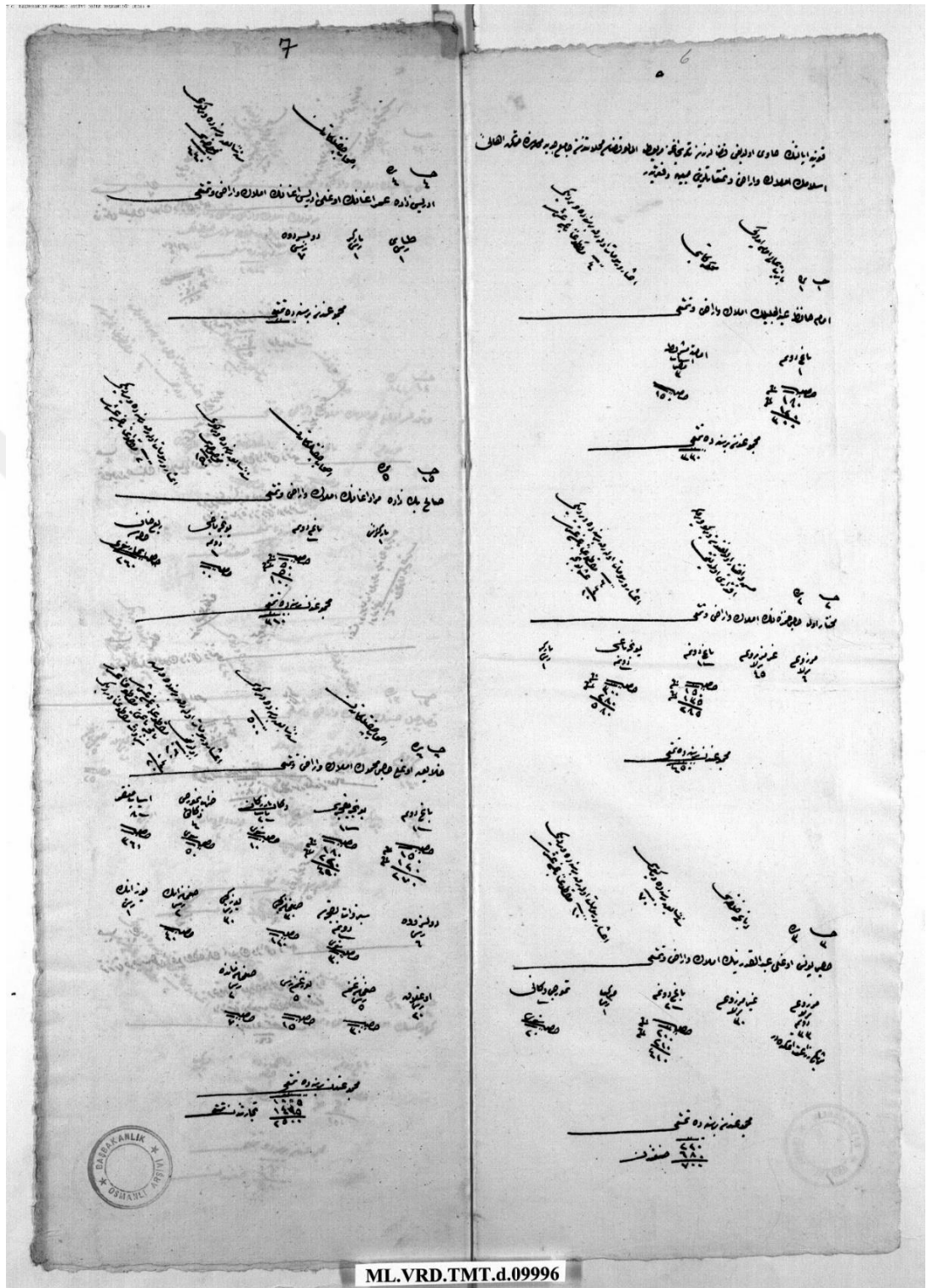
Ek 19. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

Ek 20. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

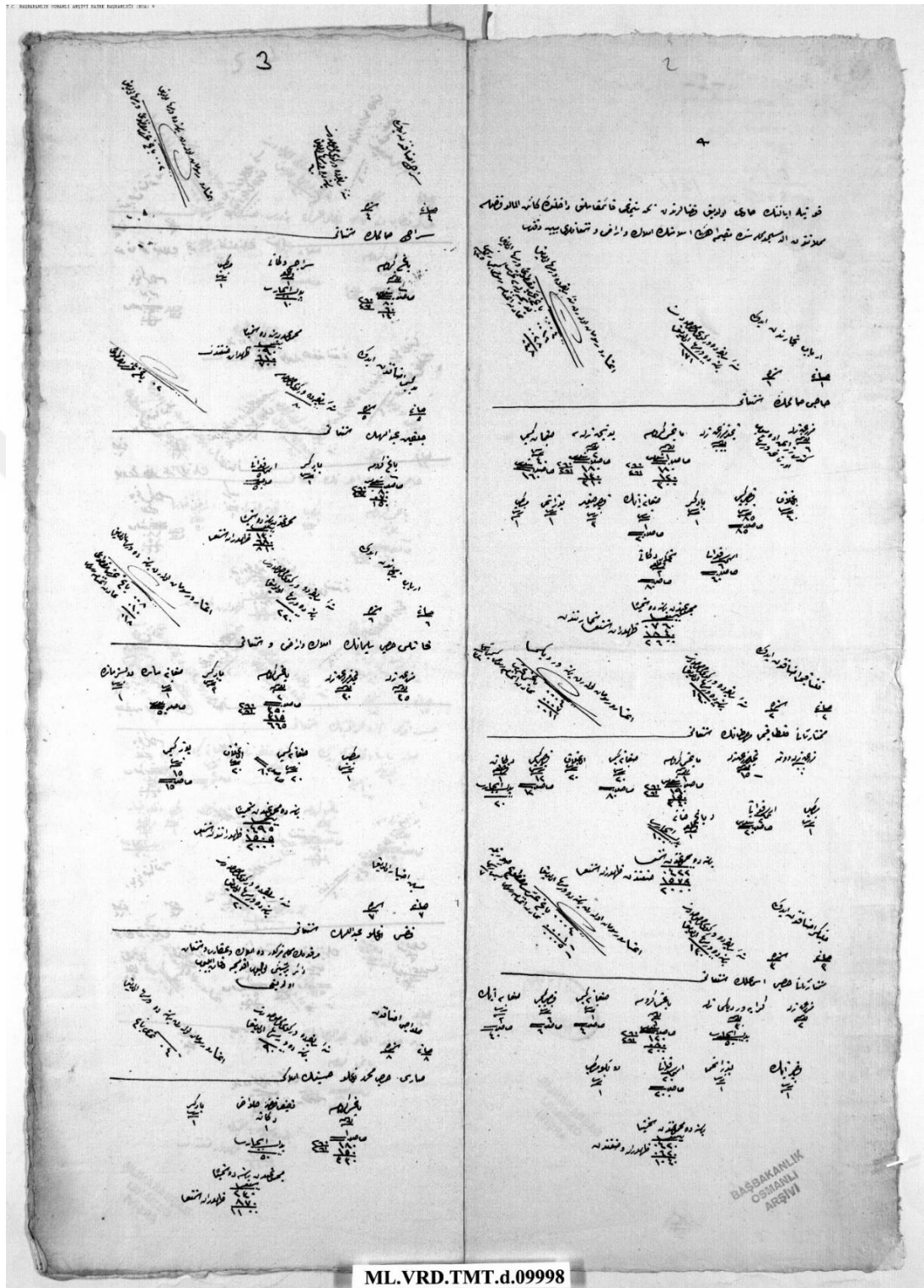

Ek 21. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

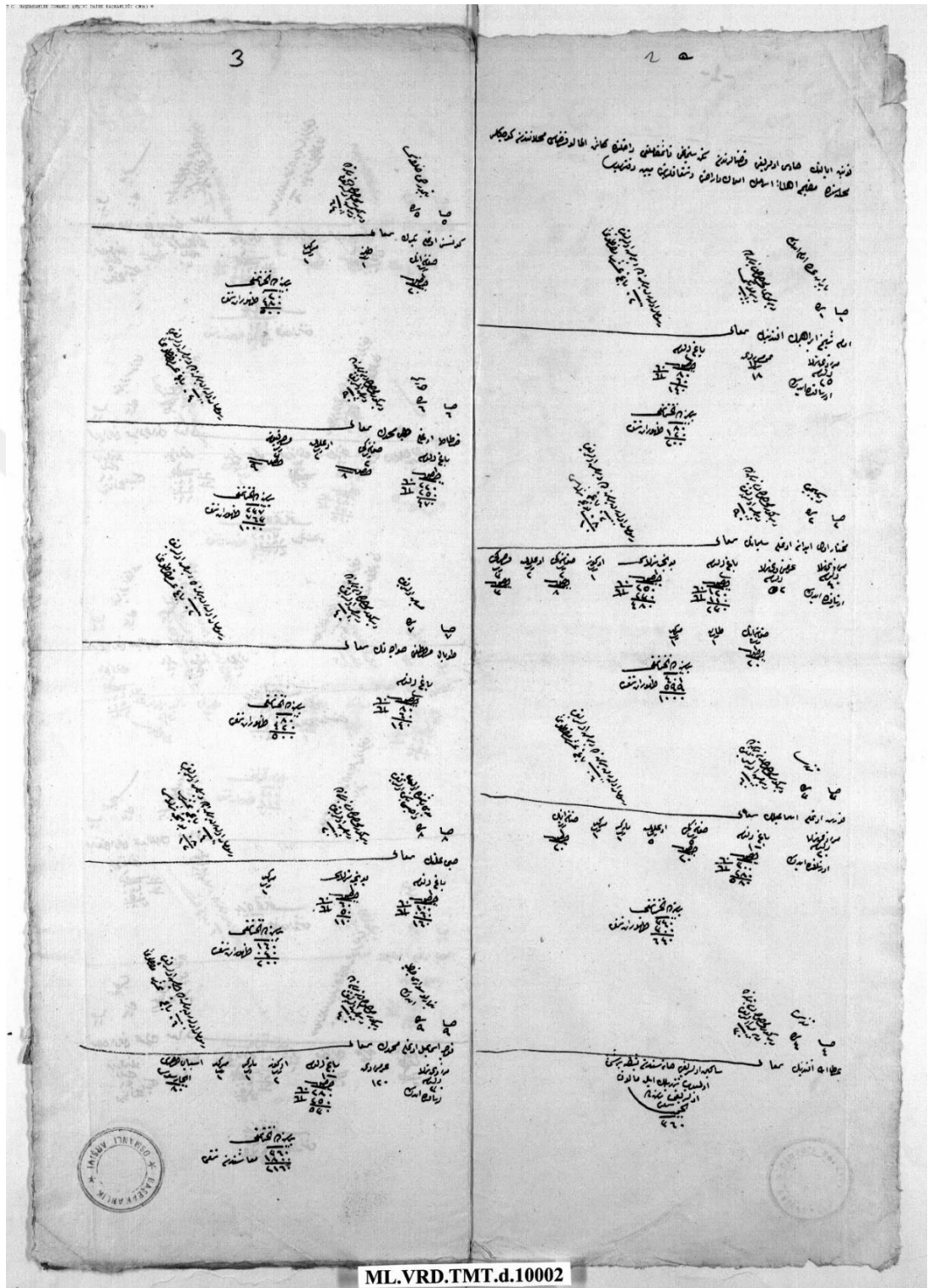
Ek 22. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

ML.VRD.TMT.d.09998

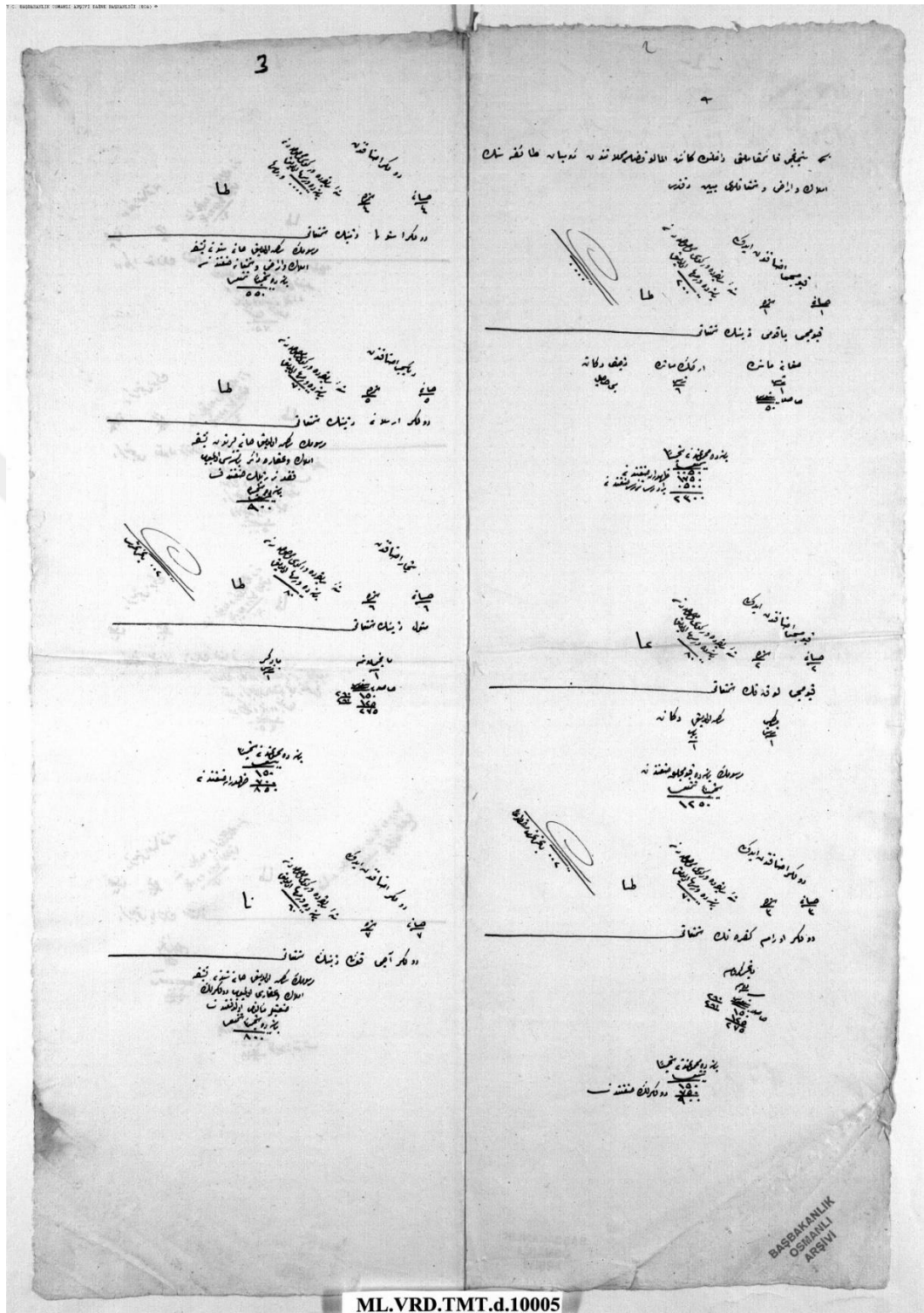
BAŞBAKANLIK
OSMANLI
ARŞİVİ

Ek 23. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

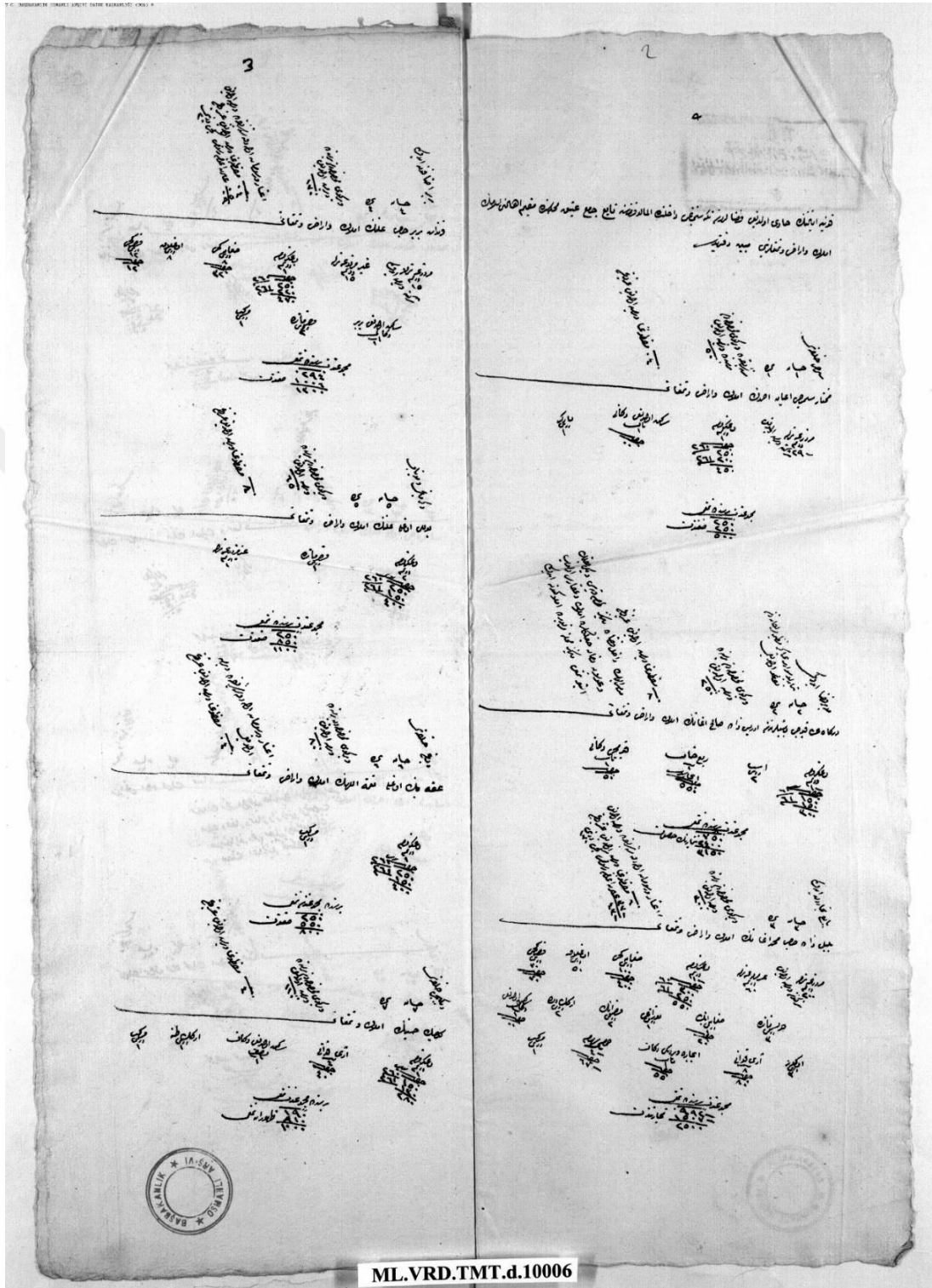

ML.VRD.TMT.d.10002

Ek 24. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

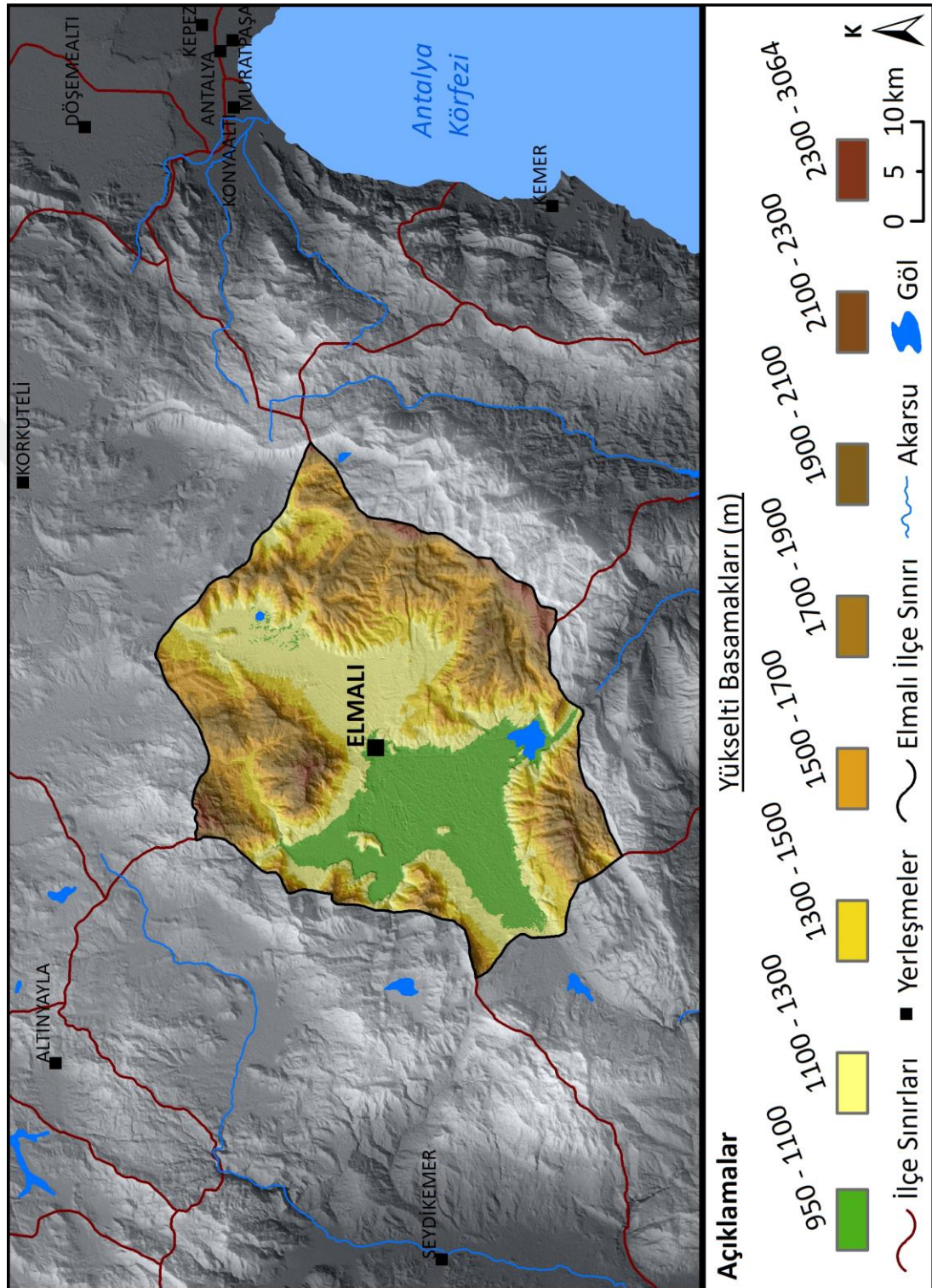

Ek 25. BOA Elmalı Temettuat Defterinin ilk sayfaları

Ek 26. Elmalı ve yakın çevresinin lokasyon haritası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Dilek Şenku

Doğum Yeri : Tarsus

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Tezsiz Yüksek Lisans Öğrenimi : Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi : İngilizce

İş Deneyimi : -

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar : -